

KONGELIG RESOLUSJON

Olje- og energidepartementet
Statsråd: Kjell-Børge Freiberg

Ref.nr.:
Saksnr.: 18/932
Dato: 27.09.2019

Glommens og Laagens Brukseierforening (GLB) - konsesjon for overføring av Øvre Flisa og Østre Æra til Osensjøen i Åmot, Trysil, Elverum, Våler og Åsnes kommuner

I Innledning

GLB søker om tillatelse til å overføre vann fra Øvre Flisa og Østre Æra til Osensjøen. Tiltakene vil gi til sammen ca. 18 GWh/år regulerbar kraft i Osa kraftverk og kraftverkene nedstrøms Rena og Glomma.

Overføringen av Øvre Flisa er planlagt gjennomført ved å demme opp Håsjøene, Håengsjøen og Kjerringtjønna til et inntaksmagasin. En sperredam i sørenden av magasinet, et inntak i nordenden og en nedgrav rørgate skal føre inntil 8 m³/s vann over til Vesle Ossjøen og videre til Osensjøen. Inntaksmagasinet omsøkes i to alternativer, begge med 0,5 m reguleringshøyde. Det ene alternativet innebærer en oppdemming til kote 452,27, får inntak i Kjerringtjønna, og en ca. 450 m lang nedgravd rørgate til Vesle Ossjøen. Det andre alternativet går ut på å demme opp til kote 451,27, får inntak i Nordre Håsjøen, og en ca. 750 m lang nedgravd rørgate til Vesle Ossjøen.

Overføringen av Østre Æra gjennomføres ved at det bygges en inntaksdam i elva med et inntak rett oppstrøms. Vannet føres inn på en ca. 90 m lang nedgravd rørgate til eksisterende adkomsttunnel til Osa kraftverk. Derfra ledes vannet videre gjennom adkomsttunnelen og ned til tilløpstunnelen til Osa kraftverk. Overføringskapasiteten blir inntil 5,5 m³/s.

NVE anbefaler at GLB får konsesjon med inntaksmagasin i samsvar med alternativet med inntak i Nordre Håsjøen.

De negative konsekvensene ved overføringen er i hovedsak knyttet til oppdemning og regulering av inntaksmagasinet i Øvre Flisa og redusert vannføring i Flisavassdraget.

II Søknaden og NVEs innstilling

NVE har 28.05.2018 avgitt følgende innstilling:

"GLB har søkt om konsesjon for overføring av vann fra Øvre Flisa og Østre Æra til Osensjøen. Tiltakene vil gi totalt 18,6 GWh i regulerbar kraft i Osa kraftverk og kraftverkene nedstrøms i Rena og Glomma.

Etter en helhetsvurdering av planene og de foreliggende uttalelsene, anbefaler NVE at GLB får konsesjon til å overføre vann fra Øvre Flisa og Østre Æra til Osensjøen. I vår vurdering legger vi til grunn at Øvre Flisa overføres etter alternativ A451. Vi anser at § 5 i vassdragsreguleringsloven er oppfylt.

NVE anbefaler at konsesjonen gis på vedlagte vilkår, med tilhørende manøvreringsreglement.

Sammendrag

Glommens og Laagens Brukseierforening (GLB) søker om tillatelse til å overføre Øvre Flisa og Østre Æra til Osensjøen.

Overføring av Øvre Flisa er planlagt gjennomført ved å demme opp Håsjøene, Håengsjøen og Kjerringtjøna til et inntaksmagasin. En sperredam i sydenden av magasinet, et inntak i nordenden og en nedgrav rørgate skal føre inntil 8 m³/s over til Vesle Ossjøen og videre til Osensjøen. Inntaksmagasinet omsøkes i to alternativer, begge med 0,5 m reguleringshøyde. Alternativ A452 demmes opp til kote 452,27, får inntak i Kjerringtjøna, og en ca. 450 m lang nedgravd rørgate til Vesle Ossjøen. Alternativ A451 demmes opp til kote 451,27, får inntak i Nordre Håsjøen, og en ca. 750 m lang nedgravd rørgate til Vesle Ossjøen.

Overføringen av Østre Æra gjennomføres ved at det bygges en sperredam og et inntak umiddelbart oppstrøms i Østre Æra. Vannet føres inn på en ca. 90 m lang nedgravd rørgate til eksisterende adkomsttunell til Osa kraftverk. Derfra ledes vannet videre gjennom adkomsttunnelen og ned til tilløpstunnelen til Osa kraftverk. Overføringskapasiteten blir inntil 5,5 m³/s.

NVE har mottatt i alt 38 uttalelser i saken. De fleste høringspartene stiller seg kritisk til søknaden, men flere kan akseptere overføringene på visse vilkår.

De negative virkningene som trekkes fram er særlig knyttet til oppdemming og regulering av inntaksmagasinet i Øvre Flisa, og redusert vannføring Flisavassdraget. Inntaksmagasinet vil blant annet sette deler av en viktig naturtypelokalitet under vann. Etablering av inntaksmagasinet vil også redusere vanngjennomstrømningen og forsure Håsjøene, og øke kvikksølvkonsentrasjonen i fisk. Kvikksølvnivået i fisk i Håsjøen er allerede høyt, og en stor andel av fisken overstiger kostholdsgrensen. Etter NVEs vurdering representerer fiskesamfunnet i innsjøene ingen store verdier.

Undersøkelser utført av NINA viser at oppdemming av Øvre Flisa ikke vil påvirke fiskesamfunnet i øvre deler av Flisavassdraget. Overføring av Østre Æra vil imidlertid ha negativ virkning på den stasjonære ørretbestanden nedstrøms overføringspunktet.

Enkelte er bekymret for økt erosjon, både i inntaksmagasinet og i Vesle Ossjøen og i kanalen mellom Vesle Ossjøen og Osensjøen.

NVE har vurdert de to oppdemningsalternativene (A451 og A452) og konkluderer med at alternativ A451 samlet sett er det alternativet som vil føre til minst ulempe for miljøet. Total

utbyggingskostnad er litt høyere for A451, men begge alternativene vil være lønnsomme og øke den totale kraftproduksjonen i hovedsakelig Osa kraftverk med 18,6 GWh.

Overføringene vil årlig gi 18,6 GWh i ny regulerbar kraft, fordelt på 10,7 GWh i vinterproduksjon og 7,9 GWh i sommerproduksjon. Spesifikk utbyggingskostnad er beregnet å bli 1,75 kr/kWh og 1,83 kr/kWh ved henholdsvis A452 og A451 (2014-kroner). Prosjektet har en relativt lav LCOE på 16 øre/kWh. NVEs beregninger viser at prosjektet har en langt lavere LCOE-kostnad sammenlignet med annen konsesjonsgitt ikke-utbygd vindkraft og småkraft. Prosjektet vil generere inntekter fra skatter, avgifter og konsesjonskraft til berørte kommuner.

Etter en samlet vurdering mener NVE at fordelene ved overføring av Øvre Flisa og Østre Æra til Osensjøen overstiger ulempene, og at vassdragsreguleringsloven § 5 dermed er oppfylt. Vi anbefaler at det gis konsesjon etter alternativ A451. Vi legger vekt på at prosjektet har relativt lav utbyggingskostnad, og vil gi ny regulerbar kraft. NVE mener ulempene er moderate og lar seg til dels avbøte med slipp av minstevannføring og god detaljplanlegging.

Oppsummering av søknaden

Søknaden av 02.02.2015 med tilhørende utredninger omfatter tre hovedelementer:

- Overføring av Øvre Flisa til Osensjøen, inkludert etablering av inntaksmagasin i Øvre Flisa
- Overføring av Østre Æra til Osensjøen
- Økt senkning av Osensjøen

I brev av 30.09.2015 trekker GLB den delen av søknaden som omhandler økt senkning av Osensjøen. Oppsummering av søknaden nedenfor omfatter bare hovedelementene om overføring av Øvre Flisa og Østre Æra til Osensjøen.

Søker

Glommens og Laagens Brukseierforening (GLB) er en interesseorganisasjon for vannkraftprodusentene i Glommavassdraget. GLB har 16 kommunale, fylkeskommunale og private kraftprodusenter som eiere/medlemmer. Eierne har til sammen over 50 kraftstasjoner i vassdraget, og det produseres årlig ca. 11 TWh. Dette utgjør ca. 9 % av den totale elektrisitetsproduksjonen i Norge.

GLB forvalter til sammen 26 reguleringer og overføringer i Glommas nedbørfelt. I tillegg drifter GLB meteorologiske og hydrologiske målestasjoner, og utarbeider rutinemessig prognoser for vannføringer i Glommavassdraget for produksjonsplanlegging og til flomvarsling i samarbeid med NVE.

Søknaden og lovverk

GLB søker om følgende:

I. Etter vassdragsreguleringsloven, tillatelse til:

- å etablere inntaksmagasin i Håsjøene, Hångsjøen og Kjerringtjønnen i Øvre Flisa
- å overføre vann fra Øvre Flisa og fra Østre Æra til Osensjøen

II. Etter vannressursloven, tillatelse til:

- å gjennomføre de øvrige tekniske inngrepene i vassdraget som utbyggingen totalt sett medfører

III. Etter forurensningsloven:

- utslippstillatelse/vilkår for gjennomføring av nødvendig anleggsarbeid

IV. Etter oreigningsloven, tillatelse til:

- erverv av nødvendige arealer og rettigheter dersom det ikke oppnås minnelig avtale mellom søker og rettighetshaver
- å ta i bruk areal og rettigheter før skjønn er avholdt eller avtale er inngått med grunneiere og rettighetshavere (forhåndstiltredelse)

Søkers begrunnelse for tiltaket

Overføring av Øvre Flisa til Osensjøen er tidligere omsøkt av GLB i konsesjonssøknad av 10. mai 1990. Søknaden fra 1990 ble lagt på is etter høringsrunden på grunn av kommunal motstand mot prosjektet. GLB fremmer nå en ny søknad som er delvis basert på søknaden fra 1990, og det søkes i tillegg om inntak av Østre Æra på overførings- og inntakstunnelen til Osa kraftverk.

Prosjektet støtter opp om nasjonale målsettinger om å optimalisere utnyttelsen av eksisterende reguleringer og kraftverk. Reguleringsmagasinet i Øvre Flisa, som skal utgjøre inntaket til overføringskanal/rørgate, vil få HRV 1,7 – 2,7 m over dagens vannstand, og dermed bli på tilnærmet samme nivå som da den tidligere fløtingsdammen var i bruk.

Prosjektet vil ha en flomdempende effekt ved midlere flommer, og overføring av Øvre Flisa og Østre Æra til Osensjøen ble i St. meld 42 (1996-1997) trukket fram som ett av 5 prosjekter som kunne konsesjonsbehandles etter administrativ innplassering i Samlet plan for vassdrag.

Beliggenhet

Tiltaksområdet ligger i vassdrag nr. 002.Z Glommavassdraget og 002.GZ Flisavassdraget i Hedmark fylke. Selve overføringsanlegget fra Øvre Flisa til Vesle Ossjøen vil ligge i Trysil kommune, mens reguleringsdammen og deler av magasinet vil ligge i Elverum kommune. Østre Æra ligger i Åmot kommune, mens Osensjøen som vannet fra Øvre Flisa og Østre Æra overføres til, ligger delvis i Åmot kommune og delvis i Trysil kommune. Elvestrekningen i Flisavassdraget som får redusert vannføring, ligger i Åsnes og Våler kommuner. Vedlegg 1 viser oversiktskart av prosjektområdet, og detaljkart av elementene og alternativene som inngår søknaden.

Eksisterende forhold

Osensjøen er allerede sterkt preget av regulering. Osensjøen ble første gang regulert i 1847 som fløtingsmagasin, og fra 1917 som midlertidig statsregulering for flomdempings- og vannkraftformål, og regulering med nåværende reguleringshøyde på 6,6 meter fra 1928. Tillatelsen til regulering av Osensjøen ble fornyet gjennom konsesjon gitt til GLB ved kgl. res. av 21.05.1999. Det tilhørende manøvreringsreglementet stiller krav om slipp av vann til Søre Osa.

Reguleringen utnyttes for kraftproduksjon i Osa kraftverk, i tillegg til kraftverkene Løpet, Strandfossen, Skjefstadfoss og Braskereidfoss nedstrøms i Rena og Glomma.

Relevante data for Osensjøen er vist i tabellen under:

Magasin	Magasinvolum (Mm ³)	HRV (moh)*	LRV (moh)*	Reguleringshøyde (m)
Osensjøen	265	438,07	431,47	6,60

* HRV og LRV er oppgitt i NN2000. Dette innebærer korrigerings med +25 cm i forhold til konsesjonsgitte høyder

Øvre del av Flisavassdraget benevnes Øvre Flisa, og inkluderer de fire innsjøene Håsjøen, Hångsjøen, Nordre Håsjøen og Kjerringtjønnna.

Berggrunnen i Flisavassdraget består av grunnfjellsbergarter, mens berggrunnen i Østre Æra består av sandsteinsbergarter. Klimamessig skiller de to områdene seg lite fra nedbørfeltet til Osensjøen. Myr utgjør en betydelig del av nedbørfeltene.

Flisavassdraget har ingen reguleringsmagasiner, men en del av fallstrekningen i nedre del av vassdraget utnyttes i Syversætre Foss kraftverk (10,5 GWh). Vassdraget som inkluderer Østre Æra har ingen reguleringsmagasin og ingen kraftverk.

Se vedlegg 1 for ulike kartutsnitt av områdene beskrevet over.

Utbyggingsplanene

Øvre Flisa

Overføringen av Øvre Flisa til Osensjøen er planlagt gjennomført ved å demme opp Håsjøen, Hångsjøen, Nordre Håsjøen og Kjerringtjønnna til ett inntaksmagasin. Dette skal gjøres ved å bygge en sperredam i sørenden av Håsjøen på stedet hvor det i dag er en nedlagt fløtningsdam. Et inntak i nordenden av magasinet vil føre vannet over til Vesle Ossjøen gjennom en nedgravd rørgate. Inntaksmagasinet omsøkes i to likestilte alternativer:

A451: Oppdemming til kote 451,27 med inntak i Nordre Håsjøen for en 750 m lang rørgate til Vesle Ossjøen. Dette gir en oppdemming på inntil 1,7 m i forhold til dagens middelvannstand ved utløpet av Håsjøen. Nordre Håsjøen, Hångsjøen og Håsjøen får en sammenhengende vannoverflate. Vannstanden i Kjerringtjønnna vil ikke bli nevneverdig påvirket. Se Figur 3.1 – 3.3 i vedlegg 1.

A452: Oppdemming til kote 452,27 (A452) med inntak i Kjerringtjønnna for en 450 m lang rørgate til Vesle Ossjøen. Dette gir en oppdemming på inntil 2,7 m i forhold til dagens middelvannstand ved utløpet av Håsjøen. Kjerringtjønnna, Nordre Håsjøen, Hångsjøen og Håsjøen vil fremstå med et sammenhengende vannspeil. Se Figur 2.1 – 2.3 i vedlegg 1.

Begge alternativene gir overføring av inntil 8,0 m³/s til Vesle Ossjøen, og vil ha en reguleringshøyde i magasinet på 0,5 m. Det foreslås slipp av minstevannføring forbi hoveddammen i sydenden av Håsjøen til Vesleflisa tilsvarende 5-persentilen, dvs. 40 l/s, hele året for begge alternativene.

I tillegg til hoveddammen i sydenden av Håsjøen, må det i enkelte lavpunkter i terrenget rundt magasinet etableres sperredammer for å unngå at terrenget overtoppes i flomsituasjoner. Ved alternativ A452 er det behov for i alt fire ytterligere sperredammer, mens tilsvarende antall er én for alternativ A451.

Østre Æra

Overføringen av Østre Æra skal gjennomføres ved at det bygges en to meter høy inntaksdam i Østre Æra med et inntak umiddelbart oppstrøms. Vannet skal føres inn på en 90 m lang nedgravd rørgate til eksisterende adkomsttunell til Osa kraftverk. Derfra ledes vannet videre gjennom adkomsttunnelen og ned til tilløpstunnelen til Osa kraftverk. Overføringskapasiteten blir inntil 5,5 m³/s, med en foreslått minstevannføring tilsvarende 5-persentilen, dvs. 30 l/s, hele året.

Veibygging

Prosjektet utløser behov for enkelte korte adkomstveier fram til de ulike anleggsdelene. Tabell 2.8 i søknaden viser hvilke veianlegg som GLB planlegger å etablere for de enkelte utbyggingsalternativene. GLB tar sikte på å anlegge de fleste veiene som permanente veier. På den måten vil grunneierne kunne nyttiggjøre seg av veiene etter anleggsperioden.

I tillegg til veibygging som oppsummert i tabell 2.8, vil oppdemming til kote 452,27 medføre behov for å heve deler av bestående veinett, inkludert ei bru i området ved Møystadsaga, jf. figur 2.1. i vedlegg 1 til denne innstillingen.

Opprensning og utvidelse av bekkeløpene mellom Håengsjøen og Nordre Håsjøen (A451) og mellom Håengsjøen og Kjerringtjøna (A452) utløser ikke veibygging, men det vil være behov for belting i terrenget med gravemaskin. Nærmere fastsetting av beltetrasé vil bli gjort i detaljplanleggingen.

Hoveddata for prosjektet

Hoveddataene for prosjektet er presentert nedenfor i egne tabeller for tilsig, reguleringsmagasin, økonomi og produksjon.

Tilsigsforhold til feltene som søkes overført til Osensjøen:

Tilsig	Enhet	Øvre Flisa	Østre Æra
Nedbørfelt	km ²	38	26
Årlig tilsig til inntaket	mill. m ³	24,7	16,5

Middelavrenning (1983 – 2012)	l/s/km ²	20,3	20,3
Middelvannføring	m ³ /s	0,28	0,19
Alminnelig lavvannføring	m ³ /s	0,03	0,02
5-persentil sommer (1/5 – 30/9)	m ³ /s	0,04	0,03
5-persentil vinter (1/10 – 30/4)	m ³ /s	0,04	0,03

Magasinvolument, HRV og LRV for reguleringsmagasinet i Øvre Flisa:

Reguleringsmagasin	Enhet	Øvre Flisa	
		A452	A451
Volum	mill. m ³	0,44	0,34
HRV	moh.	452,27	451,27
LRV	moh.	451,77	450,77

Utbyggingskostnad og utbyggingspris i 2014-kroner på omsøkte alternativer:

Økonomi	Enhet	Øvre Flisa	Østre Æra	Begge overføringene
Utbyggingskostnad	mill. kr	A452: 27,0 A451: 28,4	B: 5,6	A452B: 32,6 A451B: 34,0
Utbyggingspris A452	kr/kWh	1,99	1,06	1,75
Utbyggingspris A451	kr/kWh	2,09	1,06	1,83

Netto produksjonsøkning (minstevannføring fratrukket) i Osa kraftverk og kraftverkene nedstrøms i Rena og Glomma, fra Løpet til Braskereidfoss:

Produksjonsøkning (GWh/år)	Øvre Flisa	Østre Æra	Begge overføringene*
Osa kraftverk	11,1	7,4	18,2

Kraftverkene i Glomma	2,5	0	2,5
Kvern-fallet Osfallet		-2,1	-2,1
Totalt	13,6	5,3	18,6
Produksjon vinter (1.10 – 30.4)			10,7
Produksjon sommer (1.5 – 30.9)			7,9

* Begge overføringene samlet gir større flomtap i Osensjøen og dermed lavere prod.økning enn hva summen av hver enkelt overføring tilsier.

Fallrettigheter og grunneierforhold

Fallrettigheter

Eiendommer som grenser inn til de berørte elvestrekningene og inn til Osensjøen framgår av søknadens vedlegg 5.1-5.5. Følgende elvestrekninger/fallstrekninger berøres:

- Flisaelva fra sperredam ved Håsjøen til utløpet i Glomma ved Flisa. Elvestrekningen berøres ikke av tekniske installasjoner eller endret arealbruk, men ved at vannføringen reduseres. Den relative virkningen er stor rett nedstrøms Håsjøen og avtar gradvis pga. lokaltilsig til Flisa.
- Elvestrekningene mellom innsjøene (Håsjøene, Håengsjøen og Kjerringtjønnen) som skal utgjøre inntaksmagasin. Elvepartiene mellom sjøene demmes ned eller kanaliseres.
- Overføringen mellom inntaksmagasinet i Øvre Flisa og Vesle Ossjøen skaper en ny fallstrekning.
- Elvestrekningen ved inntaket i Østre Æra. En kort elvestrekning (ca. 20 m) ved inntaket endres ved at det bygges en terskel for å skape stabil vannstand ved inntaket til rørgate som overfører vannet til inntakstunnelen til Osa kraftverk.
- Elvestrekningen fra inntakspunktet i Østre Æra til samløp med Søre Osa. Elvestrekningen berøres ikke av tekniske installasjoner eller endret arealbruk, men ved at vannføringen reduseres.
- Elvestrekningen fra samløpet Søre Osa/Østre Æra til samløpet Søre Osa/Rena. Vannføringen på denne elvestrekningen domineres av minstevannføringslippene fra Osensjøen (6,0 m³/s og 2,5 m³/s i henholdsvis sommer- og vinterhalvåret) og vil mediant få en reduksjon i vannføringen på ca. 0,5 m³/s.

Utbygger vil innlede forhandlinger med rettighetshaverne på berørte fallstrekninger og forsøke å komme fram til enighet med rettighetshavere om kompensasjon for redusert verdi på

fallrettigheter som følge av reduserte vannføringer. Valg av modell for kompensasjon til rettighetshavere vil bli klarlagt gjennom forhandlingene.

Kompensasjon for redusert vannføring i Flisaelva vil også omfatte det eksisterende Syversætre Foss kraftverk i nedre del av Flisaelva mot samløpet med Glomma.

Grunnretter

Utbygger vil gjennomføre møter og befaringer med grunneiere som vil bli direkte berørt av tekniske installasjoner som inntak, rørgate, sperredammer, veier, rigger med mer, og av neddemming av arealer.

Arealbehov til de ulike anleggselementene er foreløpig beregnet fra kart og angitt i tabell 2.24 i søknaden, men vil bli målt opp nøyaktig i forbindelse med gjennomføring av de planlagte tiltakene.

Forholdet til offentlige planer

Overføringen av Øvre Flisa berører i hovedsak Trysil og Elverum kommuner. Inntaksmagasinet i Håsjøene, Håengsjøen og Kjerringtjønnen vil bli liggende delt mellom Trysil og Elverum kommuner. Begge kommunene har tiltaksområdet markert som LNF-område i kommuneplanens arealdel.

Overføringen av Østre Æra berører arealer i Åmot kommune. Gjeldende kommuneplan er fra 2002. I kommuneplanens arealdel er tiltaksområdet langs østsiden av Østre Æra mellom flyplassen og riksveien markert som «LNF-område generelt – Nåværende», mens arealene på vestsiden av denne elvestrekningen er markert med raster for «Andre restriksjoner – Nåværende». Området ved Østre Æra Camping er markert som «Bygeområde nåværende Forretninger», mens Søre Osa er markert som «LNF-område i sjø og vassdrag Nåværende». Arealet mellom flyplassen og Østre Æra er markert som «Annet byggeområde – Nåværende».

Tiltakene berører ikke nedbørfelt som er med i Verneplan for vassdrag eller nasjonale laksevassdrag. Tiltakene berører heller ikke statlig sikrede friluftslivsområder, områder som er vernet etter naturvernloven/naturmangfoldloven eller områder som er fredet etter kulturminneloven.

Behandlingsprosess

Høring

NVE mottok konsesjonssøknad datert 02.02.2015 fra GLB om overføring av Øvre Flisa og Østre Æra til Osensjøen og økt senkning av Osensjøen. Søknaden med fagutredninger ble sendt på offentlig høring 16.02.2015, og kunngjort kort tid etter i lokalpressen. Søknaden og alle fagrapportene ble lagt ut til offentlig gjennomsyn i kommunehusene i Åmot, Trysil, Elverum, Åsnes og Våler kommuner.

Søknadsdokumentene var også tilgjengelig på sakens nettside:

www.nve.no/konsesjonssaker/konsesjonssak/?id=7495&type=V-1, og ved henvendelse til GLB. Høringsfristen var 15.05.2015. Flere av høringspartene fikk etter søknad utsatt frist. Åpent folkemøte med NVE, GLB, involverte kommuner og interesserte høringsparter ble avholdt i Søre Osen samfunnshus 14.04.2015.

Sammendrag av høringsuttalelsene

NVE har mottatt i alt 38 uttalelser i saken. I det følgende gis en oppsummering av de viktigste synspunktene på de omsøkte planene. Der synspunktene er knyttet sammen med krav til vilkår for en eventuell konsesjon er disse kravene delvis gjengitt her, men alle vesentlige krav om vilkår vil bli nærmere drøftet i et eget avsnitt senere i innstillingen. Høringspartenes egne oppsummeringer er referert der hvor slike foreligger. Andre uttalelser er forkortet av NVE.

I brev av 30.09.2015 trekker GLB den delen av søknaden som gjelder økt senkning av Osensjøen. NVE har derfor utelatt høringsuttalelser, og deler av høringsuttalelser, som omhandler senkning av Osensjøen. Se også innledningen til underkapittel om uttalelser til revidert søknad.

Alle og fullstendige uttalelser er tilgjengelige på sakens nettside (se nettadresse i avsnittet over), og via offentlig postjournal. NVEs interne saksnummer er 201406128. Dato og dokumentnummer er oppgitt for hver høringsuttalelse nedenfor.

Berørte kommuner

Fellesnotat fra berørte kommuner (03.06.2015, dok.nr. 35). Uttalelsen er utformet av kommunene som blir merkbart berørt av de omsøkte tiltakene (Åmot, Trysil, Elverum, Våler og Åsnes), og er et foreløpig innspill i saken før søknaden skulle opp til politisk behandling i kommunene. Notatet framsetter momenter som kommunene på det tidspunktet vurderer å være dårlig utredet/belyst i konsesjonssøknaden.

NVE har gjennom senere høringsuttalelser fra kommunene og GLBs brev av 07.04.2016 med kommentarer til høringsuttalelsene, blitt gjort oppmerksom på at GLB og de berørte kommunene avholdt et møte 07.08.2015 der punktene i fellesnotatet var tema. De punktene i fellesnotatet som etter møtet fremdeles var uavklarte, er tatt opp i høringsuttalelsene fra kommunene og refereres under hver enkelt uttalelse.

I alle de endelige høringsuttalelsene fra kommunene framsettes det krav om at GLBs konsesjonssøknad skulle inneholdt en konsekvensutredning som tilfredsstillt kravene i § 7 i forskrift av 19.12.2014 nr. 1758 om konsekvensutredninger for tiltak etter sektorlover (heretter bare KU-forskriften), som trådte i kraft 01.01.2015. Kravet er nærmere referert og vurdert av NVE i kapitlet om utredningene og kunnskapsgrunlaget, og er bare kort gjengitt under kommunenes høringsuttalelser.

Åmot kommune (21.09.2015, dok.nr. 42) opplyser at saken har tatt en ny vending fra saksframlegget ble skrevet i medio august 2015, behandlet i formannskapet 26.08.2015 og fram mot kommunestyrets behandling 09.09.2015. Det går fram av uttalelsen at Åmot kommune avholdt et møte med GLB som resulterte i en avtale mellom Åmot kommune og GLB. Som en

del av avtalen skal GLB trekke elementet om ytterligere senkning av Osensjøen ut av søknaden. Prosessen mellom formannskap og kommunestyre har dermed ført til at det endelige vedtaket i kommunestyret ble endret fra formannskapets innstilling. Fra vedtaket i kommunestyret av 09.09.2015 refereres følgende:

Basert på at GLB i fremforhandlet avtale mellom Åmot kommune og GLB trekker sin søknad om ytterligere nedregulering av Osensjøen, slik at konsesjonssøknaden begrenses til å omfatte overføringen fra Øvre Flisa og Østre Æra, stiller Åmot kommune seg positiv til at GLB gis konsesjon. Det anføres at de mest vesentlige skader og ulemper for allmenne og private interesser ikke overstiger de fordeler tiltaket vil medføre. Spesielt siden hovedinnsigelsene med nedregulering av Osensjøen ikke lenger er et tema for konsesjonssøknaden. Kommunen har gjennom sin kommuneplan uttrykt seg positiv til økt produksjon av fornybar energi, i dette tilfellet er det i Åmot kommunes mening at tiltaket fra konsesjonssøker GLB ikke vil få de samme negative virkningene som det ellers ville gitt med en ytterligere nedsenkning av Osensjøen som var skissert i den opprinnelige konsesjonssøknaden.

En utredning av erosjonskonsekvensene som GLB forplikter seg til er positivt for å sikre at kulturminner ikke går tapt, samtidig som at GLB forplikter seg til å bidra med erosjonsikrende tiltak som gjør at negative effekter for miljøet knyttet til Osensjøen og turistnæringen vil kunne begrenses ytterligere enn i dag.

Åmot kommune er svært positiv til at allerede regulerte vassdrag gir økt produksjon av fornybar energi.

(...)

Administrasjonens saksinnstilling forelå før avtalen med GLB ble inngått. Fra saksinnstillingens konklusjon refererer vi følgende:

Basert på GLB's søknad vil Åmot kommune fraråde at GLB gis konsesjon som omsøkt. Det anføres at de samlede skader og ulemper for allmenne og private interesser overstiger de fordeler tiltaket vil medføre, jf. vassdragsreguleringsloven § 8.

Under enhver omstendighet er konsekvensene av det omsøkte tiltaket mangelfullt utredet og søknaden tilfredsstillende ikke de krav som følger av forskrift om konsekvensutredninger etter sektorlover 19. desember 2014 (KU-forskriften) § 7 (...) Kommunen stiller på bakgrunn av dette krav til at det må gjøres utredninger i forhold til erosjonsfare i Osensjøen, påvirkning for kulturminner langs Osensjøen og virkninger ved ulike flomsituasjoner.

Dersom GLB meddeles konsesjon gjør kommunen subsidiært gjeldende at konsesjonen bør begrenses til overføringene, slik at det ikke gis tillatelse til ytterligere nedregulering av Osensjøen og regulering av det planlagte inntaksmagasinet i Håsjøene. De aktuelle reguleringene medfører begrensede fordeler med hensyn til økt kraftproduksjon, samtidig som nettopp reguleringene har de største skadevirkningene. (...)

Åmot kommune har satt opp en oversikt over krav til konsesjonsvilkår for å avbøte lokale skadevirkninger dersom GLB gis konsesjon. Det må settes krav om høyere minstevannføring i Østre Æra, med vilkår om terskler og utbedring av vandringshinder under brua på Fv. 215. Det må også sikres mot erosjonsskader og kulturminner langs Osensjøen. Oppdaterte dybdekart må lages og fremstilles på en god måte for Osensjøen. I tillegg må det settes krav om avbøtende tiltak ved ulike flomsituasjoner nedover vassdragene.

Våler kommune (23.09.2015, dok.nr. 43) fattet følgende vedtak i kommunestyremøtet 07.09.2015:

Basert på GLB sin søknad vil Våler kommune fraråde at GLB gis konsesjon som omsøkt. Det vektlegges at de samlede skader og ulemper for allmenne og private interesser overstiger de fordeler tiltaket vil medføre, jf. vassdragsreguleringsloven § 8.

Konsekvensene av det omsøkte tiltaket fremstår mangelfullt utredet og søknaden tilfredsstillende ikke de krav som følger av forskrift om konsekvensutredninger etter sektorlover 19. desember 2014 (KUForskriften) § 7. Kommunen fremsetter med dette krav til NVE om konsekvensutredning for omsøkte tiltak.

Åsnes kommune (24.09.2015, dok.nr. 44) sitt kommunestyre fattet i møte 21.09.2015 følgende vedtak:

Konsekvensene av det omsøkte tiltaket framstår mangelfullt utredet og søknaden tilfredsstillende ikke de krav som følger av forskrift om konsekvensutredninger etter sektorlover 19. desember 2014 (KU-forskriften) § 7. Kommunen setter med dette krav til NVE om konsekvensutredning for omsøkte tiltak. Med denne bakgrunn går Åsnes kommune imot at GLB gis konsesjon som omsøkt.

Som grunnlag i saken har landbrukskontoret for Våler og Åsnes utarbeidet et felles saksframlegg for kommunestyrene i Åsnes og Våler kommuner.

I saksframlegget føres det argumentasjon for at søknaden er konsekvensutredningspliktig etter KUForskriften og at søknaden følgelig er mangelfullt utredet. Det trekkes også fram at i kommunens interesseavveining er tiltakets økonomiske betydning for kommunen et sentralt moment og at NVE bør pålegge GLB å redegjøre nærmere for hvordan inntektene fra naturressursskatt, eiendomsskatt, konsesjonsavgift og konsesjonskraft antas å fordele seg mellom berørte kommuner.

Landbrukskontoret påpeker at reduksjonen i vannføringen i Flisaelva som følge av overføringen til Osensjøen vil øke fare for isgang, og at redusert vannføring vil ha konsekvenser for fritidsfisket i Flisaelva. Landbrukskontoret opplyser at Flisaelva i 2015 har blitt en Fishspot-lokalitet og har stort potensiale for fritidsfiske. De ber derfor NVE å pålegge søker utredningsplikt for fiskesamfunn og fritidsfiske nedstrøms i Flisa.

Landbrukskontoret viser til at det er fløtingsinnretninger i nedre Flisa som holdes i hevd takket være vårflom og vannstrømmingen i vassdraget. Det fremholdes at redusert vannføring vil være en direkte trussel mot disse fløtingsrelaterte kulturminnene.

Likeledes vil en reduksjon i vannføringen ha negative virkninger for registrerte naturtyper og rødlistearter Flisavassdraget.

Søkkediet vannverk ligger i tilknytning til Flisaelva, og det påpekes at konsekvensene av redusert vannføring for dette vannverket ikke er vurdert i konsesjonssøknaden. Landbrukskontoret nevner forsurening av vannkvaliteten, med påfølgende økt kjemikaliebruk, og redusert vannforsyning som mulige effekter av omsøkt overføring.

Landbrukskontoret nevner til slutt at økte flomtopper i Glomma på grunn av overføringene og effektene dette vil ha for flomutsatte jordbruksarealer, ikke er omtalt i søknaden.

Trysil kommune (28.09.2015, dok.nr. 46) fattet følgende vedtak i kommunestyremøtet 22.09.2015:

1. *Trysil kommune vil fraråde at Glommens og Laagens Brukseierforening gis konsesjon for Overføring av Øvre Flisa og Østre Æra til Osensjøen og økt senking av Osensjøen, jf. konsesjonssøknad datert 2. februar 2015. Dette begrunnes med:*
 - a. *Konsesjonssøknaden er mangelfullt utredet på viktige temaer for Trysil kommune, som bl.a. erosjon, landskap, naturverdier og økonomiske virkninger. Avbøtende tiltak er i liten grad foreslått. Dette gir stor usikkerhet i forhold til konsekvenser.*
 - b. *De økonomiske virkningene for Trysil kommune er vanskelig å anslå på en tilfredsstillende måte, men vil i beste fall utgjøre relativt beskjedne årlige beløp.*
 - c. *Tiltaket vil gi en begrenset kraftproduksjonsgevinst sett i forhold til mulige negative konsekvenser.*
 - d. *Grunneiernes oppfatning er at de samlede skader og ulemper for allmenne og private interesser overstiger de fordeler tiltaket vil medføre.*
2. *Under kommunestyrets behandling av søknaden kom det fram at Åmot kommune har framforhandlet en avtale direkte med GLB. Kommunestyret kjenner ikke til alle detaljer i avtalen. Trysil kommune beklager at ikke alle de berørte kommuner er gjort kjent med at en slik avtale var under utarbeidelse før saken kom til endelig behandling i kommunestyret.*

I rådmannens saksinnstilling framholdes det at søknaden er konsekvensutredningspliktig etter KUForskriften og at søknaden følgelig er mangelfullt utredet. Videre slås det fast at de største skadevirkningene for Trysil kommune er knyttet til oppdemming av Håsjøene og økt senking av Osensjøen, og virkningen tiltakene vil ha på blant annet erosjon og fisk i Håsjøen og Flisaelva.

Elverum kommune (08.10.2015, dok.nr. 48) fattet følgende vedtak i kommunestyremøte 30.09.2015:

Basert på Glommens og Laagens Brukseierforenings [GLB] søknad vil Elverum kommune fraråde at GLB gis konsesjon som omsøkt.

Vurderingen er at de samlede skader og ulemper for allmenne og private interesser overstiger de fordeler tiltaket vil medføre, jf. vassdragsreguleringsloven §8.

(...)

I rådmannens saksinnstilling framholdes det at søknaden er konsekvensutredningspliktig etter KUForskriften og at søknaden følgelig er mangelfullt utredet. Rådmannen trekker også fram at i kommunens interesseavveining er tiltakets økonomiske betydning for kommunen et sentralt moment. Han mener NVE bør pålegge GLB å redegjøre nærmere for hvordan inntektene fra naturressursskatt, eiendomsskatt, konsesjonsavgift og konsesjonskraft antas å fordele seg mellom berørte kommuner.

Det listes opp følgende forhold som kommunen mener er for dårlig utredet/belyst for Øvre Flisavassdraget i konsesjonssøknaden:

- Konsekvenser for naturmangfold, inkludert rødlistearter, som følge av oppdemming av Håsjøen og neddemming av viktige naturtyper med kroksjøer, dammer og meandrerende elveparti.
- Landskapsmessige virkninger langs Håsjøen.
- Naturtype med B-verdi ved Håsjøen (inneholder sjeldne elementer i landskapet og er viktig for artsmangfoldet i området).
- Oppdemmingen av Håsjøen med dam i sørenden medfører betydelig lengre utskiftingstid for vann i sjøen og kan ha effekter på forsuring, gjengroing og artsmangfoldet i sjøen. Etablering av ny strandsoner kan medføre fare for erosjon av moreneryggene i strandsonen. Det bør vurderes hvilke effekter tiltaket vil ha på disse forholdene.
- Effekter av sterkt redusert vannføring i øvre del av Flisavassdraget på artsmangfold og områdets verdi som turområde bør vurderes nærmere.
- Konsekvens for eksisterende kraftproduksjon i Syverseter Foss kraftverk og forslag i kommuneplan for Åsnes på kraftproduksjon i Valbyfossen og Sønsterudfallet.
- Usikkerhet mhp. virkning på isgang i Flisa.
- Konsekvenser for lokalt friluftsliv og fauna langs vassdraget.

I rådmannens innstilling framsettes det også krav om vilkår og avbøtende tiltak i en eventuell konsesjon knyttet til minstevannføring større enn 5-persentilen, terskler i elver, istandsetting/revegetering, hekkende fugl og erosjon.

Andre offentlige etater

Hedmark fylkeskommune (17.04.2015, dok.nr. 12) viser til at oversikten over kulturminner i Østre Æra er godt oppdatert, men varsler at det vil være nødvendig med en ny arkeologisk registrering i Øvre Flisa for å oppfylle undersøkelsesplikten etter kulturminneloven § 9.

Åsnes Kommuneskoger KF (13.05.2015, dok.nr. 19) skriver følgende:

Åsnes Kommuneskoger KF på vegne av Åsnes kommune har planlagt utbygging av kraftverk i Sønsterudfallet i Flisa Elv. Senere også mulighet for utbygging av Valbyfossen i samme vassdrag. Åsnes kommune hadde tidligere både kraftverk og møllebruk i forbindelse med Sønsterudfallet. Planlegging har foregått over flere år og i fjor høst ble det utarbeidet et konkret forprosjekt for utbygging av Sønsterudfallet. Det er i vinter søkt om konsesjonsfritak for en slik utbygging. En overføring av Øvre Flisa til Osensjøen vil i vesentlig grad påvirke lønnsomheten i en utbygging av Sønsterudfallet på grunn av mindre vannføring i vassdraget og dermed antatt lavere kraftproduksjon. Vi anmoder om at dette blir vektlagt ved behandling av søknad om tillatelse fra Glommens og Laagens Brukseierforening.

Østfold fylkeskommune (12.05.2015, dok.nr. 22) er vannregionmyndighet for vannregion Glomma, og har ingen merknader til saken.

Jernbaneverket (08.05.2015, dok.nr. 25) anfører at de aktuelle tiltaksområdene ligger forholdsvis langt øst for Røros- og Solørbanen. På bakgrunn av pkt. 2 i GLBs forslag til manøvreringsreglement om at vassdragets flomvannføring ikke skal økes, kan ikke Jernbaneverket se at det omsøkte tiltaket vil påvirke jernbanen negativt. De har derfor ingen innvendinger mot tiltaket.

Hedmark fylkeskommune (19.05.2015, dok.nr. 32) fattet i møte i Fylkesrådet 18.05.2015 følgende vedtak:

- 1. Fylkesrådet ønsker å satse på mer fornybar energi i Hedmark og er av den oppfatning at selv om tiltaket medfører noen negative konsekvenser for allmenne interesser og miljø, er samfunnsnyten av tiltaket større enn ulempene. Fylkesrådet er derfor positivt til at det gis tillatelse til omsøkte tiltak.*
- 2. Fylkesrådet mener at før Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) fatter sin beslutning må kunnskapsgrunnlaget forbedres på 2 punkter:*
 - * Det må gjøres en utredning om fiskeforholdene i Øvre Flisa, fra dam ved Håsjøen til samløp med Ulvåa.*
 - * Det må gjøres en vurdering av effektene ved å øke senking av Osensjøen med 0,9 m*
- 3. Fylkesrådet legger til grunn som en forutsetning at vannfylling om våren skjer like raskt som etter dagens bestemmelser.*

4. Dersom det gis konsesjon forutsetter Fylkesrådet at det fastsettes vilkår i konsesjonen om:

- * Biotopforbedrende tiltak i influensområdet
- * Tilretteleggingstiltak for friluftsliv ved det nyetablerte magasinet Håsjøen
- * Etablering av, eller økt avsetning til, fiskefond i de berørte kommuner

5. Fylkesrådet påpeker at undersøkelsesplikten, jf. kulturminnelovens §9 må oppfylles og at en eventuell dispensasjonsbehandling må være gjennomført før tiltak kan iverksettes. Det anbefales at begge deler er gjennomført før NVE fatter sin beslutning.

Fylkesmannen i Hedmark (22.05.2015, dok.nr. 33) har følgende innspill i saken:

Fylkesmannen har gått gjennom søknaden og utredningene, og finner i begrensa grad omtale av forhold, miljøverdier eller interesser av nasjonal betydning. Lokale brukerinteresser, friluftsliv og berørte fiskesamfunn følges nå opp av fylkeskommunen på regionalt nivå. Vi viser til saksutredning fra Hedmark fylkeskommune til møte 11.05.15, og deres behandling og vedtak 18.05.15.

Fylkesmannen har ingen vesentlige merknader til fylkeskommunens vurderinger, og vi kan slutte oss til kravet om ytterligere utredninger der dette mangler. Vi vil også bidra i fastsetting og oppfølging av naturforvaltningsvilkår i en eventuell konsesjon.

Forsvarsbygg (10.04.2015, dok.nr. 49) opplyser at forsvarssektoren berøres av det planlagte tiltaket ved at ny inntaksdam knyttet til Østre Æra blir liggende inntil grensen til deres eiendom gnr. 34 bnr. 59, og fordi Forsvarsbygg er grunneier på adkomstvei til anlegget (Flyplassveien). Utover økt trafikk og belastning på vei i anleggsperioden kan ikke Forsvarsbygg se at den omsøkte overføringen vil ha negative konsekvenser for deres eiendom, virksomhet eller arealbruksinteresser.

Statskog (15.05.2015, dok.nr. 53) opplyser at de er grunneier på elvestrekning i Flisavassdraget. De mener konsekvensene av redusert vannføring i Flisavassdraget er for dårlig beskrevet i saksdokumentene. De påpeker at vannføringen i Flisavassdraget sommerstid allerede i dag er kritisk med hensyn til fisk og fiskemuligheter, og at redusert vannføring som følge av overføringen følgelig vil forverre fiskens leveområder. Statskog har en samarbeidsavtale med Våler jff om fiskekultivering og bedre fiskeforhold på Gravbergeiendommen i Våler og er avhengig av stabil vannføring fra Øvre Flisa og videre nedover Ulvåa. Statskog konkluderer med at de er bekymret for tiltaket og stiller seg kritiske med det nåværende kunnskapsgrunnlaget.

Sammenslutning av grunneiere/privatpersoner

Grunneiernes arbeidsutvalg (23.06.2015, dok.nr. 37) er en sammenslutning av flere grunneiere rundt Osensjøen, Håsjøen og Flisavassdraget. Fra uttalelsens innledning refereres følgende:

Etter de berørte grunneiernes oppfatning bør det ikke gis konsesjon som omsøkt. Det anføres at de samlede skader og ulemper for allmenne og private interesser overstiger de fordeler tiltaket vil medføre, jf. vassdragsreguleringsloven § 8.

Under enhver omstendighet er konsekvensene av tiltaket mangelfullt utredet og søknaden tilfredsstillende ikke de krav som følger av forskrift om konsekvensutredninger etter sektorlover 19. desember 2014 (KU-forskriften) § 7.

Dersom GLB meddeles konsesjon mener grunneierne - subsidiært - at konsesjonen bør begrenses til overføringene, slik at det ikke gis tillatelse til ytterligere nedregulering av Osensjøen og regulering av det planlagte inntaksmagasinet i Håsjøene. Som vi kommer tilbake til medfører de aktuelle reguleringene begrensede fordeler med hensyn til økt kraftproduksjon, samtidig som nettopp reguleringene har de største skadevirkningene.

(...)

Grunneierne har kritiske merknader til flere temaer som de mener er avgjørende for konsesjonsspørsmålet. Dette inkluderer blant annet:

- *Erosjon og utrasing:* Grunneierne er bekymret for at overføringen av Øvre Flisa til Osensjøen vil medføre vasking av sandbanker over til Osensjøen, i tillegg til utgraving langs Vesleoskanalen. En permanent heving av vannstanden i Håsjøen vil bety at ny strandlinje etableres på et høyere nivå. Grunneierne frykter at det kan oppstå betydelig erosjon i området rundt den nye strandlinjen.
- *Friluftsliv/reiseliv/brukerinteresser:* Grunneierne påpeker at deler av det oppmerkede stisystemet rundt Øvre Flisa vil bli oversvømmet ved oppdemming av Håsjøen. Videre vil fraværet av vann og gjengroing av Flisaelva svekke naturverdiene i området betydelig, og de to fossene Storestyggan og Veslestyggen vil langt på vei bli tørrlagte. Nedstrøms sperredammen ved sørenden av Håsjøen må også jaktinteresser kunne antas å bli berørt og grunneierne mener dette spørsmålet må utredes nærmere.
- *Akvatisk miljø:* Heving av vannspeilet i Håsjøen vil oversvømme betydelige myrarealer med påfølgende økt konsentrasjon av kvikksølv i fisken for en periode på 10-20 år. Grunneierne mener det ikke klarlagt hvilken effekt redusert vanngjennomstrømning i sørenden av Håsjøen kan ha på fiskeartene i sjøen. Videre vil redusert vannføring nedstrøms sperredammen ha sterk negativ effekt for fiskens levekår i Flisaelva og den dårlige vannutskiftingen vil også kunne bidra til økt gjengroing nedstrøms sperredammen.

På grunn av surhetsgrad, humusinnhold og parasitter i vann fra Øvre Flisa mener grunneierne at konsekvensene av oppdemmingen, reguleringen og overføringen av vann fra Håsjøene til Osensjøen må klargjøres i større grad.

- *Landskap og inngrepsfrie naturområder:* Grunneierne viser til at en gammel boplass og slåtteng nordvest for Håsjøen legges under vann ved begge alternativene.

Det trekkes også fram at gjengroingen i Håsjøen allerede i dag er på belastningsgrensen og at vårflommen er en viktig forutsetning for å holde gjennomstrømningen åpen på enkelte smale

partier. Det uttrykkes også bekymring for at torv og humus kan bli overført til Osensjøen og at dette må vektlegges ved behandling av konsesjonssøknaden.

- *Grunnvann:* Det er morene med relativt god permeabilitet langs det planlagte magasinet i Håsjøen og grunnvannsnivået vil kunne bli påvirket og få betydning for drikkevannsforsyningen. I tillegg kommer det påregnelige konsekvenser som forsumping og senkning av grunnvannsnivået langs minstevannføringsstrekningen i Flisaelven.
- *Vannkvalitet, vannforsyning og resipientinteresser.* Grunneierne påpeker at de samlede effektene av forsuren av vassdragene ikke er tilstrekkelig utredet i konsesjonssøknaden. De mener det er en svakhet ved søknaden at man nærmest helt har sett bort fra strekningen nedenfor sperredammen ved utløpet av Håsjøen. Dette området er interessant for friluftsliv, jakt og fiske. Grunneierne har gjennom jakt- og fiskeforeningen aktivt arbeidet for en god utnyttelse av de verdiene som ligger i området, og det ligger naturlig til for en videre satsing på turisme og inntekter knyttet til jakt- og fiskeinteresser og naturopplevelse.

Grunneierne mener endring i vannføring vil få virkninger for Flisflodammen 8 km nedenfor Håsjødammen. Dette spørsmålet er ikke omtalt i søknaden. Det etterlyses også en redegjørelse for hvordan vannkvaliteten i sørenden av Håsjøen vil påvirkes av redusert vanngjennomstrømming når utløpet flyttes nordover mot Osensjøen. Etter grunneierens oppfatning vil Håsjøen forsures ytterligere fra et surhetsnivå som allerede er for høyt.

Ved overføringen fra Øvre Flisa vil den sørlige delen av Vesle Osensjøen få økt tilførsel av surt vann. Dette vil igjen ha sterk negativ effekt for fisket. Allerede i dag tilføres Vesle Osensjøen surt vann fra Næringa og Grylla. Belastningen fra disse elvene vil bli vesentlig forverret med den planlagte overføringen fra Håsjøene. Videre er det fare for at humus fra Håsjøene samler seg ved badeplassen syd i Osensjøen. I dette området har grendeutvalget investert et betydelig beløp i tilrettelegging for bading og rekreasjon.

Grunneierne mener at dersom GLB skal meddeles konsesjon må tillatelsen uansett begrenses til de deler av prosjektet hvor de negative konsekvensene er minst sammenliknet med eventuell produksjonsgevinst. Ettersom samlet tilsig til inntaksmagasinet i Øvre Flisa er under 8 m³/s (overføringskapasiteten) i 98-99 % av året stiller grunneierne spørsmål ved om det er nødvendig med en reguleringsmulighet i inntaksmagasinet.

Grunneierne konkluderer med at en eventuell konsesjon bør begrenses til kun å tillate gjennomføring av oppdemningsalternativ A451. Det vises særlig til at A452 innebærer neddemming av betydelig større arealer, herunder en kullgrop, noe som kan unngås ved A451.

I en eventuell konsesjon krever grunneierne at det må stilles krav om avbøtende tiltak knyttet til blant annet erosjon, generell styrking av vassdragene for å bedre gyteforholdene for ørret, overvåking og kontroll av vannkvaliteten i Håsjøen, samt kalking av Håsjøen og Vesle Osen.

Interesseorganisasjoner/foreninger/foretak

Syversætre Foss Kraftverk AS (12.05.2015, dok.nr. 21) ligger nederst i Flisavassdraget i Åsnes kommune, og produserer årlig 10,5 GWh. NVE ga konsesjon til bygging av kraftverket 13.10.2008. Vedtaket ble påklaget, og i brev av 28.10.2009 opprettholdt Olje- og energidepartement (OED) NVEs vedtak. I høringsuttalelsen påpeker selskapet at nedbørsfeltet som GLB har søkt om å snu fra Øvre Flisa over til Osensjøen, er en viktig del av nedbørsfeltet som Syversætre Foss Kraftverk benytter i dag. I følge selskapets beregninger vil det omsøkte tiltaket medføre ca. 200.000 kr/år i tapte inntekter. Fra uttalelsens sammendrag og avslutning refereres følgende:

Syversætre Foss Kraftverk AS er et marginalt prosjekt, med betydelig gjeldsbelastning. Overføring av deler av nedbørsfeltet som utnyttes i kraftverket vil ha en langt større negativ effekt på driften av kraftverket og selskapets økonomi enn det reduksjonen i middelvannføringen isolert sett kan indikere. Overføringen kan i verste fall føre til at selskapet ikke lenger vil være i stand til å opprettholde driften. Syversætre Foss Kraftverk AS går derfor imot at søknaden fra GLB imøtekommes.

Vi mener at det heller ikke er rettslig adgang til å gi en konsesjon til GLB, som griper inn i konsesjonen som er gitt Syversætre Foss Kraftverk AS. Konsesjonen bygger på at Syversætre Foss Kraftverk gis tillatelse til å utnytte nedbørsfeltet som er omfattet av søknad og vedtak. Gis GLB tillatelse til å overføre deler av nedbørsfeltet, innebærer det en omgjøring av konsesjonen til skade for Syversætre Foss Kraftverk AS.

Konsesjonen er et begunstigende forvaltningsvedtak, som ikke kan omgjøres til skade for private parter uten hjemmel. Det vises til vannressursloven § 28. Søknaden fra GLB går bare ut på å forbedre lønnsomheten i andre kraftverk, og oppfyller klart nok ikke vilkåret om at det skal foreligge særlige grunner. Samtidig fører en omgjøring til tap for Syversætre Foss Kraftverk AS. Det vises til Brekken mfl: Kommentarutgave til vannressursloven side 151-156, som underbygger at det ikke er adgang til omgjøring i dette tilfellet.

GLB sendte ikke inn noen negativ høringsuttalelse til NVE i høringsperioden til Syversætre Foss Kraftverk selv om de på 1990-tallet arbeidet med samme type overføring fra Øvre Flisa som de søker om nå. Det vil på denne bakgrunn være helt urimelig at GLB gis tillatelse som griper inn i konsesjonen til Syversætre Foss Kraftverk etter at kraftverket er bygget og satt i drift.

(...)

Det kan ikke i noe tilfelle gis tillatelse til GLB med mindre Syversætre Foss Kraftverk AS gis løpende kompensasjon for sitt fulle økonomiske tap som følge av overføringen. En avtale om slik kompensasjon må foreligge før det kan være aktuelt å treffe vedtak om konsesjon til GLB. Privatrettslige forhold må være løst før det eventuelt kan gis konsesjon i denne saken.

FNF Hedmark (13.05.2015, dok.nr. 23) går imot en overføring av Øvre Flisa og Østre Æra til Osensjøen, og økt senkning av Osensjøen. FNF Hedmark oppsummerer på følgende måte:

Erfaringer fra andre utbygginger tilsier at det blir store økologiske konsekvenser, blant annet på grunn av tørrlegging av elveleier, tørrlegging av omkringliggende områder, neddemming, erosjon og utvasking av næringsstoffer, skader på livet i vassdragene, store og plutselige endringer i vannstanden som medfører stranding av bunndyr og fisk og endrede temperaturforhold og islegging. Alle disse konsekvensene vil i sum føre til negative virkninger for blant annet fisk, insekter og andre dyre- og fuglearter tilknyttet vassdragene og friluftsliv. Samlet belastning for denne regionen taler også mot en videre utbygging.

Håsjølia Skog DA (15.05.2015, dok.nr. 27) er kritiske til etablering av et inntaksmagasin i Øvre Flisa, da dette vil medføre flere negative virkninger i og rundt Håsjøen. Høringsuttalelsen konkluderer slik:

En regulering av Håsjøen vil etter vår oppfatning redusere fremtidig verdi av området og vi vil gå imot at konsesjon gis.

Det er en risiko at effekten av reguleringen vil kunne sette Håsjøen fremtid i fare og at gjengroing og forsuring av sjøen vil skyte fart.

Vi mener at virkningen av å snu vannstrømmen og å heve nivået i Håsjøen kan være stor og denne effekten ikke er godt nok belyst i konsesjonsdokumentene.

Vi mener at en grundig konsekvensanalyse er nødvendig for å klarlegge gitte effekter på vannkvalitet, fisk og natur.

Neddemming av kulturområdet på og rundt Håenga er uheldig.

Åsnes jakt- og fiskeforening (15.05.2015, dok.nr. 28) er spesielt bekymret for tiltakets virkninger på Flisavassdraget. En overføring av Øvre Flisa til Osensjøen vil virke mot foreningens arbeid for jevnere vannføring i Flisa og vil være svært negativt for fiskebestanden, insektlivet og dyr som er avhengig av god og stabil vannføring. Foreningen påpeker at mindre vannføring i en allerede liten elv vil være svært ødeleggende for Åsnes jff sitt arbeid for å øke fiskebestanden og fiskegleden i Flisavassdraget, både for lokalbefolkningen og turister. Siden Flisavassdraget er Solørs eneste elv med potensiale for god fisketurisme, mener Åsnes jff at mindre vann i vassdraget vil gi negative konsekvenser for hele Solørområdet. Foreningen viser også til sidevassdrag av Flisaelva som har bestand av elvemusling som er helt avhengig av ørret, og som blir skadelidende dersom ørreten for enda dårligere oppvekstvilkår. Vassdraget har også en smittefri bestand av edelkreps som trues av ustabil og lav vannføring.

Advokatfirmaet Harris (12.05.2015, dok.nr. 29) uttaler følgende:

Advokatfirmaet Harris representerer Opplysningsvesenets fond, som grunneier til blant annet arealer som grenser ned mot Osensjøen (gnr. 58, bnr. 2 i Trysil), og som blir berørt av tiltakene.

Fondet er negativ til ytterligere senkning av vannspeilet. Dette vil kunne medføre mer erosjon på omkringliggende arealer, som igjen er negativt med tanke på utnytting av

eiendommene langs Osensjøen. Disse arealene kan i fremtiden bli aktuelle for hytteutbygging o.l.

Slik vi forstår opplysningene vil også fondet sin eiendom gnr. 190, bnr. 40 i Elverum kommune, Flishøgda, bli berørt av tiltaket. Håsjøene mfl. skal demmes opp, og mer vann skal føres nordover i Osensjøen. Dette er negativt for fondet ettersom det da er foreslått mindre Vannføring i Flisa elva.

I tillegg vil også fondets eiendom gnr 91 bnr 1, Åsnes prestegård, i Åsnes kommune bli negativt berørt.

På vegne av fondet stiller man seg derfor negativ til tiltaket.

Dersom tiltaket blir gjennomført vil man vurdere å fremsette krav om erstatning for ulemper og eventuelle skader.

Åmot Elvelag SA (23.09.2015, dok.nr. 45) skriver at effektkjøring av Osa kraftverk gir raske vannstandsendringer i Søndre Rena nedstrøms utløpet av rørgata, og at dette har negativ effekt på blant annet utøvelse av fiske. Elvelaget savner en redegjørelse for hva økt vannmengde via Søre Osa og Osa kraftverk kan medføre av endringer i vannføring og omfang av effektkjøring i Søndre Rena i løpet av året, og eventuell effekt på insektliv og gyteforhold.

Åmot Elvelag forutsetter at det blir gjennomført oppfølgende undersøkelser for å kunne avdekke eventuelle negative konsekvenser, for eksempel negativ effekt på sik som følge av tørrlegging av gyteareal i Osensjøen.

Osensjøen, Søre Osa, Søndre Rena og Glomma er allerede sterkt påvirket av vassdragsregulering, og Åmot Elvelag mener det er på sin plass å finne avbøtende tiltak som kan redusere den samlede belastningen. I følge elvelaget er økt vintervannføring i Søre Osa er et slikt avbøtende tiltak som må vurderes.

Åmot Elvelag konkluderer med at det ikke bør gis konsesjon som omsøkt fordi ulempene etter deres mening overstiger gevinsten med tiltakene. Det konkluderes også med at deler av tiltaket er mangelfullt utredet og at det må gjennomføres tilleggsutredninger før hele eller deler av det omsøkte tiltaket kan gjennomføres.

Osensjøen båtforening (13.05.2015, dok.nr. 50) representerer båtbrukere på Osensjøen og organiserer både fastboende og hytteiere. Båtforeningen oppsummerer høringsuttalelsen slik:

(...)

Osensjøen Båtforening anmoder i forbindelse med denne konsesjonsbehandlingen at regulant og kommuner enes om en oppmyking av dagens absolutte HRV krav sommerstid i kort tidsrom slik at det blir mulig å regulere tettere opp mot kote 437,32 og redusere behovet for buffer for å hindre flomtap.

Privatpersoner

Gry Schjøll Hansen (11.05.2015. dok.nr. 17) er sterkt imot denne reguleringen, da den vil påvirke nærmiljø hennes i stor grad. Hun bor på Håberget gård som har fiskerettigheter i Vesleflisa og Håsjøen, og hun bruker vassdraget til fisketurer. Håberget gård satser på turisme og natur- og kulturopplevelser. Hun mener at den planlagte reguleringen vil ha stor negativ virkning på naturopplevelsen. Det trekkes fram at den gamle dammen, syd for Håsjøen, er et flott kulturminne som burde vært fredet.

Björg Karin Isaksætre (11.05.2015, dok.nr 18) går sterkt imot det foreslåtte inngrepet.

Tove Mette og Jørgen Schjalm (13.05.2015, dok.nr. 20) uttrykker bekymring for tiltakets virkninger i Rena elv:

Vi ser at det ved overføring av vann fra Øvre Flisa og Østre Æra til Osensjøen vil bli betydelig økning av vannmengden som går gjennom Osa kraftverk. Vannet fra kraftverket kommer ut ved Brannstrømmen i Rena elv.

Som eiere av gnr. 39/13 som ligger på østsiden av Rena elv, mellom Brannstrømmen og Løpsjøen vil dette kunne påvirke oss. Det er i høringsuttalelsen ikke nevnt noe om konsekvenser i Rena elv. Deler av vår skogeiendom er flomutsatt slik det er i dag. Dette gjelder spesielt Floen eng like nedenfor Brannstrømmen. Deler av terrenget står under vann mye av våren og tidlig sommer. Dette mener vi vil bli verre ved å sende mer vann gjennom Osa kraftverk. Enten ved høyere vannstand i flomperioder, eller ved at det blir lengre perioder der skog står under vann. Begge scenarier vil gi skade på skogen og økt erosjon langs elvebredden.

Vi mener at konsekvenser for våre skogeiendommer må vurderes, og at vi får erstatning for tap vi påføres på grunn av økt vannføring i Rena elv.

I tillegg til skogeiendommen 39/13 eier vi boligeiendommen Fjellstua – Fjellbo. Gnr.43/64 – 100 på Rena.

Etter at overføring av vann fra Glomma til Renavassdraget ble økt for noen år siden har erosjonen langs elvebredden økt betydelig her. Ved enda mer vann i Rena elv vil dette øke ytterligere. Vi mener det må gjøres en konsekvensutredning av hva økt vannføring i Rena elv vil føre til for grunneiere langs elva.

Vi stiller oss undrende til at det ikke er vurdert hvilke konsekvenser et slikt tiltak vil ha for de områdene som mottar mer vann. Flom og høy vannstand er et problem for grunneiere langs vassdrag. Vi mener også at det burde vært gitt bedre informasjon til grunneiere langs Rena elv. Høringsuttalelser på kommunens hjemmeside kan fort bli oversett.

Åge-Vidar Eriksen (15.05.2015, dok.nr. 30) er bekymret for den økende vannmengden i Glomma, og etterlyser informasjon i søknadsdokumentene om hvordan vannføringen i Glomma vil påvirkes av tiltaket. Fra uttalelsen refereres følgende:

Når det slippes mer vann ut, som etterhvert vil komme over i Glomma, så vil vannføringen der øke. Vannføringen i Glomma er allerede i dag et problem. Når en flom er på topp kan også Osensjøen være full og det må slippes ut vann. Dette har jeg erfart mange ganger.

For hvert år bygges det opp mer masse i Glomma. Det har skjedd en oppdemming ved Åsta bru og "stille elva" sør for Rena. Dette er svært merkbart ved stor vannstand i Glomma, noe som fører til oversvømmelse av dyrket jord. (...)

Roger Johan Brenden og Elle Uibo (25.06.2015, dok.nr. 38) er grunneiere som blir direkte berørt av begge overføringsalternativene fra Øvre Flisa. Dette omfatter blant annet område for midlertidig rigg, permanent massedeponi, masseuttak, anleggsveier, nedgravd rørgate og kanal ut i Vesle Osen. Deres eiendommer blir brukt til forskjellige fritidsaktiviteter. Dersom det blir gitt konsesjon ber de om at områdene sikres og skjermes godt av hensyn til tryggheten for deres to små barn og andre turgåere. Alternativ A452 er den beste løsningen for deres interesser.

Per-Arne Holt-Seeland (11.06.2015, dok.nr. 51) er grunneier ved Kjerringtjønna. Han påpeker at alternativ A452 i meget sterk grad vil berøre hans eiendom ved at den planlagte rørgatetraseen vil gå gjennom produktiv skog og permanente anleggsveier være til vesentlig ulempe. Begge anleggsveiene vil berøre dyrket mark og den søndre veien vil endre hele gårdstunet og -miljøet.

Han viser til konklusjon i Multiconsult sin rapport om at de tekniske inngrepene vil få større synlighet med alternativ A452, samtidig som åpenhet innbyr til opphold og ferdsel. Økt allmenn ferdsel over tun og innmark trekkes fram som en åpenbar og vesentlig ulempe. Både for bomiljø og for fremtidsplaner med videreutvikling av eiendommen er dette helt uakseptabelt og en uforenelig sterk konflikt. Det understrekes at alternativ A452 ikke bare gir en belastning i anleggstiden, men en permanent påvirkning av gårdsmiljøet.

Revidert søknad

I brev av 30.09.2015 trekker GLB den delen av søknaden som innebærer økt senkning av Osensjøen. NVE sendte den reviderte søknaden på høring 26.10.2015, med frist for uttalelser satt til 31.12.2015.

Senkning av Osensjøen var omsøkt med tre alternativer på henholdsvis 0,3, 0,6 og 0,9 m økt senkning. Økt senkning av Osensjøen ville isolert sett stått for en produksjonsøkning på 6,2 GWh med det største senkningsalternativet. GLB opplyser at de ikke ser noen verdi av å opprettholde den delen av søknaden. Dette begrunnes med at produksjonsøkningen ikke veier opp for høringspartenes motstand mot senkning og mange krav om ytterligere utredning av flere fagtema. De to andre hovedelementene i søknaden om overføring av Øvre Flisa til Osensjøen, inkludert etablering av et inntaksmagasin, og overføring av Østre Æra til Osensjøen, opprettholdes som beskrevet i søknaden av 02.02.2015.

NVE har mottatt følgende uttalelser til den reviderte søknaden:

Advokatfirmaet Harris (09.11.2015, dok.nr. 54) uttaler følgende pva. Opplysningsvesenets fond:

På vegne av Opplysningsvesenets fond stiller man seg stadig negativ til søknaden.

Selv om det er positivt for bla Fuglesanden at den delen av søknaden som går på økt senkning av Osensjøen trekkes, er det fortsatt negativt for bla. Flishøgda og Risberget og evt. Gjerdateigen med redusert vannføring i Øvre Flisa.

Opplysningsvesenets fond vil vurdere økonomisk kompensasjon for de negative følgende som justert vannføring evt. måtte få på fondets eiendommer.

Hedmark fylkeskommune v/fylkesdirektøren (16.12.2015, dok.nr. 55) viser til befaring og rapport fra arkeologisk registrering utført i perioden 02.07. – 21.09.2015. Det konkluderes med at dersom NVE stiller seg positiv til konsesjonssøknaden, må det søkes om tillatelse til inngrep i to kullgroper som kan bli oversvømt ved alternativ A452. Kullgroper er svært vanlig forekommende kulturminner i denne delen av Hedmark og fylkesdirektøren vil kunne anbefale for Riksantikvaren at det gis tillatelse til inngrep i kulturminnene.

Befaring

NVE gjennomførte befaring av tiltaksområdet 08.06.2016. NVE åpnet for at partene kunne sende NVE tilleggsuttalelser om nye momenter som ble identifisert under befaringen og som ikke allerede var tatt opp i tidligere uttalelser. NVE mottok uttalelser fra følgende parter:

Åmot og Omegn forsvarsforening (09.07.2016, dok.nr. 63) viser til at overføringen av Østre Æra gir betydelig mindre vannføring, med tilhørende redusert elvemiljø i området ved tidligere campingplass og foreningens restaurerte forsvarsanlegg. Foreningen henstiller til NVE om å bli tildelt avbøtende midler som kompensasjon for redusert elvemiljø i området med restaurerte forsvarsanlegg.

Jon Løken (29.06.2016, dok.nr. 64) er grunneier og medlem i grunneiernes arbeidsutvalg. Løken viser til GLBs brev av 07.04.2016 med kommentarer til høringsuttalelsene og er fortsatt bekymret for at tiltaket vil føre til økt erosjon/utvasking i nivået for ny strandlinje i inntaksmagasinet i Øvre Flisa, økt gjengroing og dårligere vannkvalitet i inntaksmagasinet på grunn av mindre vanngjennomstrømning. Han mener den økonomiske gevinsten er liten og ikke stor nok til å rettfærdiggjøre inngrepet, og det etterlyses bedre klarlegging av langsiktige konsekvenser for området.

Grunneiernes arbeidsutvalg (01.07.2016, dok.nr. 65) er fortsatt bekymret for at det omsøkte tiltaket vil føre til negative virkninger i Øvre Flisa og Flisavassdraget, og er uenig med flere av GLBs vurderinger framført i GLBs kommentarer til høringsuttalelsene og under befaringen.

Grunneierne gjentar at det ikke bør gis konsesjon til det omsøkte tiltaket, ettersom de samlede skader og ulemper for allmenne og private interesser overstiger fordelene. Subsidiært mener de at konsesjonen bør begrenses til overføringene slik at det ikke gis tillatelse til regulering av det planlagte inntaksmagasinet i Håsjøene.

Det er grunneiernes oppfatning at områdene rundt Osen og Håsjøene allerede er sterkt berørt av storsamfunnets inngrep. Det vises blant annet til eksisterende regulering av Osensjøen, forsvarets anlegg og skytefelt, Austri Vinds planlagte vindkraftanlegg i Kjølberget og Raskiftet vindkraftanlegg.

Arbeidsutvalget argumenterer for at selv om søknad om senkning av Osensjøen er trukket, vil etablering av inntaksmagasin i Øvre Flisa innebære KU-plikt for tiltaket. Det stilles også spørsmålsteget ved økonomien i prosjektet etter at søknad om senkning av Osensjøen er trukket.

Grunneierne mener overføring av Øvre Flisa vil føre til større skader og ulemper enn hva GLBs vurderinger på flere temaer tilsier. Dette inkluderer blant annet hekkende storlom ved Håsjøen, erosjon og utrasing ved etablering av ny strandlinje i inntaksmagasinet, friluftsliv/reiseliv/brukerinteresser i området, akvatisk miljø, vannkvalitet, vannforsyning og resipientinteresser.

GLBs kommentarer

I sitt brev av 07.04.2016 (dok.nr. 59) kommenterer GLB høringsuttalelsene som ble avgitt i begge høringsrundene samlet. Supplerende kommentarer til høringsuttalelsene er gitt i GLBs brev av 04.05.2016 (dok.nr. 61). GLBs kommentarer til tilleggsuttalelsene etter befarings framkommer i brev datert 13.10.2016 (dok.nr. 68).

GLB har gitt omfattende kommentarer til alle høringsuttalelsene, i tillegg til kommentarer om to overordnede temaer: 1) endring av innholdet i søknaden ved at økt senkning av Osensjøen er trukket, og 2) spørsmålet om konsekvensutredningsplikt på tiltakene som omsøkes. GLBs kommentarer til høringsuttalelsene gjengis ikke her. I stedet er merknader av betydning for NVEs vurdering referert i forbindelse med diskusjonen av det enkelte tema. GLBs brev med kommentarer til uttalelsene er å finne på sakens nettside:

www.nve.no/konsesjonssaker/konsesjonssak/?id=7495&type=V-1.

Utredningene og kunnskapsgrunlaget

Det følger av naturmangfoldloven § 8, første ledd, at offentlige beslutninger som berører naturmangfoldet så langt det er rimelig skal bygge på vitenskapelig kunnskap om arters bestandssituasjon, naturtypers utbredelse og økologiske tilstand, samt effekten av påvirkninger. Kravet til kunnskapsgrunlaget skal stå i et rimelig forhold til sakens karakter og risiko for skade på naturmangfoldet. Naturmangfoldloven § 8 er en konkretisering av, og et supplement til, forvaltningslovens alminnelige krav om at en sak skal være så godt opplyst som mulig før vedtak treffes.

Innkomne merknader

Mange høringsparter mener konsekvensene av de omsøkte tiltakene er for dårlig utredet. Det etterlyses grundigere utredninger av konsekvensene for flere fagtemaer:

- Vannføring, grunnvann og isgang i Flisavassdraget
- Vannføring og flom i Rena elv og Glomma
- Vannkvalitet og forsuring i Håsjøen og Vesle Osensjøen
- Erosjon og utrasing i Håsjøen
- Landskap, naturmangfold og naturtyper rundt Håsjøen
- Fisk i Håsjøen og Flisavassdraget
- Friluftsliv, fiske og reiseliv i Flisavassdraget
- Skatter og avgifter til berørte kommuner

Berørte kommuner og grunneiernes arbeidsutvalg krever at tiltakene i konsesjonssøknaden må konsekvensutredes i samsvar med KU-forskriften¹ § 7. Det vises til KU-forskriften vedlegg I punkt 18 der det heter følgende:

«Utvidelser eller endringer av tiltak nevnt i Vedlegg I der utvidelsen eller endringen i seg selv overstiger størrelseskriteriene skal behandles i samsvar med § 7.»

Det vises også til KU-forskriften vedlegg I punkt 3:

«Demninger og andre anlegg for oppdemming eller varig lagring av vann dersom ny eller supplerende mengde oppdemmet eller lagret vann overstiger 10 millioner m³.»

Kravene fra kommunene og grunneiernes arbeidsutvalg har omtrent lik formulering, og har sitt opphav fra et notat forfattet av advokatfirmaet Lund & Co. Fra grunneiernes krav refereres følgende:

KU-forskriften vedlegg I punkt 3 oppstiller to kumulative vilkår for at tiltaket skal underlegges konsekvensutredning etter § 7, jf. vedlegg I punkt 18. For det første må tiltaket omfatte en demning eller annet anlegg for oppdemming eller varig lagring av vann. For det andre må ny eller supplerende mengde oppdemmet eller lagret vann overstige 10 millioner m³.

Osensjøen er et reguleringsmagasin, og følgelig et «anlegg for oppdemming eller varig lagring av vann». Ved økt senking av Osensjøen vil magasinvolumet øke, slik at mengden lagret vann øker med hhv. 10, 20 eller 30 mill. m³, avhengig av om LRV senkes med 0,3, 0,6 eller 0,9 m, jf. søknadens tabell 2.3. Den omsøkte utvidelsen av magasinvolumet vil altså i seg selv overstige størrelseskriteriene i KU-forskriften vedlegg I punkt 3, med den konsekvens at tiltaket må konsekvensutredes etter § 7, jf. vedlegg I punkt 18.

¹ Det refereres her til forskrift av 19.12.2014 nr. 1758 om konsekvensutredninger for tiltak etter sektorlover, som på tidspunktet for høring av søknaden var den gjeldende forskriften. Denne er nå endret av forskrift av 21.06.2017 nr. 854.

I tillegg søker GLB om å overføre vann fra nedbørsfeltet Øvre Flisa til Osensjøen. På s. 5 i søknaden heter det at:

«Overføringen av Øvre Flisa til Osensjøen gjennomføres ved å demme opp Håsjøene, Håengsjøen og Kjerringtjønnen til et inntaksmagasin ved å bygge en sperredam ved utløpet av Håsjøen. Et inntak i nordenden av dette magasinet fører vannet over til Vesle Ossjøen gjennom en nedgravd rørgate. »

Tilsvarende heter det på s. 23 i søknaden at den omsøkte overføringen fra Øvre Flisa til Osensjøen «innebærer etablering av reguleringsmagasin ved oppdemming». Ettersom dette vannet ledes over i Vesle Ossjøen og videre over i Osensjøen, må første vilkår anses oppfylt også for denne delen av utbyggingen. Videre framgår det av konsesjonssøknaden tabell 2.2 at årlig tilsig av vann fra Øvre Flisa vil utgjøre 24,7 mill. m³. Tilsvarende følger av notatet fra Norsk institutt for naturforskning (NINA) datert 20. januar 2014, som er vedlagt søknaden.

Overføringen fra Øvre Flisa vil altså supplere mengden oppdemmet vann i Osensjøen med over 10 mill. m³, og innebærer i seg selv en utvidelse som overskrider størrelseskriteriene i vedlegg I punkt 3. Overføringen alene innebærer med andre ord KU-plikt for tiltaket, jf. vedlegg I punkt

18.

Konsesjonssøknaden skal som følge av dette inneholde en konsekvensutredning som tilfredsstillende kravene i KU-forskriften § 7. Det er ikke tilfelle for GLBs søknad. For øvrig kommer blant annet KU-forskriften § 8 tredje ledd om tilleggsutredninger til anvendelse.

NVEs vurdering

Berørte kommuner og grunneiernes arbeidsutvalg argumenterer med at både økt senkning av Osensjøen og etablering av et inntaksmagasin i Øvre Flisa hver for seg utløser konsekvensutredningsplikt (KUplikt) i henhold til KU-forskriften § 7. Søknad om økt senkning av Osensjøen er trukket, og følgelig er ikke kravet om KU-plikt for dette tiltaket lenger relevant å vurdere.

Kravet om at etablering av et inntaksmagasin i Øvre Flisa utløser KU-plikt begrunnes med at årlig tilsig av vann til inntaksmagasinet vil utgjøre 24,7 mill. m³, og dermed overstiges størrelseskriteriet på 10 mill. m³ angitt KU-forskriften vedlegg I punkt 3.

Inntaksmagasinet i Øvre Flisa vil være et «anlegg for oppdemming eller varig lagring av vann», og således oppfylle det første av to kumulative vilkår angitt i vedlegg I punkt 3. Etter NVEs vurdering er det imidlertid en uriktig tolkning av det andre vilkåret om «ny eller supplerende mengde oppdemmet eller lagret vann overstiger 10 millioner m³» å bruke årlig tilsig til magasinet som tall for oppdemmet eller lagret vannmengde. Det er volum med vann som til enhver tid er oppdemmet eller lagret som skal vurderes opp mot størrelseskriteriet på 10 mill. m³.

Inntaksmagasinet for det største oppdemningsalternativet (A452) vil få et oppdemt totalvolum på ca. 1,8 mill. m³ mellom dagens vannstand og HRV, og et magasinivolum på 0,44 mill. m³ mellom HRV og LRV. Oppdemmet vann i det omsøkte inntaksmagasinet vil altså ikke overstige 10 mill.

m³, og oppfyller ikke det andre kumulative vilkåret i KU-forskriften vedlegg I punkt 3. Det er derfor NVEs vurdering at konsesjonssøknaden ikke er påkrevet å inneholde en konsekvensutredning som tilfredsstiller kravene i KU-forskriften § 7.

GLBs søknad er utformet i tråd med NVEs retningslinjer for O/U-søknader (Oppgradering og/eller utvidelse). I søknaden er det vedlagt kart og tegninger over alternativene A451, A452 og Østre Æra, fyllingskurver for Osensjøen, grunneierlister og klassifiseringsskjemaer for dammer og trykkrør. Det er i alt vedlagt åtte separate faglige undersøkelser, rapporter og utredninger. Vedlagt er blant annet GLBs egen hydrologi- og produksjonsutredning, en rapport utarbeidet av Multiconsult med landskapsvurderinger av tiltakene, undersøkelser av kjemisk vannkvalitet utført av NIVA, en NINA Minirapport og et notat om henholdsvis kvikksølvnivået i fisk i Håsjøen og vurdering av hvilken effekt de omsøkte tiltakene vil ha på fiskebestanden i Osensjøen og Håsjøen. Det er også vedlagt en statusrapport utarbeidet av NINA om auren i Søre Osa og Østre Æra 30 år etter driftsstart for Osa kraftverk.

I sitt brev av 07.04.2016 opplyser GLB at de på bakgrunn av høringspartenes etterlysning av konsekvenser for fisk i Flisavassdraget har fått NINA til å undersøke forekomst av fisk på strekningen fra Håsjødammen til samløpet med Halåa ca. 30 km nedstrøms Håsjøen. Undersøkelsen er sammenfattet i en NINA Minirapport vedlagt GLBs brev. I tillegg er det vedlagt et kart med GLBs egne beregninger av prosentvis reduksjon i middelvannføring på ulike punkter i Flisavassdraget etter overføring av Øvre Flisa til Osensjøen. Vedlagt brevet er også en rapport utarbeidet av Hydrologiservice som viser beregninger og fordeling på berørte kommuner de inntekter som realiseringen av prosjektet med overføring av Øvre Flisa og Østre Æra til Osensjøen, og økt senkning av Osensjøen, vil gi.

Etter NVEs oppfatning er mange av uttalelsene om at fagtemaene er for dårlig utredet basert på en antagelse at de omsøkte tiltakene omfattes av KU-forskriften, og følgelig skal konsekvensutredes i henhold til kravene i KU-forskriften § 7. NVE vurderer de omsøkte tiltakene til ikke å være KU-pliktige, og mener at kunnskapsgrunnlaget i denne saken oppfyller de krav som naturmangfoldloven § 8 stiller til nivå. Grunnlaget står etter NVEs mening i et rimelig forhold til sakens karakter og risiko for skade på naturmangfoldet.

Kunnskap om miljøvirkningene av vannkraftreguleringer er generelt god. Det er imidlertid sjelden at alle virkninger kan forutsies helt eksakt. En viss grad av usikkerhet vil alltid være tilstede på enkelte områder. Der kunnskapen om miljøvirkningen er usikker, skal det tas høyde for å unngå mulig vesentlig skade på naturmangfoldet, jf. naturmangfoldloven § 9. Det legges derfor vekt på avbøtende tiltak, som kan gjennomføres basert på standard vilkår fastsatt med hjemmel i vassdragsreguleringsloven.

Enkelte høringsparter trekker frem forhold knyttet til vilkår i en eventuell konsesjon, blant annet krav om økt minstevannføring nedstrøms sperredammen i sørenden av Håsjøen og inntaksdammen i Østre Æra. Vi vil kommentere alle relevante synspunkter som har kommet frem gjennom høringsuttalelsene, under kapitlene «NVEs vurdering av konsesjonssøknaden» og «Merknader til konsesjonsvilkårene».

NVE mener at utredningene og undersøkelsene som er gjennomført, sammen med eksisterende kunnskap, innkomne høringsuttalelser, søkers kommentarer og innspill på befaringen oppfylder kravet til kunnskapsgrunnlaget i naturmangfoldlovens § 8, og gir tilstrekkelige opplysninger til at spørsmålet om konsesjon kan vurderes.

NVEs vurdering av konsesjonssøknaden

Konsesjonsbehandling etter vassdragsreguleringsloven innebærer en konkret vurdering av de fordelene og ulempene et omsøkt prosjekt har for samfunnet som helhet. Det er kun enkelte konsekvenser av tiltaket det er hensiktsmessig å tallfeste og som kan omtales som prissatte konsekvenser, for eksempel energiproduksjonen og ulike skatteinntekter. De aller fleste konsekvenser ved etablering av et vannkraftverk og/eller tilhørende infrastruktur er såkalte ikke-prissatte konsekvenser, hvor effekten av tiltaket ikke kan tallfestes. Miljøkonsekvensene blir oftest synliggjort gjennom kvalitative vurderinger. Vurdering av om det bør gis konsesjon til et omsøkt prosjekt eller ikke, er derfor i stor grad knyttet til en faglig skjønnsvurdering.

I det følgende vil NVE drøfte og vurdere ulike forhold ved det omsøkte prosjektet. Under hvert fagtema refererer vi til opplysninger og vurderinger slik de er fremstilt i søknad, rapporter og/eller fagutredninger. Vi gjengir relevante innspill fra høringsuttalelsene og GLBs kommentarer til disse. Sammen med en vurdering av aktuelle avbøtende tiltak, legger dette grunnlaget for NVEs konklusjon og anbefaling til OED.

I vår vurdering av søknaden legger vi størst vekt på de temaene som vi mener er viktige for spørsmålet om det skal gis konsesjon. Etter NVEs mening er konsekvensene for fisk, naturtyper og erosjon de vesentligste temaene i denne saken. Ulempene må veies opp mot nytten av ny kraftproduksjon, med særlig vekt på regulerbar kraft. Andre fagtemaer i søknadene og innspill som ikke er avgjørende for konsesjonsspørsmålet eller som angår detaljer, er oppsummert kort. Søknad om senkning av Osensjøen er trukket og er følgelig ikke en del av vår vurdering.

Kraftproduksjon og kostnader

Osa kraftverk har i dag en midlere kraftproduksjon på 256 GWh. Overføringene av Øvre Flisa og Østre Æra vil øke kraftproduksjonen ved kraftverket med 18,2 GWh. Overføringen av Øvre Flisa vil også gi økt tilsig til kraftverkene Løpet, Strandefossen, Skjefstadfoss og Braskereidfoss, og vil gi en produksjonsøkning på totalt 2,5 GWh ved disse kraftverkene. Overføring av Østre Æra vil gi en liten reduksjon i vanntilførselen til Søre Osa. Dette vil i sin tur bidra til en svak produksjonsreduksjon på totalt 2,1 GWh ved kraftverkene Kvernfalllet og Osfalllet. Totalt vil overføringene bidra til å øke kraftproduksjonen med 18,6 GWh, fordelt på 10,7 GWh i vinterproduksjon og 7,9 GWh i sommerproduksjon.

Total utbyggingskostnad for prosjektet avhenger av hvilket oppdemningsalternativ i Øvre Flisa som velges. GLB har beregnet de totale utbyggingskostnadene for prosjektet å være 32,6 mill. kr

ved A452 og 34,0 mill. kr ved A451 (2014-kroner). Med en total produksjon på 18,6 GWh blir den spesifikke utbyggingskostnad 1,75 kr/kWh ved A452 og 1,83 kr/kWh ved A451.

NVE har kontrollert GLBs produksjonsberegninger og kostnadsoverslag, og anser disse for å være rimelige. Vi har ingen innvendinger mot prosjektet ut fra en teknisk og økonomisk vurdering.

Vi gjør oppmerksom på at det vil være søker sitt ansvar å vurdere den bedriftsøkonomiske lønnsomheten ved en eventuell utbygging. Usikkerheten i kostnadsoverslaget i denne fasen er stor og en endelig investeringsbeslutning tas normalt på grunnlag av gitt konsesjon og senere tilbud og tilbud.

Energikostnaden over levetiden tilsvarer den inntekten prosjektet må ha for at prosjektet skal få en positiv netto nåverdi. Med forutsetning om en drifts- og vedlikeholdskostnad på 4 øre/kWh, 6 % kalkulasjonsrente og 40 års økonomisk levetid har prosjektet en samlet energikostnad over levetiden (LCOE) på 16 øre/kWh. I henhold til våre beregninger vil prosjektet være lønnsomt, med en langt lavere LCOE-kostnad sammenlignet med annen konsesjonsgitt ikke-utbygd vindkraft og småkraft.

Hydrologi

Øvre Flisa omfatter de fire innsjøene Håsjøen, Håengsjøen, Nordre Håsjøen og Kjerringtjønnå. Nedbørfeltet til Øvre Flisa er 38 km² med en feltlengde på 10 km, og en medianhøyde på 566 moh. Middellavrenningen i feltet i perioden 1983 - 2012 var 20,3 l/s/km².

Nedbørfeltet til Østre Æra er 26 km² med en feltlengde på 11 km, og en medianhøyde 601 moh. Middellavrenningen i feltet i perioden 1983 - 2012 var i likhet med Øvre Flisa på 20,3 l/s/km².

I litteraturen er det litt forvirrende navnebruk på deler av Flisavassdraget. I denne innstillingen brukes navnet Vesleflisa om strekningen fra utløpet av Håsjøen til samløpet med Ulvåa. Nedstrøms samløpet Vesleflisa/Ulvåa brukes navnet Ulvåa ned til samløpet med Halåa. Derfra og nedstrøms til samløpet med Glomma bruker vi Flisaelva, eller bare Flisa.

Se vedlegg 1 for oversiktskart og detaljkart over prosjektområdet, deriblant figur 5 som viser navnebruken i Flisavassdraget.

Vannføringene like nedstrøms sperredammen i sørenden av Håsjøen og inntaksdammen i Østre Æra vil bli sterkt redusert. For å hindre tørrlegging av elvestrekningene nedstrøms foreslår GLB slipp av minstevannføring lik 5-persentilen, både vinter og sommer. Dette tilsvarer 0,04 m³/s forbi sperredammen i sørenden av Håsjøen og 0,03 m³/s forbi inntaksdammen i Østre Æra.

Figur 5 i vedlegg 1 viser den prosentvise reduksjonen i middelvannføringen på åtte punkter i Flisavassdraget ved minstevannføring på 40 l/s ut fra Håsjøen, beregnet av GLB. Rett oppstrøms samløpet Vesleflisa/Ulvåa er reduksjonen i Vesleflisa 41,8 %, mens reduksjonen er 13,5 % rett

nedstrøms samløpet. I Flisaelva rett nedstrøms samløpet Ulvåa/Halåa er reduksjonen 7,6 %, mens reduksjonen ved utløpet av Flisa i Glomma er beregnet å være 2,7 %.

Ved minstevannføring på 30 l/s forbi inntaksdammen i Østre Æra har GLB beregnet at middelvannføringen ved samløpet Østre Æra/Søre Osa to km nedstrøms blir redusert fra 4,78 m³/s til 4,27 m³/s. I gjeldende manøvreringsreglement for regulering av Osensjøen stilles det krav om slipp av 6,0 m³/s og 2,5 m³/s i henholdsvis sommer- og vinterhalvåret.

Vanntemperatur, isforhold og lokalklima

Tiltaksområdet med Øvre Flisa, Osensjøen og Østre Æra ligger i et område med typisk innlandsklima. Det er relativt nedbørsfattig, med kalde vintre og varme somre samt store døgnsvingninger i lufttemperaturen om sommeren.

På grunn av de forholdsvis lave vintertemperaturene fryser alle deler av Øvre Flisa til om vinteren, unntatt de kraftigste strykstrekningene. Isforholdene er stabile gjennom hele vinterhalvåret. I forbindelse med våravsmeltingen kan det i dag forekomme episoder med isgang i Flisaelva

Våler kommune uttaler at reduksjon i vannføringen i Flisaelva vil øke faren for isgang, og Elverum kommune mener tiltakets virkning på isgang er usikker.

Av søknaden går det fram at redusert vannføring nedstrøms sperredammen vil gi litt raskere islegging på høsten og forsterking av hovedtrekket med stabile isforhold gjennom vinteren. GLB kommenterer at dersom overføringen har noen effekt, vil det tvert imot redusere faren for isgang. Dette fordi tilsiget i våravsmeltingen reduseres og fordi overføringen demper flomvannføringer med inntil 8 m³/s.

NVE støtter vurdering til GLB og kan ikke se at overføring av Øvre Flisa vil øke faren for isgang i Flisaelva.

Overføring av Øvre Flisa vil gi høyere sommertemperatur og lavere vintertemperatur i elvestrekningene nedstrøms sperredammen i sørenden av Håsjøen. Overført del av nedbørfeltet er imidlertid så lite at temperaturendringen bare vil ha betydning i øvre del av Vesleflisa, for deretter å avta gradvis nedover i vassdraget. Overføringen av Østre Æra til Osensjøen vil ha samme effekt, ved at det blir noe høyere sommertemperatur og lavere vintertemperatur nedstrøms overføringspunktet og ned til samløpet med Søre Osa. I Søre Osa vil endringen i vanntemperatur på vannet fra Østre Æra få liten betydning for vanntemperaturen nedstrøms samløpet.

Ingen av høringspartene har tatt opp tiltakenes virkning på vanntemperatur og lokalklima. NVE har ingen ytterligere kommentarer

Grunnvann

I forbindelse med utarbeidelsen av GLBs søknad fra 1990 hadde Grunnvannskontoret befaring i tiltaksområdet sammen med GLB. I befaringsrapporten konkluderes det med at massene langs det

planlagte magasinområdet i Øvre Flisa for det meste består av grusig morene med forholdsvis god permeabilitet. Løsmassene langs den delen av Østre Æra som berøres av overføringen, antar GLB ut fra vegetasjonsdekket å ha temmelig lik sammensetning som massene langs Øvre Flisa.

Med god permeabilitet i løsmassene vil grunnvannsnivået i stor grad korrespondere med vannføringen i elva. Overføringene vil derfor medføre en senkning av grunnvannsnivået langs minstevannføringsstrekningene nedstrøms sperredammene i sørenden av Håsjøen og i Østre Æra. Grunnvannsnivået vil da korrespondere med ny vannføring. Dette innebærer at grunnvannstanden under det nye inntaksmagasinet i Øvre Flisa vil bli hevet.

NVE mener tiltakenes virkning på grunnvann ikke er avgjørende for konsesjonsspørsmålet. Se også eget underkapittel med NVEs vurdering av virkninger på ferskvannsressurser og vannforsyning.

Flom

Overføring av Øvre Flisa vil redusere flomvannføringen i Flisaelven med inntil 8,0 m³/s, som vil være overføringskapasiteten fra Håsjømagasinet til Osensjøen. Dette vil være status så lenge det er plass i Osensjøen til å ta imot vannet uten å øke flomvannføringen ut av Osensjøen. Hvis reguleringsmagasinet i Osensjøen er fullt og det oppstår fare for å øke flomvannføringen i Søre Osa ut fra Osensjøen, vil overføringen bli stengt og flomforholdene i Flisa vil være slik de er i dag. Vannstanden ved middelflom i Håsjøene er pr. i dag på kote 450,29, mens heving til kote 451,27/452,27 (A451/A452) gir betydelig høyere vannstand. For A452 med LRV 451,77 vil framtidig vannstand alltid ligge minst 1,5 m over dagens midlere flomvannstand.

Tilsvarende som for overføringen av Øvre Flisa, vil overføring av Østra Æra redusere flomvannføringen i Østre Æra og Søre Osa tilsvarende overføringskapasiteten på 5,5 m³/s. Ved fullt magasin i Osensjøen og fare for å øke flomvannføringen i øvre del av Søre Osa vil overføringen kunne stenges slik at flomvannføringen i Østre Æra og Søre Osa blir som i dag.

Våler kommune og Åge Vidar Eriksen etterlyser mer informasjon om hvordan overføringene av Øvre Flisa og Østre Æra vil påvirke vannføringen i Rena elv og Glomma, og er bekymret for virkningen av overføringene på allerede flomutsatte eiendommer og jordbruksarealer. I sine kommentarer understreker GLB at overføringene ikke vil føre til økte flomtopper i Glomma mellom Rena og Flisa så lenge Osensjømagasinet ikke er fullt. Ved fare for overløp på Osendammen kan overføringen fra Øvre Flisa stenges. På den måten unngås økte negative effekter på flomutsatte jordbruksarealer langs Glomma som kan tilskrives overføringen. Dessuten vil en ekstra vannføring på maksimalt 8 m³/s være marginal i forhold til en flomvannføring i Glomma som kan overstige 1000 m³/s.

Tove og Jørgen Schjalm mener overføringene i betydelig grad vil øke vannmengden som går gjennom Osa kraftverk og ut i Rena elv. GLB skriver at overføringene ikke vil føre til endringer i slukeevnen og den maksimale vannmengde som går gjennom Osa kraftverk. Eneste endringen vil være at kraftverket i lengre perioder enn i dag kan kjøres på vannføringer som ligger nærmere

opp mot maksimal slukeevne. Eventuelt flomtap fra Osensjøen vil komme ut i Rena elv gjennom Søre Osa.

Etter NVEs vurdering vil ingen av overføringene forverre flomforholdene i de planlagte tiltaksområdene, og de vil etter vår vurdering ikke bidra negativt ved flomsituasjoner i Rena elv og Glomma. Dersom det gis konsesjon til overføringene, foreslår NVE at det stilles krav i manøvreringsmagasinet om at overføringene skal stanses ved samtidig flomvannføring og magasin vannstand nær HRV i Osensjøen (se post 4 i vedlagte forslag til endret manøvreringsreglement).

Erosjon og sedimenttransport

Området i Øvre Flisa som planlegges å demmes opp er lite utsatt for erosjon i dag. Elvestrekningen nedstrøms planlagt sperredam i sørenden av Håsjøen har fallforhold og elvekanter som gjør elvestrekningen lite utsatt for erosjon. Elvestrekningen nedstrøms planlagt inntak i Østre Æra ligger på løsmasser som er lite eksponerte for erosjon.

Flere høringsinstanser påpeker at Håsjøen innehar en rekke morenerygger som strekker seg ut i sjøen. Disse ryggene består hovedsakelig av løse grusmasser. Ved permanent oppdemming vil den etablerte strandlinjen bli oversvømt og høringspartene frykter økt erosjon i moreneryggene når nytt nivå etableres, særlig hvis det gis tillatelse til aktiv regulering av magasinet. Enkelte høringsparter er også bekymret for at overføringen fra Øvre Flisa til Osensjøen vil føre til utvasking av sandbanker fra det nye inntaksmagasinet over til Osensjøen, og at økt vanngjennomstrømning gjennom Vesle Ossjøen vil kunne medføre økt erosjon i dette området.

I følge GLB søkes det om en reguleringshøyde på 50 cm fordi det driftsteknisk vil være vanskelig å låse seg til en vannstand som ligger eksakt på en gitt høyde. Tilsiget til magasinet vil variere og ventilen i overføringen må justeres etter variasjonene i tilsig for å stabilisere magasin vannstanden.

GLB opplyser at magasin vannstanden sjelden vil få svingninger på 50 cm. Vannstanden vil som hovedregel ligge konstant tett opp mot HRV fordi dette gir størst fallhøyde og dermed mest effektiv overføring av vannet gjennom rørgaten til Vesle Ossjøen. I følge GLB vil en reguleringshøyde på 50 cm være mindre enn den naturlige, uregulerte variasjonen på 80 cm som vannstanden i Håsjøen har gjennom året i et normalår. Det meste av inntaksmagasinet vil også ligge beskyttet mot vind slik at bølgeslagserosjonen i strandsonen vil være liten.

GLB viser til at strømhastigheten i det nye inntaksmagasinet vil være såpass lav at eventuelle eroderte masser fra etablering av ny strandlinje vil sedimenteres i selve inntaksmagasinet før de når inntakspunktet for overføring til Vesle Ossjøen. NVE støtter GLBs vurdering at det er lite sannsynlig at eroderte masser vil bli overført til Osensjøen.

Overføring av vann fra inntaksmagasinet i Øvre Flisa vil føre til økt vanngjennomstrømning gjennom Vesle Ossjøen i den sydlige enden av Osensjøen. GLB erkjenner at økt vanngjennomstrømning vil kunne medføre økt erosjon ved enkelte punkter i Vesle Ossjøen og

kanalen mellom Vesle Ossjøen og Osensjøen. Søker stiller seg åpen for å gjennomføre sikringstiltak i Vesle Ossjøen og kanalen dersom det oppstår behov for dette.

NVE registrerer at etablering av en ny strandlinje 1,7 m (A451) eller 2,7 m (A452) over dagens normalvannstand i Håsjøen vil kunne gi en viss utvaskingseffekt. Det vil imidlertid ikke foregå en aktiv regulering, og ifølge GLB er det kun på våren at vannstanden vil senkes ned mot LRV. For å utnytte en så høy fallhøyde som mulig vil vannstanden holdes så nær HRV som mulig resten av året. På denne bakgrunn, og fordi 50 cm reguleringshøyde vil være mindre enn naturlig vannstandsvariasjon, er det NVEs vurdering at etablering av et inntaksmagasin i Øvre Flisa ikke vil føre til vesentlige erosjonseffekter langs den nye strandlinjen.

Dersom det gis konsesjon til tiltaket og det viser seg at overføringen fra Øvre Flisa medfører, eller øker sannsynligheten for, erosjonsskader kan NVE med hjemmel i konsesjonens vilkårspost 12 pålegge GLB å bekoste sikringsarbeider eller delta med en del av utgiftene forbundet med dette.

Landskap og store, sammenhengende områder med urørt preg

I det nasjonale referansesystemet for landskap (NIJOS 2005) tilhører tiltaksområdene i Øvre Flisa og Østre Æra landskapsregion 7 Skogtraktene på Østlandet, underregion 7.26 Skogbygdene i Elverum og Trysil.

Heving av vannstanden i Håsjøene, Håengsjøen og Kjerringtjønnen vil gi et større og sammenhengende vannspeil. Den totale størrelsen på reguleringssonen vil være størst for A452, men Multiconsult har i landskapsrapporten beregnet at A451 vil gi de mest synlige reguleringssonene i form av tørrlagt areal når magasinet er tappet ned til LRV. Disse områdene er visualisert i rapporten.

Hoveddammen (dam Håsjøen) planlegges bygget ved utløpet i sørenden av Håsjøen, på samme sted som eksisterende fløtningsdam. Den vil bli noe mer ruvende ved A452 enn ved A451 på grunn av én meter høyere damhøyde. De eksisterende vederlagene beholdes. Sett oppstrøms vil høyden på den synlige delen av dammen (over vannflata) være den samme for begge alternativene, men med noe større utbredelse for A452. For begge alternativene skal det også bygges en sperredam i flomløpet i sørenden av Håsjøen (ca. 270 m nord-vest for dam Håsjøen). For A452 er det i tillegg behov for å bygge en sperredam ca. 150 m nord for Nordre Håsjøen, og forsterke to eksisterende sperredammer ved Kjerringtjønnen.

A452 vil få inntak i Kjerringtjønnen og A451 vil få inntak i Nordre Håsjøen. De to alternativene vil resultere i ulike trase og lengde for den nedgravde rørgaten, men med felles endepunkt i Vesle Ossjøen. For begge alternativene blir inntaket plassert i vannkanten av magasinet ved HRV. Det er planlagt utgraving av kanaler fram til inntakene for rørgaten, men disse etableres under HRV og vil da ikke ha betydning for landskapsbildet.

Landskapsrapporten konkluderer med at samlet sett vil fordeler og ulemper ved A451 og A452 langt på vei utligne hverandre og de vurderes derfor å være likestilte ut fra en landskapsmessig vurdering.

Inntaksbassenget i Østre Æra vil være av begrenset størrelse, og vil med sin stilleflytende flate gi en av de mest synlige endringene i forhold til dagens situasjon. Rørgata fra inntaket vil bli gravd ned og ført inn i adkomsttunnelen til Osa kraftverk, og vil ha liten eller ingen synlighet på sikt.

Ingen av overføringene berører større områder med urørt preg. Landskapsrapporten konkluderer med at tiltakenes konsekvens for landskap og inngrepsfrie områder vil være ubetydelig.

Grunneierne i området er bekymret for at gjengroingshastigheten på Håsjøen vil øke når vanngjennomstrømningen reduseres, og det påpekes at vårflommen har vært en viktig faktor for å holde de smale partiene på sjøen åpne.

Gjengroing er en naturlig prosess, og ifølge GLB er alle sjøene som vil utgjøre det nye inntaksmagasinet per i dag på ulike stadier av gjengroing. Kjerringtjønnen er den sjøen hvor gjengroingsprosessen har kommet lengst. For NVE synes det klart at etablering av inntaksmagasinet og dam Håsjøen vil gi redusert vanngjennomstrømming, spesielt gjennom Håsjøen. GLB erkjenner at dette kan bidra til å øke hastigheten på gjengroing av den nye innsjøen i forhold til den naturlige gjengroingen. Imidlertid vil en permanent oppdemming øke den åpne vannflaten betydelig sammenliknet med situasjonen i dag, og dette vil kunne sette gjengroingsprosessen noe tilbake.

Disse to faktorene trekker gjengroingshastigheten i motsatte retninger. Etter etablering av et nytt inntaksmagasin vil det også være vanskelig å skille gjengroing som skyldes naturlige prosesser og gjengroing som eventuelt skyldes etableringen av magasinet.

I henhold til landskapsrapporten vil dam Håsjøen for begge oppdemningsalternativene ligge skjermet til med liten synlighet, selv om konstruksjonen for A452 vil være noe mer ruvende. Multiconsults landskapsrapport konkluderer med at dam Håsjøen vil være av mindre betydning for den overordnede landskapsopplevelsen. De øvrige sperredammene som GLB planlegger å bygge vil være i mindre skala, og vil ikke nevneverdig påvirke landskapsbildet. Ingen av høringsinstansene synes å oppfatte de planlagte sperredammene som negative for landskapsopplevelsen.

Elvestrekningene rett nedstrøms dam Håsjøen og inntaksdammen i Østre Æra vil få sterkt redusert vannføring. Dette kan oppleves som negativt for landskapsopplevelsen. Enkelte høringsparter har ytret krav om økt minstevannføring nedstrøms dammene, da spesielt av hensyn til fisk. NVEs vurderinger om minstevannføring er gitt i kapitlet om merknader til endret manøvreringsreglement.

Begge oppdemningsalternativene vil gi et større vannspeil i Øvre Flisa, noe som ut fra et landskapsestetisk standpunkt vil kunne oppleves som positivt. Den planlagte reguleringen på 0,5

m vil ifølge GLB bare utnyttes ved nedtapping til LRV på ettervinteren når magasinet er islagt. I vårløsningen vil snøsmelting gi rask oppfylling til HRV mens magasinet fortsatt er islagt. Søker mener de ulemper som vannkraftmagasiner gjerne er preget av, som følge av svingende vannstand gjennom året, i liten grad vil gjøre seg gjeldende i dette tilfellet.

Forutsatt at nedtapping til LRV skjer på ettervinteren når magasinet er islagt, og at oppfylling til HRV skjer raskt i vårløsningen mens magasinet fortsatt er islagt, vil reguleringssonene rundt magasinet være lite synlige og bare for en kort periode. Ettersom perioden for nedtapping og oppfylling vil være kort og vil skje når magasinet er islagt, støtter NVE GLBs vurdering at magasinet rent estetisk vil oppleves som en permanent heving av vannstanden.

Legging av rørgate og kanalgraving vil gi noe overskuddsmasse av jord. Disse massene vil arronderes slik at de får en landskapsform som faller inn i omgivelsene på stedet. To av deponiområdene er lokalisert til tidligere ikke istandsatte massetak. Her vil tilføring av masser og arrondering, samt reetablering av vegetasjon, innebære en landskapsestetisk oppgradering.

Etter NVEs vurdering har det ikke fremkommet opplysninger som tilsier at hensynet til landskap og store urørte naturområder bør være et vesentlig moment i konsesjonsspørsmålet.

Når det gjelder landskapstilpasning av dammer, overskuddsmasser og andre hjelpeanlegg, så forutsetter vi at dette avklares nærmere gjennom godkjenning av detaljplan etter at det eventuelt er gitt konsesjon til utbygging.

Vannkvalitet

NIVAs vannkvalitetsundersøkelse i Håsjøen og Vesle Ossjøen viser at Håsjøen er betydelig mer humøs og derfor surere enn Vesle Ossjøen. Undersøkelsen viser også at konsentrasjonen av fosfor og nitrogen er moderat i begge innsjøene. Nitratkonsentrasjonen er lav i sommerprøvene, dvs. i den biologiske vekstsesongen, men betydelig høyere etter høstsirkulasjonen, spesielt i Vesle Ossjøen. GLB har ikke fått gjennomført noen egen vannkvalitetsundersøkelse i Østre Æra, men ut fra arealfordelingen og arealbruken i nedbørfeltet antar GLB at vannkvaliteten er temmelig lik vannkvaliteten i Østre Æra.

Det naturlige tilsiget til søre deler av Osensjøen er omtrent 100 millioner m³ vann pr år. De humøse sideelvene Næringa og Grylla, som har innløp helt sør i Osensjøen, bidrar med 20-30 prosent av vannet. En ekstra overføring av 20 millioner m³ vann pr år fra Øvre Flisa til Vesle Ossjøen vil utgjøre et betydelig bidrag. Tidligere målinger har vist at Næringa og Grylla har omtrent samme pH-nivå som vann fra Øvre Flisa (5,1 – 5,4). Effekten på Osensjøen vil være at det tilføres mer vann med tilsvarende surhet og humusinnhold som vannet fra Næringa og Grylla. Hvor langt nordover i Osensjøen dette vil kunne spores avhenger av strømningsforhold, blandingsforhold og reguleringsregime. Det er anslått i NINAs fiskeundersøkelse for Osensjøen (notat av 20.01.2014) at vannkjemien i gyteområdet for lagesild i Osensjøen, ca. 2 km nord for Vesle Ossjøen, bare vil få marginale endringer som følge av ekstra vanntilførsel fra Øvre Flisa.

NVE støtter GLBs vurdering om at overføring av surere og mer humøst vann fra Øvre Flisa og Østre Æra vil bety lite for Osensjøen som helhet, i og med at Osensjøens totale tilsig er på 667 millioner m³ per år. Dette er mye mer enn vannmengden som planlegges overført.

Ved begge alternativene for oppdemming av Øvre Flisa vil overført vann være brunfarget og medføre økt forsurening og økt humusinnhold i Vesle Ossjøen. NVE merker seg at GLB mener humustransporten over til Vesle Ossjøen og videre til Osensjøen vil være lavere ved A451 enn ved A452. Etter GLBs oppfatning vil Nordre Håsjøen ved A451 tjene som et sedimentasjonsbasseng for partikulært organisk materiale som frigis ved oppdemmingen.

Redusert vannføring på minstevannføringsstrekningene i Vesleflisa og Østre Æra vil øke vanntemperaturen på sommeren og kan gi økt algevekst/begroing på de øvre delene av strekningene.

Ytterligere vurderinger av virkninger som tiltakene vil kunne få på vannkjemi og fisk, er gitt i underkapitlene om akvatisk miljø.

Naturmiljø og naturens mangfold

Innenfor tiltaksområdet i Øvre Flisa, Flisavassdraget og Østre Æra er det registrert flere naturtypeområder i Naturbase. Av søknaden går det fram at én naturtypelokalitet vil bli direkte påvirket, mens to andre lokaliteter ligger kloss inntil berørte områder. Ingen utvalgte naturtyper vil bli berørt.

Naturtyper og rødlistede arter – Øvre Flisa

Håsjøen N er registrert som en viktig naturtypelokalitet (B-verdi), med beskrivelse «kroksjøer, flomdammer og meandreende elveparti». Lokaliteten er på 369 daa og dekker området rundt Hångsjøen og nordre del av Håsjøen. Verdibegrunnelsen går på at lokaliteten innehar viktige elementer som er sjeldne i landskapet og som er viktige for arts mangfoldet i området. I beskrivelsen av mulige skjøtselstiltak er det anført at lokaliteten bør spares for inngrep. GLBs omsøkte oppdemming av Håsjøen og Hångsjøen vil sette deler av lokaliteten under vann, og A452 vil demme opp større arealer enn A451.

Solblom (*Arnica montana*) er registrert i Håsjøen N. Den er oppført som sårbar (VU) i Norsk rødliste for arter 2015. Det framgår ikke i Naturbase hvor i lokaliteten den er observert eller om den er registrert flere steder i lokaliteten. Solblom er hovedsakelig knyttet slåtteeeng, naturbeitemark og hagemarkskog. Ut fra den habitatbeskrivelsen antar GLB at funnet ved Håsjøen er knyttet til de tørrere og høytliggende delene av lokaliteten, og følgelig ikke påvirkes eller demmes ned ved etablering av inntaksmagasinet. Sannsynligheten for påvirkning synes likevel større ved oppdemming etter A452 enn ved oppdemming etter A451.

Håsjøen N er et yngleområde for storlom (*Gavia arctica*). GLB skriver i søknaden at større sammenhengende vannspeil, bedre tilgang på fastmarksbredder tett inntil vannkanten og mer stabil vannstand vil kunne gjøre Håsjøen bedre egnet som leveområde for storlom enn i dag. Noen høringsinstanser skriver at storlom er svært sårbar for vannstandsendringer i rugeperioden

og den første tiden etter klekking, og at en regulering på 50 cm vil ha store negative innvirkninger på storlompopulasjonen i området. Noen viser også til at dårligere fiskeforhold i vannet som følge av oppdemmingen vil ha negativ virkning på storlom, da fisk er det viktigste næringsgrunnlaget for storlom.

Storlom har status som livskraftig (LC) i Norsk rødliste for arter 2015. I rødlista utgitt i 2010 ble den vurdert som nær truet (NT). I vurderingen som ligger til grunn for kategoriseringen i 2015 står det: *Det finnes ingen landsdekkende informasjon om pågående bestandsendringer for Norge, men det er ingen tegn på entydig bestandsnedgang for arten i siste 20-års periode.* Storlom legger reir tett inntil vannkanten ved store vegetasjonsfattige vann. Det spiller mindre rolle om vannet den hekker ved er fisketomt, bare den kan hente føde i nærheten. Det er viktig at det på hekkeplassen er torvkanter, torvholmer eller jevne fastmarksbredder langs vannkanten der reiret plasseres. Eggene legges fra først i mai til først i juli alt etter breddegrad, høyde over havet og isgang. Rugetiden er fire uker, og ungene forlater reiret etter et par døgn.

En permanent hevingen av vannstanden i Håsjøen vil resultere i at de flate bløtmyrpartiene mellom dagens strandlinje og fastmarka innenfor oversvømmes. Det blir dermed kortere avstand mellom strandkanten og fastmark hvor storlom kan finne egnet reirlokaltet. Både høringspartene og GLB viser til at storlom er meget ømfintlig for variasjoner i vannstanden i rugetida. GLBs egne historiske, hydrologiske observasjoner viser at vannstanden i Håsjøen i et normalår varierer med opptil 80 cm i løpet av mai måned, som normalt er rugetida for storlom ved Håsjøen. GLB opplyser at de har som målsetning å holde vannstanden i inntaksmagasinet tilnærmet stabilt på HRV gjennom hele mai måned. Etersom volumet på inntaksmagasinet vil være relativt lite, er det GLBs vurdering at det normalt vil være mer enn nok vann til å fylle magasinet opp til HRV innen 1. mai hvis vannstanden ligger på LRV 20. april. GLB viser til at selv i tørråret 1996 var det mer enn nok vann til å fylle fra 20. april til 1. mai.

På grunnlag av ovennevnte opplysninger er det NVEs vurdering at etablering av inntaksmagasin i Øvre Flisa ikke vil føre til negative virkninger for hekkende storlom eller andre vanntilknyttede fuglearter ved Håsjøen. Et viktig moment i vår vurdering er at dagens uregulerte vannstandsvariasjoner ofte er større enn GLBs omsøkte regulerings høyde. NVE legger til grunn at første oppfylling etter at konsesjon eventuelt er gitt, ikke skjer i hekkesesongen når storlom og andre vanntilpassede fuglearter er sårbare for vannstandsstigning.

En eldre fisketom dam «Tjennmoen», rett nord for rv. 25, er registrert som en viktig naturtypelokalitet. Dammen er et yngleområde for småsalamander (*Lissotriton vulgaris*), som nå er kategorisert som livskraftig (LC) i Norsk rødliste for arter 2015. I rødlista for 2010 hadde arten status som nær truet. Naturtypelokaliteten ligger tett inntil de foreslåtte alternativene for rørgatetrase mellom inntaksmagasinet i Øvre Flisa og Vesle Ossjøen. GLB opplyser at traseene er justert slik at de ikke skal påvirke eller medføre skader på småsalamanderlokaliteten. NVE forutsetter at denne lokaliteten med småsalamander ikke blir negativt påvirket av rørgaten, verken i anleggsfasen eller driftsfasen.

Naturtyper og rødlistede arter – Østre Æra

Nedstrøms det planlagte overføringspunktet i Østre Æra er naturtypelokaliteten Kjølsetra registrert som lokalt viktig (C-verdi). Lokaliteten ligger kloss inntil, på vestsiden av en del av elvestrekningen som får minstevannføring. Lokaliteten har først og fremst verdi som åpen, lite gjengrodd naturbeitemark. Undergrunnen består av grovsteinet elveør med noe finere avsetninger på toppen. Tørrlendt undergrunn antas å være årsak til at vollen er lite gjengrodd, selv om det er mange år siden den har vært i bruk. I følge GLB vil reduksjon i vannføringen som følge av overføringen kunne forsterke virkningen av tørrlendt undergrunn, og dermed bidra til å forsinke gjengroingen av beitevollen. GLB antar at reduksjon i vannføringen vil ha små andre virkninger for denne lokaliteten. NVE støtter GLBs vurderinger om virkninger på denne lokaliteten.

Administrasjonens forslag til vedtak i Åmot kommune viser til to naturtypelokaliteter som ikke er beskrevet i søknaden. Vest for Kjølsetra, på andre siden av den lokale veien, er det registrert en viktig naturtypelokalitet av rik sump- og kildeskog. Lokaliteten ligger på det nærmeste 85-90 m fra Østre Æra. På østsiden av Østre Æra og Kjølsetra, på det nærmeste 15-20 m fra elvestrekningen, er det registrert en lokalt viktig sump- og kildeskog. Sump- og kildeskog er skog eller kratt som vokser på mark med høyt grunnvannsnivå og/eller jevn og rikelig tilførsel av markvann. Langs minstevannføringsstrekningen i Østre Æra vil grunnvannsnivået trolig bli noe senket. Dette kan gi en liten negativ effekt på de deler av lokalitetene som ligger nærmest elvestrekningen. Totalt sett for disse to naturtypelokalitetene er det imidlertid NVEs vurdering av effekten vil bli beskjedent. Denne vurderingen forutsetter at det slippes minstevannføring forbi sperredammen i Østre Æra.

Naturtyper og rødlistede arter – Flisavassdraget

Våler kommune påpeker at Flisavassdraget har flere registrerte naturtyper. Både kommunen og Åsnes jff er bekymret for at redusert vannføring i Flisa vil ha negative virkninger på verdifulle og noen rødlistede arter i vassdraget, blant annet elvemusling, edelkreps og strybarkmåler. GLB uttaler i sine kommentarer at naturtypene og rødlisteartene som trekkes fram er knyttet til den delen av Flisavassdraget hvor vannføringsreduksjonen vil være marginal, og mener tiltaket ikke vil ha betydning for disse lokalitetene og artsforekomstene.

Det er ikke registrert noen utvalgte naturtyper i Flisavassdraget. Ingen av de registrerte naturtypeområdene inkluderer vannstrengen, og de områdene som ligger kloss inntil elven er lokalisert ved Flisaelva der vannføringsreduksjonen er beregnet å bli 7,6 % eller lavere.

Det er ikke registrert noen rødlistearter i Vesleflisa eller Ulvåa. Det er ikke registrert edelkreps i Naturbase i Flisavassdraget, men ifølge GLB ble det funnet 7 kreps ved prøvefiske foretatt av NINA i Flisavassdraget i 2010. Funnet ble gjort 2 km fra samløpet mellom Flisa og Glomma. Strybarkmåler har status som nær truet, men både lokaliteten der den er observert og artens foretrukne biotop tilsier at overføring av Øvre Flisa ikke vil påvirke denne arten. Både strandsnipe og fossekal har status som livskraftig i Norsk rødliste for arter 2015, og er observert på lokaliteter i Flisavassdraget som får mindre enn 7,6 % redusert vannføring. Registreringer av elvesandjeger (sterkt truet) er gjort på lokaliteter nedstrøms samløpet Flisa/Glomma, og vil følgelig ikke påvirkes av det omsøkte tiltaket.

Felles for de naturtyper og arter som trekkes frem, er at de er lokalisert i Flisaelva der vannføringsreduksjonen blir 7,6 % eller mindre. Etter NVEs vurdering vil tiltakets virkninger på naturtyper og fauna i Flisaelva være svært begrenset ved en såpass lav vannføringsreduksjon. Vi viser til at eventuelle oppfølgende undersøkelser kan pålegges med hjemmel i standard naturforvaltningsvilkår gitt i en eventuell konsesjon.

Tiltakets virkninger på fisk og elvemusling i Flisavassdraget er vurdert i underkapittelet om akvatisk miljø i Flisavassdraget.

Konklusjon naturtyper og rødlistede arter

NVE mener inntaksmagasinet virkning på naturtypen Håsjøen N og dets mulige effekt på den rødlistede arten solblom er et moment i konsesjonsspørsmålet. Sannsynligheten for påvirkning er større ved oppdemming etter A452 enn ved A451. Vår vurdering er at de omsøkte tiltakene vil ha små eller ingen konsekvenser for andre naturtyper og rødlistede arter.

Akvatisk miljø – Håsjøene

Øvre Flisa med innsjøene Håsjøen, Håengsjøen, Nordre Håsjøen og Kjerringtjønna er preget av høy myrfrekvens i nedbørfeltet. Dette resulterer i brunfarget, surt vann med høyt humusinnhold.

Fiskesamfunnet i Håsjøene (Håsjøen, Håengsjøen og Nordre Håsjøen) består av abbor og gjedde, og mulig en tynn restbestand av mort. Håsjøen byr på gode habitatforhold for gjedde. Abborbestanden er fåtallig og småvokst, noe som trolig skyldes en relativt tallrik gjeddebestand.

Prøvefiske i 2012 viste at både abbor og gjedde i Håsjøen har relativt høyt kvikksølvinnhold. Anbefalt kostholdsgrense er 0,5 mg Hg/kg. Abbor i Håsjøen passerer denne grensa når den er ca. 18 cm og veier 140 g. Prøvefisket viste at samtlige fangede gjedder, unntatt en ungfisk på 17 cm, hadde kvikksølvinnhold over anbefalt grense. Gjennomsnittlig kvikksølvinnhold for énkilos gjedde var 0,76 mg Hg/kg.

I følge GLB vil både abbor, gjedde og mort tåle en heving av vannspeilet uten problemer. Hevingen vil innebære at betydelige myrområder blir oversvømt, noe som kan medføre økt metylering av kvikksølv og dermed høyere kvikksølvkonsentrasjon i fisk for en periode på 10-20 år. Oppdemmingen vil også innebære at avløpet flyttes fra sørenden til nordenden. Dette vil øke utskiftningstiden i det oppdemmede bassenget, spesielt i Håsjøen, og vannet blir mer stillestående.

På grunn av ovennevnte vannkjemiske virkninger er flere høringsparter meget kritiske til tiltaket. De mener økt kvikksølvinnhold i fisk og forsuring av et allerede surt vann vil ødelegge fiskesamfunnet og dermed fisket for både grunneiere, rettighetshavere og andre interessenter.

GLB erkjenner at tiltaket i Øvre Flisa vil gi dårligere vanngjennomstrømming og forsure Håsjøen, og at dette kan virke negativt for abbor og gjedde. GLB viser imidlertid til at

oppdemmingen også kan gi en positiv effekt ved at næringstilførselen i inntaksmagasinet økes. Dette kan i sin tur styrke abborbestanden og gi mer förfisk til gjedda.

Det er uklart hvorvidt den negative virkningen av forsuring vil bli oppveid av økt næringstilgang. Innsjøene i Øvre Flisa er allerede preget av relativt høyt kvikksølvinnhold, høyt humusinnhold og lav pH. Dette viser seg blant annet i et relativt artsfattig fiskesamfunn bestående av små abbor og gjedde, og muligens mort, som eneste fiskearter. En ytterligere forsuring av dette miljøet vil være uheldig, men etter NVEs vurdering vil de negative virkningene ikke være vesentlige.

Grunneiernes arbeidsutvalg skriver at abborbestanden i Nordre Håsjøen vil bli skadelidende ved oppdemming til en sammenhengende sjø, ved at predasjonstrykket fra gjeddebestanden i Håsjøen øker. NVE er ikke uenig i dette, men samtidig gir dette rom for økt gjeddebestand som kan være mer interessant for sportsfiske enn dagens bestand. Både abbor- og gjeddesamfunnet i Håsjøene er allerede negativt påvirket av kvikksølv. En stor del av fisken i voksen størrelse inneholder kvikksølv som overstiger kostholdsgrensen, og fiskesamfunnet representerer etter NVEs vurdering ingen store verdier.

Akvatisk miljø – Osensjøen og Vesle Ossjøen

Overføring av vann fra Øvre Flisa til Vesle Ossjøen gir muligheter for at gjedde, abbor og mort kan vandre over. Selv om alle tre artene finnes i Vesle Ossjøen og Osensjøen fra før, er det i henhold til NINA uklart i hvilken grad vandringen vil påvirke fiskesamfunnet i Vesle Ossjøen og Osensjøen (notat av 20.01.2014).

NIVAs vannkvalitetsundersøkelse i Håsjøen og Vesle Ossjøen viser at Håsjøen er betydelig mer humøs og derfor surere enn Vesle Ossjøen.

Grunneiernes Arbeidsutvalg mener overføring av vann med økt humuskonsentrasjon og lavere pH vil ha sterk negativ effekt på fisk i Vesle Ossjøen og søre deler av Osensjøen. De er også bekymret for at det vil samle seg humus ved badeplassen syd i Osensjøen. GLB påpeker at overføringen vil medføre økt vanngjennomstrømning og raskere utskifting av vannet i Vesle Ossjøen. Dette kan bidra til bedre vannkvalitet ved at bakterieinnholdet senkes og oksygenforholdene forbedres. Dette er en effekt som vil kunne virke positivt for leveforholdene for fisk.

Økt vanngjennomstrømning kan redusere vanntemperaturen, som sammen med økt humusinnhold, kan utgjøre en liten ulempe for bading, f.eks. ved Sjøenden Camping.

NVE tar til etterretning at det ifølge NINA (notat av 20.01.2014) er usikkert hvordan overføring av vann fra Øvre Flisa vil påvirke fisken i Vesle Ossjøen og i søre deler av Osensjøen. Vi viser i den forbindelse til at Fylkesmannen i Hedmark kan pålegge eventuelle oppfølgende undersøkelser av f.eks. fisk med hjemmel i standard naturforvaltningsvilkår gitt i en eventuell konsesjon.

Akvatisk miljø – Østre Æra

I Østre Æra er det påvist ørret og ørekyte, med ørret som den dominerende arten. Ørreten har tilnærmet samme vekst i dag som på 1970-tallet, men innslaget av større, kjønnsmoden fisk har blitt borte. Etersom vandring mellom Søre Osa og Østre Æra er avskåret, er ørretbestanden i Østre Æra nå en rent stasjonær bekkebestand.

FNF Hedmark påpeker at overføring av Østre Æra vil få negative virkninger på den stasjonære ørretbestanden, og GLB er ikke uenig. Leveforholdene vil bli vanskeligere på grunn av kraftig redusert vannføring på minstevannføringsstrekningen, og tilgang til gode gyteområder ovenfor inntaket vil bli svært begrenset.

På 1970-tallet ble det påvist at ørret fra Søre Osa gikk opp i Østre Æra for å gyte, men dette vandringssystemet fungerer ikke lenger. Ørreten i Søre Osa bruker derfor andre gytelokaliteter. Selv om middelvannføringen etter overføringen blir redusert fra 4,78 m³/s til 4,27 m³/s ved samløpet Østre Æra/Søre Osa, vil effekten på ørretbestanden i Søre Osa være marginal.

Akvatisk miljø – Flisavassdraget

I Naturbase er det registrert flere lokaliteter for bever i og rundt Vesleflisa. Bever lever og oppholder seg hovedsakelig i deler av elva med sakteflytende loner. Selv om vannføringen i Vesleflisa blir kraftig redusert ved oppdemming av Øvre Flisa, vil det etter NVEs vurdering fortsatt være tilstrekkelig vannstand i lonene til at disse kan fungere som egnede habitat for beveren.

Flere høringsparter etterlyser en grundigere vurdering av virkningene som overføring av Øvre Flisa vil få på fiskesamfunnet i Flisavassdraget. På denne bakgrunn ble NINA engasjert av GLB til å undersøke fiskeforholdene i øvre deler av Flisavassdraget. Det ble foretatt prøvefiske på 12 stasjoner – seks stasjoner i Vesleflisa og seks stasjoner i Ulvåa, fra Vesleflisa ned til samløpet med Halåa. NINA konkluderer i sin rapport med følgende:

- Ørret er mest sannsynlig fraværende i Vesleflisa
- Det er en tynn, men solid, ørretbestand i Ulvåa på den undersøkte strekningen.
- Redusert vannføring vil trolig ha liten innvirkning på abbor og gjedde som lever i Vesleflisa
- Overføring av Øvre Flisa, med minstevannføringslipp på 0,04 m³/s til Vesleflisa, vil neppe ha særlig effekt på ørretbestanden i Ulvåa og Flisa.

NINA mener årsaken til at det ikke forekommer ørret i Vesleflisa er at det ikke finnes egnede habitat for gyting og for oppvekst av yngel og småfisk. I tillegg har de store områdene med stilleflytende loner i Vesleflisa trolig store bestander av gjedde, noe som betyr stor fare for å bli spist for den ørreten som eventuelt vandrer opp fra Ulvåa.

Tettheten av ørret er lav i Ulvåa på den undersøkte strekningen fra Vesleflisa til samløpet med Halåa. NINA anbefaler derfor at man, uavhengig av det omsøkte tiltaket, vurderer om tettheten bør økes ved hjelp av habitatforbedrende tiltak (for eksempel utgraving av kulper og skape større

arealer med gytegrus på dypere vann). NVE viser til at habitatforbedrende tiltak kan pålegges med hjemmel i standard naturforvaltningsvilkår gitt i en eventuell konsesjon.

I Naturbase er det registrert en lokalitet for elvemusling i Flisa ca. 3 km nedstrøms samløpet med Halåa. GLBs beregninger viser at denne lokaliteten får redusert middelvannføringen med maksimalt 7,6 %. Det er også registrert én lokalitet i hver av sideelvene Kynna og Gjera. Disse har samløp med Flisa drøyt 13 km nedstrøms samløpet Ulvåa/Halåa. I følge Grunneiernes Arbeidsutvalg er det observert elvemusling i Ulvåa oppstrøms samløpet med Vesleflisa. Ingen av disse tre lokalitetene vil få redusert vannføring som følge av overføring av Øvre Flisa.

På et tidlig stadium av sin livssyklus lever elvemuslinglarven som en parasitt på gjellene til en egnet vertsfisk som laks eller ørret i 9 – 11 måneder. En redusert ørretbestand vil følgelig være negativt for oppvekstforholdene til elvemusling. I følge NINA er det imidlertid lite sannsynlig at ørretbestanden i øvre del av Flisaelva vil bli negativt påvirket av tiltaket, og følgelig kan ikke NVE se at elvemuslinglokalitetene i Flisavassdraget vil bli negativt påvirket av oppdemming av Øvre Flisa.

Konklusjon akvatisk miljø

Det er NVEs vurdering at overføringenes negative virkninger på ørret i Østre Æra og mulige effekter på fiskesamfunnene i Håsjøene og Vesle Ossjøen har betydning for konsesjonsspørsmålet. Etter vår vurdering vil overføring av Øvre Flisa gi små eller ingen negative virkninger på det akvatiske miljøet i Flisavassdraget.

Kulturminner og kulturmiljø

I tiltaksområdet i Øvre Flisa er det tidligere registrert 22 automatisk fredete kulturminner. Hedmark fylkeskommune gjennomførte høsten 2015 en supplerende registrering. Det ble ikke gjort nye funn av kulturminner ut over de som allerede er kjent. To kullgroper vil bli neddemmet ved A452, og GLB må søke om tillatelse til å gjøre inngrep i disse dersom dette alternativet gjennomføres. A451 vil ikke berøre noen kjente, automatisk fredete kulturminner. Grunneiernes Arbeidsutvalg viser i sin høringsuttalelse til denne forskjellen i virkning, og ut fra hensynet til kulturminner foretrekker grunneierne A451.

Kullgroper er svært vanlig forekommende kulturminner i denne delen av Hedmark, og Hedmark fylkeskommune v/fylkesdirektøren opplyser i sin høringsuttalelse at etaten vil kunne anbefale for Riksantikvaren at det gis tillatelse til inngrep i kulturminnene.

Ved bygging av ny sperredam i sørenden av Håsjøen vil GLB ha som intensjon å beholde den eksisterende steinkonstruksjonen i vederlagene dagens sperredammen. Disse vil bli synlige deler på landsiden av dammen.

Åsnes kommune mener redusert vannføring vil være en direkte trussel mot fløtingsrelaterte kulturminner i nedre Flisa. GLBs hydrologiske beregninger viser at middelvannføringen i denne delen av Flisavassdraget reduseres med 3 %. Flisavassdraget vil fremdeles ha utpregede vårflommer og god vanngjennomstrømning selv om middelvannføringen reduseres marginalt

nederst i Flisavassdraget. NVE kan vanskelig se at overføring av Øvre Flisa vil gi noen negative virkninger på de fløtingsrelaterte kulturminnene i nedre Flisa. Dette standpunktet er konsistent med uttalelsen til Hedmark fylkeskommune. I saksutredningen i kapittel om landskap og kulturminner skriver fylkeskommunen at ifølge handlingsplanen for fløterinnretninger blir ingen prioriterte konstruksjoner berørt av tiltaket.

I følge GLB er det ikke registrert noen fornminner i databasen Askeladden på minstevannføringsstrekningen i Østre Æra.

NVE anser at kulturminner og kulturmiljø ikke har betydning for konsesjonsspørsmålet.

Naturressurser

Jord- og skogbruk

I GLBs konsesjonssøknad om overføring av Øvre Flisa til Osensjøen fra 1990 framgår følgende:

«Den planlagte overføringen har vært vurdert av Skogbruksetaten i Hedmark i Samlet Plansammenheng. I tillegg til dette er det foretatt en foreløpig oppmåling og klassifisering av skogarealene. Konklusjonen på dette er at en eventuell realisering av det foreslåtte inngrepet i forholdsvis beskjedent omfang vil berøre jord- og skogbruksarealer».

Et par høringsparter uttrykker bekymring for at overføring av Øvre Flisa og Østre Æra vil forsterke negative effekter på flomutsatte jordbruksarealer langs Glomma mellom Rena og Flisa. GLB understreker at overføringene ikke vil forsterke flomtopper i Glomma så lenge Osensjømagasinet ikke er fullt. Ved fare for overløp på Osendammen kan overføringen fra Øvre Flisa stenges slik at en unngår økte negative effekter på jordbruksarealer i flomsituasjoner.

Redusert vannføring på minstevannføringsstrekningen i Østre Æra fram til samløpet med Søre Osa kan gjøre deler av naturbeitemarken som tilhører Kjøsætra mer utsatt for tørke enn i dag ved at grunnvannstanden langs elveløpet senkes.

Totalt sett kan ikke NVE se at utbyggingen vil føre til vesentlige konsekvenser for jord- og skogbruksinteresser. Erstatning for eventuelt tap av beiteområder, skogsområder og dyrket mark vil være forhold av privatrettslig karakter, og må håndteres gjennom avtaler eller ved skjønn.

Ferskvannsressurser og vannforsyning

Etter det NVE kjenner til er det ikke vannforsyningsinteresser av betydning knyttet til oppdemningsområdet i Øvre Flisa. Grunneiernes Arbeidsutvalg stiller spørsmålstegn ved om oppdemmingen av Øvre Flisa vil påvirke grunnvannstrømmen og drikkevannsforsyningen. NVE er enig med GLB i at oppdemming snarere vil kunne heve grunnvannsnivået rundt inntaksmagasinet, og at det ikke vil påvirke eventuelle drikkevannsinteresser.

Langs minstevannføringsstrekningen i Østre Æra kan grunnvannstanden bli noe lavere enn i dag, men det har ikke kommet fram opplysninger om eiendommer i disse områdene som har, eller

planlegger, drikkevannsutttak eller annen resipientbruk. Også i Vesleflisa vil grunnvannstanden langs elveløpet ned til samløpet med Ulvåa kunne bli noe lavere enn i dag, men i dette området er det ifølge GLB ingen eiendommer som har drikkevannsutttak nær vassdraget.

Åsnes kommune viser til at Søkkediet vannverk ligger i tilknytning til Flisaelva. Kommunen er bekymret for at overføring av Øvre Flisa vil kunne forsure vannkvaliteten, og øke muligheten for redusert vannforsyning. NVE anser det som svært usannsynlig at overføringen vil kunne gi de nevnte virkningene. Nedbørfeltet i Øvre Flisa er den delen i Flisavassdraget med surest vann, og overføringen skulle derfor tilsi, om noe, mindre surt vann til nedre del av Flisaelva der Søkkediet vannverk ligger. Så langt NVE kjenner til, består drikkevannsanlegget av grunnvannsbrønn(er). Vi kan ikke se at en reduksjon i middelvannføringen med 3 % i nedre del av Flisaelva, vil ha nevneverdige konsekvenser for drikkevannsanlegget evne til å opprettholde dagens vannforsyning.

Åmot og omegn forsvarsforening mener betydelig mindre vannføring nedstrøms inntaket i Østre Æra vil gi et redusert elvemiljø i området ved tidligere campingplass og foreningens restaurerte forsvarsanlegg. Som kompensasjon for redusert elvemiljø ber foreningen om avbøtende midler. På samme måte som ved krav om erstatning for tap av beiteområder, skogsområder og dyrket mark, er krav på grunnlag av tapt elvemiljø å anse som et forhold av privatrettslig karakter, og følgelig må saken håndteres gjennom en avtale eller ved skjønn.

Samfunn

Tiltaksområdet for de samfunnsmessige virkningene vil utgjøre Åmot, Trysil og Elverum kommuner. Ettersom prosjektet vil innebære redusert vannføring i Flisavassdraget, så vil prosjektets influensområde i tillegg inkludere Våler og Åsnes kommuner.

Næringsliv og sysselsetting

I anleggsperioden vil det ligge til rette for vare- og tjenestekjøp fra lokalt næringsliv i tiltaksområdet. GLBs erfaringer fra andre kraftutbyggingsprosjekter tilsier at ca. 5 % av totalentreprisestnadene vil bli levert fra lokalt næringsliv. I dette prosjektet tilsier det leveranser på inntil 2 millioner kr.

GLB forventer at byggingen av de tekniske installasjonene (sperredam ved utløpet av Håsjøen, inntak i Kjerringtjønnå eller Nordre Håsjøen, rørgate til Vesle Ossjøen og inntak og rørgate i Østre Æra) kan gjennomføres i løpet av én barmarksesong fra mai til oktober. GLB antar at det vil være behov for ca. 25 personer gjennom innleide entreprenører i anleggsperioden. Etterspørselen etter lokal arbeidskraft vil i prinsippet rette seg mot hele regionen rundt utbyggingsområdet. I den forbindelse vil bedriftene i nærområdet kunne ha transportmessige fortrinn.

Etter anleggsperioden vil utbyggingen ikke gi økt sysselsetting.

NVE har ingen øvrige merknader.

Skatter, avgifter og konsesjonskraft

I henhold til søknaden vil overføringene av Øvre Flisa og Østre Æra øke kraftgrunnet i Osa kraftverk med totalt 2073 nat.hk. Overføring av Øvre Flisa vil i tillegg øke kraftgrunnet i kraftverkene Løpet, Strandefossen, Skjefstadfoss og Braskereidfoss med totalt 239 nat.hk.

Etter innspill fra kommunene engasjerte GLB Hydrologiservice AS til å foreta en grundigere beregning av skatter, avgifter og konsesjonskraft og fordelingen av disse til berørte kommuner. I beregningene er det tatt utgangspunkt i alternativ AB3, som inkluderer økt senkning av Osensjøen med 0,9 m i tillegg til overføring av Øvre Flisa og Østre Æra. Hydrologiservice konkluderer på grunnlag av sine beregninger og overslag med at Åmot og Trysil kommuner vil få tildelt følgende inntekter:

Åmot kommune:

- Eiendomsskatt kr 260.000,-
- Naturressursskatt kr 179.000,-
- Konsesjonsavgift kr 57.000,-
- Konsesjonskraft kr 188.000,-
- Sum inntekter kr 784.000,-

Trysil kommune:

- Eiendomsskatt kr 20.000,-
- Naturressursskatt kr 16.000,-
- Konsesjonsavgift kr 57.000,-
- Konsesjonskraft kr 76.000,-
- Sum inntekter kr 169.000,-

Hydrologiservice understreker at ovenstående beregninger kun er anslag og at usikkerheten er stor. NVE registrerer at inntektene som prosjektet genererer er relativt beskjedne, og at endelig inntektsnivå høyst sannsynlig vil bli enda mindre ettersom søknad om økt senkning av Osensjøen er trukket.

Når det eventuelt er gitt en konsesjon og overføringene er satt i drift, vil NVE beregne og fatte vedtak om kraftgrunnlag, og om fordeling av konsesjonsavgifter og konsesjonskraft. For mer informasjon om dette temaet viser vi til NVEs nettsider: <https://www.nve.no/energiforsyning-og-konsesjon/vannkraft/konsesjonskraft-og-konsesjonsavgifter/>

Friluftsliv, jakt, fiske og turisme

I henhold til fagutredningen om landskap har området ved Øvre Flisa verdi som friluftsmål og benyttes av lokalbefolkningen. I følge grunneierne har Finnskogen turistforening merket opp gamle stier og klopper i området. Flere av stiene går ned til Håsjøene, men veldig få går langsmed disse. En plausibel forklaring til at stiene ikke går langsmed vannene synes å være at det mange steder er brede belter med myr mellom vannflaten og fastmark. Stiene går ned til vannet der slike belter mangler eller er smale. Ved etablering av inntaksmagasinet vil myrene bli demmet ned og nytt tråkk på fast, tørr grunn kan etableres langsmed vannene. GLB påpeker at dette vil kunne muliggjøre senere tilrettelegging for aktiviteter langs vannet, noe som bl.a. Hedmark fylkeskommune etterlyser. GLB ser for seg at relevante tilretteleggingstiltak for friluftsliv i magasinområdet kan være en enkel ilandstigningsanordning/brygge for kajakk/kano og tilrettelegging av en rasteplass på egnet sted ved magasinet.

Åsnes jff mener tiltaket vil ødelegge for fortsatt fisketurisme i Flisavassdraget. Abbor- og gjeddebestanden i Vesleflisa lever først og fremst i loene i Vesleflisa, og vil kunne tåle en redusert vannføring. NINAs undersøkelser i Flisavassdraget viser at det mest sannsynlig ikke lever ørret i Vesleflisa. NINA konkluderer med at redusert vannføring i vassdraget neppe vil påvirke en solid, men tynn, ørretbestand i Ulvåa. I Flisa vil vannføringsreduksjonen være på 7,6 % fra samløpet mellom Ulvåa og Halåa, og ved utløpet i Glomma vil reduksjonen bare være på 2,7 %. På bakgrunn av NINAs konklusjoner og beregnede vannføringsreduksjoner, mener NVE at tiltaket vil ha beskjeden effekt på fiskesamfunnet og mulighetene for fortsatt fisketurisme i Flisavassdraget.

I Vesleflisa vil vannføringsreduksjonen bli relativt stor. Grunneiernes Arbeidsutvalg mener redusert vannføring vil svekke naturverdiene i området. I følge GLBs beregninger vil vannføringsreduksjonen bli 41,8 % rett oppstrøms samløpet med Ulvåa. En slik vannføringsreduksjon vil etter NVEs oppfatning redusere naturopplevelsen av elvestrengen, og da særlig opplevelsen av fossene Storestykken og Veslestykken i Vesleflisa. Det har ikke kommet fram opplysninger om at Vesleflisa og områdene rundt har viktige naturkvaliteter knyttet til fisk, annet dyreliv, fugleliv og vegetasjon som vil bli sterkt påvirket av tiltaket. Utover den visuelle opplevelsen av redusert vannføring i strykpartier, kan ikke NVE se at oppdemming av Øvre Flisa i nevneverdig grad vil redusere mulighetene for fine naturopplevelser ved Flisavassdraget, både ved øvre og nedre del av vassdraget.

Grunneiernes Arbeidsutvalg skriver at jaktinteresser rundt Flisavassdraget kan bli påvirket av tiltaket, men det er ikke konkretisert hvordan redusert vannføring i vassdraget vil kunne påvirke jaktinteressene. Dette temaet er heller ikke tatt opp av andre høringsparter.

Overføringen av Øvre Flisa vil øke vanngjennomstrømningen gjennom Vesle Ossjøen. Vannet som overføres fra Øvre Flisa vil være surere og mer humøst enn vannet i Vesle Ossjøen. Surere og mer humøst vann vil være negativt for friluftslivsaktiviteter som bading og båtsport fordi vannet er mer brunfarget. Samtidig vil raskere vannutskifting i Vesle Ossjøen kunne bedre vannhygieniske forhold og gi lavere bakterieinnhold i vannet.

GLB opplyser at vandringsystemet med utveksling av fisk mellom Østre Æra og Søre Osa ikke lenger fungerer. Det lever nå en stasjonær bestand av ørret i Østre Æra. FNF Hedmark viser til at slike småelver med egne ørretbestander er viktige for utøvelsen av friluftsliv, herunder sportsfiske og rekruttering til dette. Overføring av Østre Æra vil gi sterkt redusert vannføring på elvestrekning mellom inntaket og samløpet med Søre Osa, og vil følgelig være negativt for ørretbestanden og dermed for fisket på denne bestanden. GLBs vurdering er imidlertid at utøvelsen av fritidsfiske på denne elvestrekningen er svært beskjedent i dag, spesielt etter at Østre Æra Camping innstilte driften i 2010. Verken FNF Hedmark eller andre høringsparter uttaler at denne strekningen er viktig for fritidsfiske eller andre friluftslivsaktiviteter.

Totalt sett mener NVE at overføringene av Østre Æra og Øvre Flisa vil gi små negative virkninger for friluftsliv, jakt, fiske og turisme. I den forbindelse viser vi til at Miljødirektoratet kan, med hjemmel i standard naturforvaltningsvilkår gitt i en eventuell konsesjon, pålegge GLB å

gjennomføre tilretteleggingstiltak for friluftsliv i influensområdet, deriblant i magasinområdet ved Håsjøen slik GLB beskriver.

Vurdering av tiltakene etter naturmangfoldloven

Naturmangfoldloven (nml.) omfatter all natur og alle sektorer som forvalter natur, eller som fatter beslutninger som har virkninger for naturen. Lovens formål er å ta vare på naturens biologiske, landskapsmessige og geologiske mangfold og økologiske prosesser gjennom bærekraftig bruk og vern. Formålet med loven skal også gi grunnlag for menneskers virksomhet, kultur, samisk kultur, helse og trivsel, både nå og i framtiden. Loven fastsetter alminnelige bestemmelser for bærekraftig bruk, og skal samordne forvaltningen gjennom felles mål og prinsipper.

Loven fastsetter forvaltningsmål for arter, naturtyper og økosystemer, og lovfester en rekke miljørettslige prinsipper. Videre legger nml. føringer for myndigheter der det gis tillatelse til anlegg og tiltak som vil kunne få betydning for naturmangfoldet.

I vår vurdering av GLBs søknad om overføring av Øvre Flisa og Østre Æra til Osensjøen legger vi til grunn bestemmelsene i nml. §§ 8 til 12. De omsøkte tiltakene skal vurderes i et helhetlig og langsiktig perspektiv, der hensynet til den samfunnsmessige gevinsten og eventuelt tap eller forringelse av naturmangfoldet på sikt avveies.

Nedenfor er NVEs vurdering av tiltaket opp mot de aktuelle paragrafene i nml. nærmere omtalt:

Kunnskapsgrunnlaget, § 8

NVE mener at denne sakens samlede kunnskapsgrunnlag oppfyller det krav til kunnskapsnivå som nml. § 8 stiller, sett i forhold til sakens karakter og risiko for skade på naturmiljøet. Vi viser til eget kapittel foran om NVEs vurdering av utredningene og kunnskapsgrunnlaget.

Føre-var-prinsippet, § 9

Bestemmelsen skal sees i sammenheng med vurderingen av kunnskapsgrunnlaget, som er omtalt tidligere. NVE vurderer det som lite sannsynlig at det finnes uregistrerte verdier av betydning i influensområdet. For at bestemmelsen skal komme til anvendelse er det en forutsetning at det foreligger en reell risiko for alvorlig eller irreversibel skade på naturmangfoldet. Det er ikke et krav om sannsynlighetsovervekt for at en skade skal oppstå.

NVE kan ikke se at nevnte forutsetning er til stede i denne saken.

Økosystemtilnærming og samlet belastning, § 10

Når NVE skal vurdere den samlede belastningen som økosystem er utsatt for, og hvordan de omsøkte tiltakene vil påvirke den samlede belastningen, ser vi hovedsakelig på økosystem innenfor prosjektets influensområde. De omsøkte tiltakenes influensområde inkluderer områdene i og rundt Østre Æra, Osensjøen, Øvre Flisa og Flisavassdraget. Et økosystem kan ha stor variasjon i størrelse. Innenfor influensområdet er det etter NVEs vurdering flere økosystemer som det er naturlig å vurdere.

Den mest øyenfallende påvirkningen innenfor influensområdet er eksisterende regulering av Osensjøen. NVE mottok mange høringsuttalelser som er sterkt kritiske til økt senkning av Osensjøen. Dagens regulering har bidratt til store erosjonsproblemer flere steder rundt Osensjøen, og høringspartene frykter forsterkede erosjonsproblemer ved ytterligere senkning. På bakgrunn av den massive motstanden som kom fram i høringsrunden, valgte GLB å trekke dette elementet fra søknaden. Med unntak for mulige effekter på vannkvalitet og fisk i Vesle Ossjøen, vil overføring av Øvre Flisa og Østre Æra til Osensjøen etter NVEs syn ikke påvirke Osensjøens økosystem i nevneverdig grad.

Osa kraftverk og overførings- og inntakstunnelen er lokalisert under terrenget, og er således ikke synlige landskapselementer. Siden Osa kraftverk ble satt i drift i 1981 har det vært minstevannføringsslipp i Søre Osa. I følge NINA har dette signifikant redusert vekst og størrelse på ørreten i elva. Redusert vannføring har også ført til at det ikke skjer noen vandring og utveksling av fisk mellom Søre Osa og Østre Æra. Overføring av Østre Æra vil ha negative virkninger for den stasjonære ørretbestanden i elva, men tiltaket vil etter vår vurdering mest sannsynlig ikke påvirke fiskesamfunnet i Søre Osa.

Ivaretagelse av mangfold knyttet til landskap faller også inn under naturmangfoldloven. Begge oppdemningsalternativene i Øvre Flisa vil i henhold til landskapsutredningen gi flere strandsoner med fastmark inn mot vannkanten en det som er tilfelle i dag. Generelt vil et stort sammenhengende vannspeil virke attraktivt i et landskapsrom. Sammen med en lite synlig reguleringszone vil det planlagte inntaksmagasinet i Øvre Flisa kunne framstå like attraktivt i landskapsbildet som de eksisterende innsjøene gjør i dag. NVE forutsetter at tekniske inngrep som ny dam i sørenden av Håsjøen, sperredammer og inntakspunkt i nordenden av magasinet vil bli bygget på en måte som demper den visuelle effekten i størst mulig grad. Etablering av inntaksmagasinet vil imidlertid demme opp deler av den viktige naturtypelokaliteten Håsjøen N. Denne lokaliteten innehar viktige elementer som er sjeldne i landskapet og som er viktige for arts mangfoldet i området.

De akvatiske miljøene i Øvre Flisa er allerede i dag preget av høy myrfrekvens i nedbørsfeltet, noe som resulterer i brunfarget, surt vann med høyt humusinnhold. Dette har blant annet resultert i at fiskesamfunnet bestående av småabbor og gjedde inneholder høye nivåer av kvikksølv, og at en stor andel overstiger anbefalt kostholdsgrense. Etablering av et inntaksmagasin vil kunne forsterke tilstanden med surere vann og enda høyere kvikksølvnivå i fisken.

Som vi har gjort rede for i tidligere kapitler er det NVEs vurdering at oppdemming av Øvre Flisa i beskjedne grad vil påvirke økosystemene i og rundt Flisavassdraget. Elverum kommune og Åsnes kommuneskoger viser til planlagte vannkraftutbygginger i Sønsterudfallet og Valbyfossen i Flisavassdraget. Utbygging av Sønsterudfallet er av NVE tidligere vurdert å være konsesjonspliktig, og vi har p.t. ikke mottatt en konsesjonssøknad. Utbygging av Valbyfossen er av Eidsiva Energi vurdert å ikke være lønnsomt, og NVE har ikke mottatt noen henvendelse om prosjektet.

Grunneiernes arbeidsutvalg mener Osen og Håsjøene allerede er sterkt berørt av storsamfunnets inngrep. FNF Hedmark oppfatter også at området er sterkt preget, og mener NVEs forståelse av hva som utgjør et landskap og økosystem er for snever. Partene peker på flere aktiviteter i regionen som de mener må inkluderes i en vurdering av samlet belastning, blant annet eksisterende og omsøkt vannkraftproduksjon i regionen, Forsvarets aktivitet på Regionfelt Østlandet og Rena leir, vindparkene på Kjølberget og Raskiftet, skogsdrift og hyttebygging rundt Osensjøen.

Kjølberget vindkraftverk planlegger byggestart i løpet 2018. Vindkraftparkens senter vil ligge drøyt 7,5 km øst for Veslestyggen i Vesleflisa. Raskiftet vindkraftverk hadde byggestart i 2016 og er planlagt idriftsatt i løpet 2018. Parkens senter vil ligge drøyt 2 km vest for Osensjøen. Begge vindkraftparkene vil ligge i randsonen til de omsøkte tiltakenes influensområder, men etter NVEs vurdering vil vindkraftparkene i liten grad forsterke virkningene på økosystemene som berøres av GLBs omsøkte tiltak slik at det medfører økt samlet belastning.

Regulering av Rena elv og Storsjøen er aktiviteter som vi mener ligger geografisk utenfor området som det er naturlig å vurdere for samlet belastning. I samme region viser FNF Hedmark til vannkraftutbygging av Hovda og Deia, men begge prosjektene har fått avslått sine søknader om konsesjon.

NVE er innforstått med at Forsvarets aktiviteter på Regionfelt Østlandet, og Rena leir med Rødsmoen øvingsområde, innebærer en belastning for landskap og økosystemer. Så vidt NVE kan oppfatte, foregår alle Forsvarets aktiviteter i regionen utenfor de omsøkte tiltakenes influensområde. Det har ikke kommet fram opplysninger om at Forsvaret planlegger å utvide områdene for sine aktiviteter i et slikt omfang at den samlede belastningen innenfor søknadens influensområde vil øke.

NVE har ikke mottatt konkrete opplysninger om at det foregår skogsdrift og hyttebygging innenfor influensområdet i et slikt omfang at det etter NVEs vurdering påvirker den samlede belastningen i nevneverdige grad.

Det er NVEs vurdering at den samlede belastningen av dagens inngrep innenfor prosjektets influensområde ikke er så stor at det bør tillegges vesentlig vekt i vurderingen om GLB bør få konsesjon. Som vi har omtalt over, og gjort rede for i mer detalj under de enkelte fagtemaene, så vil overføring av Øvre Flisa og Østre Æra likevel isolert sett kunne påvirke enkelte økosystemer negativt. Påvirkningene vil til en viss grad være avhengig av hvilket oppdemningsalternativ som velges for inntaksmagasinet i Øvre Flisa.

Krav om slipp av minstevannføring og andre avbøtende tiltak vil bidra til å redusere påvirkningene. NVE finner at det omsøkte tiltaket vil gi en begrenset økning i den samlede belastningen på naturmangfold og økosystemer i regionen. Vi legger med dette til grunn at kravene til vurdering av samlet belastning etter naturmangfoldloven § 10 er oppfylt.

Kostnadsdekning, miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder, §§11 og 12

Tiltakshaver skal dekke kostnadene ved å hindre eller begrense skade på naturmangfoldet som tiltaket volder, dersom dette ikke er urimelig ut fra tiltakets og skadens karakter. For å unngå eller begrense skader på naturmangfoldet skal det tas utgangspunkt i slike driftsmetoder og slike teknikker og lokalisering som ut fra en samlet vurdering av tidligere, nåværende og fremtidig bruk av mangfoldet og økonomiske forhold gir de beste samfunnsmessige resultater. NVE har ved sin vurdering av konsesjonsspørsmålet, og forslag til konsesjonsvilkår og avbøtende tiltak, lagt vekt på at valgte teknikker og driftsmetoder skal være miljøforsvarlige, og at tiltakshaver skal bære kostnadene for gjennomføring av tiltakene, jf. naturmangfoldloven §§ 11-12.

Vurdering av tiltakene etter vannforskriften

Vannforskriftens formål er å gi rammer for fastsettelse av miljømål som skal sikre en mest mulig helhetlig beskyttelse og bærekraftig bruk av vannforekomstene. Det er utarbeidet og vedtatt regionale forvaltningsplaner med tilhørende tiltaksprogrammer med sikte på å oppfylle miljømålene.

Vassdragsmyndigheten som sektormyndighet skal sørge for at vannforskriften blir fulgt opp gjennom sektorbeslutninger slik som konsesjonsbehandlingen av vassdragstiltak, både etter vassdragsreguleringsloven og vannressursloven.

Influensområdet for de omsøkte tiltakene tilhører vannområde Glomma. Dette er et stort vannområde med et areal på 19.998 km². Vannområdet inngår i regional plan for vannforvaltning i vannregion Glomma for planperioden 2016-2021, med tilhørende tiltaksprogram. Klima- og miljødepartementet (KLD) fattet vedtak om godkjenning av planen 04.07.2016. Vannforekomster ført opp i vedlegg 2 eller vedlegg 3 til KLDs vedtak har miljømål som er høyere enn dagens tilstand.

I www.vann-nett.no er det registrert mange vannforekomster innenfor denne sakens influensområde. Ingen av vannforekomstene er ført opp i vedlegg 2 eller vedlegg 3 til KLDs vedtak. Dette innebærer at miljømålet for vannforekomstene settes lik dagens økologiske tilstand eller potensial.

To av vannforekomstene i influensområdet er klassifisert som sterkt modifiserte vannforekomster (SMVF) med moderat økologisk potensial (MØP): Osensjøen (ID.nr. 002-162-L) og Søre Osa (002-205R). Disse to vannforekomstene vil i beskjeden grad bli berørt av GLBs omsøkte tiltak.

Vesleflisa er registrert som en naturlig vannforekomst (002-1501-R) med en antatt svært god økologisk tilstand. Østre Æra inngår i den naturlige vannforekomsten «Tilløp til Søre Osa» (002-1596-R), som har en antatt god økologisk tilstand.

Vannføringen i Vesleflisa og Østre Æra vil bli kraftig redusert ved gjennomføring av GLBs omsøkte tiltak. I henhold til vannforskriften § 12 kan nye inngrep i en vannforekomst gjennomføres selv om dette medfører at miljømålene i § 4 - § 6 ikke nås eller at tilstanden forringes, forutsatt at visse betingelser er oppfylt.

Den første betingelsen i § 12 er at alle praktisk gjennomførbare tiltak skal settes inn for å begrense negativ utvikling i vannforekomstens tilstand. I diskusjonen under de ulike fagtemaene har NVE vurdert ulike tiltak som vil kunne avbøte skadene eller ulempene ved en utbygging, deriblant slipp av minstevannføring. En eventuell konsesjon til utbygging vil bli gitt med et standard vilkårssett som gir hjemmel til å pålegge gjennomføring av miljøundersøkelser og miljøtiltak ved behov.

Det er også en forutsetning i § 12 om at samfunnsnyttene av de nye inngrepene skal være større enn tapet av miljøkvalitet. Kriteriene for å anbefale at det gis konsesjon er gitt i vassdragsreguleringsloven § 5. Konsesjon kan bare gis dersom fordelene ved tiltaket overstiger skader og ulemper for allmenne og private interesser. Dersom samfunnsnyttene av de omsøkte tiltakene ikke overstiger ulempene, deriblant tap av miljøkvalitet, kan NVE ikke anbefale at det gis konsesjon. Dersom NVE kommer til at vi anbefaler at det gis konsesjon til utbygging, ligger det derfor implisitt i dette at vi vurderer samfunnsnyttene som større enn tap av miljøkvalitet.

Til sist forutsettes det i § 12 at hensikten med de nye inngrepene, på grunn av manglende teknisk gjennomførbarhet eller uforholdsmessig store kostnader, ikke med rimelighet kan oppnås med andre midler som miljømessig er vesentlig bedre. Vi kan ikke se at hensikten med tiltaket, som er fornybar og regulerbar kraftproduksjon, med rimelighet kan oppnås ved miljømessig sett bedre alternativer, for eksempel andre metoder å produsere kraft på.

Privatrettslige forhold

Syversætre Foss kraftverk ligger nederst i Flisavassdraget og har en årlig produksjon på 10,5 GWh. Nedbørfeltet i Øvre Flisa som GLB søker å overføre til Osensjøen, inngår i kraftverkets nedbørfelt. Kraftverket eies av Syversætre Foss Kraftverk AS. Selskapet hevder redusert vannføring i Flisavassdraget vil gi ca. 200.000 kr i tapte inntekter pr. år. Videre argumenterer de med at det ikke foreligger rettslig hjemmel til å gi en konsesjon til GLB, da denne vil gripe inn i konsesjonen som er gitt Syversætre Foss Kraftverk AS. GLB er innstilte på å gå i dialog med Syversætre Foss Kraftverk om kompensasjon for økonomiske tap, men deres beregninger tilsier et betydelig mindre produksjonstap enn 200 000 kr per år.

NVE er enig i at en konsesjon er et begunstigende vedtak, som ikke kan omgjøres uten hjemmel i lov. I dette tilfellet er det imidlertid ikke snakk om en omgjøring av konsesjonen, i og med at rettighetene som konsesjonen til Syversætre Foss Kraftverk AS gir fremdeles vil være i behold. En eventuell konsesjon til GLB griper bare inn i faktiske forhold i vassdraget. GLB har beregnet at overføringen vil kunne redusere gjennomsnittlig vannføring ved Syversætre Foss kraftverk med 2-3 %. NVE kan ikke se at en slik vannføringsreduksjon vil påvirke kraftverket i så stor grad at en privatrettslig avtale mellom partene eller et rettslig skjønn, ikke vil kunne kompensere for Syversætre Foss Kraftverk AS sitt økonomiske tap fullt ut.

Andre privatrettslige spørsmål som angår eiendommer som kan bli berørt av utbyggingen må løses direkte mellom utbygger og de respektive grunneiere.

Andre forhold

GLB sine omsøkte tiltak vil ikke påvirke fagtemaer om skred, samiske interesser, reindrift og maritime forhold. Disse fagtemaene er heller ikke omtalt av noen av høringspartene. NVE har ingen ytterligere merknader.

Oppsummering av NVEs vurderinger og anbefaling

NVE har vurdert fordeler og ulemper ved GLBs omsøkte overføringer av Øvre Flisa og Østre Æra til Osensjøen.

Det omsøkte prosjektet vil innebære økt utnyttelse av vannkraftressursene i et allerede utbygd område. En slik utnyttelse er i tråd med sentrale styringssignaler om å utnytte eksisterende reguleringer bedre gjennom opprustinger og utvidelser, jf. Stortingsmelding 25 (2015-2016) *Kraft til endring – Energipolitikken mot 2030*.

De positive virkningene er først og fremst knyttet til kraftproduksjon. Overføringene vil årlig gi 18,6 GWh i ny regulerbart kraft, fordelt på 10,7 GWh i vinterproduksjon og 7,9 GWh i sommerproduksjon. Total utbyggingskostnad for prosjektet er beregnet å utgjøre 32,6 mill. kr ved alternativ A452 og 34,0 mill. kr ved alternativ A451 (2014-kroner). Dette gir en spesifikk utbyggingskostnad på 1,75 kr/kWh og 1,83 kr/kWh ved henholdsvis A452 og A451. Prosjektet har en relativt lav LCOE på 16 øre/kWh. NVEs beregninger viser at prosjektet har en langt lavere LCOE-kostnad sammenlignet med annen konsesjonsgitt ikke-utbygd vindkraft og småkraft.

Prosjektet vil generere inntekter fra skatter, avgifter og konsesjonskraft til berørte kommuner. I anleggsperioden vil det ligge til rette for vare- og tjenestekjøp fra lokalt næringsliv.

De fleste høringspartene er negative til de omsøkte overføringene. Noen kan akseptere overføringene dersom det fastsettes vilkår om ulike avbøtende tiltak. De negative virkningene som trekkes fram er særlig knyttet til oppdemming og regulering av inntaksmagasinet i Øvre Flisa, og redusert vannføring i Flisavassdraget. Inntaksmagasinet vil sette deler av en viktig naturtypelokalitet under vann. I lokaliteten er det registrert solblom, som er oppført som sårbar i Norsk rødliste for arter. Etablering av inntaksmagasinet vil redusere vanngjennomstrømningen og forsure Håsjøene, og gi økte kvikksølvkonsentrasjoner i fisk. Enkelte er bekymret for økt erosjon, både i inntaksmagasinet og i Vesle Ossjøen og i kanalen mellom Vesle Ossjøen og Osensjøen.

Undersøkelser utført av NINA viser at oppdemming av Øvre Flisa ikke vil påvirke fiskesamfunnet i øvre deler av Flisavassdraget. Overføring av Østre Æra vil imidlertid ha negativ virkning på den stasjonære ørretbestanden nedstrøms overføringspunktet.

NVE har vurdert de to oppdemningsalternativene (A451 og A452) og konkluderer med at alternativ A451 samlet sett er det alternativet som vil føre til minst ulempe for miljøet. Med A451 vil neddemmet areal i Øvre Flisa bli mindre, og sannsynligheten for påvirkning på solblom reduseres. Humustransporten over til Vesle Ossjøen fra inntaksmagasinet vil være lavere, og påvirkningen på kulturminner reduseres. For øvrig opplyser GLB at behovet for kanalisering ved Kjerringtjønnna vil bli mindre, og rørgatetraseen vurderes også som enklere anleggsmessig ved

A451 enn ved A452. Flere høringsparter foretrekker også A451 dersom det gis konsesjon. GLB opplyser at A451 og A452 er sidestilte, uten et klart foretrukket alternativ. Total utbyggingskostnad er litt høyere for A451, men begge alternativene vil være lønnsomme og øke den totale kraftproduksjonen med 18,6 GWh.

Etter en samlet vurdering mener NVE at fordelene ved overføring av Øvre Flisa og Østre Æra til Osensjøen overstiger ulempene, og at § 5 i vassdragsreguleringsloven er oppfylt. Vi anbefaler at det gis konsesjon etter alternativ A451. Vi legger vekt på at prosjektet vil være lønnsomt, og vil gi ny regulerbar kraft. Vi mener ulempene er moderate og lar seg til dels avbøte med slipp av minstevannføring og god detaljplanlegging. NVE vurderer at de tekniske inngrepene vil få små konsekvenser for miljøet og være relativt lite synlige i landskapet. Vår anbefalingen gis under forutsetning at det slippes tilstrekkelig minstevannføring forbi dam Håsjøen og inntaksdammen i Østre Æra.

Dersom det gis konsesjon for overføringene, gir vedlagte standardvilkår hjemmel til å kunne pålegge ulike tiltak etter behov i driftsfasen.

NVEs konklusjoner

Vassdragsreguleringsloven

Etter en samlet vurdering av de framlagte planene og mottatte høringsuttalelser, anbefaler NVE at GLB får konsesjon til å overføre vann fra Øvre Flisa og Østre Æra til Osensjøen. Vår vurdering legger til grunn overføring av Øvre Flisa etter alternativ A451. NVE mener fordelene og nytten av å gjennomføre tiltaket er større enn skadene og ulempene for allmenne og private interesser, og at § 5 i vassdragsreguleringsloven dermed er oppfylt. Vi anbefaler at tillatelsen gis på de vilkår som følger vedlagt.

Oreigningsloven

GLB søker etter oreigningsloven om samtykke til ekspropriasjon av nødvendige arealer og rettigheter for utbygging i tråd med de omsøkte planene dersom det ikke oppnås minnelig avtale mellom GLB og rettighetshavere. Formålet med søknaden er vannkraftproduksjon, jf. oreigningsloven § 2 nr. nr. 51. De søker også om å ta i bruk areal og rettigheter før skjønn er avholdt eller avtale er inngått med grunneiere og rettighetshavere (forhåndstiltredelse), jf. oreigningsloven § 25.

En realisering av GLBs omsøkte tiltak vil berøre arealer og rettigheter som det vil være nødvendig for GLB å erverve. En liste over eiendommer og grunneiere går fram av søknadens vedlegg 5.

Konsesjonsvedtak i medhold av vassdragsreguleringsloven gir ikke lenger automatisk tillatelse til ekspropriasjon. Vassdragsreguleringsloven ble endret ved lov av 21. juni 2017 nr. 101, og endringene trådte i kraft 01.01.2018. I ny § 30 om forholdet til alminnelig ekspropriasjonsrett er

det tatt inn en henvisning til oreigningsloven, tilsvarende den vi i dag finner i vannressursloven § 51.

Oreigningsloven § 2 stiller som vilkår at samtykke til ekspropriasjon bare kan gis dersom tiltaket utvilsomt er til større gagn enn til skade for samfunnet.

Vi viser til vår konklusjonen med anbefaling om å gi konsesjon etter vassdragsreguleringsloven til overføring av Øvre Flisa og Østre Æra til Osensjøen. Fordelene med utbygging er i hovedsak knyttet til årlig produksjonen av 18,6 GWh regulerbar og fornybar energi, der vinterproduksjonen er estimert til snaut 11 GWh/år. NVE vurderer at de negative virkningene av utbyggingen på miljø og brukerinteresser er beskjedne. Vi anser at de omsøkte tiltakene utvilsomt vil være til mer gagn enn til skade for samfunnet, slik at vilkåret i oreigningsloven § 2 må anses som oppfylt. Vi anbefaler derfor at det gis samtykke til ekspropriasjon av nødvendige arealer for realisering av planene om overføring av Øvre Flisa og Østre Æra til Osensjøen dersom det ikke oppnås minnelige avtaler med respektive rettighetshavere.

I henhold til oreigningslovens § 25 kan det gis tillatelse til forhåndstiltredelse før det foreligger rettskraftig skjønn. Når skjønn ikke er krevd, kan samtykke til forhåndstiltredelse bare gis i særlige tilfeller. Det avgjørende punktet er om det vil føre til urimelig forsinkelse for eksproprianten å vente til skjønnskravet er fremsatt. NVE kan ikke se at det foreligger tungtveiende grunner i denne saken som tilsier at det bør gis forhåndstiltredelse samtidig med eventuell konsesjon. Søknad om forhåndstiltredelse kan eventuelt fremmes etter at eksproprianten har krevd skjønn.

NVE anbefaler at det gis tillatelse til ekspropriasjon av nødvendige areal for realisering av planene om overføring av Øvre Flisa og Østre Æra til Osensjøen.

NVE anbefaler at det ikke gis tillatelse til forhåndstiltredelse etter oreigningslovens § 25 før etter at det eventuelt er krevd skjønn.

NVE forutsetter at partene søker å få til en løsning ved forhandlinger om minnelig ordning, jf. oreigningsloven § 12. NVE gjør oppmerksom på at en ekspropriasjonstillatelse faller bort dersom skjønn ikke er krevd innen ett år, jf. oreigningsloven § 16.

Forurensningsloven

Dersom det gis konsesjon etter vassdragsreguleringsloven til å overføre Øvre Flisa og Østre Æra, må GLB avklare med Fylkesmannen i Hedmark om det må innhentes særskilt tillatelse etter forurensningsloven til nødvendige utslipp i anleggsfasen. Fylkesmannen i Hedmark har ikke vurdert tiltaket opp mot forurensningsloven i sin høringsuttalelse. Ut fra de foreliggende opplysninger i saken, mener NVE det er lite sannsynlig at driftsfasen vil kunne medføre nevneverdige forurensninger.

Andre lover

Overføringene krever ikke nye ledninger og utløser ikke behov for å forsterke nettet. Det omsøkte tiltaket trenger derfor ikke konsesjon etter energiloven.

Dersom GLB får konsesjon etter vassdragsreguleringsloven § 3 til å gjennomføre de omsøkte tiltakene, trenger GLB ikke konsesjon etter vannressursloven, jf. vassdragsreguleringsloven § 3, sjette ledd og vannressursloven § 19 første ledd.

De omsøkte overføringene utløser ikke konsesjonsplikt etter vannfallrettighetsloven. GLB vil utnytte eksisterende regulering av Osensjøen og vannfall til Osa kraftverk. Eidsiva Vannkraft har konsesjon til erverv av fallrettigheter og erverv av bruksrett til fallrettigheter i Søre Osa gitt ved kgl.res. 11. juni 1976.

GLB må søke om nødvendige tillatelser fra Statens vegvesen ved graving over, under og langs offentlig veg i anleggsperioden, jamfør Vegloven §§ 32 og 57.

Merknader til konsesjonsvilkårene

NVE foreslår at det stilles vilkår for overføring av Øvre Flisa og Østre Æra i tråd med standard vilkårssett etter vassdragsreguleringsloven. Dersom annet tidspunkt ikke er fastsatt, gjelder vilkårene fra konsesjonstidspunktet.

Post 1 (Konsesjonstid og revisjon)

I henhold til vassdragsreguleringsloven § 8 kan det fastsettes kortere revisjonstid enn 30 år dersom det er gitt flere konsesjoner i samme vassdrag til forskjellig tid.

På den bakgrunn foreslår NVE at vilkårene for konsesjon til overføring av Øvre Flisa og Østre Æra til Osensjøen kan tas opp til alminnelig revisjon 21.05.2029. Dette er samme revisjonstidspunkt som er fastsatt for GLBs konsesjon til regulering av Osensjøen, meddelt ved kongelig resolusjon 21.05.1999. NVE finner det hensiktsmessig at det gis anledning til å revidere disse to konsesjonene i samme revisjonsprosess.

Post 2 (Konsesjonsavgifter)

NVE forslår at konsesjonsavgiftene settes til standardsatser, som per i dag er 8 kr/nat.hk. til staten og 24 kr/nat.hk. til kommuner.

Post 3 (Konsesjonskraft)

NVE flytter standard vilkårspost om konsesjonskraft fram som post 3, i tråd med avklaring med OED. Konsesjonskraft er nært knyttet til vilkårspost 2 om konsesjonsavgifter. Det vil også være mer leservennlig at vilkårspost 4, som omtaler hvordan nærmere bestemmelser om konsesjonsavgifter og konsesjonskraft kan fastsettes, kommer direkte etter vilkårspostene om konsesjonsavgifter og -kraft.

Post 7 (Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn m.v.)

Dersom det gis konsesjon til utbyggingen, skal detaljerte planer for sikkerhet og planer for miljø og landskap forelegges NVE og godkjennes av NVE før anleggsstart.

Dammer og rør for alternativet som inngår i NVEs innstilling skal klassifiseres etter reglene i damforskriften. Informasjon om dette finnes her:

www.nve.no/damsikkerhet-og-energiforsyningsberedskap/damsikkerhet/klassifisering/.

GLB har i vedlegg 6 til søknaden av 02.02.2015 utarbeidet forslag til klassifisering av dam og vannveier. NVEs tilsynsavdeling ved seksjon for damsikkerhet vil fatte vedtak om konsekvensklasse for gitt alternativ i et eget brev. Ettersom konsekvensklassen er bestemmende for sikkerhetskravene som stilles til planlegging, bygging og drift, må vedtak om konsekvensklasse for gitt alternativ fattes før tekniske planer for sikkerhet kan utarbeides og sendes NVE til godkjenning.

Når vedtak om konsekvensklasse er fattet, skal tiltakshaver i god tid før byggestart legge fram detaljerte landskaps- og miljøplaner for utbyggingen til godkjenning hos miljøtilsynet i NVE. Informasjon om utarbeidelse av planer for landskap og miljø finnes her:

www.nve.no/vann-vassdrag-og-miljo/miljotilsyn/vannkraft-settefisk-og-andre-vassdragsanlegg

Nedenstående tabell oppsummerer føringer og krav som ligger til grunn for NVEs innstilling. Det kan likevel forekomme at det er gitt føringer andre steder i dokumentet som ikke har kommet med i tabellen. NVE presiserer at alle føringer og krav som er nevnt i dokumentet gjelder.

Dersom det gis konsesjon til utbyggingen ber vi OED om å synliggjøre/oppsummere eventuelle endringer i forhold til NVEs innstilling på samme måte, for eksempel ved å legge til en egen kolonne i samme tabell.

Valg av alternativ	Inntaksmagasinet i Øvre Flisa skal bygges i tråd med planene beskrevet for alternativ A451. Det innebærer oppdemming av Håsjøen, Håengsjøen, Nordre Håsjøen og Kjerringtjønnen til kote 451,27 ved HRV, med LRV på kote 450,77. (Høyder angitt i NN2000)
Sperredammer og inntak	Utforming, bygging og plassering av dammer og inntak skal gjøres i henhold til søknadens beskrivelser for alternativ A451. I dette arbeidet skal det legges vekt på god landskapstilpasning. Eventuell kanal fra dagens strandkant til inntaket i Nordre Håsjøen skal gjøres så kort som mulig og den skal ikke være nevneverdig synlig ved vannstand på HRV. Konsesjonshaver oppfordres å bruke deler fra den nedlagte fløtningsdammen i ny dam i sørenden av Håsjøen, i den grad materialene oppfyller dagens tekniske og sikkerhetsmessige krav. Teknisk løsning for dokumentasjon av slipp av minstevannføring i Vesleflisa og Østre Æra skal godkjennes av NVE.

Vannvei	<p>Det skal etableres en nedgravd rørgate fra inntak i Nordre Håsjøen til utløp i Vesle Ossjøen, i tråd med søknadens beskrivelser for alternativ A451.</p> <p>Av hensyn til sikker ferdsel for allmennheten skal åpen kanal ved utløpet i Vesle Ossjøen unngås, alternativt sikres og bygges så kort som mulig.</p> <p>Naturtypelokaliteten «Tjennmoen» mellom riksvei 25 og Vesle Ossjøen skal ikke bli negativt påvirket, verken i anleggsfasen eller driftsfasen.</p> <p>Etablering av vannvei i Østre Æra utføres i henhold til søknadens beskrivelse.</p>
Slukeevne	I søknaden er slukeevne for overføring av Øvre Flisa og Østre Æra til Osensjøen oppgitt å være henholdsvis 8,0 m ³ /s og 5,5 m ³ /s.
Vei	Midlertidige og permanente veier skal bygges i tråd med det som er oppgitt i søknadens tabell 2.8 for alternativ A451. Dette kan justeres i forbindelse med detaljplan.
Massedeponi, midl. riggområde	<p>Overskuddsmasser fra rørgatetrasé og eventuelle kanaler deponeres på områder som beskrevet i søknaden. Plassering av områdene kan justeres i utarbeidelsen av detaljplanen.</p> <p>Det må ikke forekomme avrenning fra deponiene som påvirker vannkvaliteten eller de økologiske forholdene i området.</p>
Annet	<p>Opprydding og revegetering etter anleggsfase skal gjøres med bruk av stedegen vegetasjon (økologisk revegetering).</p> <p>Første oppfylling av inntaksmagasinet i Øvre Flisa skal tilpasses hekketiden for fugl slik at neddemming av reiområder ved dagens strandkant unngås.</p>

Mindre endringer uten nevneverdige konsekvenser kan behandles av NVE som del av detaljplangodkjenningen, med mindre annet er presisert i tabellen.

Post 8 (Naturforvaltning)

NVE forslår at det stilles standard vilkår om naturforvaltning. Dette vilkåret gir Miljødirektoratet hjemmel til å pålegge konsesjonæren å gjennomføre naturmiljøundersøkelser og miljøforbedrende tiltak innenfor overføringens influensområde. Konsesjonæren kan også pålegges å delta i fellesfinansiering av større undersøkelser som berøres av overføringene.

Post 9 (Automatisk fredete kulturminner)

Hedmark fylkeskommune bekrefter at det ble gjennomført en supplerende registrering av kulturminner i Øvre Flisa i 2015, og at alternativ A451 ikke vil berøre noen automatisk fredede kulturminner. Dette innebærer at undersøkelsesplikten allerede er oppfylt, og det ikke er behov for å søke om dispensasjon slik det framgår i vilkårspost 9 første ledd.

Vilkårspost 9 andre ledd viser til den generelle aktsomhetsplikten med krav om varsling av kulturminneforvaltningen og stans i arbeidet dersom det støtes på automatisk fredete kulturminner i anleggs- og driftsfase.

Post 12 (Terskler, biotopjusterende tiltak og erosjonssikring)

Flere høringsparter uttrykker bekymring for at oppdemming av Øvre Flisa vil føre til erosjon av moreneryggene som strekker seg ut i Håsjøen. Likeledes mener enkelte parter at økt vanngjennomstrømming i Vesle Ossjøen vil kunne medføre økt erosjon i dette området.

På nåværende tidspunkt foreligger det ikke tilstrekkelig kunnskap om utbyggingen vil medføre økt erosjon, og hvilke områder som eventuelt vil trenge erosjonssikring. Denne vilkårsposten gir NVE hjemmel til å pålegge GLB å erosjonssikre områder som eventuelt blir berørt av utbyggingen. Vilåret gir også NVE mulighet for å pålegge konsesjonæren å bygge terskler og gjennomføre andre biotopjusterende tiltak.

Post 13 (Rydding av reguleringssonen)

Dersom det blir gitt tillatelse til å etablere et inntaksmagasin i Øvre Flisa vil det være behov for å rydde reguleringssonen. Dette vilåret stiller krav om rydding av trær og busker som er over 0,5 m høye.

Post 14 (Manøvreringsreglementet)

NVE foreslår å gjøre endringer i manøvreringsreglementet gitt ved kgl.res. av 14. september 1928, senere endret ved kgl.res. 11. juni 1976 og 21. mai 1999. Se merknader til foreslåtte endringer i eget kapittel om endret manøvreringsreglement nedenfor.

Post 16 (Registrering av minstevannføring, vannstand i reguleringsmagasin, krav om skilting og merking)

Dette vilåret stiller krav om at måleanordningen for registrering og dokumentasjon av minstevannføring i Østre Æra og Vesleflisa skal godkjennes av NVE. Videre stiller det blant annet krav til skilting og merking av inntaksmagasinet og strekninger med minstevannføring, som også skal godkjennes av NVE.

Vilkår om fiskefond

NVE har ikke foreslått et vilkår om at det skal etableres, eller ytes økt avsetning til, fiskefond i de berørte kommuner, slik Hedmark fylkeskommune anmoder i sin høringsuttalelse.

Fylkeskommunens uttalelse bygger på opprinnelig søknad, som inkluderte planer om økt senkning av Osensjøen. Dette elementet er trukket fra endelig søknad, og utbyggingen vil etter

NVEs vurdering ikke påvirke fiskesamfunnet i Osensjøen. Etter at fylkeskommunen sendte inn sin høringsuttalelse ble fiskeforholdene i øvre deler av Flisavassdraget undersøkt av NINA. Undersøkelsen viser at det ikke eksisterer en ørretbestand i Vesleflisa som kan bli skadelidende av oppdemming av Øvre Flisa. Etablering av et fiskefond er ikke trukket fram av noen andre høringsparter. NVE kan ikke se at det foreligger tungtveiende grunner som gjør det berettiget å inkludere et vilkår om fiskefond.

Merknader til endret manøvreringsreglement

NVE foreslår at det gjøres endringer i manøvreringsreglementet for regulering av Osensjøen fastsatt ved kgl. res. av 14. september 1928, sist endret 21. mai 1999. I vedlagte forslag til manøvreringsreglement er endringene angitt i rød skrift.

Post 1 A. Reguleringer

I tråd med GLBs søknad foreslår vi 0,5 m reguleringshøyde for Håsjøen, Håengsjøen, Nordre Håsjøen og Kjerringtjøna. Ved oppdemming i henhold til alternativ A451 vil de fire nevnte innsjøene utgjøre et sammenhengende inntaksmagasin. HRV og LRV for inntaksmagasinet vil være henholdsvis kote 451,27 og kote 450,77.

Alle kotehøyder er oppdatert til Kartverkets høydesystem NN2000. De oppdaterte kotehøydene for Osensjøen innebærer ingen materielle endringer.

Ny post 1 B. (Overføringer)

NVE foreslår å ta inn en ny post som angir at avløpene fra nedbørfeltene i Østre Æra og Øvre Flisa kan overføres til Osensjøen.

Post 2 A (Vannslipp til Søre Osa)

Dagens post 2 om vannslipp til Søre Osa foreslår NVE å endre til post 2 A, uten noen materielle endringer.

Ørreten i Søre Osa bruker ikke Østre Æra som gytelokalitet. GLB har beregnet at overføring av Østre Æra vil redusere middelvannføringen ved samløpet Østre Æra/Søre Osa med ca. 0,5 m³/s. Det er ikke framlagt faglige argumenter for at en slik reduksjon vil ha en nevneverdig effekt på fiskebestanden i Søre Osa. Vi ser derfor ikke grunnlag for øke minstevannføringen til Søre Osa.

Ny post 2 B (Øvrig vannslipp)

Denne posten stiller krav til slipp av minstevannføring forbi dam Håsjøen til Vesleflisa og forbi inntaksdammen i Østre Æra.

GLB foreslår en minstevannføring forbi dam Håsjøen på 0,04 m³/s hele året. Tilsvarende foreslås en minstevannføring forbi inntaksdammen i Østre Æra på 0,03 m³/s hele året. Dette er identisk med 5persentilene, både vinter og sommer, og er beregnet på grunnlag av observerte tilsigsserier (1983–2012) til henholdsvis Øvre Flisa og Østre Æra. GLB anser at de observerte dataene er gode, og bruker derfor disse som grunnlag for sine forslag til minstevannføring.

I følge GLBs egne beregninger tilsvarer 0,04 m³/s i minstevannføring til Vesleflisa en redusert produksjon på 0,68 GWh/år i Osa kraftverk. Tilsvarende reduseres produksjonen med 0,34 GWh/år i Osa kraftverk (fratrasket økning i produksjon ved Kvernfall/Osfallet) ved en minstevannføring på 0,03 m³/s forbi inntaket i Østre Æra. Begge produksjonstapverdiene gjelder ved slukeevne for overføringene som oppgitt i søknaden, 8,0 m³/s og 5,5 m³/s for henholdsvis Øvre Flisa og Østre Æra. Produksjonstapet øker med synkende slukeevne og økende minstevannføring.

Enkelte høringsinstanser mener de foreslåtte minstevannføringene i Øvre Flisa og Østre Æra er for lave, og at disse bør økes. Det framlegges imidlertid ingen faglige argumenter for hvorfor minstevannføringen bør økes, og hvor mye den bør økes.

Slipp av minstevannføring forhindrer tørrlegging av elvestrekningen nedstrøms et inntak/sperredam. NVE mener slipp av minstevannføring tilsvarende 5-persentilen vil opprettholde de viktigste økologiske funksjonene i elvestrekninger som får fraført vann, og denne størrelsen er derfor en vanlig brukt størrelse ved fastsettelse av krav til minstevannføring.

NVE kan ikke se at det framkommer opplysninger i søknaden, fagrapporter eller høringsuttalelser som tilsier at elvestrekningene som får fraført vann i Vesleflisa og Østre Æra innehar viktige naturverdier av regional eller nasjonal betydning.

På elvestrekningen nedstrøms inntakspunktet i Østre Æra vil den stasjonære ørretbestanden i Østre Æra få dårligere levestandard og tilgang til gyteplasser oppstrøms inntaket blir svært begrenset. Slipp av minstevannføring tilsvarende 5-persentilen vil etter NVEs vurdering være tilstrekkelig til å sikre at bestanden overlever. I henhold til GLB foregår det lite fiske på denne strekningen i dag og annet friluftsliv i området er beskjedent. NINAs fiskeundersøkelse av øvre del av Flisavassdraget viser at det mest sannsynlig ikke forekommer ørret i Vesleflisa, og abbor og gjedde som lever i her vil bli lite påvirket av redusert vannføring.

På grunnlag av ovennevnte momenter ser NVE ingen grunn til å foreslå høyere minstevannføring enn 5-persentilen, som er verdiene GLB selv foreslår. NVE foreslår følgelig at det stilles krav om slipp av 0,04 m³/s (40 l/s) forbi dam Håsjøen hele året, og 0,03 m³/s (30 l/s) forbi inntaket i Østre Æra hele året.

Post 3 (Manøvrering)

NVE forslår å legge til et nytt siste ledd som stiller krav til at regulering av inntaksmagasinet i Øvre Flisa bare skal skje på sen vinteren og våren, og at regulanten skal etterstrebe å holde vannstanden stabil og nær HRV resten av året. GLB har gjennom hele behandlingsprosessen framholdt at de planlegger å gjennomføre manøvreringen på denne måten, og NVE ser det som hensiktsmessig at planlagt manøvrering nedfelles i denne posten.

Post 4 (Flom)

Vi foreslår å ta inn et nytt siste ledd som fastsetter at overføringene fra Øvre Flisa og Østre Æra skal stanses i flomsituasjoner, dvs. ved overløp, eller fare for overløp, fra Osensjøen.

Forslag til

Vilkår

for tillatelse etter vassdragsreguleringsloven til Glommens og Laagens Brukseierforening (GLB) til å overføre Øvre Flisa og Østre Æra til Osensjøen i Elverum, Trysil og Åmot kommuner, Hedmark fylke

(Fastsatt ved kgl.res. **xx.xx.xxxx**)

1

(Konsesjonstid og revisjon)

Konsesjonen gis på ubegrenset tid.

Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon 21.05.2029. Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjon innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkår, jf. vassdragsreguleringsloven § 8 første ledd.

Anleggene må ikke nedlegges uten Kongens eller Stortingets samtykke, jf. vassdragsreguleringsloven § 10 annet ledd.

Reguleringskonsesjonen, reguleringsanleggene eller andeler i reguleringsanleggene kan bare overdras i forbindelse med samtidig overdragelse av vannfall i samme vassdrag nedenfor anlegget. Det samme gjelder ved andre disposisjoner over konsesjonen, anleggene eller andeler i anleggene, herunder pantssettelse, arrest eller utlegg.

2

(Konsesjonsavgifter)

Det skal betales en årlig avgift til staten på kr. 8 pr. nat.hk og de kommuner og fylkeskommuner som Kongen bestemmer på kr. 24 pr. nat.hk.

Avgiften til fylkeskommunene og kommunene, fordeles mellom disse innbyrdes etter bestemmelse av NVE. Skjer det endringer i reguleringer, overføringer, kommunegrenser eller annet som i vesentlig grad kan påvirke delingsresultatet, kan ny fordeling foretas. Avgiften avsettes særskilt for hver kommune til et fond, som anvendes etter bestemmelse av fylkestinget eller kommunestyret. Fondets midler skal fortrinnsvis anvendes til utbygging av næringslivet i distriktet. Satsen for konsesjonsavgifter skal justeres hvert 5. år, i tråd med gjeldende regler.

Betales ikke avgiften til forfallstid, betales rente som fastsatt i medhold av forsinkelsesrenteloven § 3 første ledd. Avgiften er tvangsgrunnlag for utlegg.

Avgiften beregnes etter den økning av vassdragets lavvannføring som reguleringen antas å medføre utover den vannføringen som har vært påregnelig år om annet 350 dager i året. Ved beregningen legges det til grunn at magasinet utnyttes slik at vannføringen i lavvannperioden blir så jevn som mulig. Avgjørelsen om beregning av avgiften treffes av NVE.

Beregningen av konsesjonsavgifter samordnes med beregningen av konsesjonsavgifter for konsesjon etter

vannfallrettighetsloven, jf. lov av 14. desember 1917 nr. 16 om konsesjon til rettigheter til vannfall mv. § 18 første ledd.

Avgiften skal betales av de enkelte vannfalls- eller brukseiere som utnytter den regulerte vannføringen. Plikten til å betale avgiftene inntreffer etter hvert som den regulerte vannføringen tas i bruk

3

(Konsesjonskraft)

Konsesjonæren er ansvarlig for at inntil 10 % av den for hvert vannfall innvunne øking av vannkraften, beregnet etter reglene i vassdragsreguleringsloven § 14 annet ledd, jf. § 3 fjerde ledd, avstås til kommuner og fylkeskommuner som kraftanlegget ligger i. Avståelse og fordeling avgjøres av NVE med grunnlag i kommunenes behov til den alminnelige elektrisitetsforsyning. Staten forbeholder seg retten til inntil 5 % av kraftøkningen, beregnet som i første ledd. Plikten til å avstå kraft påhviler de enkelte vannfalls- eller brukseiere. Plikten til å avstå kraft inntreffer etter hvert som den regulerte vannføringen tas i bruk.

NVE bestemmer hvordan kraften skal avstås og beregner effekt og energi.

Kraft tas ut i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger eller fra konsesjonærens ledninger med brukstid ned til 5.000 timer årlig. Konsesjonæren kan ikke sette seg imot at kraften tas ut fra andres ledninger og plikter i så fall å stille kraften til rådighet. Kostnadene ved omforming og overføring av kraften ved uttak andre steder enn kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger betales av den som tar ut kraften. Den enkelte vannfalls- eller brukseier har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas. Samtidig som uttak varsles, kan den ansvarlige vannfalls- eller brukseier forlange å få oppgitt den brukstid som mottaker av konsesjonskraften ønsker å benytte, samt brukstidens fordeling over året. Tvist om fordelingen avgjøres av Olje- og energidepartementet. Oppsigelse av konsesjonskraft kan skje med 2 års varsel. Avbrytelse eller innskrenkning av leveringen som ikke skyldes force majeure, må ikke skje uten departementets samtykke.

Prisen på kraften fastsettes basert på gjennomsnittlig selvkost for et representativt antall vannkraftverk i hele landet. Skatter beregnet av kraftproduksjonens overskudd ut over normalavkastningen inngår ikke i selvkostberegningen.

Departementet skal hvert år fastsette prisen på kraften levert kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger. Vedtak om avståelse og fordeling av kraft kan tas opp til ny vurdering etter 20 år.

4

(Kontroll med betaling av avgift m.v.)

Nærmere bestemmelser om betaling av avgifter etter post 2 (Konsesjonsavgifter) og kontroll med vannforbruket, kan med bindende virkning fastsettes av Olje- og energidepartementet.

Kongen kan gi forskrift med nærmere bestemmelser om avståelse, fordeling og pris for kraft etter post 3 (Konsesjonskraft).

5

(Byggefrister m.v.)

Arbeidet med det konsesjonsgitte tiltaket må påbegynnes innen 5 år fra konsesjonen ble gitt og fullføres innen ytterligere 5 år. Fristene kan forlenges av NVE. I fristene medregnes ikke den tid som på grunn av ekstraordinære forhold (force majeure) har vært umulig å utnytte.

6

(Konsesjonærens ansvar ved anlegg/drift)

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidet og kraftverksdriften å gjøre, unngår ødeleggelse av naturforekomster, landskapsområder, kulturminner mv., når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner eller på grunn av områdenes naturskjønnhet eller egenart.

7

(Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn mv.)

Konsesjonæren plikter å legge fram detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for anleggene. Godkjenning av planer og tilsyn med utførelse og senere vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Arbeidet kan ikke settes i gang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid, minst mulig skjemmende og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.

Konsesjonæren plikter å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det økologiske og landskapsarkitektoniske resultat blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveier, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som er nødvendig for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Oppryddingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg eller del av anlegg er satt i drift.

Hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til varig nytte for allmennheten dersom det kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget.

Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten NVEs samtykke. NVE kan gi pålegg om nærmere gjennomføring av plikter i henhold til denne posten.

8

(Naturforvaltning)

I

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Miljødirektoratet:

- a. å sørge for at forholdene i Håsjøen, Håengsjøen, Håsjøen Nord, Kjerringtjønnå, Flisavassdraget og Østre Æra er slik at de stedeagne fiskestammene i størst mulig grad opprettholder naturlig reproduksjon og produksjon og at de naturlige livsbetingelsene for fisk og øvrige naturlig forekommende plante- og dyrepopulasjoner forringes minst mulig,
- b. å kompensere for skader på den naturlige rekruttering av fiskestammene ved tiltak,
- c. å sørge for at fiskens vandringsmuligheter i vassdraget opprettholdes og at overføringer utformes slik at tap av fisk reduseres,
- d. å sørge for at fiskemulighetene i størst mulig grad opprettholdes.

II

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Miljødirektoratet å sørge for at forholdene for plante- og dyrelivet i området som direkte eller indirekte berøres av reguleringen forringes minst mulig og om nødvendig utføre kompensierende tiltak.

III

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Miljødirektoratet å bekoste naturvitenskapelige undersøkelser i de områdene som berøres av reguleringen. Dette kan være arkiveringsundersøkelser. Konsesjonæren kan også tilpliktes å delta i fellesfinansiering av større undersøkelser som omfatter områdene som direkte eller indirekte berøres av reguleringen.

IV

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Miljødirektoratet å sørge for at friluftslivets bruks- og opplevelsesverdier i området som berøres direkte eller indirekte av anleggsarbeid og regulering tas vare på i størst mulig grad. Om nødvendig må det utføres kompensierende tiltak og tilretteleggingstiltak.

V

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Miljødirektoratet å bekoste friluftslivsundersøkelser i de områdene som berøres av reguleringen. Konsesjonæren kan også tilpliktes å delta i fellesfinansiering av større undersøkelser som omfatter områdene som direkte eller indirekte berøres av reguleringen.

VI

Konsesjonæren kan bli pålagt å dekke utgiftene til ekstra oppsyn, herunder jakt- og fiskeoppsyn i anleggstiden.

VII

Alle utgifter forbundet med kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovenstående vilkår, eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår, dekkes av konsesjonæren.

9

(Automatisk fredete kulturminner)

Konsesjonæren plikter i god tid før anleggsstart å undersøke om tiltaket berører automatisk fredede kulturminner, jf. lov om kulturminner (kulturminneloven) § 9. Viser det seg at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredede kulturminner, plikter konsesjonæren å søke om dispensasjon fra den automatiske fredningen etter kulturminneloven § 8 første ledd, jf. §§ 3 og 4.

Viser det seg i anleggs- eller driftsfasen at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredete kulturminner som hittil ikke har vært kjent, skal melding om dette sendes kulturminneforvaltningen hos fylkeskommunen umiddelbart, og arbeidet stanses i den utstrekning tiltaket kan berøre kulturminnet, jf. kulturminneloven § 8 andre ledd, jf. §§ 3 og 4.

10

(Forurensning m.v.)

Konsesjonæren plikter etter Fylkesmannens nærmere bestemmelse:

- a. å utføre eller bekoste tiltak som i forbindelse med reguleringen er påkrevet av hensyn til forurensningsforholdene i vassdraget.
- b. å bekoste helt eller delvis oppfølgingsundersøkelser i berørte vassdragsavsnitt.

11

(Veier, ferdsel m.v.)

Konsesjonæren plikter helt eller delvis å erstatte utgiftene til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veier, broer og kaier, hvor disse utgifter antas å bli særlig øket ved anleggsarbeidet. Veier, broer og kaier som konsesjonæren anlegger, skal kunne benyttes av allmenheten, med mindre NVE vedtar noe annet.

Konsesjonæren plikter i nødvendig utstrekning å legge om turiststier og klopper som er i jevnlig bruk og som vil bli neddemmet eller på annen måte ødelagt/utligningsgelige.

12

(Terskler, biotopjusterende tiltak og erosjonssikring)

I de deler av vassdragene hvor inngrepene medfører vesentlige endringer i vannføring eller vannstand, kan NVE pålegge konsesjonæren å bygge terskler, foreta biotopjusterende tiltak, elvekorreksjoner, opprensninger m.v. for å redusere skadevirkninger.

Dersom inngrepene forårsaker erosjonsskader, fare for ras eller oversvømmelse, eller øker sannsynligheten for at slike skader vil inntreffe, kan

NVE pålegge konsesjonæren å bekoste sikringsarbeider eller delta med en del av utgiftene forbundet med dette.

Arbeidene skal påbegynnes straks detaljene er fastlagt og må gjennomføres så snart som mulig.

Pålegg etter dette vilkåret vil bygge på en plan som ivaretar både private og allmenne interesser i vassdraget. Utarbeidelse av pålegg, samt tilsyn med utførelse og senere vedlikehold, er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med tilsynet dekkes av konsesjonæren.

13

(Rydding av reguleringssonen)

Neddemmede områder skal ryddes for trær og busker på en tilfredsstillende måte. Generelt gjelder at stubbene skal bli så korte som praktisk mulig, maksimalt 25 cm høye. Ryddingen må utføres på snøbar mark. Avfallet fjernes.

Dersom ikke annet blir pålagt konsesjonæren, skal reguleringssonen holdes fri for trær og busker som er over 0,5 m høye. I rimelig grad kan NVE pålegge ytterligere rydding. Dersom vegetasjon over HRV dør som følge av reguleringen, skal den ryddes etter de samme retningslinjene som ellers er angitt i denne posten.

Rydding av reguleringssonen skal være gjennomført før første neddemming og bør så vidt mulig unngås lagt til yngletiden for vilt i området.

Tilsyn med overholdelsen av bestemmelsene i denne post er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

14

(Manøvreringsreglement)

Det er fastsatt et manøvreringsreglement som setter grenser for vannstand og vannslipp, med bestemmelser om kontroll og hvordan tapping av magasin skal skje.

15

(Hydrologiske observasjoner)

Konsesjonæren skal etter vedtak fra NVE utføre de hydrologiske observasjoner som er nødvendige for å

ivareta det offentliges interesser, og gjøre materialet tilgjengelig for allmennheten.

16

(Registrering av minstevannføring, vannstand i reguleringsmagasin, krav om skilting og merking)

Det skal etableres en måleanordning for registrering og dokumentasjon av minstevannføring. Anordningen skal godkjennes av NVE. Data skal framlegges for NVE på forespørsel og oppbevares på en sikker måte i hele anleggets levetid.

Ved alle reguleringsmagasin og steder med pålegg om minstevannføring skal det settes opp skilt med opplysninger om manøvreringsbestemmelser og hvordan dette kan kontrolleres. NVE skal godkjenne skiltenes utforming og plassering.

De partier av isen på vann og inntaksmagasiner som mister bæreevnen på grunn av utbyggingen må markeres på kart på opplysningsskilt og merkes eller sikres.

For alle vassdragsanlegg skal det etableres og opprettholdes hensiktsmessige sikringstiltak av hensyn til allmennhetens normale bruk og ferdsel på og ved anleggene.

17

(Etterundersøkelser)

Konsesjonæren kan pålegges å utføre og bekoste etterundersøkelser av regulerings virkninger for berørte interesser. Undersøkelserapportene med tilhørende materiale skal stilles til rådighet for det offentlige. NVE kan treffe nærmere bestemmelser om hvilke undersøkelser som skal foretas og hvem som skal utføre dem.

18

(Militære foranstaltninger)

Ved reguleringsanleggene skal det tillates truffet militære foranstaltninger for sprengning i krigstilfelle uten at konsesjonæren har krav på godtgjørelse eller erstatning for de herav følgende ulemper eller innskrenkninger med hensyn til anleggene eller deres benyttelse. Konsesjonæren må uten godtgjørelse finne seg i den bruk av anleggene som skjer i krigsøyemed.

19

(Luftovermetning)

Konsesjonæren plikter i samråd med NVE å utforme anlegget slik at mulighetene for luftovermetning i magasiner, åpne vannveger og i avløp til elv, vann eller sjø blir minst mulig. Skulle det

likevel vise seg ved anleggets senere drift at luftovermetning forekommer i skadelig omfang, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av NVE bli pålagt å bekoste tiltak for å forhindre eller redusere problemene, herunder forsøk med hel eller delvis avstengning av anlegget for å lokalisere årsaken.

20

(Kontroll og sanksjoner)

Konsesjonæren må tåle den kontroll med overholdelsen av de fastsatte vilkår eller pålegg gitt i medhold av vilkårene som NVE finner nødvendig.

Utgifter med kontrollen kan kreves dekket av konsesjonæren.

NVE kan kreve at konsesjonæren skal rette forhold som er i strid med vassdragsreguleringsloven eller vedtak fattet i medhold av loven.

NVE kan treffe vedtak om tvangsmulkt for å sikre at en plikt som følger av loven eller vedtak i medhold av loven, blir oppfylt. Tvangsmulkten kan fastsettes som en løpende mulkt eller som et engangsbeløp. Tvangsmulkten tilfaller statskassen. Olje- og energidepartementet kan fatte vedtak om at konsesjonen trekkes tilbake ved gjentatte eller fortsatte overtredelser av postene 2 (Konsesjonsavgifter), 3 (Konsesjonskraft), 5 (Byggefrister), 14 (Manøvreringsreglement), og 20 (Kontroll og sanksjoner).

Ved gjentatte eller fortsatte overtredelser av spesielle konsesjonsbetingelser for de enkelte deltagere i reguleringen, mister vedkommende vannfalls- eller brukseiers retten til å bruke driftsvannet som er innvunnet ved reguleringen. NVE kan illegge overtredelsesgebyr til den som forsettlig eller uaktsomt overtrer eller medvirker til overtredelse av bestemmelser gitt i eller i medhold av vassdragsreguleringsloven.

Med bøter eller fengsel inntil tre måneder straffes den som forsettlig eller uaktsomt overskrider konsesjonen eller overtrer konsesjonsvilkår eller pålegg fastsatt med hjemmel i vassdragsreguleringsloven.

21

(Tinglysing)

Konsesjonen med tilknyttede vilkår skal tinglyses etter tinglysningsloven.

Departementet kan ved enkeltvedtak bestemme at et utdrag av konsesjonen skal tinglyses som en heftelse på eiendommer hvor konsesjonen kan medføre en forpliktelse.

Forslag til

Manøvreringsreglement for regulering av Osensjøen i Trysil og Åmot kommuner, Hedmark fylke

(Fastsatt ved kgl.res. xx.xx.xxxx. Erstatte tidligere reglement gitt ved kgl.res. av 14. september 1928, senere endret ved kgl.res. 11. juni 1976 og kgl.res. 21. mai 1999. Post 2 A. tilsvarer post 4 i vilkårene for utbygging av Osa kraftverk gitt ved kgl.res. 11. juni 1976)

1.

A. Reguleringer

Magasin	Naturlig vannst. kote	Reg.grenser			Oppd. m	Senkn. m	Reg. høyde m
		Øvre kote	Nedre kote				
Osensjøen	436,37	438,07	431,47	1,7	4,9	6,6	
Håsjøen	449,57	451,27	450,77	1,7	0,0	0,5	
Håengsjøen	449,69	451,27	450,77	1,58	0,0	0,5	
Nordre Håsjøen	449,69	451,27	450,77	1,58	0,0	0,5	
Kjerringtjønnna	451,24	451,27	450,77	0,03	0,0	0,5	

Reguleringsgrensene skal markeres med faste og tydelige vannstandsmerker som NVE godkjenner.

Høydene refererer seg til Kartverkets høydesystem NN 2000.

B. (Overføringer)

Østre Æra (26 km²) og Øvre Flisa (38 km²) overføres til Osensjøen.

2.

A. (Vannslipp til Søre Osa)

Av hensyn til utseende, fiskens gang og forurensning plikter konsesjonæren å slippe vann i Søre Osa. I tiden 1. juni - 15. september slippes 6,0 m³/sek. i tiden 20. september - 31. mai slippes 2,5 m³/sek.

I tiden 16. september - 20. september reduseres slippingen gradvis fra sommervannstand til vintervannstand.

Endringer i vannføring skal såvidt mulig skje med myke overganger.

B. (Øvrig vannslipp)

Det skal slippes en minstevannføring på 40 l/s forbi dam Håsjøen til Vesleflisa hele året.

Det skal slippes en minstevannføring på 30 l/s forbi inntaket i Østre Æra hele året.

3 (Manøvrering)

Når hensynet til kraftverket i Osa gjør det nødvendig, må Osensjøen ikke være tappet lavere enn til kote 431,77 den 10. april.

Om våren skal tappingen til Osa kraftverk tilpasses snømagasin og nedbør med sikte på at vannstanden i Osensjøen når kote 436,87 innen medio juni. I år med lite snømagasin stanses tappingen gjennom Osa kraftverk om nødvendig helt, inntil prognoser med stor sannsynlighet tilsier at fylling til kote 436,87 innen medio juni kan oppnås.

I tiden medio juni til medio august tillates ikke Osensjøen å stige over kote 437,57 uten at det er for å hindre skadeflom i vassdraget nedenfor. I samme periode senkes ikke vannstanden lavere enn kote 436,87.

Fra det tidspunkt da brukene i nedre Glomma ikke lenger trenger tilskudd av vann, eller senest 10. april og inntil lavvannsperioden inntreer nedenfor Glomma, dog ikke utover 1. november, tappes magasinet således at Nye Osa kraftverk får vann etter behovet, inklusive minstevannføring forbi kraftstasjonen, inntil 15 m³/s i ukemiddel fra Osensjøen. Fra 1. november tappes det med henblikk på Nye Osa kraftverk så lenge lavvannsperioden varer i nedre Glomma, dog ikke utover 10. april.

Alt med den begrensning som følger av bestemmelsene i denne posts avsnitt 2 og 3.

Vannføringen fra Osensjøen kan korttidsreguleres i Osensjøen etter Osa kraftverks behov, og etter avtale med de nedenforliggende bruk. De tillatte grenser for korttidsregulering for Løpet Kraftverk må herunder ikke overskrides.

Inntaksmagasinet i Øvre Flisa skal ikke aktivt reguleres gjennom året. Nedtapping og oppfylling av magasinet skal bare skje på senvinteren og våren. For øvrig skal vannstanden i magasinet så vidt mulig holdes på HRV.

4. (Flom)

Ved manøvreringen skal det tas hensyn til at vassdragets naturlige flomvannføring nedenfor magasinene og overføringsstedene så vidt mulig ikke økes.

Alle flomløp skal være åpne når vannstanden i Osensjøen vil overstige HRV.

Ved samtidig flomvannføring og magasin-vannstand nær HRV i Osensjøen, skal overføringene fra Øvre Flisa og Østre Æra stanses.

5.

(Fløtning)

Med hensyn til avgivelse av nødvendig vann til alminnelig fløtning skal dette gjøres i overensstemmelse med det som måtte være bestemt i overens-

komst eller i medhold av vassdragsreguleringsloven § 19.

6.

(Vedlikehold og protokollføring)

Det skal påses at flomløp og tappeløp ikke hindres av is eller lignende og at reguleringsanleggene til enhver tid er i god stand. Det føres protokoll over manøvreringen og avleste vannstander. Dersom det forlanges, skal også nedbørsmengder, temperaturer, snødybde m.v. observeres og noteres. NVE kan forlange å få tilsendt utskrift av protokollen som regulanten plikter å oppbevare for hele reguleringsperioden.

7.

(Ved endringer i reglementet)

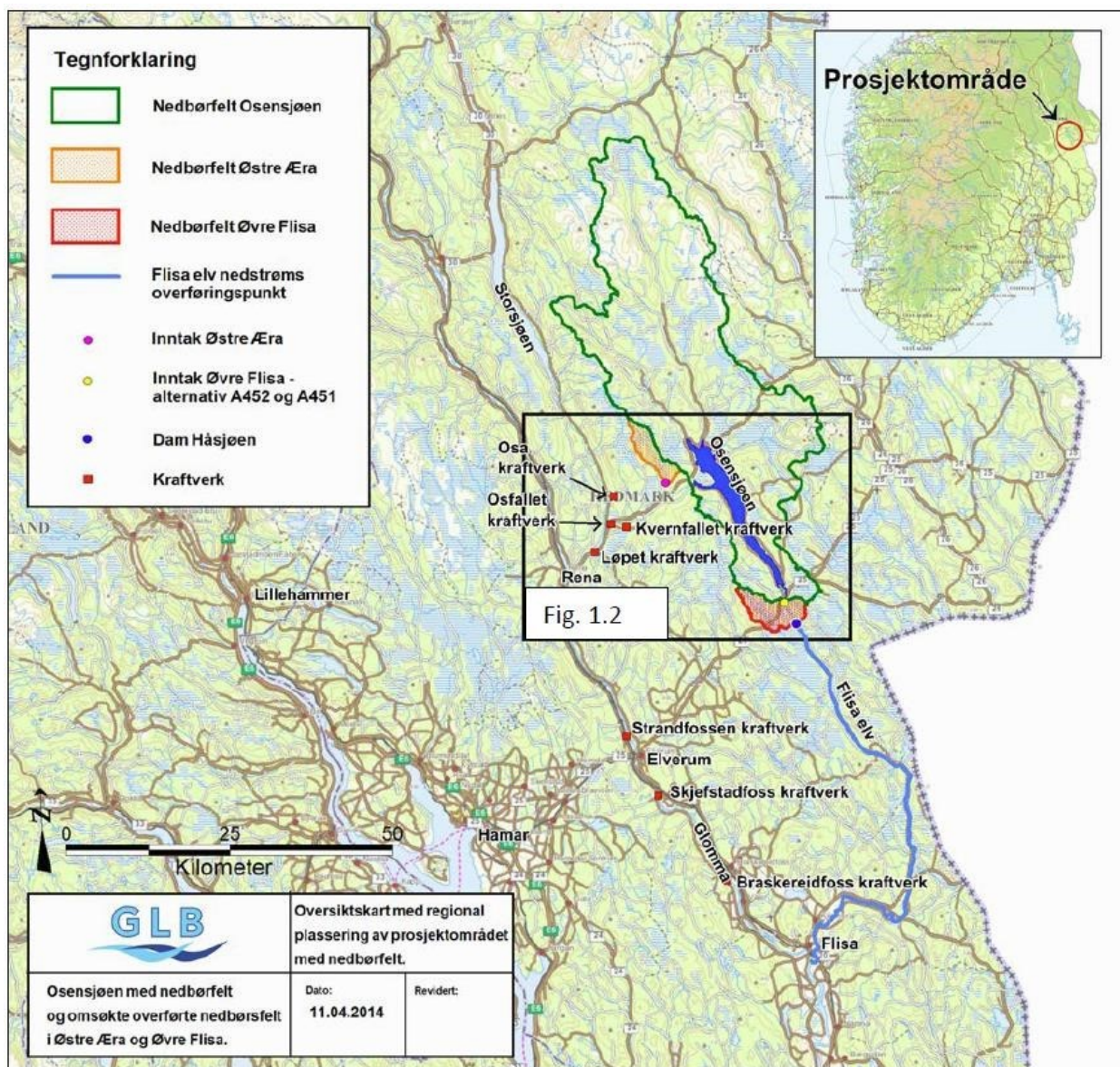
Viser det seg at slippingen etter dette reglementet medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendige.

Forandringer i reglementet kan bare foretas av Kongen etter at de interesserte har hatt anledning til å uttale seg.

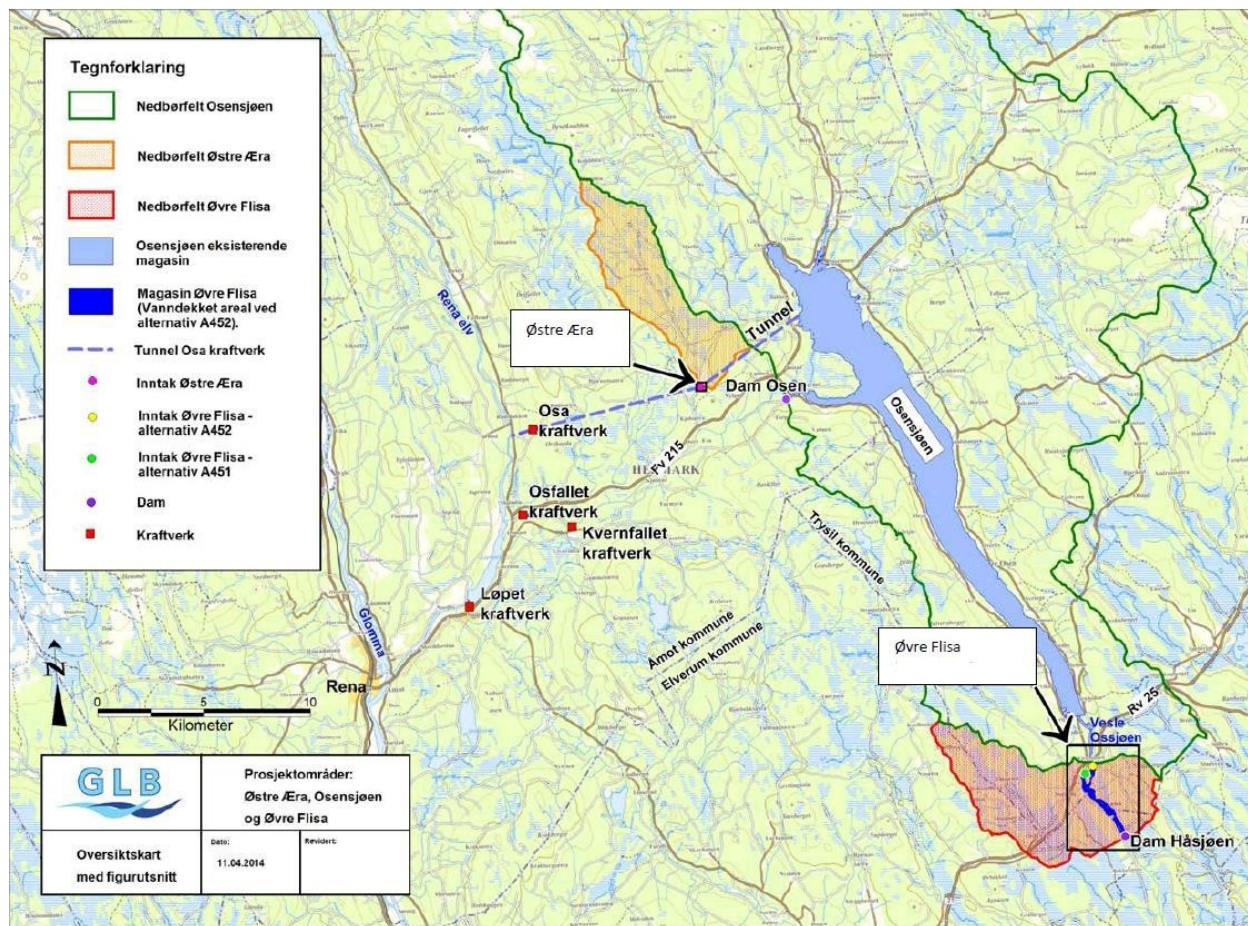
Mulig tvist om forståelsen av dette reglementet avgjøres av Olje- og energidepartementet.

Vedlegg 1. Oversiktskart og detaljkart

Figur 1.1. Regional plassering av prosjektområdet og hovedkomponentene i prosjektet

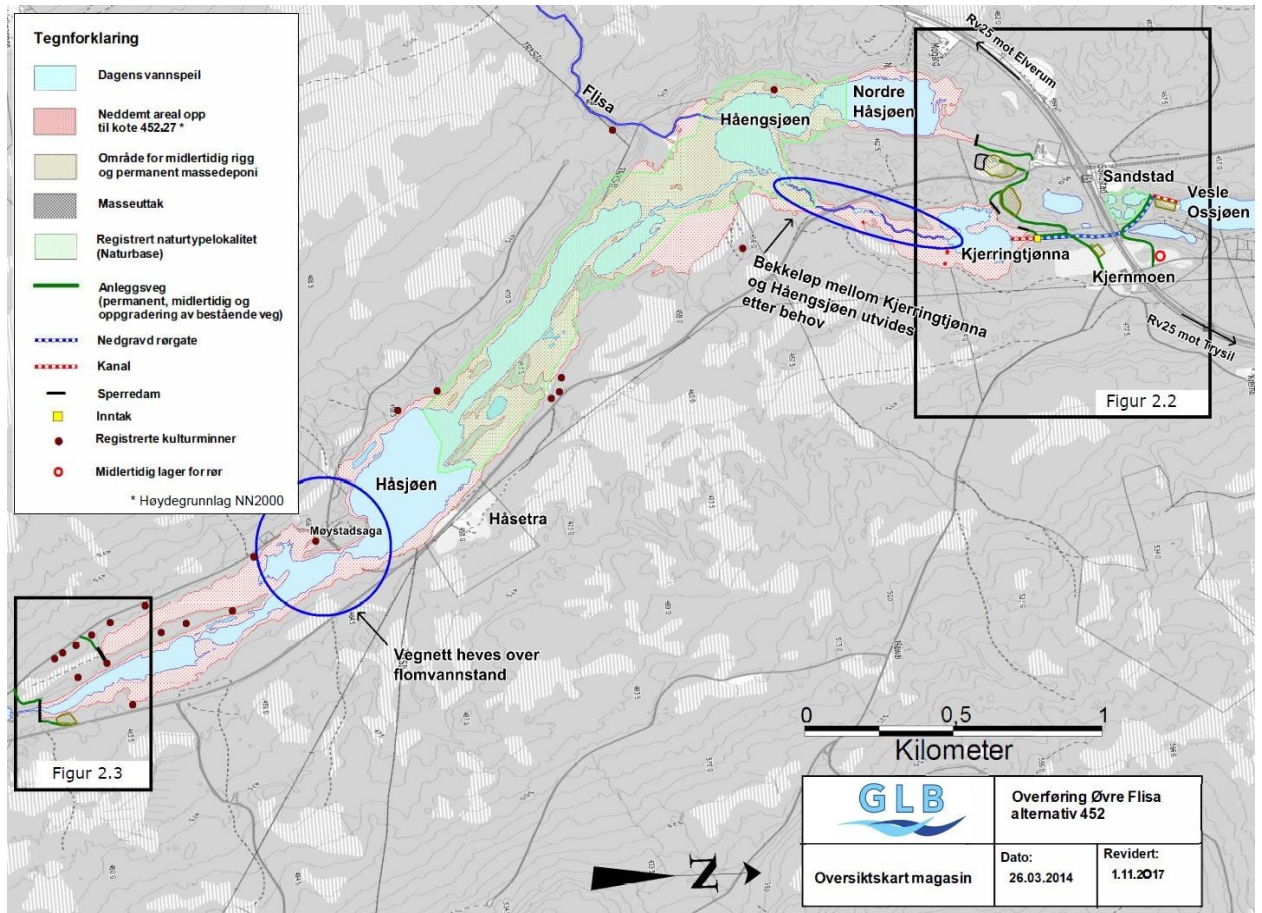

Figur 1.2. Oversiktskart tiltaksområde

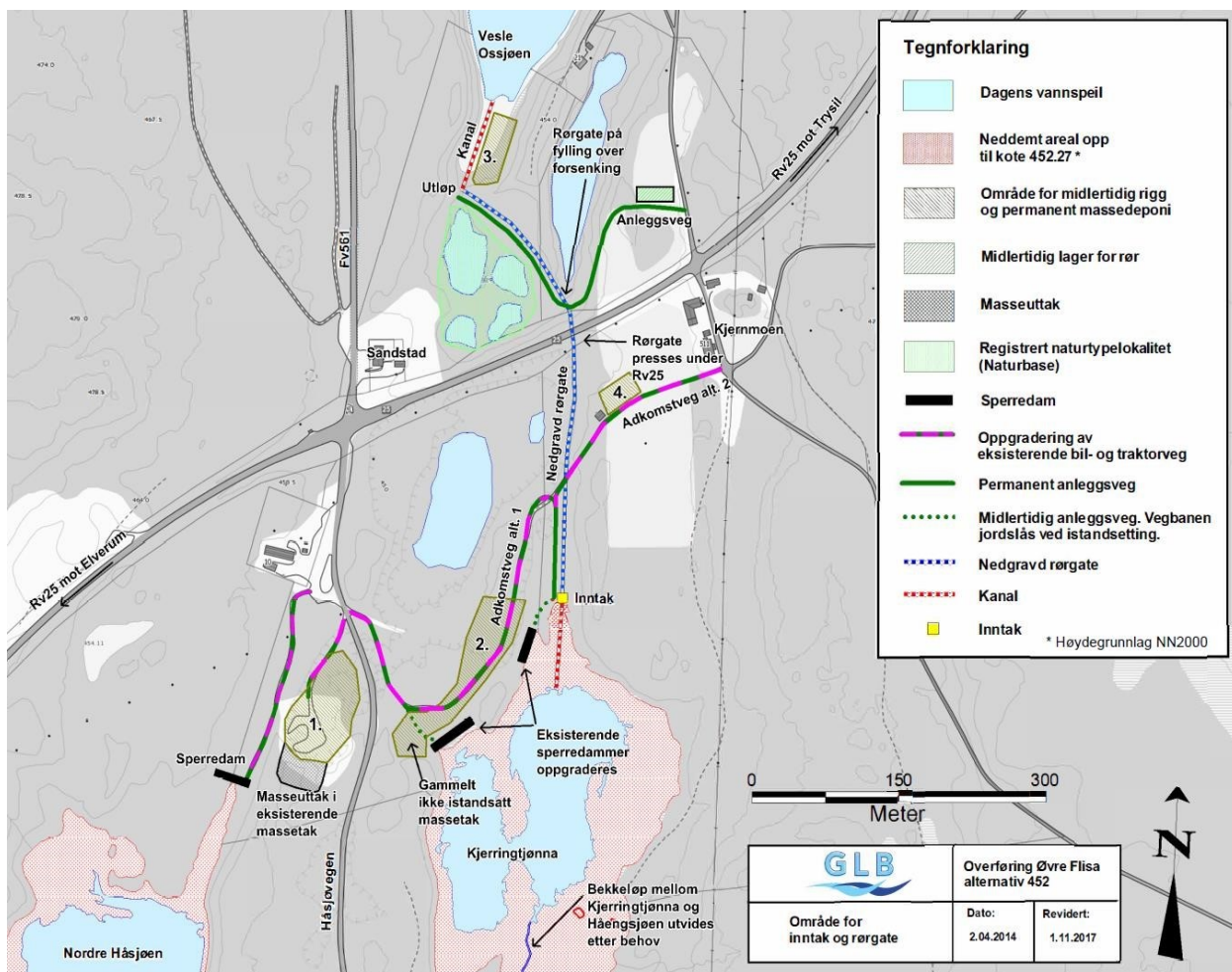

Lokalisering av eksisterende kraftverk og reguleringsmagasin i tiltaksområdet, samt planlagte nye tekniske inngrep i forbindelse med overføringene.

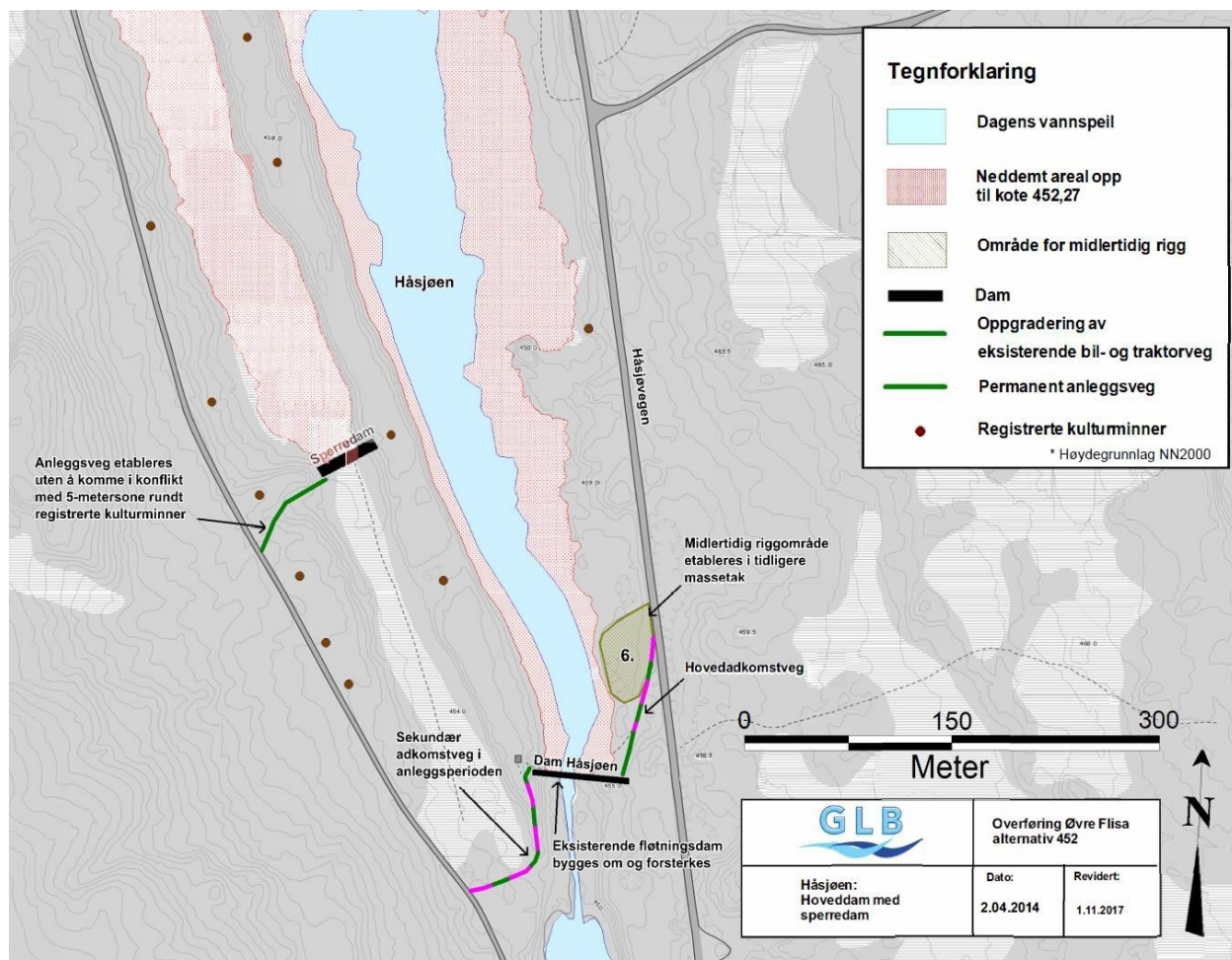
Figur 2.1. Oversiktskart Øvre Flisa ved alternativ 452

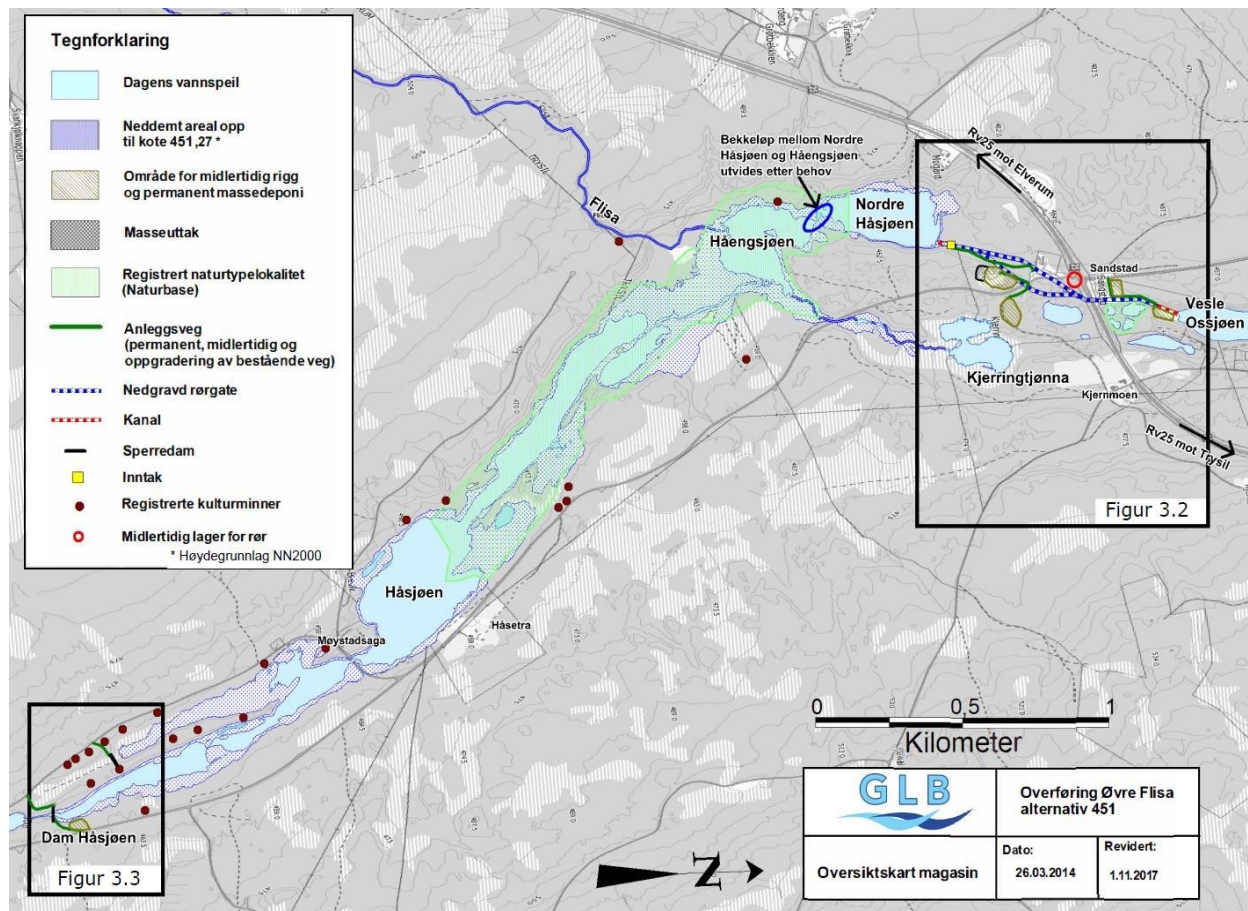
Figur 2.2. Områdekart for inntak og rørgate Øvre Flisa ved alternativ 452

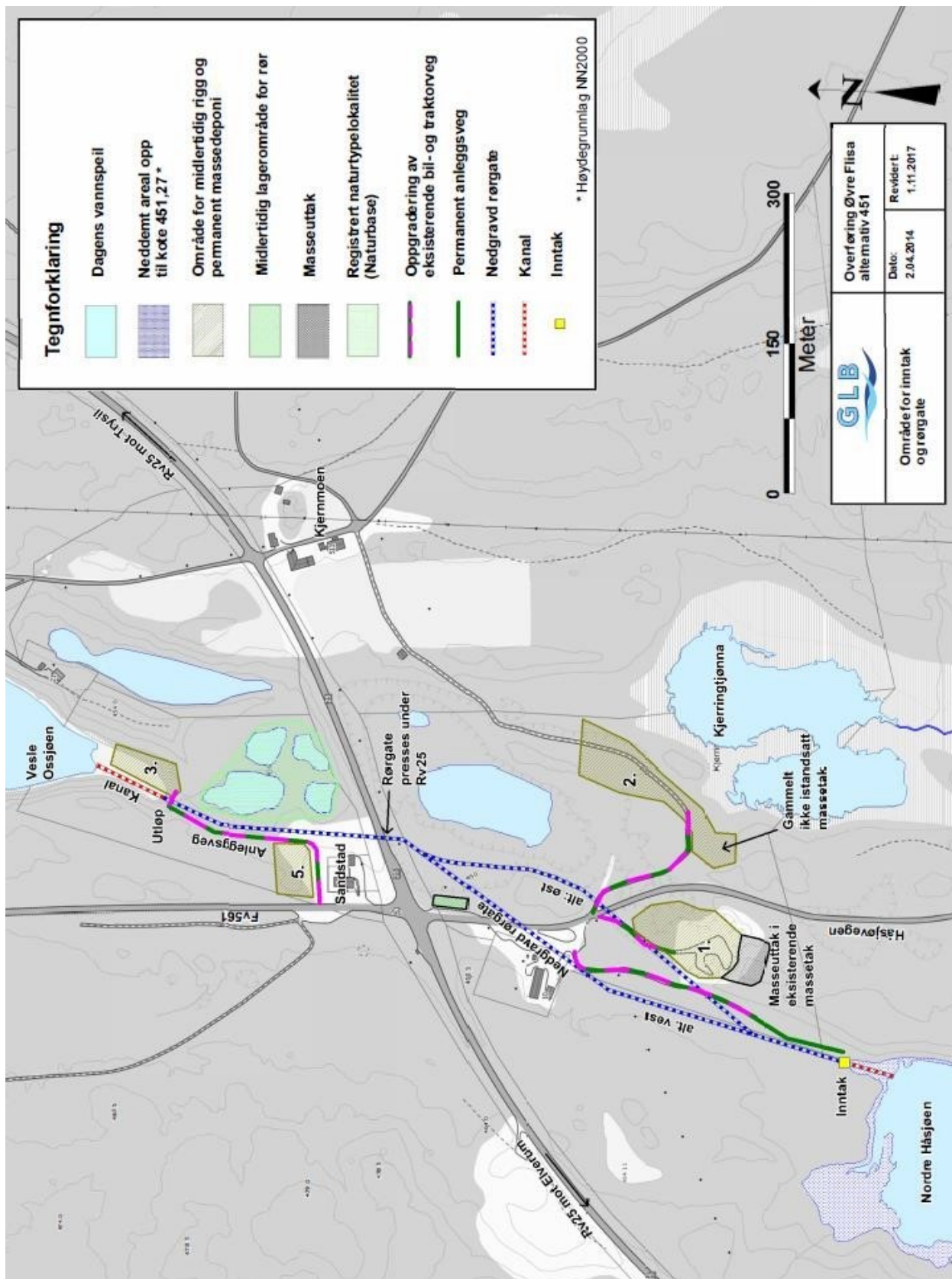
Figur 2.3. Dam Håsjøen og sperredam ved alternativ 452

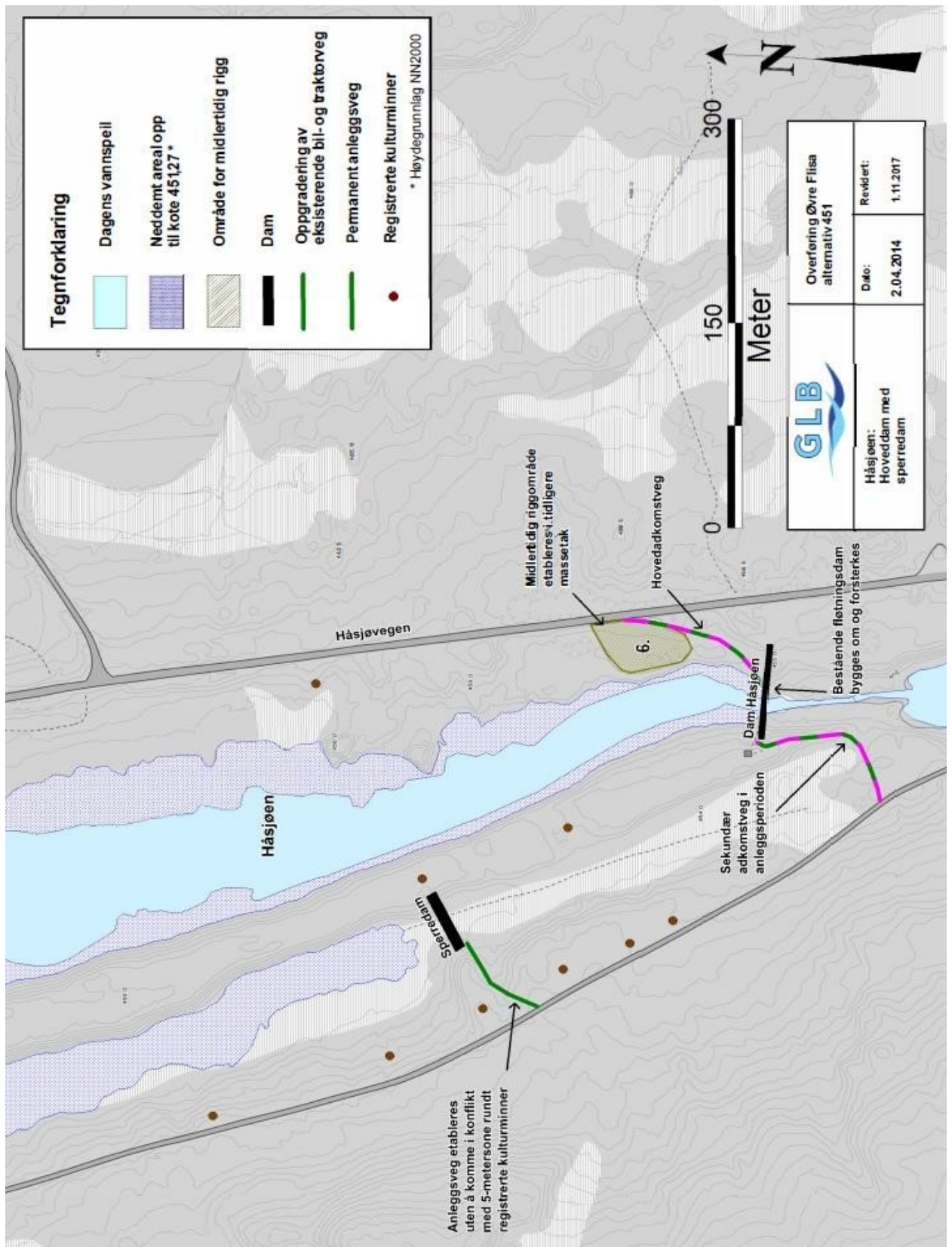
Figur 3.1. Oversiktskart Øvre Flisa ved alternativ 451

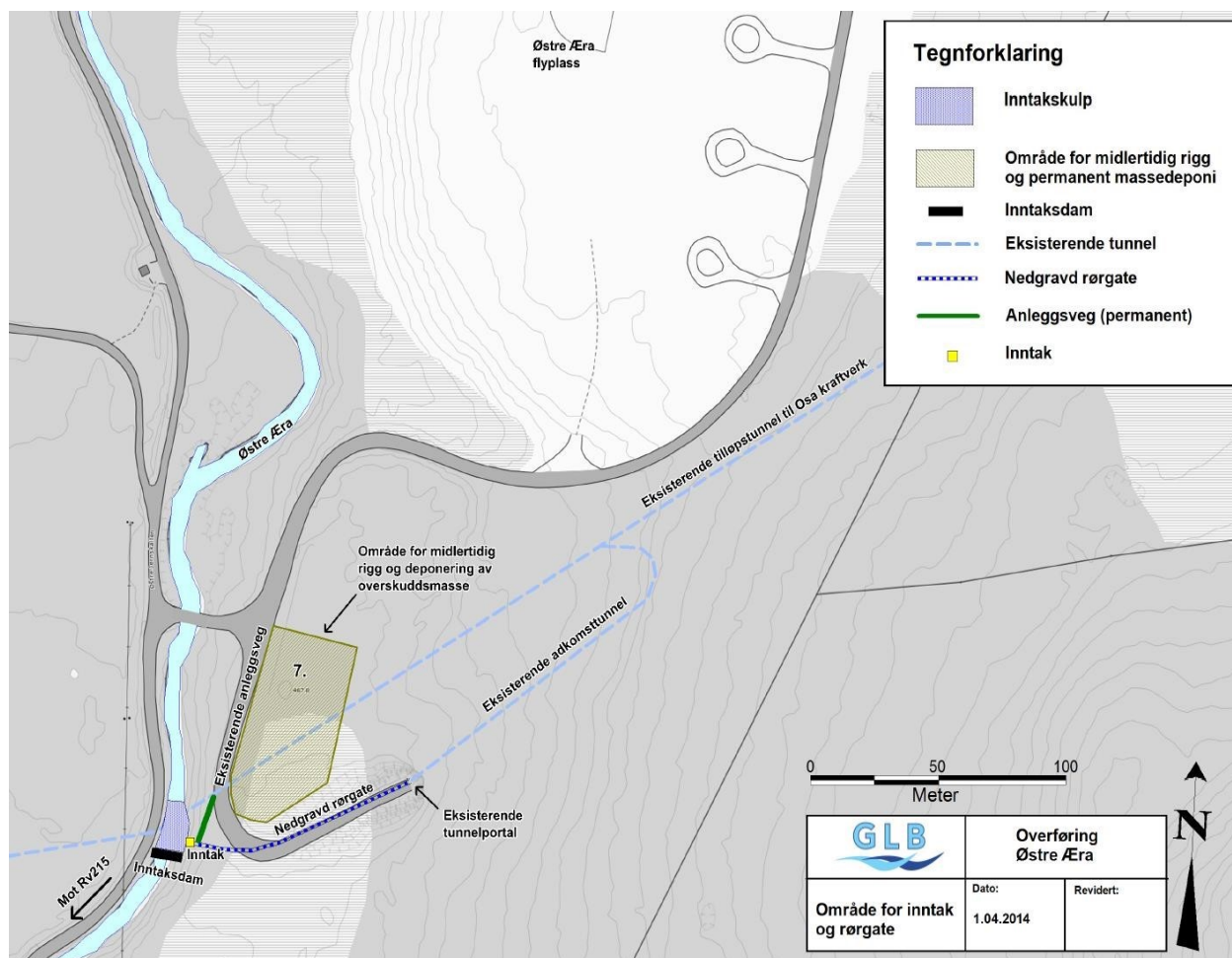
Figur 3.2. Områdekart for inntak og rørgate Øvre Flisa ved alternativ 451.

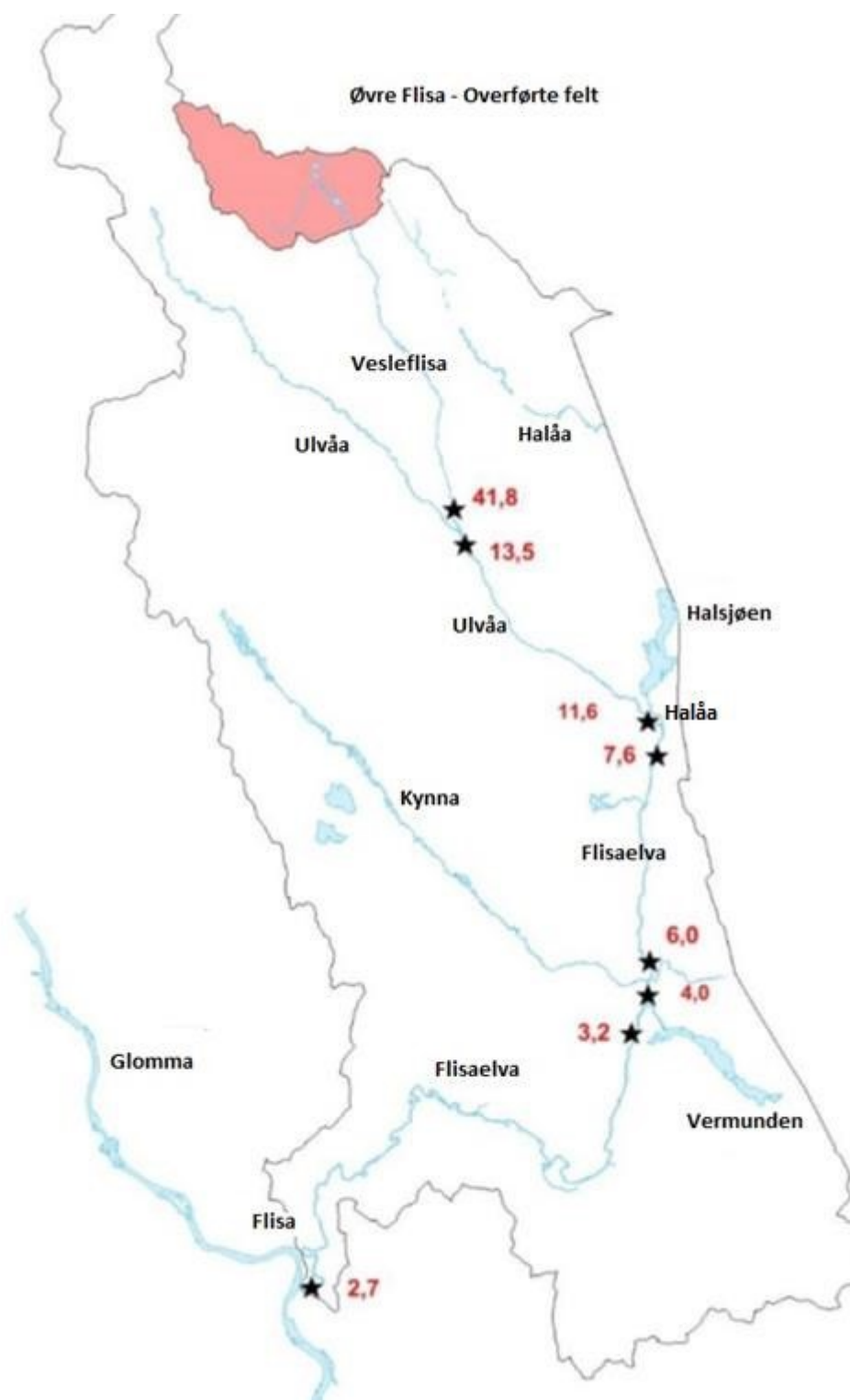
Figur 3.3 Dam Håsjøen og sperredam ved alternativ 451

Figur 4. Område for inntak og rørgate ved overføring av Østre Æra

Figur 5. Oversikt Flisavassdraget og prosentvis reduksjon i middelvannføring på ulike punkter etter overføring av Øvre Flisa til Osensjøen.

III Høring og uttalelser til NVEs innstilling

Elverum kommune uttaler følgende ved brev av 31. august 2018 m/bilag:

"Viser til brev fra Olje- og Energidepartementet av 10.juli 2018, deres ref.18/932-, vedrørende NVE's innstilling til søknad fra Glommens og Laagens Brukseierforening.

Formannskapet i Elverum kommune behandlet saken som referatsak i møte den 24. august 2018.

Formannskapet i Elverum fastholder vedtaket som ble gjort av Elverum kommunestyre 30.09.2015.

Elverum kommunes formannskap mener NVE i sin innstilling ikke har hensyntatt synspunktene fra de direkte berørte kommunene vedørende oppdemning og overføring av Øvre Flisa til Osensjøen. Hele høringsuttalelsen fra kommunestyret den 30.09.2015 oversendes derfor Olje- og Energidepartementet.

<i>Utvalg</i>	<i>Saksnummer</i>	<i>Møtedato</i>
Formannskapet	127/15	11.09.2015
Kommunestyret		

Dokumenter vedlagt saken:

150811_n_kommuner_høringsuttalelse_GLB_konsesjonssøknad_lundogco_tvo_md

Øvrige dokumenter i saken

Vurdering av mangler i konsesjonssøknad om overføring av Øvre Flisa og Østre Æra til Osensjøen og økt senkning av Osensjøen

Konsesjonssøknad i sak nr. 201406128 - Anmodning om utsatt høringsfrist

Kopi av underskrevet oppdragsavtale med Lund & Co i forbindelse med søknad om overføring av Øvre Flisa og Østre Æra til Osensjøen,

Referat fra møte 13. april 2015

Konsesjonssøknad i sak nr. 201406128 - Anmodning om utsatt høringsfrist

Referat fra møte 13 april 2015

Annonse

Søknad om overføring av Øvre Flisa og Østre Æra til Osensjøen og økt senking av Osensjøen

Innkalling til møte vedrørende kraftutbyggingsplaner i Osensjøen, Øvre Flisa m.v.

Høring av søknad om overføring av Øvre Flisa og Østre Æra til Osensjøen, og økt senking av Osensjøen

FSK-127/15 Vedtak:

Formannskapets innstilling til kommunestyret 30.09.2015:

1. Basert på Glommens og Laagens Brukseierforenings [GLB] søknad vil Elverum kommune fraråde at GLB gis konsesjon som omsøkt.
Vurderingen er at de samlede skader og ulemper for allmenne og privateinteresser overstiger de fordeler tiltaket vil medføre, jf. vassdragsreguleringsloven §8.
2. Høringsuttalelsen sendes.

11.09.2015 Behandling i Formannskapet

FSK - møtebehandling:

Forslag fra Jørn Øversveen (A):

1. Basert på Glommens og Laagens Brukseierforenings [GLB] søknad vil Elverum kommune fraråde at GLB gis konsesjon som omsøkt.
Vurderingen er at de samlede skader og ulemper for allmenne og private interesser overstiger de fordeler tiltaket vil medføre, jf. vassdragsreguleringsloven §8.
2. Høringsuttalelsen sendes.

Avstemming:

Øversveens (A) forslag enstemmig vedtatt.

Rådmannens innstilling

Basert på Glommens og Laagens Brukseierforenings [GLB] søknad vil Elverum kommune fraråde at GLB gis konsesjon som omsøkt. Vurderingen er at de samlede skader og ulemper for allmenne og private interesser overstiger de fordeler tiltaket vil medføre, jf. vassdragsreguleringsloven § 8.

Dersom GLB meddeles konsesjon gjør kommunen subsidiært gjeldende at konsesjon bør begrenses til overføringene, at det for Håsjøene kun tillates laveste oppdemningsalternativ A451 og at det ikke tillates omsøkte regulering av det planlagte inntaksmagasinet i Håsjøene. Disse reguleringene medfører begrensede fordeler med hensyn til økt kraftproduksjon, men har de største skadevirkningene.

Konsekvensene av det omsøkte tiltaket framstår mangelfullt utredet og søknaden tilfredsstillende ikke de krav følger av forskrift om konsekvensutredninger etter sektorlover 19. desember 2014 (KUForskriften) § 7. Elverum kommune framsetter med dette krav til NVE om konsekvensutredning for omsøkte tiltak.

NVE må ut fra konsekvensutredningen sette krav om avbøtende tiltak som økt minstevannføring og terskeldammer, forsuring mv.

Sakens bakgrunn

Konsesjonssøknaden berører kommunene Åsnes, Våler, Elverum, Trysil og Åmot. Tiltaket omfatter overføring av Øvre Flisa sitt nedbørfelt til Osensjøen for magasinering og for utnyttelse i 5 kraftverk i Rena og Glomma mellom Osensjøen og Flisaelvas naturlige samløp med Glomma. Overføringen tenkes gjennomført ved at det bygges reguleringsdam ved en tidligere fløtingsdam ved utløpet av Håsjøen slik at vannstanden i Håsjøene, Håengsjøen og Kjerringtjøna heves og at tilsiget overføres til Vesle Osensjøen gjennom en kombinasjon av åpen kanal og nedgravd rørgate. For Håsjøen foreligger to alternativ for oppdemming og rørgate. Elverum er direkte berørt av tiltakene i Håsjøene og Vesle Flisa.

Bakgrunnen for søknaden er bedre utnyttelse av 5 eksisterende kraftverk med en beregnet produksjonsøkning på inntil 5 - 25 Gwh avhengig av alternativ.

GLB søkte 10. mai 1990 om et tilsvarende prosjekt. Søknaden fra 1990 ble etter endt høring trukket på grunn av kommunal motstand. Den nye søknaden er delvis basert på søknaden fra 1990, men det søkes i tillegg om en økt senkning av Osensjøen med inntil 0,9 m og om inntak av Østre Æra i Åmot på overførings- og inntakstunnelen til Osa kraftverk. De 3 tiltakene kan avhengig av reguleringsgrad settes sammen til 9 alternativ mhp. produksjonsøkning. De kan delvis gjennomføres uavhengig av hverandre. Tiltaket som

berører Elverum – oppdemming av Håsjøene og overføring av Vesle Flisa til Osensjøen gir en beregnet total produksjonsøkning på 13 Gwh.

Oppsummert gjelder søknaden fra GLB gjelder følgende tiltak:

1. Oppdemming av Håsjøene og overføring av Vesle Flisa til Osensjøen, alternativ 1,7 meter eller 2,7 meter med reguleringshøyde 0,5 meter. (Elverum, Trysil, Våler og Åsnes).
2. Overføring av Østre Æra til Osensjøen (Åmot).
3. Økt senking av Osensjøen med tre alternativ 0,3, 0,6 og 0,9 meter (Trysil og Åmot).

Berørte kommuner har samarbeidet i saken med advokatfirmaet Lund & Co. I dette inngår møter med søker GLB, åpent informasjonsmøte og saksforberedelse mv.

Lund & Co har også bistått berørte grunneiere som har avgitt en felles uttalelse der de går mot tiltaket.

Påregnelige skadevirkninger må avveies mot de eventuelle fordeler tiltaket vil medføre lokalt. I kommunens interesseavveining er tiltakets økonomiske betydning for kommunen et sentralt moment.

Vurdering

Elverum kommune har vurdert saken med utgangspunkt i GLB sin søknad av 2 februar 2015. De positive og negative konsekvensene av omsøkte tiltak er vurdert internt og i samråd med øvrige berørte kommuner, samt juridiske bistand fra Lund & Co. I vurderingen berøres momenter som er av økonomisk, samfunnsmessig og miljømessig art.

I søknaden opplyser GLB at utbyggingen av Osensjøen med tilgrensende vassdrag vil øke kraftgrunnlaget med inntil 4768 naturhestekrefter. Tiltaket er følgelig konsesjonspliktig, jf. vassdragsreguleringsloven § 2 første ledd bokstav b.

Etter vassdragsreguleringsloven § 5 bokstav c skal søknader som snur vassdrag konsekvensutredes jf. plan- og bygningsloven kapittel 14. Forskrift 19. desember 2014 nr. 1758. Siden dette tiltaket er under 40 Gwh har imidlertid NVE akseptert at søknaden kan behandles som en småkraftsak. Dette innebærer at det ikke er gjennomført full konsekvensutredning av tiltaket.

Spørsmålet om denne utbyggingen er underlagt konsekvensutredningsplikt er i ei juridisk gråsoner. Jf. Lund & Co er dette et tiltak som krever full konsekvensutredning. Åmot, Trysil, Våler, Åsnes og Elverum kommuner har i en tidlig felles vurdering av konsesjonssøknaden pekt på punkter som synes å være mangelfullt utredet, eller der kommunene ønsker seg et bedre kunnskapsgrunnlag for å kunne vurdere effekten av tiltaket. GLB har pga. dette planlagt noen tilleggsundersøkelser, men viser ellers til eventuelle vilkår dersom tiltaket får konsesjon.

Mhp. spørsmålet om KU-plikt vises forøvrig til grundig utredning i vedlagte notat fra Lund & Co.

Tiltakets økonomiske betydning for kommunen

I kommunens interesseavveining er tiltakets økonomiske betydning for kommunen et sentralt moment. Påregnelige skadevirkninger må avveies mot de eventuelle fordeler tiltaket vil medføre lokalt.

GLB har beskrevet de økonomiske virkningene for berørte kommuner i konsesjonssøknaden. Dette er et vanskelig tema. En svakhet ved søknaden er derfor at den ikke angir hvor stor del av antatte inntekter som vil tilfalle den enkelte kommune. Tiltaket vil som kjent berøre til sammen fem kommuner – Åmot, Trysil, Elverum, Våler og Åsnes – som alle kan ha rett til en andel av skatteinntektene, samt inntekter fra konsesjonskraft- og avgifter.

NVE bør følgelig pålegge GLB å redegjøre nærmere for hvordan de ulike inntektene antas å fordele seg mellom kommunene. Uten nærmere informasjon om dette er det vanskelig for kommunene å gjøre en tilfredsstillende vurdering av konsesjonssøknaden, herunder den avveining av fordeler og ulemper som konsesjonssystemet legger opp til.

Under følger en kort oppsummering av de viktigste økonomiske virkningene av tiltaket. En fullstendig gjennomgang av punktene under finnes i det vedlagte notatet fra Lund & co.

Skatteinntekter

Om antatte skatteinntekter heter det i konsesjonssøknaden: «De omsøkte tiltakene vil øke kraftproduksjonen i nedstrøms kraftverk med fra 5 til 25 GWh avhengig av om en eller begge overføringene gjennomføres, og om det blir økt senkning av Osensjøen eller ikke. Økt kraftproduksjon gir økning i beregningsgrunnlaget for naturressursskatt og eiendomsskatt til kommunene.

Økningen i disse skattene vil være i størrelse fra: 55 000 kr til 275 000 kr for naturressursskatten (ved fullt innslag av produksjonsøkningen etter 7 år) og i størrelsesorden fra 75 000 kr til 375 000 kr for eiendomsskatten.»

Naturressursskatt

Naturressursskatt er en særskatt for kraftselskap. Skatten er overskuddsavhengig. Ved oppstart vil det skje en innfasing av skatten, og kommunen vil først etter syv år ha full skatteinngang. Kommunenes andel av naturressursskatten utgjør 1,1 øre/kWh. Med en produksjonsøkning på 25 GWh har GLB beregnet at samlet naturressursskatten for tiltaket kommer på kr. 275 000,-. Dette beløpet skal så fordeles på de 5 berørte kommuner.

Naturressursskatten inngår imidlertid i det kommunale inntektsutjevningssystemet, slik at økt naturressursskatt vil kunne medføre en reduksjon i statlige overføringer. Den reelle verdien av naturressursskatten vil følgelig kunne bli betydelig lavere enn anslått skatteinngang.

GLB har ikke gitt noen nærmere redegjørelse for hvordan naturressursskatten vil bli fordelt, men som et gjennomsnitt vil naturressursskatt for den enkelte kommune kunne utgjøre opp mot kr. 55 000,- etter syv år med full produksjon. Inntektene fra naturressursskatten vil følgelig være beskjedne også dersom man ser bort fra utjevningen gjennom inntektssystemet.

Eiendomsskatt

Eiendomsskatten for kraftverk er delvis en overskuddsavhengig skatt, hvor grunnlaget for skatten fastsettes med basis i faktisk produksjon og markedsprisen på kraft. Beregningen foretas i henhold til eiendomsskatteloven § 8B-1.

GLB opplyser at de omsøkte tiltakene vil øke kraftproduksjonen i nedstrøms kraftverk med fra 5 til 25 GWh. Dette tilsvarer en total eiendomsskatt for produksjonsintervallet på kr. 33 250,- til kr. 166 250,- ved minimumsverdi, og kr. 95 900,- til kr. 479 500,- ved maksimumsverdi. GLB har i søknaden s. 100 angitt en økning i eiendomsskatten på mellom kr. 75 000,- og kr. 375 000,-.

Konsesjonsavgift

Konsesjonsavgifter skal gi de berørte kommunene erstatning for generelle skader og ulemper som ikke blir kompensert på annen måte. Avgiftene skal også - på lik linje med andre økonomiske ytelser - gi kommunene en andel i den verdiskapning som finner sted med utgangspunkt lokale naturressurser.

Gjennomsnittet av maksimal konsesjonsavgift for hver enkelt berørt kommune vil utgjøre kr. 28 608, dersom NVE fastsetter avgiftssatsen til kr. 30,- pr. nat.hk.

Konsesjonskraft

GLB skal avstå inntil 10 % av kraftgrunnlaget som konsesjonskraft til kommunene og fylkeskommunene hvor kraftanlegget ligger. Kommunenes uttak av konsesjonskraft er begrenset til behovet for alminnelig elforsyning. Overskytende konsesjonskraftmengde fordeles midlertidig til fylket hvor kraftanlegget ligger.

Med et kraftgrunnlag på 4 768 nat.hk har GLB anslått en økning i tildelt mengde konsesjonskraft med ca. 2,5 GWh.

Næringsinteresse

GLB vurderer at etableringen vil kunne gi økonomiske ringvirkninger til lokalt næringsliv i anleggsperioden i størrelsesorden 6-8 mill. kr.

Naturinngrep og mulige skadevirkninger

Tørrelagte elveløp.

Vesleflisa nedstrøms Håsjøen får sterkt redusert minstevannføring 0,040 m³/s. Dette er nær tørrelagging. Effekten virker i en lang elvestrekning. Når Vesleflisa møter Ulvåa ca. 18 km nedstrøms og danner elva Flisa vil vannføringen være 60% av normaltilstand. Dette gjelder tilsvarende for Østre Æra, der planlagt minstevannføring er 0.030 m³/s.

Naturtyper og rødlistearter.

Begge alternativene på magasinetablering i Øvre Flisa vil medføre neddemming av arealer som er registrert som naturtype av kategorien "Kroksjøer, flomdammer og meanderende elveparti" i Miljødirektoratets Naturbase. Verdibegrunnelsen for lokaliteten «Håsjøen N.» er forekomst av viktige elementer som er sjeldne i landskapet og som er viktige for artsmangfoldet i området. Påvirkningen på lokaliteten vil være størst for den høyeste oppdemmingen alt. A452 på 2,7 meter fordi en større del av området demmes ned enn ved det laveste alternativet A451 på 1,7 meter. Det er registrert forekomst av 3 rødlistearter

innenfor influensområdet for tiltakene knyttet til overføringen av Øvre Flisa. Storlom og solblom er registrert innenfor naturtypeforekomsten

«Håsjøen N.». En dam innenfor naturtypeforekomsten «Kjennmoen» rett nord for Rv. 25 er registrert som yngleområde for småsalamander. Denne naturtypelokaliteten ligger nær inntil de foreslåtte alternativene for rørgatetrase mellom inntaksmagasinet i Øvre Flisa og Vesle Ossjøen, men rørgatetraseene er justert slik at de ikke skal medføre skader på salamanderlokaliteten.

Fisk.

I Håsjøen vil abbor, mort og gjedde tåle oppdemmingen uten problemer. Lokalbefolkning hevder det er ørret i vassdraget. Eventuell effekt på den er usikker. Oversvømmelse av myrområder kan medføre metylering av kvikksølv og noe høyere konsentrasjon i fisk over en periode på 10-20 år. I en lang strekning nedstrøms sperredammen i Vesleflisa vil leveforholdene for fisk bli vesentlig redusert i og med at det kun vil være minstevannføringsslippet som bidrar til vannføringen. Fisketiltak lenger ned i Flisaelv angir lav vannføring som en minimumsfaktor for bestanden av edelfisk.

Landskap og friluftsliv.

Dagens landskap har tydelige og særegne formasjoner fra den kvartærgeologiske isavsmeltingstiden. De ulike sjøene henger sammen med små vannstrenger og er et viktig element i skoglandskapet. Heving av vannspeilet i Håsjøen /Hångsjøen vil ut fra et visuelt synspunkt kunne oppleves som positivt. Dersom myrområder blir neddemt og det blir mulighet for å etablere tråkk på fast grunn langsmed magasinet. Dette avhenger av hvordan eksisterende flytemyr beveger seg. Økt vannspeil kan gi økt mulighet for tilrettelegging for friluftslivsaktiviteter. Med regulerings høyde 0,5 meter vil landskapet påvirkes av demmingsgrad. Inntaksmagasinet vil jf. søknad være fylt opp mot HRV i sommersesongen og reguleringssonen vil være lite synlig som landskapselement. Elvestrekningen rett nedstrøms sperredammen ved utløpet av Håsjøen vil få sterkt redusert vannføring og oppleves som negativt for landskapsopplevelse og friluftsliv.

Kulturminner.

En registrert kullgrop på vestsiden av Nordre Håsjøen vil bli demt ned ved A452. Ut over dette vil det kun være den gamle fløtingsdammen ved utløpet av Håsjøen som direkte berøres. Ved bygging av ny sperredam vil GLB ha som intensjon å beholde steinkonstruksjonen i vederlagene på den gamle sperredammen som synlige deler på landsiden av dammen. Eventuell kulturminner etter bosetting rundt Håsjøen blir undersøkt av Fylkeskommunen i løpet av sommeren 2015. Nedstrøms Flisa er det kulturminner i form av fløtningsinnretninger som holdes i hevd takket være vårflom og vannstrømningen i vassdraget. En reduksjon av vannføringen vurderes som en trussel mot de fløtningsminnene som finnes igjen i Flisavassdraget.

Erosjon.

Oppdemming av Håsjøen kan ha en erosjonseffekt på moreneryggene i sjøen i den nye strandsonen. Vannstanden i sjøen vil kunne variere med 0,5 m pga tapping av magasinet i tillegg til naturlig variasjon. Is- og bølgepåvirkning vil kunne grave løs grus som ikke lengre blir stabilisert av et vegetasjonslag.

Brukerinteresser.

Hevingen av vannspeilet i inntaksmagasinet i Øvre Flisa kan oppfattes positivt for brukerinteresser som fritidsfiske og andre rekreasjonsaktiviteter som båtbruk. Det er imidlertid fare for at flytemyrene som idag ligger «fastankret» til bredden vil kunne forflytte seg, og gjøre sjøen mindre farbar.

Vannspeileffekten vil være større for A452 enn for A451. Redusert vannføring nedstrøms sperredammen i Øvre Flisa og nedstrøms inntaket i Østre Æra vil være negativt for brukerinteresser som fritidsfiske og annen rekreasjonsbruk på disse elvestrekningene.

Konsesjonsvilkår

Åmot, Trysil, Våler, Åsnes og Elverum kommuner har tidligere i en felles vurdering av konsesjonssøknaden pekt på en rekke punkter som synes å være mangelfullt utredet, eller der kommunene ønsker seg et bedre kunnskapsgrunnlag for å kunne vurdere effekten av tiltaket.

For Øvre Flisavassdraget (Vesleflisa) er følgende viktige momenter som synes dårlig utredet / belyst i konsesjonssøknaden:

- Konsekvenser for naturmangfold som følge av oppdemming av Håsjøen og neddemming av viktig naturtype med kroksjøer, dammer og meandrerende elveparti, rødlistearter er påvist her
- Landskapsmessige virkninger langs Håsjøen
- I Naturbase er det registrert en naturtype med B-verdi ved Håsjøen. Lokaliteten har ifølge registreringen elementer som er sjeldne i landskapet og viktige for artsmangfoldet i området.
- Håsjøen foreslås regulert med dam i sydenden av sjøen. Tiltaket medfører en betydelig lengre utskiftingstid for vann i sjøen, og kan ha effekter på forsurening, gjengroing og artsmangfoldet i sjøen. Håsjøen har en rekke morenerygger i sjøen som består av løs grusmasse. Etablering av ny strandsone i sjøen, med den endringen av strandvegetasjon det resulterer i, kan medføre en fare for erosjon av moreneryggene. Det bør dermed vurderes hvilke effekter tiltaket vil ha på naturmangfold, biologi og erosjon i Håsjøen.
- Effekter på øvre del av Flisavassdraget bør vurderes nærmere. Vannføringen i øvre del av Flisavassdraget blir kraftig redusert etter en regulering. Det bør vurderes hvilke virkninger dette kan ha på artsmangfoldet og områdets verdi som turområde.
- Konsekvens for eksisterende kraftproduksjon i Syversætre foss kraftverk AS og forslag i kommuneplan for Åsnes på kraftproduksjon i Valbyfossen og Sønsterudfallet (sistnevnte kraftproduksjon er til behandling hos NVE). Usikkerhet mhp virkning på isgang i Flisa
- Konsekvenser for lokalt friluftsliv og fauna langs vassdraget.
- Avbøtende tiltak

Når det gjelder avbøtende tiltak mener kommunen at følgende punkter bør være omtalt i eventuelle konsesjonsvilkår:

Minstevannføring: Nedstrøms sperredammen i Øvre Flisa foreslås det en minstevannføring tilsvarende 5 persentilen for vannføringen, dvs. 0,04 m³/s gjennom hele året. Nedstrøms inntaket i Østre Æra foreslås også en minstevannføring tilsvarende 5 persentilen, dvs. 0,03 m³/s gjennom hele året. Kommunen mener at minstevannføringen kan økes over 5

persentilen uten at det går ut over eventuell kraftproduksjon, og at tallet som er foreslått fra GLB er for lavt.

Terskler/vannspeil: Det bør fastslås i konsesjonsvilkårene at terskler skal bygges i elvene for å få naturlige vannspeil. Dette bør skje i hele den lengden av elva der vannføringen blir borte på grunn av reguleringen.

Istandsetting og revegetering: Istandsetting og revegetering av anleggsområdene ved sperredam, inntak og rørgatetrase vil skje i tråd med prinsipper for økologisk revegetering. Dette innebærer at revegetering skjer ved bruk av stedegent plante- og frømateriale som finnes i områdene som blir berørt av anleggsarbeidet.

Hekkende fugl: Første gangs oppfylling av inntaksmagasinet vil bli tilpasset hekketiden for fugl slik at en unngår neddemming av reirområder på myrene langs inntaksmagasinet.

Erosjon: Oppfølging av områder i ny strandsone som kan graves ut av isgang/bølgeerosjon. Der det påvises økt erosjon av løsmasser bør tiltak som begrenser effekten av dette vurderes.

Avslutning

Omsøkte tiltak påvirker lange elvetrekkninger i form av sterkt redusert vannføring, oppdemming av en uregulert sjø og økt nedtappingshøyde i en regulert innsjø, mens fordelene i form av økt kraftproduksjon er beskjeden. Kommunene synes å ha svært lite å hente i form av økonomisk kompensasjon eller positive ringvirkninger av tiltaket.

Grunneiere som er berørt av tiltaket rundt Osensjøen, Håsjøene og Flisavassdraget har avgitt en høringsuttalelse til NVE der de ber om at det ikke gis konsesjon til tiltaket. Grunnlaget er at tiltaket etter grunneiernes mening medfører en samlet skade og ulempe for allmenne og private interesser som overstiger de fordeler tiltaket vil kunne medføre.

For Elverum kommunes del vil tiltaket medføre en oppdemming av Håsjøen der alternativ A452 gir en oppdemming på inntil 2,7m i forhold til dagens middelvannstand, mens alternativ A451 gir oppdemming på inntil 1,7m. Dette vil medføre en stor endring av sjøens utseende og demme opp drøyt 500 daa arealer i flatt terreng, vesentlig myrområder. Oppdemmingen vil antakelig gi økt forsuring av sjøen, og på lang sikt vil den dårligere vanngjennomstrømningen føre til økt gjengroing.

Øvre deler av Flisavassdraget vil fra dammen i Håsjøen bli praktisk talt tørrlagt i en lang strekning før den når opp i ca. 60% av normalvannføring når den møter Ulvåa etter ca 18 km. Den lave vannførselen vil medføre at det dyreliv og friluftsliv som elva i dag kan brukes til vil svekkes. Rådmannen mener dette er blant de tema som burde vært bedre utredet.

Rådmannen viser til felles utredning fra berørte kommuner og viser til at tiltaket vil medføre betydelige naturinngrep og skadevirkninger, men at dette i mindre grad kompenseres gjennom økt verdiskapning eller inntekter for kommunen.

Konklusjon

Rådmannen tilrår at Elverum kommune i sin høringsuttalelse primært frarår at konsesjon gis, sekundært at dersom NVE gir konsesjon så må vil det legges begrensninger på utbyggingen og settes krav om avbøtende tiltak i samråd med berørte kommuner."

Åsnes kommune uttaler følgende ved brev av 10. september 2018 m/bilag:

"Vedlagt følger behandling av ovennevnte sak i Åsnes Formannskap sak 039/18 den 10.9.2018.

Saksnr.	Utvalg	Møtedato
039/18	Formannskap	10.09.2018

Saken avgjøres av: Saksansvarlig: Skolegården, May Grete	Arkiv: K1 - 033	Arkivsaknr: 18/154
--	---------------------------	-----------------------

Merknad til NVE sin innstilling på Glomma og Laagens Brukseierforening sin søknad om overføring av Øvre Flisa og Østre Æra til Osensjøen.

Dokumentliste:

Vedlegg:

Høring Overføring av Øvre Flisa og Østre Æra til Osensjøen og økt senkning av Osensjøen - vedtak i Åsnes (283706) NVEs innstilling - søknad fra GLB om konsesjon for overføring av Øvre Flisa og Østre(302147)Søknad om overføring av Øvre Flisa og Østre Æra til Osensjøen - NVEs innstilling(302146)

Åsnes kommune finner i NVE sin innstilling det ikke har blitt tatt hensyn til de momenter som kommunen i sitt svar av 21.09.2015 la til grunn for å fraråde det gis GLB fikk konsesjon som omsøkt. Kommunen opprettholder sitt enstemmige vedtak i sak 015/15 i utvalg for Næring og miljø og sak 055/15 i Kommunestyre.

10.09.2018 Formannskap

FSK-039/18 Vedtak:

Formannskapet vedtok enstemmig rådmannens innstilling:

Åsnes kommune finner i NVE sin innstilling det ikke har blitt tatt hensyn til de momenter som kommunen i sitt svar av 21.09.2015 la til grunn for å fraråde det gis GLB fikk konsesjon som omsøkt. Kommunen opprettholder sitt enstemmige vedtak i sak 015/15 i utvalg for Næring og miljø og sak 055/15 i Kommunestyre.

Sakens bakgrunn:

Glommens og Laagens Brukseierforening (GLB) søker om tillatelse til å overføre Øvre Flisa og Østre Æra til Osensjøen. Overføring av Øvre Flisa er planlagt gjennomført ved å demme opp Håsjøene, Håengsjøen og Kjerringtjønnen til et inntaksmagasin. En sperredam i sydenenden av magasinet, et inntak i nordenden og en nedgrav rørgate skal føre inntil 8 m³/s

over til Vesle Ossjøen og videre til Osensjøen. Inntaksmagasinet omsøkes i to alternativer, begge med 0,5 m reguleringshøyde. Alternativ A452 demmes opp til kote 452,27, får inntak i Kjerringtjønnna, og en ca. 450 m lang nedgravd rørgate til Vesle Ossjøen. Alternativ A451 demmes opp til kote 451,27, får inntak i Nordre Håsjøen, og en ca. 750 m lang nedgravd rørgate til Vesle Ossjøen. Overføringen av Østre Æra gjennomføres ved at det bygges en sperredam og et inntak umiddelbart oppstrøms i Østre Æra. Vannet føres inn på en ca. 90 m lang nedgravd rørgate til eksisterende adkomsttunell til Osa kraftverk. Derfra ledes vannet videre gjennom adkomsttunnelen og ned til tilløpstunnelen til Osa kraftverk. Overføringskapasiteten blir inntil 5,5 m³/s.

NVE har mottatt i alt 38 uttalelser i saken. De fleste høringspartene stiller seg kritisk til søknaden, men flere kan akseptere overføringene på visse vilkår. De negative virkningene som trekkes fram er særlig knyttet til oppdemming og regulering av inntaksmagasinet i Øvre Flisa, og redusert vannføring Flisavassdraget. Inntaksmagasinet vil blant annet sette deler av en viktig naturtypelokalitet under vann. Etablering av inntaksmagasinet vil også redusere vanngjennomstrømningen og forsure Håsjøene, og øke kvikksølvkonsentrasjonen i fisk.

Kvikksølvnivået i fisk i Håsjøen er allerede høyt, og en stor andel av fisken overstiger kostholdsgrensen.

Etter NVEs vurdering representerer fiskesamfunnet i innsjøene ingen store verdier. Undersøkelser utført av NINA viser at oppdemming av Øvre Flisa ikke vil påvirke fiskesamfunnet i øvre deler av Flisavassdraget. Overføring av Østre Æra vil imidlertid ha negativ virkning på den stasjonære ørretbestanden nedstrøms overføringspunktet.

Enkelte er bekymret for økt erosjon, både i inntaksmagasinet og i Vesle Ossjøen og i kanalen mellom Vesle Ossjøen og Osensjøen. NVE har vurdert de to oppdemningsalternativene (A451 og A452) og konkluderer med at alternativ A451 samlet sett er det alternativet som vil føre til minst ulempe for miljøet. Total utbyggingskostnad er litt høyere for A451, men begge alternativene vil være lønnsomme og øke den totale kraftproduksjonen i hovedsakelig Osa kraftverk med 18,6 GWh.

Overføringene vil årlig gi 18,6 GWh i ny regulerbar kraft, fordelt på 10,7 GWh i vinterproduksjon og 7,9 GWh i sommerproduksjon. Spesifikk utbyggingskostnad er beregnet å bli 1,75 kr/kWh og 1,83 kr/kWh ved henholdsvis A452 og A451 (2014-kroner). Prosjektet har en relativt lav LCOE på 16 øre/kWh. NVEs beregninger viser at prosjektet har en langt lavere LCOE-kostnad sammenlignet med annen konsesjonsgitt ikke-utbygd vindkraft og småkraft. Prosjektet vil generere inntekter fra skatter, avgifter og konsesjonskraft til berørte kommuner. Etter en samlet vurdering mener NVE at fordelene ved overføring av Øvre Flisa og Østre Æra til Osensjøen overstiger ulempene, og at vassdragsreguleringsloven § 5 dermed er oppfylt. Vi anbefaler at det gis konsesjon etter alternativ A451. Vi legger vekt på at prosjektet har relativt lav utbyggingskostnad, og vil gi ny regulerbar kraft. NVE mener ulempene er moderate og lar seg til dels avbøte med slipp av minstevannføring og god detaljplanlegging.

Saksopplysninger:

Ås 21.09.2015 Kommunestyre

KST-055/15 Vedtak:

Kommunestyret vedtok enstemmig Utvalg for næring og miljø sin innstilling: Konsekvensene av det omsøkte tiltaket fremstår mangelfullt utredet og søknaden tilfredsstillende ikke de krav som følger av forskrift om konsekvensutredninger etter sektorlover 19. desember 2014 (KUForskriften) § 7. Kommunen fremsetter med dette krav til NVE om konsekvensutredning for omsøkte tiltak. Med denne bakgrunn går Åsnes kommune imot at GLB gis konsesjon som omsøkt.

De momenter kommunen vektla mot at det ble gitt konsesjon til GLB er i NVE sin innstilling ikke hensyntatt eller er tillagt liten vekt. Kommunen opprettholder sitt vedtak sak 015/15 Utvalg for Næring og miljø og 055/15 Kommunestyre av 21.9.2015.

Åsnes kommune som grunneier til Flisa elva vil på et senere tidspunkt ta opp den privatrettslige delen med tanke på planer om kraftproduksjon i Sønsterudfallet og Valbyfossen direkte med GLB.

Saksnr.	Utvalg	Møtedato
015/15	Utvalg for næring og miljø	31.08.2015
055/15	Kommunestyre	21.09.2015

Høring Overføring av Øvre Flisa og Østre Æra til Osensjøen og økt senkning av Osensjøen.

Dokumentliste:

Vedlegg:

Søknad om overføring av Øvre Flisa og Østre Æra til Osensjøen og økt sending av Osensjøen - ingen vesentlige merknader (L)(196733).pdfReferat fra folkemøte 14.04.2015 vedr. overføring av Øvre Flisa og Østre Æra til Osensjøen og økt senking av Osensjøen (L)(194572).pdfSaksbehandlingsrutiner (L)(189671).pdfHøring - overføring av Øvre Flisa og Østre Æra til Osensjøen og økt senking av Osensjøen - se fagrapportene på www.nve.novannkraft (L)(189670).pdf

Rådmannens innstilling:

Basert på GLB sin søknad vil Åsnes kommune fraråde at GLB gis konsesjon som omsøkt. Det vektlegges at de samlede skader og ulemper for allmenne og private interesser overstiger de fordeler tiltaket vil medføre, jf. vassdragsreguleringsloven § 8.

Konsekvensene av det omsøkte tiltaket fremstår mangelfullt utredet og søknaden tilfredsstillende ikke de krav som følger av forskrift om konsekvensutredninger etter sektorlover 19. desember 2014 (KU-forskriften) § 7. Kommunen fremsetter med dette krav til NVE om konsekvensutredning for omsøkte tiltak.

31.08.2015 Utvalg for næring og miljø

Representanten Per Victor Nygaard (H) fremmet følgende forslag:

Rekkefølgen i rådmannens innstilling endres slik at andre siste kommer først.

Rådmannens første avsnitt utgår og erstattes av:

Med denne bakgrunn går Åsnes kommune imot at GLB gis konsesjon som ønsket.

Utvalget vedtok enstemmig Per Victor Nygaards forslag.

NEMI-015/15 Vedtak:

Konsekvensene av det ønskede tiltaket fremstår mangelfullt utredet og søknaden tilfredsstillende ikke de krav som følger av forskrift om konsekvensutredninger etter sektorlover 19. desember 2014 (KU-forskriften) § 7. Kommunen fremsetter med dette krav til NVE om konsekvensutredning for ønskede tiltak.

Med denne bakgrunn går Åsnes kommune imot at GLB gis konsesjon som ønsket.

21.09.2015 Kommunestyre

KST-055/15 Vedtak:

Kommunestyret vedtok enstemmig Utvalg for næring og miljø sin innstilling:

Konsekvensene av det ønskede tiltaket fremstår mangelfullt utredet og søknaden tilfredsstillende ikke de krav som følger av forskrift om konsekvensutredninger etter sektorlover 19. desember 2014 (KU-forskriften) § 7. Kommunen fremsetter med dette krav til NVE om konsekvensutredning for ønskede tiltak.

Med denne bakgrunn går Åsnes kommune imot at GLB gis konsesjon som ønsket.

Sakens bakgrunn:

Viser til konsesjonssøknad fra Glommens og Laagens Brukseierforening (GLB) 2. februar 2015 og til e-post fra NVE v/ senioringeniør George Nicholas Nelson 7. mai 2015, hvor høringsfristen for berørte kommuner er satt til 30. september 2015.

Tiltaket som ønskes, omfatter overføring av deler av Øvre Flisa sitt nedbørfelt til Osensjøen for magasinerings og for utnyttelse i 5 kraftverk i Rena og Glomma mellom Osensjøen og Flisaelvas naturlige samtløp med Glomma. Overføringen tenkes gjennomført ved at en tidligere fløtningsdam ved utløpet av Håsjøen tas i bruk som reguleringsdam, og at vannstanden i Håsjøene, Hångsjøen og Kjerringtjønnen heves til samme kotehøyde og at tilsiget overføres til Vesle Ossjøen gjennom en kombinasjon av åpen kanal og nedgravd rørgate.

Tiltaket med overføring av Øvre Flisa til Osensjøen er tidligere ønsket av GLB i konsesjonssøknad av 10. mai 1990. Søknaden fra 1990 ble etter endt høring trukket på grunn av kommunal motstand mot prosjektet. GLB fremmer nå en ny søknad som er delvis basert på søknaden fra 1990, og det søkes i tillegg om en økt senkning av Osensjøen med inntil 0,9 m og om inntak av Østre Æra på overførings- og inntakstunnelen til Osa kraftverk. De 3 komponentene kan gjennomføres delvis uavhengig av hverandre, men økt senkning av Osensjøen ønskes ikke uten samtidig overføring av Øvre Flisa.

Vurdering:

Landbrukskontoret for Våler og Åsnes har utarbeidet saksfremlegg for kommunene Våler og Åsnes i saken og de videre vurderinger et gjort felles med utgangspunkt i GLB sin søknad av 2 februar 2015, hvor de positive og negative konsekvensene av omsøkte tiltak er vurdert internt og i samråd med øvrige berørte kommuner, samt juridiske bistand fra Lund & Co. I de videre vurderingen er de momenter som berører kommunen av økonomisk, samfunnsmessig og miljømessig art drøftet.

I søknaden opplyser GLB at utbyggingen av Osensjøen med tilgrensende vassdrag vil øke kraftgrunnlaget med 4768 naturhestekrefter. Tiltaket er følgelig konsesjonspliktig, jfr. vassdragsreguleringsloven § 2 første ledd bokstav b.

For å få konsesjon til tiltaket må konsesjonssøknaden oppfylle de krav som følger av loven. Etter vassdragsreguleringsloven § 5 bokstav c skal søknaden vedlegges konsekvensutredninger etter plan- og bygningsloven kapittel 14. Forskrift 19. desember 2014 nr. 1758 om konsekvensutredninger for tiltak etter sektorlover («KUForskriften») gir nærmere bestemmelser om hvilke tiltak som er underlagt konsekvensutredningsplikt, jfr. plan- og bygningsloven § 14-6. Forskriften trådte i kraft 1. januar 2015 og gjelder alle tiltak hvor søknad er sendt på høring etter ikrafttredelsestidspunktet, jfr. § 15. GLBs konsesjonssøknad er datert 2. februar 2015, og forskriften kommer følgelig til anvendelse. GLB har til hensikt å utvide Osenreguleringen ved overføring av Øvre Flisa og Østre Æra, samt ved ytterligere senkning av Osensjøen. Spørsmålet er om denne utvidelsen er underlagt konsekvensutredningsplikt. I KU-forskriften vedlegg I punkt 18 heter det følgende: «Utvidelser eller endringer av tiltak nevnt i Vedlegg I der utvidelsen eller endringen i seg selv overstiger størrelseskriteriene skal behandles i samsvar med § 7.» Dersom utvidelsen overstiger størrelseskriteriene i vedlegg I skal den behandles i samsvar med KU-forskriften § 7. Bestemmelsen inneholder kravene til konsekvensutredning. Med andre ord er utvidelsen underlagt KU-plikt dersom den overstiger størrelseskriteriene i KU-forskriften vedlegg I.

Etter vedlegg I punkt 1 omfattes vannkraftanlegg med en årlig produksjon over 40 GWh. GLBs tiltak innebærer en økning på ca. 25 GWh og overstiger derfor ikke denne terskelen, jfr. søknaden tabell 2.5. Etter vedlegg I punkt 3 omfattes imidlertid også: «Demninger og andre anlegg for oppdemming eller varig lagring av vann dersom ny eller supplerende mengde oppdemmet eller lagret vann overstiger 10 millioner m³.» Innholdet i punkt 3 ble inntatt i forskrift om konsekvensutredninger av 21. mai 1999 nr. 502 (KU forskrift 1999), og har blitt videreført til senere endringsforskrifter. KUForskrift 1999 ble blant annet utarbeidet for å gjennomføre rådsdirektiv 97/11/EF av 3. mars 1997 om endring av direktiv 85/337/EØF om vurdering av visse offentlige og private prosjekters miljøvirkninger (VVM-direktivet) i norsk rett. Gjeldende KU-forskrift vedlegg I punkt 3 er en gjengivelse av rådsdirektivet vedlegg 1 punkt 15, og skal derfor tolkes og forstås på bakgrunn av EØS-rettens kilder.

Ifølge EU kommisjonen er alle tiltak i rådsdirektivet vedlegg I ansett for å påvirke miljøet i betydelig grad. Miljøvirkningene av slike tiltak skal derfor vurderes før de igangsettes, jf. rådsdirektivet artikkel 4. Vurderingen skal skje i henhold til både norsk rett og EØS-retten. KU-forskriften vedlegg I punkt 3 oppstiller to kumulative vilkår for at tiltaket skal underlegges konsekvensutredning etter § 7, jfr. vedlegg I punkt 18. For det første må tiltaket omfatte en demning eller annet anlegg for oppdemming eller varig lagring av vann. For det

andre må ny eller supplerende mengde oppdemmet eller lagret vann overstige 10 millioner m³.

Osensjøen er et reguleringsmagasin, og følgelig et «anlegg for oppdemming eller varig lagring av vann». Ved økt senkning av Osensjøen vil magasinvolument øke, slik at mengden lagret vann øker med hhv. 10, 20 eller 30 mill. m³, avhengig av om LRV senkes med 0,3, 0,6 eller 0,9 m, jfr. søknadens tabell 2.3. Den omsøkte utvidelsen av magasinvolument vil altså i seg selv overstige størrelseskriteriene i KU forskriften vedlegg I punkt 3, med den konsekvens at tiltaket må konsekvensutredes etter § 7, jfr. vedlegg 1 punkt 18.

I tillegg søker GLB om å overføre vann fra nedbørsfeltet Øvre Flisa til Osensjøen. I søknaden heter det at: «Overføringen av Øvre Flisa til Osensjøen gjennomføres ved å demme opp Håsjøene, Håengsjøen og Kjerringtjønna til et inntaksmagasin ved å bygge en sperredam ved utløpet av Håsjøen. Et inntak i nordenden av dette magasinet fører vannet over til Vesle Ossjøen gjennom en nedgravd rørgate. » Tilsvarende heter det i søknaden at den omsøkte overføringen fra Øvre Flisa til Osensjøen «innebærer etablering av reguleringsmagasin ved oppdemming». Ettersom dette vannet ledes over i Vesle Ossjøen og videre over i Osensjøen, må første vilkår anses oppfylt også for denne delen av utbyggingen. Videre framgår det av konsesjonssøknaden at årlig tilsig av vann fra Øvre Flisa vil utgjøre 24,7 mill. m³.

Tilsvarende følger av notatet fra Norsk institutt for naturforskning (NINA) datert 20. januar 2014, som er vedlagt søknaden. Overføringen fra Øvre Flisa vil altså supplere mengden oppdemmet vann i Osensjøen med over 10 mill m³, og innebærer i seg selv en utvidelse som overskrider størrelseskriteriene i vedlegg I punkt 3. Overføringen alene innbærer med andre ord KU-plikt for tiltaket, jfr. vedlegg I punkt 18. Konsesjonssøknaden skal som følge av dette inneholde en konsekvensutredning som tilfredsstillende kravene i KU-forskriften § 7. Det er ikke tilfelle for GLBs søknad. For øvrig kommer blant annet KU-forskriften § 8 tredje ledd om tilleggsutredninger til anvendelse.

I kommunens interesseavveining er tiltakets økonomiske betydning for kommunen et sentralt moment. Påregnelige skadevirkninger må avveies mot de eventuelle fordeler tiltaket vil medføre lokalt.

GLB har beskrevet de økonomiske virkningene for berørte kommuner i konsesjonssøknaden. En svakhet ved søknaden er imidlertid at den ikke angir hvor stor del av antatte inntekter som vil tilfalle den enkelte kommune. Tiltaket vil som kjent berøre til sammen fem kommuner – Åmot, Trysil, Elverum, Våler og Åsnes – som alle kan ha rett til en andel av skatteinntektene, samt inntekter fra konsesjonskraft- og avgifter.

NVE bør følgelig pålegge GLB å redegjøre nærmere for hvordan de ulike inntektene antas å fordele seg mellom kommunene. Uten nærmere informasjon om dette er det vanskelig for kommunestyret å gjøre en tilfredsstillende vurdering av konsesjonssøknaden, herunder den avveining av fordeler og ulemper som konsesjonssystemet legger opp til.

Ettersom søknaden mangler en konkret beskrivelse av hvilke inntekter som kan påregnes for den enkelte kommune, må gjennomgangen og våre merknader ta utgangspunkt i den generelle fremstillingen som er gitt i konsesjonssøknaden.

Naturressursskatt

Om antatte skatteinntekter heter det i konsesjonssøknaden:

«De omsøkte tiltakene vil øke kraftproduksjonen i nedstrøms kraftverk med fra 5 til 25 GWh avhengig av om en eller begge overføringene gjennomføres, og om det blir økt senkning av Osensjøen eller ikke. Økt kraftproduksjon gir økning i beregningsgrunnlaget for naturressursskatt og eiendomsskatt til kommunene. Økningen i disse skattene vil være i størrelse fra 55 000 kr til 275 000 kr for naturressursskatten (ved fullt innslag av produksjonsøkningen etter 7 år) og i størrelsesorden fra 75 000 kr til 375 000 kr for eiendomsskatten.»

Naturressursskatt er en særskatt for kraftselskap. Skatten er overskuddsavhengig og beregnes med utgangspunkt i det enkelte kraftverkets gjennomsnittlige produksjon i skatteåret og de seks siste årene forut for dette. Ved oppstart vil det altså skje en innfasing av skatten, og kommunen vil først etter syv år ha full skatteinngang. Kommunenes andel av naturressursskatten utgjør 1,1 øre/kWh. GLB har ved en produksjonsøkning på 25 GWh beregnet den samlede økningen i naturressursskatten for samtlige kommuner til kr. 275 000,-

Naturressursskatten inngår imidlertid i det kommunale inntektsutjevningssystemet, slik at økt naturressursskatt vil kunne medføre en reduksjon i statlige overføringer. Den reelle verdien av naturressursskatten vil følgelig kunne bli betydelig lavere enn anslått skatteinngang.

Den nærmere fordelingen av naturressursskatten skal skje i henhold til reglene skatteloven § 18-7, jfr. § 18-2 første ledd. GLBs omsøkte utbygging skal øke vassdragets naturlige lavvannføring, blant annet ved hjelp av reguleringsanlegg, slik at dette kan nyttes i kraftverk nedstrøms anleggene. I henhold til § 18-2 første ledd skal formuen i kraftanleggene nedstrøms skattlegges i den eller de kommuner som berøres av reguleringen. GLB har ikke gitt noen nærmere redegjørelse for hvordan naturressursskatten vil bli fordelt, men som et gjennomsnitt vil naturressursskatt for den enkelte kommune kunne utgjøre opp mot kr. 55 000,- etter syv år med full produksjon. Inntektene fra naturressursskatten vil følgelig være beskjedne også dersom man ser bort fra utjevningen gjennom inntektssystemet.

Eiendomsskatt

Eiendomsskatten for kraftverk er delvis en overskuddsavhengig skatt, hvor grunnlaget for skatten fastsettes med basis i faktisk produksjon og markedsprisen på kraft. Beregningen foretas i henhold til eiendomsskatteloven § 8B-1. Det er satt en minimums- og maksimumsverdi for skattegrunnlaget – henholdsvis 0,95 øre/kWh og 2,74 øre/kWh av grunnlaget for naturressursskatten, jfr. eiendomsskatteloven § 8B-1 fjerde ledd.

GLB opplyser at de omsøkte tiltakene vil øke kraftproduksjonen i nedstrøms kraftverk med fra 5 til 25 GWh. Dette tilsvarer en total eiendomsskatt for produksjonsintervallet på kr. 33 250,- til kr. 166 250,- ved minimumsverdi, og kr. 95 900,- til kr. 479 500,- ved maksimumsverdi. GLB har i søknaden s. 100 angitt en økning i eiendomsskatten på mellom kr. 75 000,- og kr. 375 000,-.

Beregningsgrunnlaget for anslaget må etter kommunens syn opplyses nærmere. I tillegg må GLB redegjøre for hvordan skatteøkningen vil fordele seg mellom kommunene. Uten nærmere avklaring av disse spørsmålene, er det vanskelig for Åsnes kommune å gjøre noen tilfredsstillende vurdering. Men kommunen merker seg at det uansett bare er tale om begrensede eiendomsskatteinntekter.

Konsesjonsavgift

Konsesjonsavgifter skal gi de berørte kommunene erstatning for generelle skader og ulemper som ikke blir kompensert på annen måte. Avgiftene skal også - på lik linje med andre økonomiske ytelser - gi kommunene en andel i den verdiskapning som finner sted med utgangspunkt lokale naturressurser.

Ifølge GLBs søknad tilsier GLBs foreløpige beregning at kraftgrunnlaget vil øke med 4 768 nat.hk dersom alle deler av prosjektet realiseres. Økningen i kraftgrunnlaget ganges med den avgiftssats som fastsettes av NVE. Avgiftssatsen skal ligge i intervallet kr. 1,- til kr. 30,- pr. nat.hk, jfr. forskrift om konsesjonsavgifter mv. etter vassdragslovgivningen av 4. desember 1987 nr. 945 § 6. Den årlige konsesjonsavgiften som skal gå til fordeling vil følgelig ligge i intervallet kr. 4 768,- til kr. 143 040,-.

Reguleringsavgiften fordeles mellom kommunene som berøres av reguleringen, herunder

- Eventuelle overføringskommuner (50 % av kraftgrunnlaget),
- Magasinkommunene (80 % av kraftgrunnlaget minus evt. overføringsandel)
- Elvekommunene (20 % av kraftgrunnlaget minus evt. overføringsandel)

Gjennomsnittet av maksimal konsesjonsavgift for hver enkelt berørt kommune utgjør kr. 28 608, dersom NVE fastsetter avgiftssatsen til kr. 30,- pr. nat.hk.

Konsesjonskraft

GLB skal avstå inntil 10 % av kraftgrunnlaget som konsesjonskraft til kommunene og fylkeskommunene hvor kraftanlegget ligger. Kommunenes uttak av konsesjonskraft er begrenset til behovet for alminnelig elforsyning. Overskytende konsesjonskraftmengde fordeles midlertidig til fylket hvor kraftanlegget ligger. Med et kraftgrunnlag på 4 768 nat.hk har GLB anslått en økning i tildelt mengde konsesjonskraft med ca. 2,5 GWh.

Konsesjonskraften fordeles etter følgende fordelingsnøkkel:

- 48,5 % til magasinkommunene
- 48,5 % til fallkommunene/overføringskommunene
- 3 % til kraftverkskommunen

Det er grunn til å merke seg at omtrent en sjettedel – 802 nat.hk - av økningen i kraftgrunnlaget skjer i kraftverk utenfor de berørte kommunene, jf. søknaden tabell 3.3. Som denne gjennomgangen viser vil heller ikke ytterligere konsesjonskraft representere noen inntektsøkning av særlig betydning for de berørte kommuner.

Samfunnsmessige virkninger

Prosjektet gir, tillegg til en økt kraftproduksjon på inntil 25 GWh per år, noen økte inntekter til berørte kommuner i form av økte skatter og avgifter som redegjort ovenfor. I tillegg gir utbyggingen grunnlag for økt mengde konsesjonskraft til de berørte kommunene som har vannkrafts interesser i Glommavassdraget. GLB vektlegger i søknaden at i anleggsperioden kan utbyggingen gi grunnlag for lokal sysselsetting og ringvirkninger gjennom vare- og tjenestekjøp hos bedrifter/virksomheter i kommune i størrelse 6-8 millioner. Hvor reelt dette egentlig er, vil avgjøres først etter at prosjektet har vært utlyst som offentlig anskaffelse og

kan like gjerne som å havne hos lokale entreprenører, havne hos store nasjonale og internasjonale entreprenører.

Lokale konsekvenser for næring, miljø og friluftsliv i Flisa

Effekter på øvre del av Flisavassdraget bør er svakt utredet i søknaden og må utredes nærmere. Vesleflisa nedstrøms Håsjøen får sterkt redusert miste vannføring med 0,040 m³/s. Dette er nær tørrlegging. Effekten virker i en lang elvestrekning og mye av vannføringen på vår/sommeren kommer fra snøsmeltingen i øvre del av vassdraget. Det bør vurderes hvilke virkninger dette kan ha på vannføringen i vassdraget, arts mangfoldet og fiske, samt områdets verdi som turområde. Der Vesleflisa renner ut i Ulvåa og danner elva Flisa vil vannføringen være 60% av normaltstand. Dette gjelder tilsvarende for Østre Æra, der planlagt minstevannføring er 0.030 m³/s. Denne reduksjonen vil avta lengre nedstrøms i Flisa, hvor reduksjonen i utløpet til Glomma vil teoretisk beregnet vil ligge på i størrelsen 3 %. En vesentlig faktor her er smeltevann fra Trysil/Osen som kommer fra en av Norges mest snørike områder. Snøsmeltingen i vassdraget nedstrøm starter før smeltingen starter i øvre delen av vassdraget og samlet gir et betydelig bidrag til middelvannføringen i vassdraget over en periode.

Det er også å anta en reduksjon av vannføringen vil øke faren for isgang, som har vært et problem i Flisa nedstrøms.

Næringsinteresser

Omsøkte vil få stor konsekvens for eksisterende kraftproduksjon i Syversætre foss kraftverk AS og for kraftproduksjon i Valbyfossen og Sønsterudfallet som forslag i kommuneplan for Åsnes. Det foreligger søknad på kraftproduksjon i Sønsterudfallet fra Åsnes kommuneskoger KF og denne er til behandling hos NVE. Omsøkte regulering vil være svært negativt for kraftproduksjon i Flisa nedstrøms og det juridiske og økonomiske vil bli håndtert av begge de berørte parter, som har gitt innsigelse på GLB sin søknad. Følgelig går ikke noe mer inn på dette sivilrettslige forholdet i høringen fra kommunen.

Fisk og fritidsfiske

Nedstrøms Flisaelva vil en redusert vannføring ha konsekvens for fritidsfiske i elva, som fra gammelt var kongelig ørret og harr elv. Etter endt fløting i 1985 har elva gjennom prosjekt vannmiljø (fiske og friluftsliv NVE sak nr. 8570) på 90 tallet blitt restaurert tilbake som et av de største elverestaureringsarbeid i sitt slag i Norge. Det er et svært stort potensiale for fritidsfiske i elva i dag og denne er også i 2015 blitt en Fishspot lokalitet. I søknaden er ikke konsekvensen for Flisa nedstrøms vurdert i forhold til negative effekter for fiskesamfunnet og fritidsfiske. NVE må i videre vurdering av søknaden pålegge søker utredningsplikt for fiskesamfunn og fritidsfiske nedstrøms Flisa.

Kulturminner

Nedstrøms Flisa er det kulturminner i form av fløtningsinnretninger som holdes i hevd takket være vårflom og vannstrømmingen i vassdraget. En reduksjon av vannføringen vil være en direkte trussel mot de få fløtnings kulturminner som finnes igjen i Flisaelva.

Naturtyper og rødlistearter

I vassdraget nedstrøms Flisa er det registrert flere naturtyper som Lindmyra og Buskemyrene fra 2009 (intakt lavlandsmyr i innlandet), Finnvadet og Risbekkgrustaket fra hhv. 2008/2009, nederst i vassdraget er Rikt sump- og kildeskog registrert ved Myrmoen.

Ved Lindsjømyra er rødlistearten Elvemusling er registrert i Miljødirektoratets Naturbase (rødlista 2010). Denne er direkte truet, da denne er avhengig av jytende ørret for å eksistere i vassdraget. En reduksjon i vannføringen, som bla. vil øke temperaturen i vassdraget vil være negativt for begge arter. Det er også registret hekkelokaliteter for Strandsnipe ovenfor Flisbrua og ved Sagbrakka (rødlista 2010). Arten Strybarkmåler(sommerfugl) er også registrert ovenfor Flisabrua. Det er også observert lokaliteter for Fossekall som er vår nasjonalfugl og er sårbar. Nederst i utløpet til Glomma er arten Myrrikse registrert.

Søkkediet vannverk

Er drikkevannskilde for 5000 innbyggere i Åsnes og er under utvidelse. Søkkediet ligger i tilknytning til Flisa elva og hvilke konsekvenser reguleringen kan få for denne vannkilden er ikke vurdert og er nok heller ikke kjent for GLB, men en mulig konsekvenser kan være redusert vanntilførsel i søkkediet og en forsurening av vannkvaliteten. Dette vil på sikt kunne medføre en økt bruk av kjemikalier for å opprettholde dagens drikkevannskvalitet og en mulig redusert vann forsyning.

Glomma

I søknaden fremkommer lite negative konsekvenser for økt vannføring i Glomma. I flomtoppene vil en kunne anta at vannføringen vil kunne øke fra dagens nivå og være negativ for de som har jordbruksarealer nedstrøms og ligger flomutsatt til allerede i dag. En økt oversvømming av dyrkingsjord og beite vil trolig bli større enn i dag.

Langs vassdraget er det registret Elvesandjeger som er en sjelden rødliste art og er dokumentert i NINA rapport fra 2014/15. Denne er lokalisert på flere plasser i Glomma fra Våler og nedover i Solør-Vinger og Odal."

Våler kommune uttaler følgende ved brev av 10. september 2018 m/bilag:

"Vedlagt følger Sak 052/18 behandlet 10.9.2018 i utvalg for Næring, miljø og teknisk i Våler i Solør. Saken ble enstemmig vedtatt som innstillingen:

"Våler kommune finner i NVE sin innstilling at det ikke har blitt tatt hensyn til de momenter som kommunen i sitt svar av 7.9.2015, la til grunn for å fraråde.

GLB gis konsesjon som omsøkt. Kommunen opprettholder sitt vedtak i sak 075/15 Næring og miljø og sak 064/15 Kommunestyre. Begge enstemmig vedtatt".

Vedtaket vil ettersendes så fort møteprotokoll foreligger.

Kode	Utvalg	Saksnummer	Møtedato
NM	Næring, miljø og teknisk		

Merknad til NVE sin innstilling på Glomma og Laagens Brukseierforening sin søknad om overføring av Øvre Flisa og Østre Æra til Osensjøen.

Vedlegg:

Søknad om overføring av Øvre Flisa og Østre Æra til Osensjøen - NVEs innstilling, NVEs innstilling - søknad fra GLB om konsesjon for overføring av Øvre Flisa og Østre, VS 18932 Glommens og Laagens Brukseierforening, Høring: Overføring av Øvre Flisa og Østre Æra til Osensjøen og økt senkning av Osensjøen., Høring - overføring av Øvre Flisa og Østre Æra til Osensjøen og økt senkning av Osensjøen - se fagrapportene på www.nve.no/vannkraft

Sammendrag:

Glommens og Laagens Brukseierforening (GLB) søker om tillatelse til å overføre Øvre Flisa og Østre Æra til Osensjøen. Overføring av Øvre Flisa er planlagt gjennomført ved å demme opp Håsjøene, Håengsjøen og Kjerringtjønnen til et inntaksmagasin. En sperredam i sydenden av magasinet, et inntak i nordenden og en nedgravd rørgate skal føre inntil 8 m³/s over til Vesle Ossjøen og videre til Osensjøen. Inntaksmagasinet omsøkes i to alternativer, begge med 0,5 m reguleringshøyde.

Alternativ A452 demmes opp til kote 452,27, får inntak i Kjerringtjønnen, og en ca. 450 m lang nedgravd rørgate til Vesle Ossjøen. Alternativ A451 demmes opp til kote 451,27, får inntak i Nordre Håsjøen, og en ca. 750 m lang nedgravd rørgate til Vesle Ossjøen.

Overføringen av Østre Æra gjennomføres ved at det bygges en sperredam og et inntak umiddelbart oppstrøms i Østre Æra. Vannet føres inn på en ca. 90 m lang nedgravd rørgate til eksisterende adkomsttunell til Osa kraftverk. Derfra ledes vannet videre gjennom adkomsttunnelen og ned til tilløpstunnelen til Osa kraftverk. Overføringskapasiteten blir inntil 5,5 m³/s.

NVE har mottatt i alt 38 uttalelser i saken. De fleste høringspartene stiller seg kritisk til søknaden, men flere kan akseptere overføringene på visse vilkår.

De negative virkningene som trekkes fram er særlig knyttet til oppdemming og regulering av inntaksmagasinet i Øvre Flisa og redusert vannføring Flisavassdraget. Inntaksmagasinet vil blant annet sette deler av en viktig naturtypelokalitet under vann. Etablering av inntaksmagasinet vil også redusere vann gjennomstrømningen, forsure Håsjøene og øke kvikksølvkonsentrasjonen i fisk.

Kvikksølvnivået i fisk i Håsjøen er allerede høyt, og en stor andel av fisken overstiger kostholdsgrensen.

Etter NVEs vurdering representerer fiskesamfunnet i innsjøene ingen store verdier. Undersøkelser utført av NINA viser at oppdemming av Øvre Flisa ikke vil påvirke fiskesamfunnet i øvre deler av Flisavassdraget. Overføring av Østre Æra vil imidlertid ha negativ virkning på den stasjonære ørretbestanden nedstrøms overføringspunktet. Enkelte er bekymret for økt erosjon, både i inntaksmagasinet og i Vesle Ossjøen og i kanalen mellom Vesle Ossjøen og Osensjøen.

NVE har vurdert de to oppdemningsalternativene (A451 og A452) og konkluderer med at alternativ A451 samlet sett er det alternativet som vil føre til minst ulempe for miljøet. Total utbyggingskostnad er litt høyere for A451, men begge alternativene vil være lønnsomme og øke den totale kraftproduksjonen i hovedsakelig Osa kraftverk med 18,6 GWh.

Overføringene vil årlig gi 18,6 GWh i ny regulerbar kraft, fordelt på 10,7 GWh i vinterproduksjon og 7,9 GWh i sommerproduksjon. Spesifikk utbyggingskostnad er beregnet å bli 1,75 kr/kWh og 1,83 kr/kWh ved henholdsvis A452 og A451 (2014kroner). Prosjektet har en relativt lav LCOE på 16 øre/kWh. NVEs beregninger viser at prosjektet har en langt lavere LCOE-kostnad sammenlignet med annen konsesjonsgitt ikke-utbygd vindkraft og småkraft. Prosjektet vil generere inntekter fra skatter, avgifter og konsesjonskraft til berørte kommuner.

Etter en samlet vurdering mener NVE at fordelene ved overføring av Øvre Flisa og Østre Æra til Osensjøen overstiger ulempene, og at vassdragsreguleringsloven § 5 dermed er oppfylt. Vi anbefaler at det gis konsesjon etter alternativ A451. Vi legger vekt på at prosjektet har relativt lav utbyggingskostnad, og vil gi ny regulerbar kraft. NVE mener ulempene er moderate og lar seg til dels avbøte med slipp av minstevannføring og god detaljplanlegging.

Saksopplysninger:

Våler kommune (23.09.2015, dok.nr. 43) fattet følgende vedtak i kommunestyremøtet 07.09.2015:

Basert på GLB sin søknad vil Våler kommune fraråde at GLB gis konsesjon som omsøkt. Det vektlegges at de samlede skader og ulemper for allmenne og private interesser overstiger de fordeler tiltaket vil medføre, jf. vassdragsreguleringsloven § 8.

Konsekvensene av det omsøkte tiltaket fremstår mangelfullt utredet og søknaden tilfredsstillende ikke de krav som følger av forskrift om konsekvensutredninger etter sektorlover 19. desember 2014 (KUForskriften) § 7. Kommunen fremsetter med dette krav til NVE om konsekvensutredning for omsøkte tiltak.

Alternative handlemåte:

Ingen merknader til NVE sin innstilling på konsesjon til GLB.

Vurderinger:

De momenter kommunen vektla mot at det ble gitt konsesjon til GLB, er i NVE sin innstilling ikke hensynstatt, eller er tillagt liten vekt. Kommunen opprettholder sitt vedtak sak 075/15 Næring og miljø og 064/15 Kommunestyre.

Forslag til vedtak:

Våler kommune finner i NVE sin innstilling at det ikke har blitt tatt hensyn til de momenter som kommunen, i sitt svar av 7.9.2015, la til grunn for å fraråde.

GLB gis konsesjon som omsøkt.

Kommunen opprettholder sitt vedtak i sak 075/15 Næring og miljø og sak 064/15 Kommunestyre. Begge enstemmig vedtatt.

Saksnr	Utvalg	Type	Dato
075/15	Næring og miljø	PS	26.08.2015
064/15	Kommunestyret	PS	07.09.2015

Høring: Overføring av Øvre Flisa og Østre Æra til Osensjøen og økt senkning av Osensjøen.

Vedlegg:

Høring - overføring av Øvre Flisa og Østre Æra til Osensjøen og økt senkning av Osensjøen - se fagrapportene på www.nve.no/vannkraft

Saksbehandlingsrutiner

Referat fra folkemøte 14.04.2015 vedr. overføring av Øvre Flisa og Østre Æra til Osensjøen og økt senkning av Osensjøen

Undertegnet oppdragsbekreftelse Våler kommune - Osensjøen

Søknad om overføring av Øvre Flisa og Østre Æra til Osensjøen og økt senkning av Osensjøen - ingen vesentlige merknader

Sammendrag:

Viser til konsesjonssøknad fra Glommens og Laagens Brukseierforening (GLB) 2. februar 2015 og til e-post fra NVE v/ senioringeniør George Nicholas Nelson 7. mai 2015, hvor høringsfristen for berørte kommuner er satt til 30. september 2015.

Tiltaket som omsøkes, omfatter overføring av deler av Øvre Flisa sitt nedbørfelt til Osensjøen for magasinerings- og for utnyttelse i 5 kraftverk i Rena og Glomma mellom Osensjøen og Flisaelvas naturlige samtløp med Glomma. Overføringen tenkes gjennomført ved at en tidligere fløtningsdam ved utløpet av Håsjøen tas i bruk som reguleringsdam, og at vannstanden i Håsjøene, Håengsjøen og Kjerringtjønnen heves til samme kotehøyde og at tilsiget overføres til Vesle Ossjøen gjennom en kombinasjon av åpen kanal og nedgravd rørgate.

Tiltaket med overføring av Øvre Flisa til Osensjøen er tidligere omsøkt av GLB i konsesjonssøknad av 10. mai 1990. Søknaden fra 1990 ble etter endt høring trukket på grunn av kommunal motstand mot prosjektet. GLB fremmer nå en ny søknad som er delvis basert på søknaden fra 1990, og det søkes i tillegg om en økt senkning av Osensjøen med inntil 0,9 m og om inntak av Østre Æra på overførings- og inntakstunnelen til Osa kraftverk. De 3 komponentene kan gjennomføres delvis uavhengig av hverandre, men økt senkning av Osensjøen omsøkes ikke uten samtidig overføring av Øvre Flisa.

Saksopplysninger:

Saken er skrevet under vurderinger

Alternative handlemåte:

Avgi annen uttalelse

Vurderinger: Landbrukskontoret for Våler og Åsnes har utarbeidet saksfremlegg for kommunene Våler og Åsnes i saken og de videre vurderinger er gjort felles med utgangspunkt i GLB sin søknad av 2 februar 2015, hvor de positive og negative konsekvensene av omsøkte tiltak er vurdert internt og i samråd med øvrige berørte kommuner, samt juridiske bistand fra Lund & Co. I de videre vurderingen er de momenter som berører kommunen av økonomisk, samfunnsmessig og miljømessig art drøftet.

I søknaden opplyser GLB at utbyggingen av Osensjøen med tilgrensende vassdrag vil øke kraftgrunnlaget med 4768 naturhestekrefter. Tiltaket er følgelig konsesjonspliktig, jfr. vassdragsreguleringsloven § 2 første ledd bokstav b.

For å få konsesjon til tiltaket må konsesjonssøknaden oppfylle de krav som følger av loven.

Etter vassdragsreguleringsloven § 5 bokstav c skal søknaden vedlegges konsekvensutredninger etter plan- og bygningsloven kapittel 14. Forskrift 19. desember 2014 nr. 1758 om konsekvensutredninger for tiltak etter sektorlover («KU-forskriften») gir nærmere bestemmelser om hvilke tiltak som er underlagt konsekvensutredningsplikt, jfr. plan- og bygningsloven § 14-6. Forskriften trådte i kraft 1. januar 2015 og gjelder alle tiltak hvor søknad er sendt på høring etter ikrafttredelsestidspunktet, jfr. § 15. GLBs konsesjonssøknad er datert 2. februar 2015, og forskriften kommer følgelig til anvendelse.

GLB har til hensikt å utvide Osenreguleringen ved overføring av Øvre Flisa og Østre Æra, samt ved ytterligere senkning av Osensjøen. Spørsmålet er om denne utvidelsen er underlagt konsekvensutredningsplikt. I KU-forskriften vedlegg I punkt 18 heter det følgende:

«Utvidelser eller endringer av tiltak nevnt i Vedlegg I der utvidelsen eller endringen i seg selv overstiger størrelseskriteriene skal behandles i samsvar med § 7.»

Dersom utvidelsen overstiger størrelseskriteriene i vedlegg I skal den behandles i samsvar med KU-forskriften § 7. Bestemmelsen inneholder kravene til konsekvensutredning. Med andre ord er utvidelsen underlagt KU-plikt dersom den overstiger størrelseskriteriene i KU-forskriften vedlegg I.

Etter vedlegg I punkt 1 omfattes vannkraftanlegg med en årlig produksjon over 40 GWh. GLBs tiltak innebærer en økning på ca. 25 GWh og overstiger derfor ikke denne terskelen, jfr. søknaden tabell 2.5.

Etter vedlegg I punkt 3 omfattes imidlertid også:

«Demninger og andre anlegg for oppdemming eller varig lagring av vann dersom ny eller supplerende mengde oppdemmet eller lagret vann overstiger 10 millioner m³.»

Innholdet i punkt 3 ble inntatt i forskrift om konsekvensutredninger av 21. mai 1999 nr. 502 (KU forskrift 1999), og har blitt videreført til senere endringsforskrifter. KU-forskrift 1999 ble blant annet utarbeidet for å gjennomføre rådsdirektiv 97/11/EF av 3. mars 1997 om endring av direktiv 85/337/EØF om vurdering av visse offentlige og private prosjekters miljøvirkninger (VVM-direktivet) i norsk rett. Gjeldende KU-forskrift vedlegg I punkt 3 er en gjengivelse av rådsdirektivet vedlegg 1 punkt 15, og skal derfor tolkes og forstås på bakgrunn av EØS-rettens kilder.

Ifølge EU kommisjonen er alle tiltak i rådsdirektivet vedlegg I ansett for å påvirke miljøet i betydelig grad. Miljøvirkningene av slike tiltak skal derfor vurderes før de igangsettes, jf. rådsdirektivet artikkel 4. Vurderingen skal skje i henhold til både norsk rett og EØS-retten.

KU-forskriften vedlegg I punkt 3 oppstiller to kumulative vilkår for at tiltaket skal underlegges konsekvensutredning etter § 7, jfr. vedlegg I punkt 18. For det første må tiltaket omfatte en demning eller annet anlegg for oppdemming eller varig lagring av vann. For det andre må ny eller supplerende mengde oppdemmet eller lagret vann overstige 10 millioner m³.

Osensjøen er et reguleringsmagasin, og følgelig et «anlegg for oppdemming eller varig lagring av vann». Ved økt senkning av Osensjøen vil magasinvolumet øke, slik at mengden lagret vann øker med hhv. 10, 20 eller 30 mill. m³, avhengig av om LRV senkes med 0,3, 0,6 eller 0,9 m, jfr. søknadens tabell 2.3. Den omsøkte utvidelsen av magasinvolumet vil altså i seg selv overstige størrelseskriteriene i KU forskriften vedlegg I punkt 3, med den konsekvens at tiltaket må konsekvensutredes etter § 7, jfr. vedlegg 1 punkt 18.

I tillegg søker GLB om å overføre vann fra nedbørsfeltet Øvre Flisa til Osensjøen. I søknaden heter det at: «Overføringen av Øvre Flisa til Osensjøen gjennomføres ved å demme opp Håsjøene, Håengsjøen og Kjerringtjønnen til et inntaksmagasin ved å bygge en sperredam ved utløpet av Håsjøen. Et inntak i nordenden av dette magasinet fører vannet over til Vesle Ossjøen gjennom en nedgravd rørgate. »

Tilsvarende heter det i søknaden at den omsøkte overføringen fra Øvre Flisa til Osensjøen «innebærer etablering av reguleringsmagasin ved oppdemming». Ettersom dette vannet ledes over i Vesle Ossjøen og videre over i Osensjøen, må første vilkår anses oppfylt også for denne delen av utbyggingen. Videre framgår det av konsesjonssøknaden at årlig tilsig av vann fra Øvre Flisa vil utgjøre 24,7 mill. m³. Tilsvarende følger av notatet fra Norsk institutt for naturforskning (NINA) datert 20. januar 2014, som er vedlagt søknaden. Overføringen fra Øvre Flisa vil altså supplere mengden oppdemmet vann i Osensjøen med over 10 mill m³, og innebærer i seg selv en utvidelse som overskrider størrelseskriteriene i vedlegg I punkt 3. Overføringen alene innebærer med andre ord KU-plikt for tiltaket, jfr. vedlegg I punkt 18. Konsesjonssøknaden skal som følge av dette inneholde en konsekvensutredning som tilfredsstiller kravene i KU-forskriften § 7. Det er ikke tilfelle for GLBs søknad. For øvrig kommer blant annet KU-forskriften § 8 tredje ledd om tilleggsutredninger til anvendelse.

I kommunens interesseavveining er tiltakets økonomiske betydning for kommunen et sentralt moment. Påregnelige skadevirkninger må avveies mot de eventuelle fordeler tiltaket vil medføre lokalt.

GLB har beskrevet de økonomiske virkningene for berørte kommuner i konsesjonssøknaden. En svakhet ved søknaden er imidlertid at den ikke angir hvor stor del av antatte inntekter som vil tilfalle den enkelte kommune. Tiltaket vil som kjent berøre til sammen fem kommuner – Åmot, Trysil, Elverum, Våler og Åsnes – som alle kan ha rett til en andel av skatteinntektene, samt inntekter fra konsesjonskraft- og avgifter. NVE bør følgelig pålegge GLB å redegjøre nærmere for hvordan de ulike inntektene antas å fordele seg mellom kommunene. Uten nærmere informasjon om dette er det vanskelig for kommunestyret å gjøre en tilfredsstillende vurdering av konsesjonssøknaden, herunder den avveining av fordeler og ulemper som konsesjonssystemet legger opp til.

Ettersom søknaden mangler en konkret beskrivelse av hvilke inntekter som kan påregnes for den enkelte kommune, må gjennomgangen og våre merknader ta utgangspunkt i den generelle fremstillingen som er gitt i konsesjonssøknaden.

Naturressursskatt

Om antatte skatteinntekter heter det i konsesjonssøknaden:

«De omsøkte tiltakene vil øke kraftproduksjonen i nedstrøms kraftverk med fra 5 til 25 GWh avhengig av om en eller begge overføringene gjennomføres, og om det blir økt senkning av

Osensjøen eller ikke. Økt kraftproduksjon gir økning i beregningsgrunnlaget for naturressursskatt og eiendomsskatt til kommunene. Økningen i disse skattene vil være i størrelse fra 55 000 kr til 275 000 kr for naturressursskatten (ved fullt innslag av produksjonsøkningen etter 7 år) og i størrelsesorden fra 75 000 kr til 375 000 kr for eiendomsskatten.»

Naturressursskatt er en særskatt for kraftselskap. Skatten er overskuddsavhengig og beregnes med utgangspunkt i det enkelte kraftverkets gjennomsnittlige produksjon i skatteåret og de seks siste årene forut for dette. Ved oppstart vil det altså skje en innfasing av skatten, og kommunen vil først etter syv år ha full skatteinngang. Kommunenes andel av naturressursskatten utgjør 1,1 øre/kWh. GLB har ved en produksjonsøkning på 25 GWh beregnet den samlede økningen i naturressursskatten for samtlige kommuner til kr. 275 000,-

Naturressursskatten inngår imidlertid i det kommunale inntektsutjevningssystemet, slik at økt naturressursskatt vil kunne medføre en reduksjon i statlige overføringer. Den reelle verdien av naturressursskatten vil følgelig kunne bli betydelig lavere enn anslått skatteinngang.

Den nærmere fordelingen av naturressursskatten skal skje i henhold til reglene skatteloven § 18-7, jfr. § 18-2 første ledd. GLBs omsøkte utbygging skal øke vassdragets naturlige lavvannføring, blant annet ved hjelp av reguleringsanlegg, slik at dette kan nyttes i kraftverk nedstrøms anleggene. I henhold til § 18-2 første ledd skal formuen i kraftanleggene nedstrøms skattlegges i den eller de kommuner som berøres av reguleringen. GLB har ikke gitt noen nærmere redegjørelse for hvordan naturressursskatten vil bli fordelt, men som et gjennomsnitt vil naturressursskatt for den enkelte kommune kunne utgjøre opp mot kr. 55 000,- etter syv år med full produksjon. Inntektene fra naturressursskatten vil følgelig være beskjedne også dersom man ser bort fra utjevningen gjennom inntektssystemet.

Eiendomsskatt

Eiendomsskatten for kraftverk er delvis en overskuddsavhengig skatt, hvor grunnlaget for skatten fastsettes med basis i faktisk produksjon og markedsprisen på kraft. Beregningen foretas i henhold til eiendomsskatteloven § 8B-1. Det er satt en minimums- og maksimumsverdi for skattegrunnlaget – henholdsvis 0,95 øre/kWh og 2,74 øre/kWh av grunnlaget for naturressursskatten, jfr. eiendomsskatteloven § 8B-1 fjerde ledd.

GLB opplyser at de omsøkte tiltakene vil øke kraftproduksjonen i nedstrøms kraftverk med fra 5 til 25 GWh. Dette tilsvarer en total eiendomsskatt for produksjonsintervallet på kr. 33 250,- til kr. 166 250,- ved minimumsverdi, og kr. 95 900,- til kr. 479 500,- ved maksimumsverdi. GLB har i søknaden s. 100 angitt en økning i eiendomsskatten på mellom kr. 75 000,- og kr. 375 000,-.

Beregningsgrunnlaget for anslaget må etter kommunens syn opplyses nærmere. I tillegg må GLB redegjøre for hvordan skatteøkningen vil fordele seg mellom kommunene. Uten nærmere avklaring av disse spørsmålene, er det vanskelig for Åsnes kommune å gjøre noen tilfredsstillende vurdering. Men kommunen merker seg at det uansett bare er tale om begrensede eiendomsskatteinntekter.

Konsesjonsavgift

Konsesjonsavgifter skal gi de berørte kommunene erstatning for generelle skader og ulemper som ikke blir kompensert på annen måte. Avgiftene skal også - på lik linje med andre

økonomiske ytelser - gi kommunene en andel i den verdiskaping som finner sted med utgangspunkt lokale naturressurser.

Ifølge GLBs søknad tilsier GLBs foreløpige beregning at kraftgrunnlaget vil øke med 4 768 nat.hk dersom alle deler av prosjektet realiseres. Økningen i kraftgrunnlaget ganges med den avgiftssats som fastsettes av NVE. Avgiftssatsen skal ligge i intervallet kr. 1,- til kr. 30,- pr. nat.hk, jfr. forskrift om konsesjonsavgifter mv. etter vassdragslovgivningen av 4. desember 1987 nr. 945 § 6. Den årlige konsesjonsavgiften som skal gå til fordeling vil følgelig ligge i intervallet kr. 4 768,- til kr. 143 040,-.

Reguleringsavgiften fordeles mellom kommunene som berøres av reguleringen, herunder

- Eventuelle overføringskommuner (50 % av kraftgrunnlaget),
- Magasinkommunene (80 % av kraftgrunnlaget minus evt. overføringsandel)
- Elvekommunene (20 % av kraftgrunnlaget minus evt. overføringsandel)

Gjennomsnittet av maksimal konsesjonsavgift for hver enkelt berørt kommune utgjør kr. 28 608, dersom NVE fastsetter avgiftssatsen til kr. 30,- pr. nat.hk.

Konsesjonskraft

GLB skal avstå inntil 10 % av kraftgrunnlaget som konsesjonskraft til kommunene og fylkeskommunene hvor kraftanlegget ligger. Kommunenes uttak av konsesjonskraft er begrenset til behovet for alminnelig elforsyning. Overskytende konsesjonskraftmengde fordeles midlertidig til fylket hvor kraftanlegget ligger.

Med et kraftgrunnlag på 4 768 nat.hk har GLB anslått en økning i tildelt mengde konsesjonskraft med ca. 2,5 GWh.

Konsesjonskraften fordeles etter følgende fordelingsnøkkel:

- 48,5 % til magasinkommunene
- 48,5 % til fallkommunene/overføringskommunene
- 3 % til kraftverkskommunen

Det er grunn til å merke seg at omtrent en sjettedel – 802 nat.hk - av økningen i kraftgrunnlaget skjer i kraftverk utenfor de berørte kommunene, jf. søknaden tabell 3.3.

Som denne gjennomgangen viser vil heller ikke ytterligere konsesjonskraft representere noen inntektsøkning av særlig betydning for de berørte kommuner.

Samfunnsmessige virkninger.

Prosjektet gir, tillegg til en økt kraftproduksjon på inntil 25 GWh per år, noen økte inntekter til berørte kommuner i form av økte skatter og avgifter som redegjort ovenfor. I tillegg gir utbyggingen grunnlag for økt mengde konsesjonskraft til de berørte kommunene som har vannkrafts interesser i Glommavassdraget. GLB vektlegger i søknaden at i anleggsperioden kan utbyggingen gi grunnlag for lokal sysselsetting og ringvirkninger gjennom vare- og tjenestekjøp hos bedrifter/virksomheter i kommune i størrelse 6-8 millioner. Hvor reelt dette egentlig er, vil avgjøres først etter at prosjektet har vært utlyst som offentlig anskaffelse og kan like gjerne som å havne hos lokale entreprenører, havne hos store nasjonale og internasjonale entreprenører.

Lokale konsekvenser for næring, miljø og friluftsliv i Flisa.

Effekter på øvre del av Flisavassdraget bør er svakt utredet i søknaden og må utredes nærmere. Vesleflisa nedstrøms Håsjøen får sterkt redusert minste vannføring med 0,040 m³/s. Dette er nær tørtlegging. Effekten virker i en lang elvestrekning og mye av vannføringen på vår/sommeren kommer fra snøsmeltingen i øvre del av vassdraget. Det bør vurderes hvilke virkninger dette kan ha på vannføringen i vassdraget, arts mangfoldet og fiske, samt områdets verdi som turområde. Der Vesleflisa renner ut i Ulvåa og danner elva Flisa vil vannføringen være 60% av normaltstand. Dette gjelder tilsvarende for Østre Æra, der planlagt minstevannføring er 0.030 m³/s. Denne reduksjonen vil avta lengre nedstrøms i Flisa, hvor reduksjonen i utløpet til Glomma vil teoretisk beregnet vil ligge på i størrelsen 3 %. En vesentlig faktor her er smeltevann fra Trysil/Osen som kommer fra en av Norges mest snørike områder. Snøsmeltingen i vassdraget nedstrøm starter før smeltingen starter i øvre delen av vassdraget og samlet gir et betydelig bidrag til middelvannføringen i vassdraget over en periode.

Det er også å anta en reduksjon av vannføringen vil øke faren for isgang, som har vært et problem i Flisa nedstrøms.

Næringsinteresser

Omsøkte vil få stor konsekvens for eksisterende kraftproduksjon i Syversætre foss kraftverk AS og for kraftproduksjon i Valbyfossen og Sønsterudfallet som forslag i kommuneplan for Åsnes. Det foreligger søknad på kraftproduksjon i Sønsterudfallet fra Åsnes kommuneskoger KF og denne er til behandling hos NVE. Omsøkte regulering vil være svært negativt for kraftproduksjon i Flisa nedstrøms og det juridiske og økonomiske vil bli håndtert av begge de berørte parter, som har gitt innsigelse på GLB sin søknad. Følgelig går ikke noe mer inn på dette sivilrettslige forholdet i høringen fra kommunen.

Fisk og fritidsfiske.

Nedstrøms Flisaelva vil en redusert vannføring ha konsekvens for fritidsfiske i elva, som fra gammelt var kongelig ørret og harr elv. Etter endt fløting i 1985 har elva gjennom prosjekt vannmiljø (fiske og friluftsliv NVE sak nr. 8570) på 90 tallet blitt restaurert tilbake som et av de største elverestaureringsarbeid i sitt slag i Norge. Det er et svært stort potensiale for fritidsfiske i elva i dag og denne er også i 2015 blitt en Fishspot lokalitet. I søknaden er ikke konsekvensen for Flisa nedstrøms vurdert i forhold til negative effekter for fiskesamfunnet og fritidsfiske. NVE må i videre vurdering av søknaden pålegge søker utredningsplikt for fiskesamfunn og fritidsfiske nedstrøms Flisa.

Kulturminner.

Nedstrøms Flisa er det kulturminner i form av fløtningsinnretninger som holdes i hevd takket være vårflom og vannstrømmingen i vassdraget. En reduksjon av vannføringen vil være en direkte trussel mot de få fløtnings kulturminner som finnes igjen i Flisaelva.

Naturtyper og rødlistearter.

I vassdraget nedstrøms Flisa er det registrert flere naturtyper som Lindmyra og Buskemyrene fra 2009 (intakt lavlandsmyr i innlandet), Finnvadet og Risbekkgrustaket fra hhv. 2008/2009, nederst i vassdraget er Rikt sump- og kildeskog registrert ved Myrmoen. Ved Lindsjømyra er rødlistearten Elvemusling er registrert i Miljødirektoratets Naturbase (rødlista 2010). Denne er direkte truet, da denne er avhengig av jytende ørret for å eksistere i vassdraget. En

reduksjon i vannføringen, som bla. vil øke temperaturen i vassdraget vil være negativt for begge arter. Det er også registret hekkelokaliteter for Strandsnipe ovenfor Flisbrua og ved Sagbrakka (rødlista 2010). Arten Strybarkmåler(sommerfugl) er også registrert ovenfor Flisabrua. Det er også observert lokaliteter for Fossefall som er vår nasjonalfugl og er sårbar. Nederst i utløpet til Glomma er arten Myrrikse registrert.

Søkkediet vannverk

Er drikkevannskilde for 5000 innbyggere i Åsnes og er under utvidelse. Søkkediet ligger i tilknytning til Flisa elva og hvilke konsekvenser reguleringen kan få for denne vannkilden er ikke vurdert og er nok heller ikke kjent for GLB, men en mulig konsekvens kan være redusert vanntilførsel i søkkediet og en forurensning av vannkvaliteten. Dette vil på sikt kunne medføre en økt bruk av kjemikalier for å opprettholde dagens drikkevannskvalitet og en mulig redusert vann forsyning.

Glomma

I søknaden fremkommer lite negative konsekvenser for økt vannføring i Glomma. I flomtoppene vil en kunne anta at vannføringen vil kunne øke fra dagens nivå og være negativ for de som har jordbruksarealer nedstrøms og ligger flomutsatt til allerede i dag. En økt oversvømming av dyrkingsjord og beite vil trolig bli større enn i dag.

Langs vassdraget er det registret Elvesandjeger som er en sjelden rødliste art og er dokumentert i NINA rapport fra 2014/15. Denne er lokalisert på flere plasser i Glomma fra Våler og nedover i SolørVinger og Odal.

Forslag til vedtak:

Basert på GLB sin søknad vil Våler kommune fraråde at GLB gis konsesjon som omsøkt. Det vektlegges at de samlede skader og ulemper for allmenne og private interesser overstiger de fordeler tiltaket vil medføre, jf. vassdragsreguleringsloven § 8.

Konsekvensene av det omsøkte tiltaket fremstår mangelfullt utredet og søknaden tilfredsstillende ikke de krav som følger av forskrift om konsekvensutredninger etter sektorlover 19. desember 2014 (KUForskriften) § 7. Kommunen fremsetter med dette krav til NVE om konsekvensutredning for omsøkte tiltak.

Næring og miljø - 075/15

NM - behandling:

Forslag til vedtak ble enstemmig vedtatt.

NM - vedtak:

Basert på GLB sin søknad vil Våler kommune fraråde at GLB gis konsesjon som omsøkt. Det vektlegges at de samlede skader og ulemper for allmenne og private interesser overstiger de fordeler tiltaket vil medføre, jf. vassdragsreguleringsloven § 8.

Konsekvensene av det omsøkte tiltaket fremstår mangelfullt utredet og søknaden tilfredsstillende ikke de krav som følger av forskrift om konsekvensutredninger etter sektorlover 19. desember 2014 (KUForskriften) § 7. Kommunen fremsetter med dette krav til NVE om konsekvensutredning for omsøkte tiltak.

K - behandling:

Forslag til vedtak ble enstemmig vedtatt.

K - vedtak:

Basert på GLB sin søknad vil Våler kommune fraråde at GLB gis konsesjon som omsøkt. Det vektlegges at de samlede skader og ulemper for allmenne og private interesser overstiger de fordeler tiltaket vil medføre, jf. vassdragsreguleringsloven § 8.

Konsekvensene av det omsøkte tiltaket fremstår mangelfullt utredet og søknaden tilfredsstillende ikke de krav som følger av forskrift om konsekvensutredninger etter sektorlover 19. desember 2014 (KUForskriften) § 7. Kommunen fremsetter med dette krav til NVE om konsekvensutredning for omsøkte tiltak."

Åmot Elvelag uttaler følgende ved brev av 22. oktober 2018:

"Åmot Elvelag har tidligere (23.09.15) avgitt høringsuttalelse til NVE i samme sak. Vi ønsker å utdype noen punkter.

- *Erosjon*

Søknaden om ytterligere senkning av Osensjøen er trukket. På informasjonsmøtet i Søre Osen 14. april 2015 ble det hevdet at det er det mangelfull oppfølging av erosjonsproblematikken som følge av dagens regulering av Osensjøen. Åmot Elvelag mener denne problematikken bør følges opp for å kartlegge eventuelle langsiktige effekter av dagens reguleringsregime.

- *Påvirkning på Søndre Rena*

Vann som overføres til Osensjøen fra Øvre Flisa (inntil 8 m³/s) vil ende i Søndre Rena enten via Søre Osa eller via Nye Osa kraftverk, og vann som tidligere gikk direkte fra Østre Æra til Søre Osa (inntil 5,5 m³/s) vil nå kunne magasineres i Osensjøen og kjøres via Nye Osa kraftverk.

Effektkjøringen av Nye Osa kraftverk gir raske vannstandsendringer i Søndre Rena nedstrøms utløpet av rørgata. Dette har potensielt negativ effekt på innsekter og bunndyr og gyteforhold. Rask vannstandsending har også en direkte effekt på utøvelsen av fiske ved at fisken slutter å bite når vannstanden øker eller minker. Dette oppleves også ved naturlige endringer i vannstanden.

Vi savner en redegjørelse for hvordan økt vanninntak i Osensjøen (inntil 13,5 m³/s) vil påvirke omfanget av effektkjøring av Nye Osa Kraftverk.

- *Påvirkning på Søre Osa*

GLB anslår i sin søknad at vannføringen i Søre Osa nedstrøms samløpet med Østre Æra til reduseres med en middelværdi på 0,51 m³/s (fra 4,78 m³/s til 4,27 m³/s). Endringen karakteriseres som «relativt liten» men utgjør tross alt 10,6 %. Den største utfordringen for fisken i Søre Osa er redusert vannføring, spesielt i vinterhalvåret (2,5 m³/s) (Sandlund, O.T & Johnsen, B. 2013). Enhver ytterligere reduksjon av vannføringen vil dermed bidra til å

forsterke problemet som i hovedsak er relatert til dårligere habitatkvalitet og dårligere næringstilbud grunnet lav vannstand.

Sandlund og Johnsen (2013) konkluderer med at overføring av vann fra Øste Æra til Osensjøen neppe vil ha noen målbar effekt på ørretbestanden i Søre Øsa, men dette er relatert til at Østre Æras funksjon som gyteområde ikke lenger har betydning.

Økt minstevannføring (minstevannføringen måles ved demningen ved Osensjøen) i Søre Osa må vurderes som avbøtende tiltak for å kompensere for redusert vannføring nedstrøms samløpet med Østre Æra.

- *Påvirkning på Osensjøen*

Norsk institutt for vannforskning har undersøkt vannkvaliteten i Håsjøen og Vesle Ossjøen og resultatene viser at Håsjøen er betydelig med humøs (og derfor surere) enn Vesle Ossjøen. NIVAs vurdering er at overføringen av vann fra Håsjøen vil kunne påvirke den søndre delen av Osensjøen i form av mer humøst vann og lavere pH.

Kalking må vurderes som et avbøtende tiltak dersom det gis konsesjon til overføring av vann fra Øvre Flisa/Håsjøen.

Konklusjon

Åmot Elvelag mener det ikke bør gis konsesjon til overføring av Øvre Flisa og Østre Æra til Osensjøen. Området er allerede sterkt påvirket av vannkraftutbygging og videre utbygging vil bidra i negativ retning for fiske og friluftsliv.

Trysil, Elverum og Åsnes kommuner samt berørte grunneiere og rettighetshavere v/advokat Ulf Larsen uttaler følgende ved brev av 7. november 2018:

1 Innledning

Det vises til NVEs innstilling til departementet i ovennevnte sak 28. mai 2018 og departementets møte med befarings på Osensjøen 18. oktober 2018. Det ble av departementet satt frist for avsluttende merknader på vegne av våre parter til 8. november 2018. Denne uttalelsen avgis også på vegne av kommunene Elverum, Åsnes og Trysil.

Flere av de berørte grunneierne rundt Osensjøen, Håsjøen og Flisavassdraget har samarbeidet om utarbeidelse av tidligere uttalelser, se uttalelse 23. juni 2015 (dok. nr. 37) som er gjengitt på side 14-16 i NVEs innstilling og uttalelse i etterkant av NVEs sluttbefaring.

Denne tilleggsuttalelse inngis på vegne av de samme grunneierne som tidligere uttalelser. Grunneierne er opplistet i bilag 1.

Bilag 1: Oversikt over grunneiere.

2 Fordelene oppveier ikke ulempene - betydelig lokal motstand

Etter de berørte grunneiernes og kommunenes oppfatning bør det ikke gis konsesjon som omsøkt. Det fastholdes at de samlede skader og ulemper for allmenne og private interesser overstiger de fordeler tiltaket vil medføre, jf. vassdragsreguleringsloven § 8. Befaringen har ikke endret på dette, snarere tvert imot.

Dersom GLB meddeles konsesjon fastholder grunneierne og kommunene subsidiært at konsesjon bør begrenses til overføringene, slik at det ikke gis tillatelse til regulering av det planlagte inntaksmagasinet i Håsjøene. Som fremholdt i tidligere uttalelser medfører reguleringen begrensede fordeler med hensyn til økt kraftproduksjon, samtidig som nettopp reguleringen har de største skadevirkningene.

På bakgrunn av de innsendte høringsuttalelsene og det som fremkom fra de berørtes representanter under befaringen ber vi departementet merke seg at det er en meget stor motstand mot konsesjonssøknaden, både fra offentlige etater, berørte kommuner, interesseorganisasjoner, selskaper og grunneiere.

Den lokale motstanden gjelder begge overføringene, og ikke bare senkningen av Osensjøen. Av fem berørte kommuner er det bare Åmot som er positiv. De øvrige er negative (Trysil, Elverum, Våler og Åsnes). Elverum kommune berøres i stor grad som følge av den reduserte vannføring i øvre del av Flisavassdraget, og Elverum kommune har gjort gjeldende at konsesjon ikke bør gis. Kommunens standpunkt er særlig begrunnet med de negative konsekvenser som følge av sperredam ved Nordre Håsjøen og derav følgende redusert vannføring i øvre deler av Flisavassdraget, som igjen har betydning for naturkvaliteten, friluftsliv mv.

Det er sikker rettsoppfatning at dersom de berørte distrikter mener en utbygging ikke er ønskelig, skal dette tillegges betydelig vekt, jf. Falkanger/Haagensen, Vassdrags- og energirett, 2002, side 58:

«Mener vedkommende distrikt at utbygging ikke er ønskelig, vil dette i praksis være avgjørende; de sentrale myndigheter og Stortinget er varsomme med å beslutte utbygging dersom distriktet er imot.»

Dess mindre produksjon en eventuell konsesjon vil gi, dess større grunn er det til å legge vekt på de berørte distrikters standpunkt. Hertil kommer at områdene rundt Osen og Håsjøene allerede er meget sterkt berørt av storsamfunnets inngrep. Det vises blant annet til eksisterende regulering av Osensjøen, forsvarets anlegg og skytefelt, Austri Vinds vindkraftanlegg i Kjølberget og Raskiftet vindkraftanlegg.

Våre parter kan ikke se at fordelene av det konsesjonssøkte tiltaket på noen måte oppveier ulempene for de berørte distrikter. Siden søknaden om økt senking av Osensjøen ble trukket tilbake vil prosjektet gi en betydelig mindre økning i kraftproduksjonen, jf. også konsesjonssøknaden side 5 hvor det står at overføringene vil «gi en betydelig mindre økning i kraftproduksjonen enn med senking». Fordelene med tiltaket er således betydelig mindre ettersom denne delen av søknaden nå er trukket.

Vi kan ikke se at ulempene som følge av det konsesjonssøkte tiltaket oppveies av en økning av ny regulerbar kraft på 18,6 GWh, slik NVE legger til grunn i sin innstilling.

3 Håsjøen N er en viktig naturtypelokalitet - Miljødirektoratets naturbase

Som tidligere fremhevet er Håsjøen N med sine 368,886 daa ansett som en viktig naturtypelokalitet. Vi vedlegger:

Bilag 2: Utskrift fra Miljødirektoratets Naturbase faktaark for Håsjøen N, utskriftsdato 24. oktober 2018.

Beliggenheten er beskrevet slik i bilag 2:

«Lokaliteten ligger på grensen mellom Elverum og Trysil kommuner. Deler av lokaliteten ligger i Trysil. Avgrensingen utgjør et kompleks av meanderende elveparti der Flisa renner ut i Håsjøen.»

Området er gitt naturkvalitet B-verdi, og om verdibegrunnelsen fremgår samme sted:

«Lokaliteten innehar viktige elementer som er sjeldne i landskapet, og som er viktige for artsmangfoldet i området. Lokaliteten har et rikt artsmangfold og solblom er observert i lokaliteten. Størrelse, urørthet og artsmangfoldet gjør at lokaliteten gis B-verdi.»

Om naturtypene heter det samme sted:

«Elva har her avsatt mer eller mindre næringsrikt materiale over store flater. Området består av et kompleks av vierkjerr, sumpskog, høgstaudeskoger og ødenger, samt små partier med storstarrsump og fukteng. Sentralt i området ligger ei ca. 3 da stor, helt åpen ødeng med både fuktighetselskende og tørkee/skende arter. Høgstaudentene var utpreget lavvokste og sto ofte side om side med de utpregede tørkee/skende artene. Dette fenomenet skyldes trolig at området er fuktig i flomperioder, men er relativt tørt det meste av vekstsesongen. Enga bærer endel preg av beiting, trolig mest av vilt. Flere mindre ødenger forekommer også. I området finnes mange ulike sumpskog.»

Det konkluderes med under punktet om skjøtsel at «Lokaliteten bør spares for inngrep».

4 *Gjengroing og forsuring av Håsjøen*

Den planlagte overføring av største delen av tilsigsmengde av vann til Håsjøen er i prosjektet forutsatt overført til Osensjøen. Dette vil over tid ha betydelige negative konsekvenser for gjengroing og forsuring av Håsjøen. Vi vedlegger:

Bilag 3: Notat fra Jon Løken «Håsjøen — fare for gjengroing og forsuring over tid».

Av bilag 3 side 1 fremgår bl.a.:

«Dette innebærer at man snur ca. 10-15 km av et i dag uregulert vassdrag ved å flytte avløpet for Flisa fra i dag til Håsjøen syd til avløp i nord av vassdraget. Et etter vår oppfatning et betydelig naturinngrep i seg selv. Denne endringen av vannretning vil etter vår oppfatning over tid ha store negative konsekvenser for vannkvalitet og gjengroing av Håsjøen.

Utbyggingsprosjektet forutsetter at hele vannmengden fra Vesleflisa inn i Håsjøene renner ut i nordenden av sjøen, og vil etterlate den vesentligste delen av Håsjøen (alt vann syd for Håengsjøen) som et stillestående vannreservoar som gradvis forseemres og forsures og gir som resultat på sikt at Håsjøen kan gro igjen og reduseres til et sumpområde. Vanntilsiget fra små bekker og grøfter er minimale i store deler av året og vil ikke på noen måte kunne gi nødvendig utskifting av vannmassene i sjøen. Det er vår oppfatning at Håsjøen allerede i dag ligger på balansepunktet. Et redusert tilsig av friskvann vil gjøre at denne prosessen vil skyte fart.»

For øvrig vises til bilag 3 som våre parter slutter seg til. Når det gjelder konsekvensene for vannkvaliteten av det konsesjonssøkte tiltaket vil vannet i Håsjøen bli forsuret.

Bilag 4: Notat fra Norsk institutt for naturforskning 20. januar 2014.

Bilag 5: Notat fra Norsk institutt for vannforskning 19. desember 2013.

Dersom det gis konsesjon i tråd med konsesjonssøknaden må det uansett følges opp med pålegg om avbøtende tiltak. GI-B må bl.a. pålegges kalking av vannet i Håsjøene og dette må følges opp med relevant måleopplegg i sjøen. De avbøtende tiltak må påbegynnes i god tid før utbyggingen starter for å få et godt referansenivå.

5 *Tørrlagt elveløp Vesle Flisa nedstrøms*

Vesleflisa nedstrøms Håsjøen får sterkt redusert minstevannføring 0,040 m³/s. Dette er nær tørrlegging. Effekten vil virke i en lang elvestrekning. Selv om det kommer til vann underveis vil vannføringen være betydelig redusert når Vesleflisa møter Ulvåa ca. 18 km nedstrøms og danner elva Flisa. Elver er et sjeldent og viktig naturelement i skoglandskapet de renner gjennom da de skaper variasjon i flora og fauna. Den planlagte lave vannførselen vil medføre at det dyre-, plante- og friluftsliv som i dag er knyttet til Vesle Flisa og senere Flisa vassdraget vil svekkes.

Fløtterminner er et prioritert område i arbeidet med ny kulturminneplan i Elverum. Nedstrøms Flisa er det kulturminner i form av fløtningsinnretninger som holdes i hevd takket være vårflom og vannstrømningen i vassdraget. En reduksjon av vannføringen vurderes som en trussel mot de fløtningsminnene som finnes igjen i Flisavassdraget både i Elverum, Våler og Åsnes.

Nedstrøms Flisaelva, særlig i Våler og Åsnes, vil en redusert vannføring ha konsekvens for fritidsfiske i elva, som fra gammelt var ei god Ørret og harr elv. Etter endt fløting i 1985 har elva gjennom prosjekt vannmiljø (fiske og friluftsliv NVE sak nr. 8570) på 90 tallet blitt restaurert tilbake som et av de største elverestaureringsarbeid i sitt slag i Norge. Det er et svært stort potensial for fritidsfiske i elva i dag og den ble i 2015 en Fishspot lokalitet. I søknaden er ikke konsekvensen for Flisa nedstrøms vurdert i forhold til negative effekter for fiskesamfunnet og fritidsfiske.

I vassdraget nedstrøms Flisa er det registrert flere naturtyper som Lindmyra og Buskemyrene fra 2009 (intakt lavlandsmyr i innlandet). Elvemusling er registrert i Miljødirektoratets Naturbase (rødlista 2010). Denne er direkte truet, da denne er avhengig av gytende Ørret for å eksistere i vassdraget. En reduksjon i vannføringen, som bla. vil øke temperaturen i vassdraget vil være negativt for begge arter.

Søkkediket vannverk er drikkevannskilde for 5000 innbyggere i Åsnes og er under utvidelse. Søkkediet ligger i tilknytning til Flisa elva og hvilke konsekvenser reguleringen kan få for denne vannkilden er ikke vurdert.

Det er også å anta at en reduksjon av vannføringen vil øke faren for isgang, som har vært et problem i Flisa nedstrøms.

Konsesjon til GI-B vil vanskeliggjøre andre utbygginger. Dette kan være utbygginger hvor virkningene for miljøet er vesentlig mindre enn tiltakene i denne konsesjonssøknaden. Det vises til NVEs gjengivelse av uttalelsen fra Åsnes Kommuneskoger KF på side 13 i NVEs innstilling. Som det fremgår av uttalelsen har Åsnes kommune to aktuelle utbygginger i Sønsterudfallet og Valbyfossen i Flisaelva. Vedlagt følger forstudie av Sønsterudfallet og Valbyfossen datert 29. september 2014.

Bilag 6: Forstudie av Sønsterudfallet og Valbyfossen fra september 2014.

Disse prosjektene vil trolig kunne gi en årlig produksjon på totalt 13 GWh, en utbygging med betydelig mindre konfliktgrad enn prosjektet i GLBs konsesjonssøknad. Dersom GI-B gis konsesjon vil årlig produksjon i Sønsterudfallet og Valbyfossen trolig bli betydelig mindre, antakelig vil lønnsomheten bli så vidt påvirket at disse prosjektene ikke lar seg realisere dersom GLB gis konsesjon.

Konsesjon til GI-B vil videre medføre redusert produksjon i eksisterende kraftverk. Syversætre Foss Kraftverk ligger nederst i Flisavassdraget og fikk konsesjon 28. oktober 2009. Kraftverket vil få redusert vannføring og dermed redusert produksjon dersom GLB gis konsesjon. Det vises til NVEs innstilling side 44 hvor dette behandles under «Privatrettslige forhold»). Ved den interesseavveining som skal foretas når spørsmålet om konsesjon skal avgjøres er det åpenbart av betydning at GLBs prosjekt vil redusere produksjonen i eksisterende og planlagte kraftverk.

For øvrig fastholder våre parter de innvendinger som tidligere er gjort gjeldende til konsesjonssøknaden."

Glommens og Laagens Brukseierforening uttaler følgende ved brev av 19. november 2018:

"Innledning

OED avholdt 18. oktober 2018 sin sluttbefaring på GLBs konsesjonssøknad om overføringer til Osensjøen. På befaringen åpnet OED for at deltagerne på befaringen kunne komme med tillegguttalelser dersom det hadde kommet fram nye momenter av betydning for deres interesser i saken.

OED har oversendt uttalelser fra Åmot Elvelag og fra Lund&Co på vegne av grunneiere og 3 kommuner til GLB med anmodning om snarlige kommentarer.

I avsnittene nedenfor refereres hovedinnholdet i de 2 uttalelsene sammen med GLBs kommentarer til de ulike temaene som tas opp.

Som en generell kommentar til de 2 tilleggsuttalelsene vil GLB gjenta kommentaren vi hadde til tilleggsuttalelsene etter NVEs befaring om at høringsrunden har tilført lite nye momenter til saken. Det aller meste som tas opp er repetisjoner av argumenter på tema som allerede er omtalt enten i konsesjonssøknaden, i tidligere høringsuttalelser eller i GLBs kommentarer til tidligere høringsuttalelser.

Uttalelse fra Åmot Elvelag

Erosjon

I uttalelsen vises det til at det på informasjonsmøtet i Søre Osen 14. april 2015 ble hevdet at det var mangelfull oppfølging fra GLB på erosjonsproblematikken som følge av dagens regulering av Osensjøen. Åmot Elvelag mener denne problematikken bør følges opp for å kartlegge eventuelle langsiktige effekter av dagens regulering.

GLBs kommentar: Med basis i påstander på det nevnte informasjonsmøtet om mangelfull oppfølging av erosjonsproblematikk knyttet til eksisterende regulering av Osen og krav rundt samme problematikk i høringsuttalelser til konsesjonssøknaden, utarbeidet GLB i 2016 et notat på dette temaet som ble lagt ved våre kommentarer til høringsuttalelsene. Dette notatet dokumenterer hvordan GLB har fulgt opp erosjonsproblematikken og vår konklusjon er at det ikke medfører riktighet at oppfølgingen har vært mangelfull. For nærmere konkretisering se GLBs notat (vedlegg 1).

Påvirkning på Søndre Rena

Åmot Elvelag savner en redegjørelse for hvordan økt tilsig til Osensjøen pga overføring av inntil 13,5 m³/s vil påvirke omfanget av effektkjøring i Osa kraftverk.

GLBs kommentar: Omfanget av effektkjøring vil ikke bli merkbart endret som følge av overføringene.

I perioder med effektkjøring startes og stoppes Osa kraftverk avhengig av prisvariasjoner og kraftbehov over døgnet. Når det kjøres går stor sett ett eller to aggregater nær bestpunkt (ca 20 m³/s, evt. ca 40 m³/s). Dette mønsteret vil ikke endres selv om det blir ca 5% mer vanntilgang til magasinet. Over tid vil man nok se at det blir noen flere timer med kjøring på grunn av økt vanntilgang, men det vil ikke føre til flere eller større variasjoner enn det vi har i dag. Hvis kjøremønsteret endres i framtiden, vil det ha andre årsaker enn overføringene fra Øvre Flisa og Østre Æra.

Påvirkning på Søre Osa

Åmot Elvelag uttaler at redusert vannføring spesielt i vinterhalvåret er den største utfordringen for fisken i Søre Osa og at enhver ytterligere reduksjon i vannføringen vil bidra til å forsterke problemet med dårligere habitatkvalitet og dårligere næringstilbud grunnet lav vannstand. Ut fra dette foreslås det økt minstevannføring i Søre Osa som avbøtende tiltak for å kompensere for redusert vannføring nedstrøms samløpet med Østre Æra.

GLBs kommentar: Osensjøen har vært benyttet som reguleringsmagasin for vannkraftproduksjon siden 1917. I perioden fra 1917 til 1941 ble en gammel tømmerfløtingsdam brukt

til regulering for vannkraftformål. Tappingen fra reguleringsmagasinet i Osensjøen foregikk i sin helhet gjennom Søre Osa fram til Osa kraftverk ble ferdigstilt i 1981. Etter dette har det vært minstevannføringslipp (+ eventuell flomtapping) i Søre Osa, mens hoveddelen av avløpet fra Osensjøen har gått gjennom Osa kraftverk og direkte ut i Søndre Rena. Før Osa kraftverk ble tatt i bruk hadde følgelig Søre Osa en unaturlig høy vintervannføring pga tappingen av magasin vann for utnyttelse i kraftverkene i Søre Osa og videre nedstrøms i Glomma. I forhold til vannføringsmønsteret før byggingen av Osa kraftverk, er dagens minstevannføring en sterk reduksjon og en stor utfordring for fisken i Søre Osa. Den uregulerte vintervannføringen ut av Osensjøen (naturlig tilstanden) lå imidlertid betydelig nærmere dagens minstevannføringslipp på 2,5 m³/s enn vintervannføringen var fra 1917 og fram til byggingen av Osa kraftverk. 2,5 m³/s er betydelig høyere vannføring enn den en ville hatt i lavvannsperioder på vinteren under uregulerte forhold, jf. Q₉₅-vinter ut fra Osensjøen som er beregnet til 1,4 m³/s.

I tillegg ble det i 1997 utført avbøtende biotopjusterende tiltak i Søre Osa. Blant annet er det utført en rekke tiltak med utdyping av dypål og holer. Disse tiltakene bedrer forholdene for fisk i vassdraget fordi det gir flere områder med økt vanddyp selv i perioder med lav vannføring.

Påvirkning på Osensjøen

I uttalelsen pekes det på at NIVAs undersøkelse av vannkvaliteten i Håsjøen og Vesle Ossjøen viser at Håsjøen er betydelig mer humøs og dermed surere enn Vesle Ossjøen, og at overføringen av vann fra Håsjøen vil kunne påvirke søndre delen av Osensjøen i form av mer humøst vann og lavere pH. Det fremmes også krav om at kalking som avbøtende tiltak dersom det gis tillatelse til overføring av vann fra Øvre Flisa/Håsjøen.

GLBs kommentar: Mulig forsuring av søndre del av Osensjøen som følge av overføring av vann fra Håsjøen ble omtalt i våre kommentarer til høringsuttalelsene på konsesjonssøknaden i 2016, jf følgende avsnitt sakset fra side 23 i våre kommentarer:

«Uansett alternativ på oppdemmingen vil vannet fra Øvre Flisa være brunfarget og medføre økt forsuring og økt humusinnhold i Vesle Ossjøen. Effekten på søre delen av Osensjøen er vanskelig å kvantifisere. I fiskeundersøkelsen som ble gjennomført i 2013 nevnes det at det er målt pH-verdier på 5,1 i Næringa og 5,3 i Grylla i 1996. I 2013 ble laveste pH-verdi i Håsjøen målt til 5,4. Dette indikerer at vann fra Øvre Flisa har omtrent samme pH-verdi som tilløpselvene Næringa og Grylla og effekten på Osensjøen vil være at det tilføres mer vann med tilsvarende surhet og humusinnhold som vannet fra Næringa og Grylla. Hvor langt nordover i Osensjøen dette vil kunne spores avhenger av strømningsforhold, blandingsforhold og reguleringsregime. Det er anslått i fiskeundersøkelsen for Osensjøen at på gyteområdet for lagesild i Osensjøen 2 km nord for Vesle Ossjøen vil det ekstra vannet fra Øvre Flisa bare føre til marginale endringer i vannkjemien i området. For vannmassene i Osensjøen som helhet vil ikke den økte tilførselen av surt vann og humus ha noe målbar effekt».

Behov for kalking av vann fra Øvre Flisa ved overføring til Osensjøen må etter vår oppfatning vurderes ut fra dette. Hvis det mot formodning skulle vise seg å være behov for kalking av vannet som overføres vil dette være et tiltak som må komme som pålegg med hjemmel i standard naturforvaltningsvilkår.

Uttalelse fra advokatfirmaet Lund&Co på vegne av grunneiere og kommunene Elverum, Åsnes og Trysil

Fordelene oppveier ikke ulempene – betydelig lokal motstand

Grunneierne og kommunene som stiller seg bak uttalelsen fastholder at de samlede skader og ulemper for allmenne og private interesser overstiger de fordeler tiltaket vil medføre, og at det ikke bør gis konsesjon som omsøkt. Dersom det gis konsesjon mener de subsidiært at konsesjonen bør begrenses til overføringene, slik at det ikke gis tillatelse til regulering av det planlagte inntaksmagasinet i Håsjøene. Reguleringen medfører begrensede fordeler i forhold til økt kraftproduksjon samtidig som reguleringen har de største skadevirkningene.

I høringsuttalelsen pekes det også på at det er meget stor motstand mot konsesjonssøknaden både fra offentlige etater, berørte kommuner, interesseorganisasjoner, selskap og grunneiere.

GLBs kommentar: GLB skisserte allerede i konsesjonssøknaden en reguleringshøyde på kun 0,5 m i inntaksmagasinet i Håsjøene fordi inntaksmagasinet ikke er tenkt brukt aktivt som reguleringsmagasin, men skal ligge med en vannstand nær opptil HRV fordi dette er mest effektivt i forhold til overføringen. Dette er senere også presisert i våre kommentarer til høringsuttalelsene. Grunnen til at det ikke opereres med en fast vannstand for inntaksmagasinet er at det vil være en driftsteknisk utfordring å holde vannstanden på nøyaktig samme nivå gjennom hele året. NVE har også drøftet denne problemstillingen i sin innstilling og har foreslått en egen post i manøvreringsreglementet for å sikre at magasinet ikke brukes til aktiv regulering.

GLB finner grunn til å nyansere påstanden om motstanden mot prosjektet noe. De frammøtte deltagerne på befaringen var riktig nok gjennomgående negative til at det skal gis konsesjon for overføringene til Osensjøen, men det var overraskende få av de inviterte til befaringen som valgte å delta. Hverken Fylkesmannen i Hedmark, Vannområde Glomma, Hedmark fylkeskommune, eller 4 av 5 berørte kommuner deltok. Heller ikke frivillige organisasjoner (FNF Hedmark) deltok. Vår tolkning av dette er at de fraværende ikke ser på den aktuelle saken som spesielt viktig eller kontroversiell. I tillegg finnes det grunneiere som er positive til overføringen, men som ikke er med i grunneiernes samarbeidsutvalg, og dermed heller ikke var inviterte til befaringen.

Det er også verdt å merke seg at eiendommene til en rekke av grunneierne som er listet opp i oversikten over hvem som stiller seg bak høringsuttalelsen (bilag 1 i uttalelsen) ligger ved Osensjøen, og ikke i områdene som blir direkte berørte av overføringene det søkes om konsesjon for. Etter at tiltaket med økt senking av Osensjøen ble trukket fra søknaden, kan vi ikke se andre relevante koplinger mellom eiendommene langs Osensjøen og innholdet i høringsuttalelsen enn punktet der det pekes på at områdene rundt Osen og Håsjøene allerede er sterkt berørt av storsamfunnets inngrep gjennom Osenreguleringen, forsvarets anlegg og skytefelt og Raskiftet vindkraftanlegg.

Håsjøen N er en viktig naturtypelokalitet – Miljødirektoratets Naturbase

GLBs kommentar: Høringsuttalelsen tilfører ikke nye momenter til dette temaet.

Beskrivelsene av Håsjøen N i Naturbase er grundig omtalt/referert både i konsesjonssøknaden (s. 79 og 80), i GLBs kommentarer til høringsuttalelser under NVEs behandling av søknaden og i NVEs innstilling.

Gjengroing og forsuring av Håsjøen

I høringsuttalelsen trekkes det fram at størstedelen av tilsiget til Håsjøen er forutsatt overført til Osensjøen og at dette over tid vil ha betydelige negative konsekvenser for gjengroing og forsuring av Håsjøen. Det fremmes krav om at GLB må pålegges å kalke vannet i Håsjøene dersom det gis konsesjon i tråd med søknaden.

Det trekkes også fram at konsesjonssøknaden ikke tar opp effekten for fiskebestanden ved at vanngjennomstrømningen i Håsjøen langt på vei stopper opp.

I notatet fra Jon Løkken om fare for gjengroing og forsuring (bilag 3 til høringsuttalelsen) gis det uttrykk for at det er nødvendig med en konsekvensanalyse på disse temaene.

GLBs kommentar: Høringsuttalelsen bringer ikke nye vesentlige momenter inn på temaet gjengroing og forsuring ut over det som allerede er omtalt i konsesjonssøknad, i tidligere kommentarer til høringsuttalelsene og i NVEs innstilling.

Et poeng GLB har pekt på tidligere er at gjengroing av den type sjøer som Håsjøen representerer er en *naturlig* prosess og spørsmålet er i hvilken grad mindre vanngjennomstrømning vil øke gjengroingshastigheten. Dette må settes opp mot større innsjøoverflate og økt vanddyb pga oppdemming og hvor mye dette vil redusere gjengroingshastigheten.

I forhold til forsuring ble det tatt opp under befaringen at vannet som tilføres Hångsjøen fra oppstrøms nedbørfelt i dag, og som renner videre inn i Håsjøen, er surere enn vannet fra resten av nedbørfeltet til Håsjøen. Dette støttes av målinger referert i notat fra Sandlund og Linløkken 2014 (som er en del av utredningene til konsesjonssøknaden), hvor det vises til at pH i Øvre Flisa i 2005 ble målt til 4,9 til 5,5, mens pH i Håsjøen ble målt til 5,0 til 5,8. Selv om forskjellen i pH er liten, vil Håsjøen uansett tilføres mindre mengde surt vann enn i dag hvis vannet ledes gjennom Nordre Håsjøen for overføring til Osensjøen. At mindre vanngjennomstrømning i Håsjøen i seg selv skal medføre økt forsuring er det ikke dokumentasjon på i utredningsmaterialet.

Når det gjelder kalking av vannet i Håsjøene mener GLB det vil være en svært uvanlig praksis dersom forvaltningen pålegger kalking av en naturlig sur innsjø. En eventuell kalking måtte etter vår oppfatning være å kalke vannet som overføres til Osensjøen, men ut fra den marginale forsuringseffekten overføringen er antatt å kunne få i Osensjøen anser vi heller ikke dette som aktuelt, jf. kommentarene våre til uttalelsen fra Åmot Elvelag om påvirkning på Osensjøen.

Grunnen til at konsesjonssøknaden ikke tar opp effekten av redusert vanngjennomstrømning for fiskebestanden i Håsjøen er at fiskebestanden i utgangspunktet vurderes å ha svært liten verdi både som matressurs og for utøvelse av fritidsfiske både for lokalbefolkning og tilreisende fiskere. Under utarbeidelsen av konsesjonssøknaden fikk GLB gjennomført en undersøkelse av kvikksølvinnhold og bestandsstruktur hos abbor og gjedde i Håsjøen, jf NINA Minirapport 421. Denne undersøkelsen gir referansepunkt for bestandssituasjonen på abbor og gjedde før eventuell overføring.

GLB er ikke enig i at det er behov for en særskilt konsekvensanalyse mht. faren for gjengroing og forsuring av Håsjøen. NVE har i sin innstilling konkludert med at

kunnskapsgrunnlaget i den aktuelle saken som er konsesjonssøkt oppfyller de krav som naturmangfoldlovens § 8 stiller gjennom de utredningene og undersøkelsene som er gjennomført sammen med eksisterende kunnskap, innkomne høringsuttalelser, søkers kommentarer og innspill på NVEs befarings.

Tørrlagt elveløp Vesle Flisa nedstrøms

I høringsuttalelsen trekkes det frem at Vesle Flisa nedstrøms Håsjøen vil få sterkt redusert minstevannføring og at dette vil medføre at dyre-, plante- og friluftsliv som i dag er knyttet til Vesle Flisa og senere Flisavassdraget vil svekkes. Det påpekes også at redusert vannføring vurderes som en trussel mot gjenværende fløtingsminner i vassdraget og at redusert vannføring vil ha konsekvens for fritidsfiske i Flisaelva i Våler og Åsnes. Flisaelva ble på 90-tallet restaurert og har ifølge høringsuttalelsen svært stort potensiale for fritidsfiske. Det trekkes fram at i søknaden er konsekvensen for Flisa nedstrøms overføringspunktet ikke vurdert i forhold til effekter for fiskesamfunnet og for fritidsfiske.

Det pekes også på registrerte naturtyper som Lindmyra og Buskmyrene, at det er registrert elvemusling i vassdraget og at denne er avhengig av gytende ørret for å eksistere.

I høringsuttalelsen påpekes det at Søkkediket vannverk, som er drikkevannskilde for 5000 innbyggere i Åsnes, er under utvidelse og at konsekvensen reguleringen kan få for denne vannkilden ikke er vurdert. Det trekkes også fram at en konsesjon til GLB vil vanskeliggjøre andre utbygginger i Flisavassdraget. To aktuelle utbygginger nevnes, Sønsterudfallet og Valbyfossen med samlet mulig årsproduksjon på inntil 13 GWh, og det trekkes fram at virkningene for miljøet vil være vesentlig mindre for disse utbyggingene enn for overføringen av Øvre Flisa til Osensjøen.

Til slutt nevnes det også at en reduksjon av vannføringen vil øke faren for isgang.

GLBs kommentar: Hoveddelen av temaene som tas opp under overskriften «Tørrlagt elveløp Vesle Flisa nedstrøms» er grundig omtalt/referert både i konsesjonssøknaden, i GLBs kommentarer til høringsuttalelser under NVEs behandling av søknaden og i NVEs innstilling. Vi kan ikke se at det er kommet nye momenter i forhold til disse temaene og gjentar derfor kun kort hovedpunkter fra det som er skrevet tidligere i konsesjonsprosessen.

NINA gjennomførte høsten 2015 fiskeundersøkelse på elvestrekningen fra Håsjøen til samløpet med Halåa ca 6 mil nedstrøms Håsjøen (Sandlund 2015). Nedstrøms denne elvestrekningen er reduksjonen i middelvannføringen mindre enn 7,5 %. GLB mener derfor at det vil være så marginale effekter på fiskesamfunnet og på potensialet for fritidsfiske på denne elvestrekningen at nærmere utredninger vil være urimelig å kreve.

I våre kommentarer til høringsuttalelsen fra Åsnes Jakt og fiskeforening påpekte vi at observasjonen av elvemusling er knyttet til den delen av Flisaelva hvor vannføringsreduksjonen vil være marginal. GLB mener at tiltaket ikke vil ha betydning for denne artsforekomsten. Denne vurderingen fikk støtte av NVE i deres innstilling.

Søkkediket vannverk er omtalt i GLBs kommentarer til høringsuttalelsene og i NVEs innstilling. Hverken GLB eller NVE kan se at overføringen, som på denne lokaliteten gir en reduksjon i middelvannføring med 3 %, kan ha nevneverdige konsekvenser for

drikkevannsanlegget. I og med at det er den sureste delen av Øvre Flisa som planlegges overført vil tiltaket ikke gi surere vann ved drikkevannsanlegget.

Etter GLBs oppfatning vil ikke lønnsomheten for eventuelle utbyggingsprosjekter i Flisa-elva (Sønsterudfallet og Valbyfossen) avhenge av om overføringen av Øvre Flisa blir noe av eller ikke. Begge de nevnte prosjektene ligger i nedre del av Flisavassdraget hvor redusert vannmengde pga en overføring av Øvre Flisa vil være svært beskjeden og middelvannføringen vil reduseres kun med 3 %. Utbygging av Sønsterudfallet er tidligere vurdert som konsesjonspliktig av NVE, men det foreligger ingen konsesjonssøknad. Eidsiva Vannkraft har tidligere vurdert lønnsomheten ved utbygging av Valbyfossen og konkludert med at prosjektet ikke er lønnsomt. Det foreligger heller ingen konsesjonspliktavurdering eller konsesjonssøknad på Valbyfossen.

Forholdet til eksisterende Syversætre Foss Kraftverk AS er omtalt både i konsesjonssøknaden, i GLBs kommentarer til høringsuttalelsene og i NVEs innstilling, og løses gjennom kompensasjon for det økonomiske tapet som påføres kraftverket pga redusert vannføring hvis Øvre Flisa overføres til Osensjøen.

I søknaden framgår det at redusert vannføring nedstrøms Håsjøen vil gi litt raskere islegging på høsten og forsterking av hovedtrekket med stabile isforhold gjennom vinteren. GLB konkluderer med at dersom overføringen har noen effekt, vil den redusere faren for isgang. NVE støtter i sin innstilling denne vurderingen, og kan ikke se at overføring av Øvre Flisa vil øke faren for isgang i Flisaelva.

Referanser

Sandlund, O.T. 2013 Kvikksølvnivået i fisk i Håsjøen, Trysil, Hedmark. NINA Minirapport 421, 16 s.

Sandlund, O.T. 2015. Forekomst av fisk i strykpartier i Øvre Flisa, Elverum, Våler og Åsnes kommuner, Hedmark. NINA Minirapport 567B, 13 s. + vedlegg

Vedlegg 1

Osensjøen – status erosjonsforhold

1. Konsesjon

Osensjøen ble første gang regulert i 1847 som fløtningsmagasin, og fra 1917 som midlertidig statsregulering for flomdempings- og vannkraftformål. Hjemmel for nåværende reguleringshøyde på 6,6 m ble gitt i konsesjon av 1928. Relatert til naturlig vannstand innebærer reguleringen 1,7 m oppdemming og 4,9 m senkning. Full utnyttelse av senkningsmagasinet fordret betydelige kanaliseringsarbeider og hele reguleringshøyden ble første gang tatt i bruk i 1941. Tillatelsen til regulering av Osensjøen ble fornyet gjennom konsesjon gitt til GLB ved kgl.res. av 21. mai 1999.

2. Skjønn

Erosjonsforhold har vært gjenstand for vassdragsskjønn, og i denne sammenheng er følgende skjønn mest sentrale:

- Overskjønn 1931, i anledning reguleringskonsesjonen fra 1928.
- Ekspropriasjons-/etterskjønn 1981 i anledningen av utbygging av Nye Osa kraftverk og endret tappemønster for Osensjøen.

2.1 Overskjønn 1931

Reguleringskonsesjonen fra 1928 utløste vassdragsskjønn, og underskjønn ble avhjemlet samme år. Underskjønnets beslutninger om erosjon ble påanket og kom opp til ny behandling og avgjørelse i overskjønn i 1931. Statsgeolog Gunnar Holmsen utarbeidet en sakkyndig rapport av de planlagte regulerings innvirkning på geologiske forhold. Holmsen anslag gikk ut på at en stripe på 3,5 – 8,5 meter av stranden over tid ville bli erodert bort. Overskjønnet fastsatte økonomisk kompensasjon for aktuelle rettighetshavere. Overskjønnet i 1931 behandlet imidlertid ikke erosjon som følge av ras og utglidninger, dette temaet ble utsatt.

2.2. Ekspropriasjons-/etterskjønn 1981

Utbygging av Nye Osa kraftverk medførte endret tappemønster for Osensjøen og dette utløste nytt skjønn, samtidig ble også de utsatte tema fra skjønnet i 1931 behandlet. Sivilingeniør dr. Einar Tesaker var sakkyndig for skjønnet og utarbeidet en utredning om erosjonsforholdene rundt Osensjøen.

Sentrale vurderinger i skjønnet:

- Angående erosjon som følge av tidligere regulering ble dette jf. skjønnets pkt. 4.2.1 avgrenset slik: *«Det retten kan prøve og ta stilling til er bare erstatningskrav som har sammenheng med utsatte krav, dvs. utrasninger som har sammenheng med en langsiktig erosjon som skyldes at den nye strandlinjen undergraves etter hvert som strandflaten mellom HRV og LRV blir brattere ved utvasking.»*
- Skadekrav som hadde sammenheng med ras og utglidninger som følge av at elve- og bekkeløp hadde gravet seg dypt ned i den tidligere strandflate etter reguleringen ble også behandlet av skjønnet. I denne forbindelse er det viktig å merke seg at det kun er ved Næringa at skjønnet har vektlagt at det skal utføres nye erosjonssikringstiltak. I denne forbindelse henvises det til et eksisterende NVE-anlegg ved Sjøvang som skal forlenges og forsterkes, jf. skjønnets pkt. 4.2.2. *«For øvrig utfører Brukseierforeningen ikke noe for å sikre mot tilbakegraving. Retten tar hensyn til dette ved erstatningsfastsettelsen.»* Se også eget punkt om Næringa under.
- I forbindelse med Nye Osa kraftverk, jf. skjønnets pkt. 5 la retten til grunn at sjøen innenfor rammet av de tidligere fastsatte reguleringsgrensene kunne tappes raskere enn før, og at vannføringen fra sjøen kunne korttids reguleres etter kraftverkets behov. Tesaker påpekte at man måtte regne med at omfanget av ras i marbakken kunne øke, som følge av endringene i sjøens manøvrering. Skadeomfanget som følge av slik rasaktivitet ble vurdert som noe usikkert, og bedømmelsen av skadevirkningene bød derfor på noe tvil. *«Retten har ved sine vurderinger latt den tvil komme den enkelte grunneier til gode.»*

Skjønnsretten kommenterer også tidligere skjønn slik i pkt. 4.2.3 *«Retten er ved sin vurdering av forholdene for øvrig kommet til at de erosjonsvirkninger som foreligger i dag stort sett ligger innen rammen av de skadevirkninger som tidligere skjønn har regnet med».*

Med bakgrunn i grundige utredninger om forholdene som forelå fra de oppnevnte sakkyndige mente retten å ha et godt grunnlag for sin bedømmelse, og at det ikke var grunn til å utsette

behandling av noen av skadekravene, jf. skjønnets pkt. 5.2. Med hensyn til privatrettslige forhold er følgende av dette at både historiske og framtidige erosjonsskader er erstattet.

2.3 Forholdet til innmålte profiler

I forbindelse med siste skjønnsprosess ble det nedsatt en kommisjon for registrering og vurdering av erosjonsforhold. I regi av kommisjonen ble det valgt ut noen profilsteder rundt sjøen og disse ble innmålt i 1978 og 1979. Senere ble profilene kontrollmålt i 1980. En overvåking av profilene kunne gitt mer kunnskap om erosjonshastigheten i de enkelte profilene. Nå mente imidlertid skjønnsretten i 1981 at fortsatte målinger i strandsonen ikke var nødvendig for å fastsette erstatningene. Den tvil som Tesaker uttrykte om fremtidige skadevirkninger lot skjønnet komme den enkelte grunneier til gode. Som følge av at også fremtidige skadevirkninger etter skjønnet i 1981 ble erstattet, har skjønnet følgelig heller ikke avgjort noe om oppfølging av disse målingene.

I forbindelse med *Vannbruksplan for Osensjøen - delutredning erosjon* ble profilene likevel innmålt på nytt i 1991. Etter dette er profilene ikke kontrollmålt. I 2015 har GLB foretatt oppmåling av innsjøbunn utenfor en hytte på nordsiden av sjøen, som er i samme område som ett av de omtalte profilene.

3. Større erosjonssikringstiltak utenom reguleringsanleggene

Ved senkning av magasin vannstand under naturlig lavvannstand må det forventes noe tilbakegraving i bekke- og elveos på grunn av løse bunnmasser, særlig i nord og sørenden av sjøen. Derfor har GLB stedvis utført betydelige erosjonssikringsarbeider rundt Osensjøen enten i egen regi, eller bidratt med tilskudd til sikringsarbeider.

3.1 Nordre Osa

I 1939 ble det utført store sikringsarbeider for å sikre Osvik bru på nåværende riksveg 215 over Nordre Osa. Tiltaket er senere utvidet og forsterket flere ganger. GLB har tilsyns og vedlikeholdsansvar for sikringsanlegget.

3.2 Slemma

Nedenfor riksvegbrua over Slemma ble det også i 1939 utført sikringstiltak som siden har blitt supplert og forsterket flere ganger. Siste større arbeider ble utført i Slemma i 2013. Da var en terskel bestående av steinkister og styrtgulv av tre slitt, og denne ble i sin helhet erstattet med en ny løsmasseterskel plastret med sprengstein. GLB har tilsyns og vedlikeholdsansvar for sikringsanlegget.

3.3 Næringa

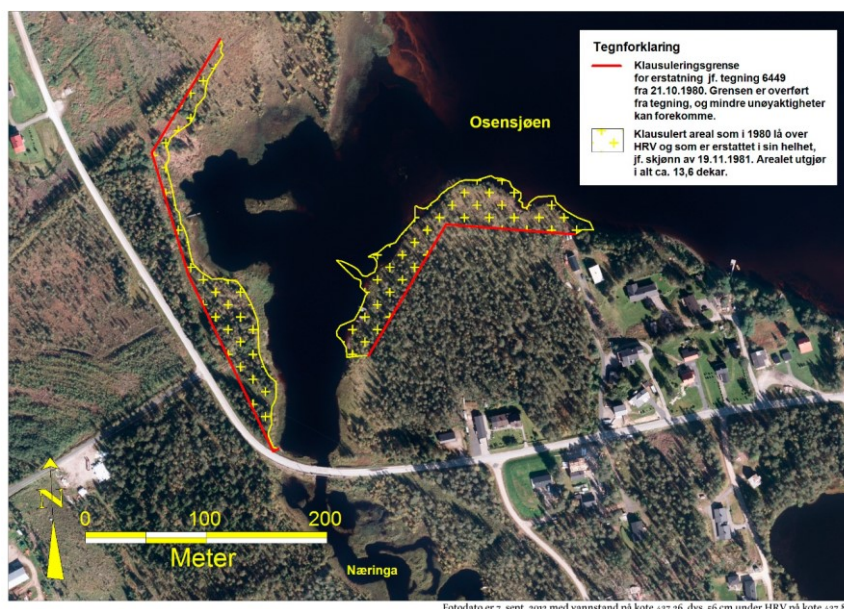
3.3.1 Strandsikring ved Sjøvang

For å sikre mot stranderosjon foran et boligområde ved Sjøvang øst for Næringas utløp i Osensjøen påtok GLB seg i 1982 sammen med NVE å forlenge og forsterke en bestående forbygning på stedet. Tiltaket er omtalt i pkt. 2 i de supplerende skjønnsforutsetningene i skjønnet fra 1981.

Sikringstiltaket ble utført som et ordinært NVE-anlegg hvor GLB betalte 75% av kostnadene. GLB har ikke tilsynsansvar for NVE-anlegg og har derfor ikke inngående kjennskap til anleggets tilstand.

3.3.2 Totalerstattet område ved utløpet

I skjønnet fra 1981 ble det fastsatt totalerstattning for areal mellom Næringas løp i reguleringssona og en klausuleringsgrense. Klausuleringsgrensen er overført til flyfoto i figur 1.

Figur 1 Næringas utløpsområde med inntegnet klausuleringsgrense fra 1981. Flybildet er datert 7. september 2012, og ingen steder er det aktiv erosjon som er i nærheten av å overskride de fastsatte grenser.

Mellom Næringa og klausuleringsgrensen er alt areal totalerstattet av GLB, og så lenge elveløpet ikke eroderer utover grensene er forholdet til grunneierne avklart. I 2004 og 2005 ble det utført erosjonssikring fra brua på fv. 562 og ca. 230 m nedover langs elveløpet i reguleringssona. GLB har tilsyns og vedlikeholdsansvar for sikringsanlegget.

3.4 Andre vassdragsnære anlegg GLB har bidratt til

I flere tilfeller har GLB på forespørsel bidratt med delfinansiering av tiltak mot erosjon ved Osensjøen, samt andre vassdragstiltak som kommer lokalmiljøet til gode. Når det gjelder bølgeerosjon i strandsonen er det på det rene at dette stedvis også ville forekommet ved en uregulert situasjon. Nå er det imidlertid vanskelig å skille hvilke deler av bølgeerosjonen som har sammenheng med reguleringen, og hvilke deler som også ville forekommet uten regulering. På bakgrunn av dette er det lang tradisjon for at NVE, kommunen, GLB og eventuelle andre parter i fellesskap står for finansiering av slike tiltak. Slike prosjekter blir normalt utført som *NVE-anlegg* og GLB har derfor ikke ansvar for tilsyn med disse tiltakene.

GLB tar forbehold om at det i årenes løp også kan være gitt tilskudd til andre tiltak enn de som er nevnt nedenfor.

Melgårdsbekken

I 2002 bidro GLB med tilskudd til erosjonssikring av Melgårdsbekken og dekket 40 % av kostnadene ved tiltaket.

Grylla

I 2006 bidro GLB med tilskudd til erosjonssikring av Grylla og dekket 25 % av kostnadene.

Osmundsand

I 2011 – 2012 bidro GLB med tilskudd til erosjonssikring av Osmundsand og dekket 25 % av kostnadene.

Friluftsanlegg ved Sjøenden

I 2013 bidro GLB med 300 000 kr i tilskudd til opparbeiding av molo og handicapbrygge i tilknytning til friområde med badeplass ved sjøenden i Trysil kommune.

3.5 Sikring av kulturminner

I 2014 utbetalte GLB på frivillig grunnlag 3,2 millioner i sektoravgift for kulturminnevern i forbindelse med fornyelse av reguleringskonsesjonen for Osensjøen fra 1999. Sektoravgiften forutsettes å skulle dekke kostnader til registrering, utgraving og sikring av kulturminner i Osensjøen.

3.6 Betinget tilsagn om tilskudd til tiltak i Nordre Osen

I forbindelse med søknad om tilleggsoverføringer til Osensjøen i 2015 har GLB gitt tilsagn om ytterligere tilskudd til planlegging og tiltak for allmennheten i Nordre Osen. Midlene blir først utløst dersom det gis konsesjon og GLB vedtar utbygging.

4. Oppsummering

I henhold til skjønnnet fra 1981 er alle tidligere og fremtidige forhold vedrørende erosjon av privatrettslig karakter opp- og avgjort. GLB mener derfor det kun er ved ekstraordinære situasjoner som skjønnnet ikke har tatt hensyn til, at GLB kan ha erstatningsansvar ovenfor private interesser. GLB har likevel tilsyns og vedlikeholdsansvar for sikringstiltak i Nordre Osa og Slemma. GLB er også forpliktet til å påse at Næringa ikke eroderer utover fastsatte klausuleringsgrenser ved utløpet. Erosjonssikringsanlegget ved Sjøvang er omtalt i skjønn og GLB er positivt innstilt til å bidra med tilskudd til eventuell nødvendig utbedring dersom vi mottar en anmodning om dette fra sikringsanleggets eier. For øvrig vil GLB som tidligere vurdere eventuelle nye søknader om tilskudd til erosjonssikringstiltak som fremmer allmenne interesser.

IV Olje- og energidepartementets bemerkninger

1 Innledning

GLB er en brukseierforening etter vassdragsreguleringsloven for vannkraftprodusentene i Glommavassdraget og Lågenvassdraget. GLB har 16 kommunale, fylkeskommunale og private kraftprodusenter som eiere/medlemmer. Brukseierne har til sammen over 50 kraftstasjoner i vassdraget, og det produseres årlig ca. 11 TWh. Dette utgjør ca. 9 % av den totale elektrisitetsproduksjonen i Norge.

GLB søker om følgende:

I. Etter vassdragsreguleringsloven, tillatelse til:

- å etablere inntaksmagasin i Håsjøene, Hångsjøen og Kjerringtjønnen i Øvre Flisa
- å overføre vann fra Øvre Flisa og fra Østre Æra til Osensjøen

II. Etter vannressursloven, tillatelse til:

- å gjennomføre de øvrige tekniske inngrepene i vassdraget som utbyggingen totalt sett medfører

III. Etter forurensningsloven:

- utslippstillatelse/vilkår for gjennomføring av nødvendig anleggsarbeid

IV. Etter oreigningsloven, tillatelse til:

- erverv av nødvendige arealer og rettigheter dersom det ikke oppnås minnelig avtale mellom søker og rettighetshaver
- å ta i bruk areal og rettigheter før skjønn er avholdt eller avtale er inngått med grunneiere og rettighetshavere (forhåndstiltredelse)

Ved brev av 30.09.2015 trakk GLB den delen av den opprinnelige søknaden som gjaldt økt senkning av Osensjøen.

De negative virkningene av det nå omsøkte prosjektet som trekkes fram av sakens ulike parter, er særlig knyttet til virkningene av oppdemming og regulering av inntaksmagasinet i Øvre Flisa, redusert vannføring i Flisavassdraget, mulig redusert vanngjennomstrømning og forsuring av Håsjøene og økning av kvikksølvkonsentrasjon i fisk. En del av høringspartene er bekymret for økt erosjon i inntaksmagasinet, i Vesle Ossjøen og i kanalen mellom Vesle Ossjøen og Osensjøen.

Undersøkelser utført av Norsk Institutt for Naturforskning viser at oppdemming av Øvre Flisa ikke vil påvirke fiskesamfunnet i øvre deler av Flisavassdraget. Overføring av Østre Æra vil imidlertid ha negativ virkning på den stasjonære ørretbestanden nedstrøms overføringspunktet.

Av de berørte kommuner er Åmot kommune positiv til søknaden, mens Trysil, Elverum, Våler og Åsnes er negative. Hedmark fylkeskommune er positiv til omsøkte tiltak. Østfold fylkeskommune (vannregionmyndighet for Glomma) har ingen merknader til søknaden. Fylkesmannen i Hedmark viser til fylkeskommunens saksutredning med behandling og vedtak.

2 NVEs innstilling

NVE har vurdert to oppdemningsalternativer (A451 og A452) og konkluderer med at alternativ A451 samlet sett er det alternativet som vil føre til minst ulempe for miljøet. Total utbyggingskostnad er litt høyere for A451, men begge alternativene vil være lønnsomme og øke den totale kraftproduksjonen i hovedsakelig Osa kraftverk med 18,6 GWh, fordelt på 10,7 GWh i vinterproduksjon og 7,9 GWh i sommerproduksjon.

NVE anbefaler at det gis konsesjon til alternativ A451. Det legges vekt på at prosjektet er lønnsomt, og vil gi ny regulerbar kraft. NVE mener ulempene er moderate og lar seg til dels avbøte med slipp av minstevannføring og god detaljplanlegging.

3 Vurderingsgrunnlaget

3.1 Kunnskapsgrunnlaget

Etter forvaltningsloven § 25 annet ledd første punktum skal forvaltningsorganet i begrunnelsen nevne de faktiske forhold som vedtaket bygger på. Er de faktiske forhold beskrevet av parten selv eller i et dokument som er kjent for parten, er en henvisning til tidligere fremstilling tilstrekkelig.

I departementets vurdering av om konsesjon etter vassdragslovgivningen skal gis, må fordeler og ulemper ved det omsøkte tiltaket veies opp mot hverandre. Skader og ulemper for både allmenne og private interesser skal hensyntas.

Bevaring av naturmangfoldet inngår i skjønnsutøvingen ved saksbehandlingen. Dette innebærer at miljøkonsekvensene ved omsøkte utbygging må vurderes i et helhetlig og langsiktig perspektiv, der de samfunnsøkonomiske fordelene avveies mot ulempene blant annet i form av forringelse eller tap av naturmangfold.

Bestemmelsen i naturmangfoldloven § 7 og prinsippene i loven §§ 8-12 legges til grunn som retningslinjer etter vassdragslovgivningen. Det vises i den sammenheng til forvaltningsmålene om naturtyper, økosystemer og arter i loven §§ 4-5. Disse forvaltningsmålene blir iaktatt ved departementets behandling av søknadene.

Departementet bygger på følgende kunnskapsgrunnlag:

- GLBs søknad av 2. februar 2015 med konsekvensutredning og tilhørende fagrapporter.
- GLBs brev av 30. september 2015 om å frafalle den delen av søknaden som gjelder økt senkning i Osensjøen
- NVEs innstilling av 28. mai 2018 med høringsuttalelser til søknaden
- Høringsuttalelser til NVEs innstilling
- Olje- og energidepartementets møte og befaring med høringspartene 18. oktober 2018
- Registreringer i naturbase
- Artsdatabanken

Konsesjonssøknaden med konsekvensutredningen (KU) er gjort kjent for partene ved NVEs høring av søknaden. I tillegg er konsekvensene av tiltaket grundig beskrevet i NVEs innstilling av 28. mai 2018. Partene er gjort kjent med innstillingen ved NVEs brev av samme dato.

Departementet vil derfor i stor utstrekning nøye seg med å vise til konsesjonssøknaden, KU og NVEs innstilling når det gjelder hvilke faktiske forhold som vedtaket bygger på.

Kravet til kunnskapsgrunnlaget skal etter naturmangfoldloven stå i et rimelig forhold til sakens karakter og risikoen for skade på naturmangfoldet.

3.2 Konsekvensutredninger

Mange høringsparter har som ledd i NVEs behandling kritisert konsekvensutredningene (KU). Det etterlyses grundigere utredninger av konsekvensene for følgende fagtemaer:

- Vannføring, grunnvann og isgang i Flisavassdraget
- Vannføring og flom i Rena elv og Glomma
- Vannkvalitet og forsuring i Håsjøen og Vesle Osensjøen
- Erosjon og utrasing i Håsjøen

- Landskap, naturmangfold og naturtyper rundt Håsjøen
- Fisk i Håsjøen og Flisavassdraget
- Friluftsliv, fiske og reiseliv i Flisavassdraget
- Skatter og avgifter til berørte kommuner

Berørte kommuner og grunneiernes arbeidsutvalg krevde at tiltakene i konsesjonssøknaden må konsekvensutredes i samsvar med § 7 i dagjeldende KU-forskrift 19.12.2014 nr. 1758. Denne er nå avløst av forskrift 21.06.2017 nr. 854.

Berørte kommuner og grunneiernes arbeidsutvalg argumenterte overfor NVE med at både økt senkning av Osensjøen og etablering av et inntaksmagasin i Øvre Flisa hver for seg utløser konsekvensutredningsplikt i henhold til KU-forskriften. Departementet vil påpeke at søknaden om økt senkning av Osensjøen er trukket, og følgelig er ikke kravet om KU-plikt for dette tiltaket lenger relevant å vurdere.

Kravet om at etablering av et inntaksmagasin i Øvre Flisa utløser KU-plikt begrunnes med at årlig tilsig av vann til inntaksmagasinet vil utgjøre 24,7 mill. m³, og dermed overstiges størrelseskriteriet på 10 mill. m³ angitt i KU-forskriften vedlegg I punkt 3.

NVE uttaler følgende om dette i innstillingen s 23:

"Inntaksmagasinet i Øvre Flisa vil være et «anlegg for oppdemming eller varig lagring av vann», og således oppfylle det første av to kumulative vilkår angitt i vedlegg I punkt 3. Etter NVEs vurdering er det imidlertid en uriktig tolkning av det andre vilkåret om «ny eller supplerende mengde oppdemmet eller lagret vann overstiger 10 millioner m³» å bruke årlig tilsig til magasinet som tall for oppdemmet eller lagret vannmengde. Det er volum med vann som til enhver tid er oppdemmet eller lagret som skal vurderes opp mot størrelseskriteriet på 10 mill. m³. Inntaksmagasinet for det største oppdemningsalternativet (A452) vil få et oppdemt totalvolum på ca. 1,8 mill. m³ mellom dagens vannstand og HRV, og et magasinivolum på 0,44 mill. m³ mellom HRV og LRV. Oppdemmet vann i det omsøkte inntaksmagasinet vil altså ikke overstige 10 mill. m³, og oppfyller ikke det andre kumulative vilkåret i KU-forskriften vedlegg I punkt 3. Det er derfor NVEs vurdering at konsesjonssøknaden ikke er påkrevet å inneholde en konsekvensutredning som tilfredsstiller kravene i KU-forskriften § 7."

Departementet slutter seg til NVEs begrunnelse. Dette innebærer at det ikke er grunnlag for å pålegge GLB ytterligere konsekvensutredninger av dette spørsmålet.

GLBs søknad er utformet i tråd med NVEs retningslinjer for O/U-søknader (Oppgradering og/eller utvidelse). I søknaden er det vedlagt kart og tegninger over alternativene A451, A452 og Østre Æra, fyllingskurver for Osensjøen, grunneierlister og klassifiseringsskjemaer for dammer og trykkrør. Det er i alt vedlagt åtte separate faglige undersøkelser, rapporter og utredninger. Vedlagt er blant annet GLBs egen hydrologi- og produksjonsutredning, en rapport utarbeidet av Multiconsult med landskapsvurderinger av tiltakene, undersøkelser av kjemisk vannkvalitet utført av NIVA, en NINA Minirapport og et notat om henholdsvis kvikksølvnivået i fisk i Håsjøen og vurdering av hvilken effekt de omsøkte tiltakene vil ha på fiskebestanden i Osensjøen og Håsjøen. Det er også vedlagt en statusrapport utarbeidet av NINA om ørret i Søre Osa og Østre Æra 30 år etter driftsstart for Osa kraftverk.

GLB har på bakgrunn av høringspartenes etterlysning av konsekvenser for fisk i Flisavassdraget fått NINA til å undersøke forekomst av fisk på strekningen fra Håsjødammen til samløpet med Halåa ca. 30 km nedstrøms Håsjøen. Undersøkelsen er sammenfattet i en NINA Minirapport vedlagt GLBs brev. I tillegg er det vedlagt et kart med GLBs egne beregninger av prosentvis reduksjon i middelvannføring på ulike punkter i Flisavassdraget etter overføring av Øvre Flisa til Osensjøen. Det er også lagt ved et notat fra GLB om status erosjonsforhold i Osensjøen. Vedlagt brevet er også en rapport utarbeidet av Hydrologiservice som viser beregninger og fordeling på berørte kommuner av de inntekter som realiseringen av prosjektet med overføring av Øvre Flisa og Østre Æra til Osensjøen, og økt senkning av Osensjøen, vil gi.

Etter departementets vurdering er mange av påstandene om at fagtemaene er for dårlig utredet basert på en antagelse om at de omsøkte tiltakene omfattes av KU-forskriften, og dermed skal konsekvensutredes etter § 7 i dagjeldende forskrift. De omsøkte tiltakene er som det fremgår ovenfor ikke KU-pliktige.

Kunnskapsgrunnlaget i saken oppfyller etter departementets vurdering kravene som stilles i naturmangfoldloven § 8.

Departementet viser for øvrig til innstillingen s 22 – 24 hvor spørsmålet om KU-plikt er utførlig beskrevet og vurdert av NVE.

4 Departementets vurdering

4.1 Samfunnsmessige hensyn

Osa kraftverk har i dag en midlere kraftproduksjon på 256 GWh. Overføringene av Øvre Flisa og Østre Æra vil øke produksjonen i kraftverket med 18,2 GWh. Overføringen av Øvre Flisa vil også gi økt tilsig til kraftverkene Løpet, Strandefossen, Skjefstadfoss og Braskereidfoss, og gi en produksjonsøkning på totalt 2,5 GWh ved disse kraftverkene. Overføring av Østre Æra vil gi en liten reduksjon i vanntilførselen til Søre Osa, som vil føre til en produksjonsreduksjon på totalt 2,1 GWh ved kraftverkene Kvernfall og Osfallet. Totalt vil overføringene bidra til å øke kraftproduksjonen med 18,6 GWh, fordelt på 10,7 GWh i vinterproduksjon og 7,9 GWh i sommerproduksjon.

Total utbyggingskostnad for prosjektet avhenger av hvilket oppdemningsalternativ i Øvre Flisa som velges. GLB har beregnet de totale utbyggingskostnadene for prosjektet til å være 32,6 mill. kr ved A452 og 34,0 mill. kr ved A451 (kostnadsnivå 01.01.2014-kroner). Med en total produksjon på 18,6 GWh blir den spesifikke utbyggingskostnad 1,75 kr/kWh ved A452 og 1,83 kr/kWh ved A451.

NVE har kontrollert GLBs produksjonsberegninger og kostnadsoverslag, og anser disse for å være rimelige. NVE har ingen innvendinger mot prosjektet ut fra en teknisk og økonomisk vurdering.

Utbyggingskostnadene er basert på anslag. Hvor store de faktiske utbyggingskostnadene vil bli, vil først være kjent etter at detaljplan og anbudskonkurranse er holdt. Det vil da være opp til søker å avgjøre om prosjektet totalt sett vil være bedriftsøkonomisk lønnsomt.

Prosjektet har en positiv nåverdi med bruk av NVEs basis prisbane og elsertifikatinntekter. Nåverdien er også positiv uten elsertifikatinntekter.

Nåverdiberegningene inngår i den videre vurderingen av prosjektets samlede fordeler og ulemper. I konsesjonsvurderingen vil departementet vurdere miljøvirkningene av tiltaket nærmere, og ta stilling til om tiltaket samlet sett vurderes som samfunnsøkonomisk lønnsomt.

4.2 Hydrologi

Øvre Flisa omfatter de fire innsjøene Håsjøen, Hængsjøen, Nordre Håsjøen og Kjerringtjøna. Nedbørfeltet til Øvre Flisa er 38 km² med en feltlengde på 10 km, og en medianhøyde på 566 moh. Middellavrenningen i feltet i perioden 1983 - 2012 var 20,3 l/s/ km².

Nedbørfeltet til Østre Æra er 26 km² med en feltlengde på 11 km, og en medianhøyde 601 moh. Middellavrenningen i feltet i perioden 1983 - 2012 var i likhet med Øvre Flisa på 20,3 l/s/ km².

I NVEs innstilling brukes navnet Vesleflisa om strekningen fra utløpet av Håsjøen til samløpet med Ulvåa. Nedstrøms samløpet Vesleflisa/Ulvåa brukes navnet Ulvåa ned til samløpet med Halåa. Derfra og nedstrøms til samløpet med Glomma brukes Flisaelva, eller bare Flisa.

Vannføringene like nedstrøms sperredammen i sørenden av Håsjøen og inntaksdammen i Østre Æra vil bli sterkt redusert. For å hindre tørrlegging av elvestrekningene nedstrøms foreslår GLB slipp av minstevannføring lik 5-persentilen, både vinter og sommer. Dette tilsvarer 0,04 m³/s forbi sperredammen i sørenden av Håsjøen og 0,03 m³/s forbi inntaksdammen i Østre Æra.

Ved minstevannføring på 40 l/s ut fra Håsjøen, har GLB beregnet middelvannføringen flere steder i Flisavassdraget. Rett oppstrøms samløpet Vesleflisa/Ulvåa er reduksjonen i Vesleflisa 41,8 %, mens reduksjonen er 13,5 % rett nedstrøms samløpet. I Flisaelva rett nedstrøms samløpet Ulvåa/Halåa er reduksjonen 7,6 %, mens reduksjonen ved utløpet av Flisa i Glomma er beregnet å være 2,7 %.

Ved minstevannføring på 30 l/s forbi inntaksdammen i Østre Æra har GLB beregnet at middelvannføringen ved samløpet Østre Æra/Søre Osa to km nedstrøms blir redusert fra 4,78 m³/s til 4,27 m³/s. I gjeldende manøvreringsreglement for regulering av Osensjøen stilles det krav om slipp av 6,0 m³/s og 2,5 m³/s i henholdsvis sommer- og vinterhalvåret.

Vanntemperatur, isforhold og lokalklima

Tiltaksområdet med Øvre Flisa, Osensjøen og Østre Æra ligger i et område med typisk innlandsklima. Det er relativt nedbørfattig, med kalde vintre og varme somre, samt store døgnsvingninger i lufttemperaturen om sommeren.

På grunn av de forholdsvis lave vintertemperaturene fryser alle deler av Øvre Flisa til om vinteren, unntatt de kraftigste strykstrekningene. Isforholdene er stabile gjennom hele vinterhalvåret. I forbindelse med våravsmeltingen kan det i dag forekomme episoder med isgang i Flisaelva.

Våler kommune uttaler at reduksjon i vannføringen i Flisaelva vil øke faren for isgang, og Elverum kommune hevder at tiltakets virkning på isgang er usikker.

Av søknaden går det fram at redusert vannføring nedstrøms sperredammen vil gi litt raskere islegging på høsten og forsterking av hovedtrekket med stabile isforhold gjennom vinteren. GLB kommenterer at dersom overføringen har noen effekt, vil det tvert imot redusere faren for isgang.

Årsaken er at tilsiget i våravsmeltingen reduseres og fordi overføringen demper flomvannføringer med inntil 8 m³/s.

Departementet er enig i GLBs vurdering og kan ikke se at overføring av Øvre Flisa vil øke faren for isgang i Flisaelva.

Overføring av Øvre Flisa vil gi høyere sommertemperatur og lavere vintertemperatur i elvestrekningene nedstrøms sperredammen i sørenden av Håsjøen. Overført del av nedbørfeltet er imidlertid så lite at temperaturendringen bare vil ha betydning i øvre del av Vesleflisa, for deretter å avta gradvis nedover i vassdraget. Overføringen av Østre Æra til Osensjøen vil ha samme effekt, ved at det blir noe høyere sommertemperatur og lavere vintertemperatur nedstrøms overføringspunktet og ned til samløpet med Søre Osa. I Søre Osa vil endringen i vanntemperatur på vannet fra Østre Æra få liten betydning for vanntemperaturen nedstrøms samløpet.

Grunnvann

Massene langs det planlagte magasinområdet i Øvre Flisa består for det meste av grusholdig morene med forholdsvis god gjennomtrengelighet. Løsmassene langs den delen av Østre Æra som berøres av overføringen, har ifølge GLB temmelig lik sammensetning som massene langs Øvre Flisa ut fra vegetasjonsdekket.

Med god gjennomtrengelighet i løsmassene vil grunnvannsnivået i stor grad korrespondere med vannføringen i elva. Overføringene vil derfor medføre en senkning av grunnvannsnivået langs minstevannføringsstrekningene nedstrøms sperredammene i sørenden av Håsjøen og i Østre Æra. Grunnvannsnivået vil da korrespondere med ny vannføring. Dette innebærer at grunnvannstanden under det nye inntaksmagasinet i Øvre Flisa vil bli hevet.

Etter departementets vurdering er tiltakets virkning på grunnvann ikke avgjørende for konsesjonsspørsmålet.

Flom

Overføring av Øvre Flisa vil redusere flomvannføringen i Flisaelven med inntil 8,0 m³/s, som vil være overføringskapasiteten fra Håsjømagasinet til Osensjøen. Dette vil være status så lenge det er plass i Osensjøen til å ta imot vannet uten å øke flomvannføringen ut av Osensjøen. Hvis reguleringsmagasinet i Osensjøen er fullt og det oppstår fare for å øke flomvannføringen i Søre Osa ut fra Osensjøen, vil overføringen bli stengt og flomforholdene i Flisa vil være slik de er i dag. Vannstanden ved middelflom i Håsjøene er pr. i dag på kote 450,29, mens heving til kote 451,27/452,27 (A451/A452) gir betydelig høyere vannstand. For A452 med LRV 451,77 vil framtidig vannstand alltid ligge minst 1,5 m over dagens midlere flomvannstand.

Tilsvarende som for overføringen av Øvre Flisa, vil overføring av Østra Æra redusere flomvannføringen i Østre Æra og Søre Osa tilsvarende overføringskapasiteten på 5,5 m³/s. Ved fullt magasin i Osensjøen og fare for å øke flomvannføringen i øvre del av Søre Osa vil overføringen kunne stenges slik at flomvannføringen i Østre Æra og Søre Osa blir som i dag.

Våler kommune etterlyser mer informasjon om hvordan overføringene av Øvre Flisa og Østre Æra vil påvirke vannføringen i Rena elv og Glomma, og er bekymret for virkningen av overføringene på allerede flomutsatte eiendommer og jordbruksarealer. I kommentarer til Våler kommunes uttalelse understreker GLB at overføringene ikke vil føre til økte flomtopper i Glomma mellom Rena og Flisa så lenge Osensjømagasinet ikke er fullt. Ved fare for overløp på

Osendammen kan overføringen fra Øvre Flisa stenges. På den måten unngås økte negative effekter på flomutsatte jordbruksarealer langs Glomma som kan tilskrives overføringen. Dessuten vil en ekstra vannføring på maksimalt 8 m³/s være marginal i forhold til en flomvannføring i Glomma som kan overstige 1000 m³/s.

Det hevdes at overføringene i betydelig grad vil øke vannmengden som går gjennom Osa kraftverk og ut i Rena elv. GLB bemerker at overføringene ikke vil føre til endringer i slukeevnen og den maksimale vannmengde som går gjennom Osa kraftverk. Eneste endringen vil bli at kraftverket i lengre perioder enn i dag kan kjøres på vannføringer som ligger nærmere opp mot maksimal slukeevne. Eventuelt flomtap fra Osensjøen vil komme ut i Rena elv gjennom Søre Osa.

Etter NVEs vurdering vil ingen av overføringene forverre flomforholdene i de planlagte tiltaksområdene, og de vil etter NVEs vurdering ikke bidra negativt ved flomsituasjoner i Rena elv og Glomma. Dersom det gis konsesjon til overføringene, foreslår NVE at det stilles krav i manøvreringsmagasinet om at overføringene skal stanses ved samtidig flomvannføring og magasin vannstand nær HRV i Osensjøen.

Departementet slutter seg til NVEs vurdering av spørsmålet om flom.

4.3 Erosjon og sedimenttransport

Området i Øvre Flisa som planlegges oppdemt er lite utsatt for erosjon i dag. Elvestrekningen nedstrøms planlagt sperredam i sørenden av Håsjøen har fallforhold og elvekanter som gjør elvestrekningen lite utsatt for erosjon. Elvestrekningen nedstrøms planlagt inntak i Østre Æra ligger på løsmasser som er lite eksponerte for erosjon.

Flere høringsinstanser påpeker at Håsjøen innehar en rekke morenerygger som strekker seg ut i sjøen. Disse ryggene består hovedsakelig av løse grusmasser. Ved permanent oppdemming vil den etablerte strandlinjen bli oversvømt og høringspartene frykter økt erosjon i moreneryggene når nytt nivå etableres, særlig hvis det gis tillatelse til aktiv regulering av magasinet. Enkelte høringsparter er også bekymret for at overføringen fra Øvre Flisa til Osensjøen vil føre til utvasking av sandbanker fra det nye inntaksmagasinet over til Osensjøen, og at økt vanngjennomstrømning gjennom Vesle Ossjøen vil kunne medføre økt erosjon i dette området.

I følge GLB søkes det om en regulerings høyde på 50 cm, fordi det driftsteknisk vil være vanskelig å låse seg til en vannstand som ligger eksakt på en gitt høyde. Tilsiget til magasinet vil variere og ventilen i overføringen må justeres etter variasjonene i tilsig for å stabilisere magasin vannstanden.

GLB opplyser at magasin vannstanden sjelden vil få svingninger på 50 cm. Vannstanden vil som hovedregel ligge konstant tett opp mot HRV fordi dette gir størst fallhøyde og dermed mest effektiv overføring av vannet gjennom rørgaten til Vesle Ossjøen. I følge GLB vil en regulerings høyde på 50 cm være mindre enn den naturlige, uregulerte variasjonen på 80 cm som vannstanden i Håsjøen har gjennom året i et normalår. Det meste av inntaksmagasinet vil også ligge beskyttet mot vind slik at bølgeslagserosjonen i strandsonen vil være liten.

GLB viser til at strømhastigheten i det nye inntaksmagasinet vil være såpass lav at eventuelle eroderte masser fra etablering av ny strandlinje vil sedimenteres i selve inntaksmagasinet før de

når inntakspunktet for overføring til Vesle Ossjøen. NVE støtter GLBs vurdering at det er lite sannsynlig at eroderte masser vil bli overført til Osensjøen.

Overføring av vann fra inntaksmagasinet i Øvre Flisa vil føre til økt vanngjennomstrømning gjennom Vesle Ossjøen i den sydlige enden av Osensjøen. GLB erkjenner at økt vanngjennomstrømning vil kunne medføre økt erosjon ved enkelte punkter i Vesle Ossjøen og kanalen mellom Vesle Ossjøen og Osensjøen. GLB er positiv til å gjennomføre sikringstiltak i Vesle Ossjøen og kanalen dersom det oppstår behov for dette.

NVE registrerer at etablering av en ny strandlinje 1,7 m (A451) eller 2,7 m (A452) over dagens normalvannstand i Håsjøen vil kunne gi en viss utvaskingseffekt. Det vil ikke foregå en aktiv regulering, og ifølge GLB er det kun på våren at vannstanden vil senkes ned mot LRV. For å utnytte en så høy fallhøyde som mulig vil vannstanden holdes så nær HRV som mulig resten av året. På denne bakgrunn, og fordi 50 cm regulerings høyde vil være mindre enn naturlig vannstandsvariasjon, er det NVEs vurdering at etablering av et inntaksmagasin i Øvre Flisa ikke vil føre til vesentlige erosjonseffekter langs den nye strandlinjen.

Dersom det gis konsesjon til tiltaket og det viser seg at overføringen fra Øvre Flisa medfører eller øker sannsynligheten for erosjonsskader, kan NVE med hjemmel i vilkårene post 12 pålegge GLB å bekoste sikringsarbeider eller delta med en del av utgiftene forbundet med dette.

Departementet slutter seg til NVEs standpunkt.

4.4 Vannkvalitet

NIVAs vannkvalitetsundersøkelse i Håsjøen og Vesle Ossjøen viser at Håsjøen er betydelig mer humøs og derfor surere enn Vesle Ossjøen. Undersøkelsen viser også at konsentrasjonen av fosfor og nitrogen er moderat i begge innsjøene. Nitratkonsentrasjonen er lav i sommerprøvene (vekstsesongen), men betydelig høyere etter høstsirkulasjonen, spesielt i Vesle Ossjøen. GLB har ikke fått gjennomført noen egen vannkvalitetsundersøkelse i Østre Æra, men ut fra arealfordelingen og arealbruken i nedbørfeltet antar GLB at vannkvaliteten er temmelig lik vannkvaliteten i Øvre Flisa.

Det naturlige tilsiget til søre deler av Osensjøen er omtrent 100 millioner m³ vann pr år. De humøse sideelvene Næringa og Grylla, som har innløp helt sør i Osensjøen, bidrar med 20-30 prosent av vannet. En ekstra overføring av 20 millioner m³ vann pr år fra Øvre Flisa til Vesle Ossjøen vil utgjøre et betydelig bidrag. Tidligere målinger har vist at Næringa og Grylla har omtrent samme pH-nivå som vann fra Øvre Flisa (5,1 – 5,4). Effekten på Osensjøen vil være at det tilføres mer vann med tilsvarende surhet og humusinnhold som vannet fra Næringa og Grylla. Hvor langt nordover i Osensjøen dette vil kunne spores avhenger av strømningsforhold, blandingsforhold og reguleringsregime. Det er anslått i NINAs fiskeundersøkelse for Osensjøen (notat av 20.01.2014) at vannkjemien i gyteområdet for lågåsild i Osensjøen, ca. 2 km nord for Vesle Ossjøen, bare vil få marginale endringer som følge av ekstra vanntilførsel fra Øvre Flisa.

Departementet er enig i GLBs vurdering om at overføring av surere og mer humøst vann fra Øvre Flisa og Østre Æra vil bety lite for Osensjøen som helhet, i og med at Osensjøens totale tilsig er på 667 millioner m³ per år. Dette er mye mer enn vannmengden som planlegges overført.

Ved begge alternativene for oppdemming av Øvre Flisa vil overført vann være brunfarget og medføre økt forsuring og økt humusinnhold i Vesle Ossjøen. Departementet har merket seg at

GLB mener humustransporten over til Vesle Osjøen og videre til Osensjøen vil være lavere ved A451 enn ved A452. Etter GLBs oppfatning vil Nordre Håsjøen ved A451 tjene som et sedimentasjonsbasseng for partikulært organisk materiale som frigis ved oppdemmingen.

Redusert vannføring på minstevannføringsstrekningene i Vesleflisa og Østre Æra vil øke vanntemperaturen om sommeren og kan gi økt algevekst/begroing på de øvre delene av strekningene.

Elverum, Åsnes og Trysil kommuner og berørte grunneiere ved advokat Ulf Larsen hevder at den planlagte overføringen av Øvre Flisa vil føre til gjengroing og forsuring av Håsjøen, og at det er nødvendig med en KU av disse temaene. Det fremmes også krav om at GLB må pålegges å kalke vannet i Håsjøene dersom konsesjonssøknaden innvilges.

GLB har tidligere fremhevet at gjengroing av den type sjøer som Håsjøen representerer er en naturlig prosess, og spørsmålet er i hvilken grad mindre vanngjennomstrømning vil øke gjengroingshastigheten. Dette må settes opp mot større innsjøoverflate og økt vanddyp pga. oppdemming og hvor mye dette vil redusere gjengroingshastigheten.

Det ble tatt opp under departementets befaring at vannet som tilføres Håengsjøen fra oppstrøms nedbørfelt i dag, og som renner videre inn i Håsjøen, er surere enn vannet fra resten av nedbørfeltet til Håsjøen. Dette understøttes av målinger referert i notat fra Sandlund og Linløkken 2014, som er en del av utredningene til konsesjonssøknaden. Ifølge GLB vil Håsjøen uansett tilføres mindre mengde surt vann enn i dag, hvis vannet ledes gjennom Nordre Håsjøen for overføring til Osensjøen. At mindre vanngjennomstrømning i Håsjøen i seg selv skal medføre økt forsuring er det ifølge GLB ikke dokumentasjon for i utredningsmaterialet.

Når det gjelder kalking av vannet i Håsjøene mener GLB det vil være en svært uvanlig praksis dersom forvaltningen pålegger kalking av en naturlig sur innsjø.

GLB er ikke enig i at det er behov for en særskilt konsekvensanalyse om faren for gjengroing og forsuring av Håsjøen. NVE har i innstillingen konkludert med at kunnskapsgrunnlaget i den aktuelle saken som er konsesjonssøkt oppfyller de krav som naturmangfoldloven § 8 stiller gjennom de utredningene og undersøkelsene som er gjennomført sammen med eksisterende kunnskap, innkomne høringsuttalelser, søkers kommentarer og innspill på NVEs befaring.

Departementet kan ut fra det foreliggende utredningsmateriale ikke se at mindre vanngjennomstrømning i Håsjøen vil medføre økt fare for gjengroing og forsuring. En kan heller ikke se at det er behov for å pålegge ytterligere KU om dette temaet. Departementet anser Håsjøen som en naturlig sur innsjø, og vil ikke tilrå pålegg om kalking.

Departementet har kommet til at virkningene for vannkvaliteten ikke vil være av avgjørende betydning for vurderingen av konsesjonsspørsmålet.

4.5 Naturtyper og biologisk mangfold

Innenfor tiltaksområdet i Øvre Flisa, Flisavassdraget og Østre Æra er det registrert flere naturtypeområder i Naturbase. Av søknaden går det fram at én naturtypelokalitet vil bli direkte påvirket, mens to andre lokaliteter ligger kloss inntil berørte områder. Ingen utvalgte naturtyper vil bli berørt.

Naturtyper og rødlistede arter – Øvre Flisa

Håsjøen Nord er registrert som en viktig naturtypelokalitet (B-verdi). Lokaliteten dekker området rundt Håengsjøen og nordre del av Håsjøen. Lokaliteten innehar viktige elementer som er sjeldne i landskapet og som er viktige for artsmangfoldet i området. GLBs omsøkte oppdemming av Håsjøen og Håengsjøen vil sette deler av lokaliteten under vann, og A452 vil demme opp større arealer enn A451.

Solblom er registrert i Håsjøen Nord. Den er oppført som sårbar (VU) i Norsk rødliste for arter 2015. Solblom er hovedsakelig knyttet til slåtteeeng, naturbeitemark og hagemarkskog. Ut fra den habitatbeskrivelsen antar GLB at funnet ved Håsjøen er knyttet til de tørrere og høytliggende delene av lokaliteten, og ikke påvirkes ved etablering av inntaksmagasinet. Sannsynligheten for påvirkning synes likevel større ved oppdemming etter A452 enn etter A451.

Håsjøen Nord er et yngleområde for storlom. GLB opplyser i søknaden at større sammenhengende vannspeil, bedre tilgang på fastmarksbredder tett inntil vannkanten og mer stabil vannstand, vil kunne gjøre Håsjøen bedre egnet som leveområde for storlom enn i dag. Noen høringsinstanser hevder at storlom er svært sårbar for vannstandsendringer i rugeperioden og den første tiden etter klekking, og at en regulering på 50 cm vil ha store negative innvirkninger på storlompopulasjonen i området. Noen hevder også at dårligere fiskeforhold i vannet som følge av oppdemmingen vil ha negativ virkning på storlom, fordi fisk er det viktigste næringsgrunnlaget for storlom. Storlom har status som livskraftig (LC) i Norsk rødliste for arter 2015. Storlom legger reir tett inntil vannkanten ved store vegetasjonsfattige vann. Det spiller mindre rolle om vannet den hekker ved er fisketomt, bare den kan hente føde i nærheten. Det er viktig at det på hekkeplassen er torvkanter, torvholmer eller jevne fastmarksbredder langs vannkanten der reiret plasseres. Eggene legges fra først i mai til først i juli alt etter breddegrad, høyde over havet og isgang. Rugetiden er fire uker, og ungene forlater reiret etter et par døgn.

En permanent heving av vannstanden i Håsjøen vil resultere i at de flate bløtmyrpartiene mellom dagens strandlinje og fastmarka innenfor oversvømmes. Det blir kortere avstand mellom strandkanten og fastmark hvor storlom kan finne egnet reirlokaltet. Både høringspartene og GLB viser til at storlom er meget ømfintlig for variasjoner i vannstanden i rugetida. GLBs hydrologiske observasjoner viser at vannstanden i Håsjøen i et normalår varierer med opptil 80 cm i løpet av mai måned, som normalt er rugetida for storlom ved Håsjøen. GLB har som målsetning å holde vannstanden i inntaksmagasinet tilnærmet stabilt på HRV gjennom hele mai måned. Ettersom volumet på inntaksmagasinet vil være relativt lite, er det GLBs vurdering at det normalt vil være mer enn nok vann til å fylle magasinet opp til HRV innen 1. mai hvis vannstanden ligger på LRV 20. april. GLB viser til at selv i tørråret 1996 var det mer enn nok vann til å fylle fra 20. april til 1. mai.

På denne bakgrunn vil etableringen av inntaksmagasin i Øvre Flisa etter departementets vurdering ikke føre til negative virkninger for hekkende storlom eller andre vanntilknyttede fuglearter ved Håsjøen. Et viktig moment i vurderingen er at dagens uregulerte vannstandsvariasjoner ofte er større enn GLBs omsøkte regulerings høyde. Det forutsettes at første oppfylling av magasinet ikke skal skje i hekkesesongen når storlom og andre vanntilpassede fuglearter er sårbare for vannstandsstigning.

En eldre fisketom dam «Tjennmoen», rett nord for rv. 25, er registrert som en viktig naturtypelokalitet. Dammen er et yngleområde for småsalamander, som er kategorisert som

livskraftig (LC) i Norsk rødliste for arter 2015. Naturtypelokaliteten ligger tett inntil de foreslåtte alternativene for rørgatetrase mellom inntaksmagasinet i Øvre Flisa og Vesle Ossjøen. GLB opplyser at traseene er justert slik at de ikke skal påvirke eller medføre skader på småsalamanderlokaliteten. Departementet forutsetter at denne lokaliteten ikke blir negativt påvirket av rørgaten, hverken i anleggsfasen eller driftsfasen.

Naturtyper og rødlistede arter – Østre Æra

Nedstrøms det planlagte overføringspunktet i Østre Æra er naturtypelokaliteten Kjøsætra registrert som lokalt viktig (C-verdi). Lokaliteten ligger nær en del av elvestrekningen som får minstevannføring. Lokaliteten har verdi som åpen, lite gjengrodd naturbeitemark. Undergrunnen består av grovsteinet elveør med noe finere avsetninger på toppen. Tørrlendt undergrunn antas å være årsak til at vollen er lite gjengrodd. GLB opplyser at reduksjon i vannføringen som følge av overføringen vil kunne forsterke virkningen av tørrlendt undergrunn, og dermed bidra til å forsinke gjengroingen av beitevollen. Departementet legger som NVE til grunn at vannføringsreduksjonen her vil ha få andre virkninger for Kjøsætralokaliteten.

Åmot kommune viser til to naturtypelokaliteter som ikke er beskrevet i søknaden. Vest for Kjølsetra, på andre siden av den lokale veien, er det registrert en viktig naturtypelokalitet av rik sump- og kildeskog. Lokaliteten ligger på det nærmeste 85-90 m fra Østre Æra. På østsiden av Østre Æra og Kjøsætra, på det nærmeste 15-20 m fra elvestrekningen, er det registrert en lokalt viktig sump- og kildeskog. Sump- og kildeskog er skog eller kratt som vokser på mark med høyt grunnvannsnivå og/eller jevn og rikelig tilførsel av markvann. Langs minstevannføringsstrekningen i Østre Æra vil grunnvannsnivået trolig bli noe senket. Dette kan gi en liten negativ effekt på de deler av lokalitetene som ligger nærmest elvestrekningen. Etter departementets vurdering antas effekten å bli beskjedent for disse to naturtypelokalitetene, forutsatt at det slippes minstevannføring forbi sperredammen i Østre Æra i tråd med NVEs innstilling.

Naturtyper og rødlistede arter – Flisavassdraget

Våler kommune er bekymret for at redusert vannføring i Flisa vil ha negative virkninger på elvemusling, edelkreps og strybarkmåler. Også kommuner og grunneiere v/adv. Larsen hevder at den reduserte vannføringen i Flisa vil være negativ for elvemuslingen. GLB uttaler at naturtypene og rødlistearter som trekkes fram er knyttet til den delen av Flisavassdraget hvor vannføringsreduksjonen vil være marginal, og hevder at tiltaket ikke vil ha betydning for disse lokalitetene. Det er ikke registrert noen utvalgte naturtyper i Flisavassdraget.

Det er ikke registrert noen rødlistearter i Vesleflisa eller Ulvåa. Det er ikke registrert edelkreps i Naturbase i Flisavassdraget, men ifølge GLB ble det funnet 7 kreps ved prøvefiske foretatt av NINA i Flisavassdraget i 2010. Funnet ble gjort 2 km fra samløpet mellom Flisa og Glomma. Strybarkmåler har status som nær truet, men overføring av Øvre Flisa vil ikke påvirke denne arten. Både strandsnipe og fossefall har status som livskraftig i Norsk rødliste for arter 2015, og er observert på lokaliteter i Flisavassdraget. Registreringer av elvesandjeger (sterkt truet) er gjort på lokaliteter nedstrøms samløpet Flisa/Glomma, og vil ikke påvirkes av det omsøkte tiltaket.

Felles for de naturtyper og arter som trekkes fram, er at de er lokalisert i Flisaelva der vannføringsreduksjonen blir 7,6 % eller mindre. Etter departementets vurdering vil tiltakets virkninger på naturtyper og fauna i Flisaelva være svært begrenset ved en såpass lav vannføringsreduksjon.

Tiltakets virkninger på fisk og elvemusling i Flisavassdraget er vurdert i kapittelet nedenfor om akvatisk miljø i Flisavassdraget.

Konklusjon naturtyper og rødlistede arter

Departementet mener at inntaksmagasinet virkning på naturtypen Håsjøen Nord og dets mulige effekt på den rødlistede arten solblom er et moment i konsesjonsspørsmålet. Sannsynligheten for påvirkning er større ved oppdemming etter A452 enn ved A451. Etter departementets vurdering vil de omsøkte tiltakene ha små eller ingen konsekvenser for andre naturtyper og rødlistede arter.

Akvatisk miljø – Håsjøene

Øvre Flisa med innsjøene Håsjøen, Håengsjøen, Nordre Håsjøen og Kjerringtjønnna er preget av høy myrfrekvens i nedbørfeltet. Dette resulterer i brunfarget, surt vann med høyt humusinnhold.

Fiskesamfunnet i Håsjøene (Håsjøen, Håengsjøen og Nordre Håsjøen) består av abbor og gjedde, og mulig en tynn restbestand av mort. Håsjøen byr på gode habitatforhold for gjedde.

Abborbestanden er fåtallig og småvokst, noe som trolig skyldes en relativt tallrik gjeddebestand.

Prøvefiske har vist at både abbor og gjedde i Håsjøen har relativt høyt kvikksølvinnhold.

Anbefalt kostholdsgrense er 0,5 mg Hg/kg. Abbor i Håsjøen passerer denne grensa når den er ca. 18 cm og veier 140 g. Prøvefisket har viste at omtrent samtlige fangede gjedder har kvikksølvinnhold over anbefalt grense.

I følge GLB vil både abbor, gjedde og mort tåle en heving av vannspeilet uten problemer.

Hevingen vil innebære at betydelige myrområder blir oversvømt, noe som kan medføre økt metylering av kvikksølv og dermed høyere kvikksølvkonsentrasjon i fisk for en periode på 10-20 år. Oppdemmingen vil også innebære at avløpet flyttes fra sørenden til nordenden. Dette vil øke utskiftningstiden i det oppdemmede bassenget, spesielt i Håsjøen, og vannet blir mer stillestående.

På grunn av ovennevnte vannkjemiske virkninger er flere høringsparter meget kritiske til tiltaket. De mener økt kvikksølvinnhold i fisk og forsuring av et allerede surt vann vil ødelegge fiskesamfunnet og dermed fisket for både grunneiere, rettighetshavere og andre interessenter.

GLB erkjenner at tiltaket i Øvre Flisa vil gi dårligere vanngjennomstrømming og forsure Håsjøen, og at dette kan virke negativt for abbor og gjedde. GLB viser til at oppdemmingen også kan gi en positiv effekt ved at næringstilførselen i inntaksmagasinet økes. Dette kan i sin tur styrke abborbestanden og gi mer fôr til gjedda.

Det er uklart hvorvidt den negative virkningen av forsuring vil bli oppveid av økt næringstilgang. Innsjøene i Øvre Flisa er allerede preget av relativt høyt kvikksølvinnhold, høyt humusinnhold og lav pH. Dette viser seg blant annet i et relativt artsfattig fiskesamfunn bestående av små abbor og gjedde, og muligens mort, som eneste fiskearter. På tross av det antas de negative virkningene ikke å bli vesentlige etter departementets vurdering.

Grunneiernes arbeidsutvalg skriver at abborbestanden i Nordre Håsjøen vil bli skadelidende ved oppdemming til en sammenhengende sjø, ved at predasjonstrykket fra gjeddebestanden i Håsjøen øker. Departementet er ikke uenig i dette, men samtidig gir dette rom for økt gjeddebestand som kan være mer interessant for sportsfiske enn dagens bestand. Både abbor- og gjeddesamfunnet i

Håsjøene er allerede negativt påvirket av kvikksølv. En stor del av fisken i voksen størrelse inneholder kvikksølv som overstiger kostholdsgrensen, og fiskesamfunnet representerer etter departementets vurdering ingen store verdier.

Akvatisk miljø – Osensjøen og Vesle Ossjøen

Overføring av vann fra Øvre Flisa til Vesle Ossjøen gir muligheter for at gjedde, abbor og mort kan vandre over. Selv om alle tre artene finnes i Vesle Ossjøen og Osensjøen fra før, er det ifølge NINA uklart i hvilken grad vandringen vil påvirke fiskesamfunnet i Vesle Ossjøen og Osensjøen.

NIVAs vannkvalitetsundersøkelse i Håsjøen og Vesle Ossjøen viser at Håsjøen er betydelig mer humøs og surere enn Vesle Ossjøen.

Grunneiernes Arbeidsutvalg mener overføring av vann med økt humuskonsentrasjon og lavere pH vil ha sterk negativ effekt på fisk i Vesle Ossjøen og søre deler av Osensjøen. De er også bekymret for at det vil samle seg humus ved badeplassen syd i Osensjøen.

Åmot Elvelag hevder at NIVAs undersøkelse viser at overføringen av vann fra Håsjøen vil kunne påvirke søndre del av Osensjøen i form av mer humøst vann og lavere pH. Det fremmes også krav om kalking som avbøtende tiltak dersom det gis konsesjon.

GLB påpeker at overføringen vil medføre økt vanngjennomstrømning og raskere utskifting av vannet i Vesle Ossjøen. Dette kan bidra til bedre vannkvalitet ved at bakterieinnholdet senkes og oksygenforholdene forbedres. Dette er en effekt som vil kunne virke positivt for leveforholdene for fisk. Effekten på søre delen av Osensjøen er vanskelig å kvantifisere. I fiskeundersøkelsen som ble gjennomført i 2013 nevnes det at det er målt pH-verdier på 5,1 i Næringa og 5,3 i Grylla i 1996. I 2013 ble laveste pH-verdi i Håsjøen målt til 5,4. Dette indikerer at vann fra Øvre Flisa har omtrent samme pH-verdi som tilløpselvene Næringa og Grylla og effekten på Osensjøen vil være at det tilføres mer vann med tilsvarende surhet og humusinnhold som vannet fra Næringa og Grylla. Hvor langt nordover i Osensjøen dette vil kunne spores avhenger av strømningsforhold, blandingsforhold og reguleringsregime. Det er anslått i fiskeundersøkelsen for Osensjøen at på gyteområdet for lågåsild i Osensjøen 2 km nord for Vesle Ossjøen vil det ekstra vannet fra Øvre Flisa bare føre til marginale endringer i vannkjemien i området. For vannmassene i Osensjøen som helhet vil ikke den økte tilførselen av surt vann og humus ha noe målbar effekt. Hvis det mot formodning skulle vise seg å være behov for kalking av vannet som overføres, vil dette være et tiltak som må komme som pålegg med hjemmel i standard naturforvaltningsvilkår.

Økt vanngjennomstrømning kan redusere vanntemperaturen, som sammen med økt humusinnhold kan utgjøre en liten ulempe ved bading.

Departementet tar til etterretning at det ifølge NINA er usikkert hvordan overføring av vann fra Øvre Flisa vil påvirke fisken i Vesle Ossjøen og i søre deler av Osensjøen. Det vises til at Fylkesmannen i Hedmark kan pålegge eventuelle oppfølgende undersøkelser av fisk med hjemmel i standard naturforvaltningsvilkår gitt i en eventuell konsesjon.

Akvatisk miljø – Østre Æra

I Østre Æra er det påvist ørret og ørekyte, med ørret som den dominerende arten. Ørreten har tilnærmet samme vekst i dag som på 1970-tallet, men innslaget av større, kjønnsmoden fisk har

blitt borte. Ettersom vandring mellom Søre Osa og Østre Æra er avskåret, er ørretbestanden i Østre Æra nå en rent stasjonær bekkebestand.

FNF Hedmark påpeker at overføring av Østre Æra vil få negative virkninger på den stasjonære ørretbestanden, noe GLB er enig i. Leveforholdene vil bli vanskeligere på grunn av kraftig redusert vannføring på minstevannføringsstrekningen, og tilgang til gode gyteområder ovenfor inntaket vil bli svært begrenset.

På 1970-tallet ble det påvist at ørret fra Søre Osa gikk opp i Østre Æra for å gyte, men dette vandringssystemet fungerer ikke lenger. Ørreten i Søre Osa bruker derfor andre gytelokaliteter. Selv om middelvannføringen etter overføringen blir redusert fra 4,78 m³/s til 4,27 m³/s ved samløpet Østre Æra/Søre Osa, vil effekten på ørretbestanden i Søre Osa være marginal.

Åmot Elvelag uttaler at redusert vannføring spesielt i vinterhalvåret er den største utfordringen for fisken i Søre Osa og at enhver ytterligere reduksjon i vannføringen vil bidra til å forsterke problemet med dårligere habitatkvalitet og dårligere næringstilbud grunnet lav vannstand. Ut fra dette foreslås det økt minstevannføring i Søre Osa som avbøtende tiltak for å kompensere for redusert vannføring nedstrøms samløpet med Østre Æra.

GLB kommenterer at i forhold til vannføringsmønsteret før byggingen av Osa kraftverk, er dagens minstevannføring en sterk reduksjon og en stor utfordring for fisken i Søre Osa. Den uregulerte vintervannføringen ut av Osensjøen (naturtilstanden) lå imidlertid betydelig nærmere dagens minstevannføringslipp på 2,5 m³/s enn vintervannføringen var fra 1917 og fram til byggingen av Osa kraftverk. 2,5 m³/s er betydelig høyere vannføring enn den en ville hatt i lavvannsperioder på vinteren under uregulerte forhold, jf. Q95-vinter ut fra Osensjøen som er beregnet til 1,4 m³/s.

Akvatisk miljø – Flisavassdraget

I Naturbase er det registrert en lokalitet for elvemusling i Flisa ca. 3 km nedstrøms samløpet med Halåa. GLBs beregninger viser at denne lokaliteten får redusert middelvannføringen med maksimalt 7,6 %. Det er også registrert én lokalitet i hver av sideelvene Kynna og Gjera. Disse har samløp med Flisa drøyt 13 km nedstrøms samløpet Ulvåa/Halåa. I følge Grunneiernes Arbeidsutvalg er det observert elvemusling i Ulvåa oppstrøms samløpet med Vesleflisa. Ingen av disse tre lokalitetene vil få redusert vannføring som følge av overføring av Øvre Flisa.

Videre er det i Naturbase registrert flere lokaliteter for bever i og rundt Vesleflisa. Bever lever og oppholder seg hovedsakelig i deler av elva med sakteflytende loner. Selv om vannføringen i Vesleflisa blir kraftig redusert ved oppdemming av Øvre Flisa, vil det etter departementets vurdering fortsatt være tilstrekkelig vannstand i lonene til at disse kan fungere som egnede habitat for beveren.

Flere høringsparter etterlyser en grundigere vurdering av virkningene som overføring av Øvre Flisa vil få på fiskesamfunnet i Flisavassdraget, herunder konsekvensene for fritidsfiske i Våler og Åsnes. På denne bakgrunn ble NINA engasjert av GLB til å undersøke fiskeforholdene i øvre deler av Flisavassdraget. Det ble foretatt prøvofiske på 12 stasjoner – seks stasjoner i Vesleflisa og seks stasjoner i Ulvåa, fra Vesleflisa ned til samløpet med Halåa. NINA konkluderer i sin rapport med følgende:

- Ørret er mest sannsynlig fraværende i Vesleflisa

- Det er en tynn, men solid, ørretbestand i Ulvåa på den undersøkte strekningen.
- Redusert vannføring vil trolig ha liten innvirkning på abbor og gjedde som lever i Vesleflisa
- Overføring av Øvre Flisa, med minstevannføringslipp på 0,04 m³/s til Vesleflisa, vil neppe ha særlig effekt på ørretbestanden i Ulvåa og Flisa.

NINA mener årsaken til at det ikke forekommer ørret i Vesleflisa er at det ikke finnes egnede habitat for gyting og oppvekst av yngel og småfisk. I tillegg har de store områdene med stilleflytende loner i Vesleflisa trolig store bestander av gjedde, som innebærer stor fare for at ørret som vandrer opp fra Ulvåa kan bli fortært.

Tettheten av ørret er lav i Ulvåa på den undersøkte strekningen fra Vesleflisa til samløpet med Halåa. NINA anbefaler at man, uavhengig av det omsøkte tiltaket, vurderer om tettheten bør økes ved hjelp av habitatforbedrende tiltak (for eksempel utgraving av kulper og skape større arealer med gytegrus på dypere vann). Departementet viser til at habitatforbedrende tiltak kan pålegges med hjemmel i standard naturforvaltningsvilkår gitt i en eventuell konsesjon.

Konklusjon akvatisk miljø

Etter departementets vurdering vil overføring av Øvre Flisa gi små eller ingen negative virkninger på det akvatiske miljøet i Flisavassdraget. Departementet kan ikke se at disse virkningene er av avgjørende betydning for vurdering av konsesjonsspørsmålet.

Departementet har kommet til at de negative virkningene av overføringene for ørret i Østre Æra har betydning for konsesjonsspørsmålet, men er ikke av avgjørende betydning forutsatt mistevannslipp hele året forbi inntaksdammen.

Departementet konkluderer med at mulige virkninger på fiskesamfunnene i Håsjøene og Vesle Ossjøen har betydning for konsesjonsspørsmålet, men vil ikke være avgjørende forutsatt slipp av minstevannføring forbi dam Håsjøen hele året.

4.6 Landskap og urørt natur

Heving av vannstanden i Håsjøene, Hångsjøen og Kjerringtjønna vil gi et større og sammenhengende vannspeil. Den totale størrelsen på reguleringssonen vil være størst for A452, men Multiconsult har i landskapsrapporten beregnet at A451 vil gi de mest synlige reguleringssonene i form av tørrlagt areal når magasinet er tappet ned til LRV. Disse områdene er visualisert i rapporten.

Hoveddammen (dam Håsjøen) planlegges bygget ved utløpet i sørenden av Håsjøen, på samme sted som eksisterende fløtningsdam. Den vil bli noe mer ruvende ved A452 enn ved A451 på grunn av én meter høyere damhøyde. Sett oppstrøms vil høyden på den synlige delen av dammen (over vannflata) være den samme for begge alternativene, men med noe større utbredelse for A452. For begge alternativene skal det også bygges en sperredam i flomløpet i sørenden av Håsjøen (ca. 270 m nord-vest for dam Håsjøen). For A452 er det i tillegg behov for å bygge en sperredam ca. 150 m nord for Nordre Håsjøen, og forsterke to eksisterende sperredammer ved Kjerringtjønna.

A452 vil få inntak i Kjerringtjønna og A451 vil få inntak i Nordre Håsjøen. De to alternativene vil resultere i ulike trase og lengde for den nedgravde rørgaten, men med felles endepunkt i Vesle

Ossjøen. For begge alternativene blir inntaket plassert i vannkanten av magasinet ved HRV. Det er planlagt utgraving av kanaler fram til inntakene for rørgaten, men disse etableres under HRV og vil da ikke ha betydning for landskapsbildet.

Landskapsrapporten konkluderer med at samlet sett vil fordeler og ulemper ved A451 og A452 langt på vei utligne hverandre og de vurderes derfor å være likestilte ut fra en landskapsmessig vurdering.

Inntaksbassenget i Østre Æra vil være av begrenset størrelse, og vil med sin stilleflytende flate gi en av de mest synlige endringene i forhold til dagens situasjon. Rørgata fra inntaket vil bli gravd ned og ført inn i adkomsttunnelen til Osa kraftverk, og vil ha liten eller ingen synlighet på sikt.

Ingen av overføringene berører større områder med urørt preg. Landskapsrapporten konkluderer med at tiltakenes konsekvens for landskap og inngrepsfrie områder vil være ubetydelig.

Grunneierne i området er bekymret for at gjengroingshastigheten på Håsjøen vil øke når vanngjennomstrømningen reduseres, og det påpekes at vårflommen har vært en viktig faktor for å holde de smale partiene på sjøen åpne.

Gjengroing er en naturlig prosess, og ifølge GLB er alle sjøene som vil utgjøre det nye inntaksmagasinet per i dag på ulike stadier av gjengroing. Kjerringtjønnen er den sjøen hvor gjengroingsprosessen har kommet lengst. Etter departementets vurdering synes det klart at etablering av inntaksmagasinet og dam Håsjøen vil gi redusert vanngjennomstrømming, spesielt gjennom Håsjøen. GLB erkjenner at dette kan bidra til å øke hastigheten på gjengroing av den nye innsjøen sammenlignet med den naturlige gjengroingen. Imidlertid vil en permanent oppdemming øke den åpne vannflaten betydelig sammenliknet med situasjonen i dag, og dette vil kunne sette gjengroingsprosessen noe tilbake.

Disse to faktorene trekker gjengroingshastigheten i motsatte retninger. Etter etablering av et nytt inntaksmagasin vil det også være vanskelig å skille gjengroing som skyldes naturlige prosesser og gjengroing som eventuelt skyldes etableringen av magasinet.

Ifølge landskapsrapporten vil dam Håsjøen for begge oppdemningsalternativene ligge skjernet til med liten synlighet, selv om konstruksjonen for A452 vil være noe mer ruvende. Multiconsults landskapsrapport konkluderer med at dam Håsjøen vil være av mindre betydning for den overordnede landskapsopplevelsen. De øvrige sperredammene som GLB planlegger å bygge vil være i mindre skala, og vil ikke påvirke landskapsbildet nevneverdig.

Elvestrekningene rett nedstrøms dam Håsjøen og inntaksdammen i Østre Æra vil få sterkt redusert vannføring. Dette kan oppleves som negativt for landskapsopplevelsen. Enkelte høringsparter har ytret krav om økt minstevannføring nedstrøms dammene, da spesielt av hensyn til fisk. Departementets omtale av minstevannføring er gitt i kapitlet om merknader til endret manøvreringsreglement.

Begge oppdemningsalternativene vil gi et større vannspeil i Øvre Flisa, noe som ut fra et landskapsestetisk standpunkt vil kunne oppleves som positivt. Den planlagte reguleringen på 0,5 m vil ifølge GLB bare utnyttes ved nedtapping til LRV på ettervinteren når magasinet er islagt. I vårløsningen vil snøsmelting gi rask oppfylling til HRV mens magasinet fortsatt er islagt. Søker mener de ulemper som vannkraftmagasiner gjerne er preget av, som følge av svingende vannstand gjennom året, i liten grad vil gjøre seg gjeldende i dette tilfellet.

Forutsatt at nedtapping til LRV skjer på ettervinteren når magasinet er islagt, og at oppfylling til HRV skjer raskt i vårløsningen mens magasinet fortsatt er islagt, vil reguleringssonene rundt magasinet være lite synlige og bare for en kort periode.

Legging av rørgate og kanalgraving vil gi noe overskuddsmasse av jord. Disse massene vil arronderes slik at de får en landskapsform som faller inn i omgivelsene på stedet. To av deponiområdene er lokalisert til tidligere ikke istandsatte massetak. Her vil tilføring av masser og arrondering, samt reetablering av vegetasjon, innebære en landskapsestetisk forbedring.

Etter departementets vurdering har det ikke fremkommet opplysninger som tilsier at konsekvensene for landskap og store urørte naturområder er til hinder for at konsesjon gis.

Når det gjelder landskapstilpasning av dammer, overskuddsmasser og andre hjelpeanlegg, forutsetter departementet at dette avklares nærmere gjennom godkjenning av detaljplan etter at det eventuelt er gitt konsesjon til utbygging.

4.7 Kulturminner og kulturmiljø

I tiltaksområdet i Øvre Flisa er det tidligere registrert 22 automatisk fredete kulturminner. Hedmark fylkeskommune gjennomførte høsten 2015 en supplerende registrering. Det ble ikke gjort nye funn av kulturminner ut over de som allerede er kjent. To kullgroper vil bli neddemmet ved A452, og GLB må søke om tillatelse til å gjøre inngrep i disse dersom dette alternativet gjennomføres. A451 vil ikke berøre noen kjente, automatisk fredete kulturminner. Grunneiernes Arbeidsutvalg viser i høringsuttalelse til denne forskjellen i virkning, og ut fra hensynet til kulturminner foretrekker grunneierne A451.

Kullgroper er svært vanlig forekommende kulturminner i denne delen av Hedmark, og Hedmark fylkeskommune opplyser i høringsuttalelse at etaten vil kunne anbefale for Riksantikvaren at det gis tillatelse til inngrep i kulturminnene.

Ved bygging av ny sperredam i sørenden av Håsjøen vil GLB ha som intensjon å beholde den eksisterende steinkonstruksjonen i vederlagene i dagens sperredammen. Disse vil bli synlige på landsiden av dammen.

Åsnes kommune mener redusert vannføring vil være en direkte trussel mot fløtingsrelaterte kulturminner i nedre Flisa. GLBs hydrologiske beregninger viser at middelvannføringen i denne delen av Flisavassdraget reduseres med 3 %. Flisavassdraget vil fremdeles ha utpregede vårflommer og god vanngjennomstrømning selv om middelvannføringen reduseres marginalt nederst i Flisavassdraget. Departementet kan vanskelig se at overføring av Øvre Flisa vil gi noen negative virkninger på de fløtingsrelaterte kulturminnene i nedre Flisa. Dette standpunktet samsvarer med uttalelsen fra Hedmark fylkeskommune.

I følge GLB er det ikke registrert noen fornminner i databasen Askeladden på minstevannføringsstrekningen i Østre Æra.

Departementet kan ikke se at konsekvensene for kulturminner og kulturmiljø er av betydning for vurderingen av konsesjonsspørsmålet.

4.8 Jord og skogbruk

Noen av høringsinstansene uttrykker bekymring for at overføring av Øvre Flisa og Østre Æra vil forsterke negative effekter på flomutsatte jordbruksarealer langs Glomma mellom Rena og Flisa. GLB understreker at overføringene ikke vil forsterke flomtopper i Glomma så lenge Osensjømagasinet ikke er fullt. Ved fare for overløp på Osendammen kan overføringen fra Øvre Flisa stenges slik at en unngår økte negative effekter på jordbruksarealer i flomsituasjoner.

Redusert vannføring på minstevannføringsstrekningen i Østre Æra fram til samløpet med Søre Osa kan gjøre deler av naturbeitemarken som tilhører Kjøsætra mer utsatt for tørke enn i dag ved at grunnvannstanden langs elveløpet senkes.

Totalt sett kan ikke departementet se at utbyggingen vil føre til vesentlige konsekvenser for jord- og skogbruksinteresser. Erstatning for eventuelt tap av beiteområder, skogsområder og dyrket mark vil være forhold av privatrettslig karakter, og må håndteres gjennom avtaler eller ved skjønn.

4.9 Ferskvannsressurser og vannforsyning

Etter det NVE kjenner til er det ikke vannforsyningsinteresser av betydning knyttet til oppdemningsområdet i Øvre Flisa. Grunneiernes Arbeidsutvalg stiller spørsmålstegn ved om oppdemningen av Øvre Flisa vil påvirke grunnvannstrømmen og drikkevannsforsyningen. NVE er enig med GLB i at oppdemning snarere vil kunne heve grunnvannsnivået rundt inntaksmagasinet, og at det ikke vil påvirke eventuelle drikkevannsinteresser.

Langs minstevannføringsstrekningen i Østre Æra kan grunnvannstanden bli noe lavere enn i dag, men det har ikke kommet fram opplysninger om eiendommer i disse områdene som har eller planlegger drikkevannsuttak eller annen resipientbruk. Også i Vesleflisa vil grunnvannstanden langs elveløpet ned til samløpet med Ulvåa kunne bli noe lavere enn i dag, men i dette området er det ifølge GLB ingen eiendommer som har drikkevannsuttak nær vassdraget.

Åsnes kommune viser til at Søkkediet vannverk ligger i tilknytning til Flisaelva. Kommunen er bekymret for at overføring av Øvre Flisa vil kunne forsure vannkvaliteten, og øke muligheten for redusert vannforsyning. NVE anser det som svært usannsynlig at overføringen vil kunne gi de nevnte virkningene. Nedbørfeltet i Øvre Flisa er den delen i Flisavassdraget med surest vann, og overføringen skulle derfor tilsi noe mindre surt vann til nedre del av Flisaelva der Søkkediet vannverk ligger. Så langt NVE kjenner til, består drikkevannsanlegget av grunnvannsbrønn(er). NVE kan ikke se at en reduksjon i middelvannføringen med 3 % i nedre del av Flisaelva, vil ha nevneverdige konsekvenser for drikkevannsanlegget evne til å opprettholde dagens vannforsyning.

Departementet slutter seg til NVEs vurdering om at middelvannføringsreduksjonen ikke vil ha nevneverdige konsekvenser for drikkevannsanlegget i denne sammenheng..

Åmot og omegn forsvarsforening mener betydelig mindre vannføring nedstrøms inntaket i Østre Æra vil gi et redusert elvemiljø i området ved foreningens restaurerte forsvarsanlegg. Som kompensasjon for redusert elvemiljø ber foreningen om avbøtende midler.

Departementet vil påpeke at økonomiske krav på grunnlag av tapt elvemiljø er å anse som et forhold av privatrettslig karakter, som må løses ved avtale eller rettslig skjønn.

4.10 Friluftsliv

I følge fagutredningen om landskap har området ved Øvre Flisa verdi som friluftsmål og benyttes av lokalbefolkningen. I følge grunneierne har Finnskogen turistforening merket opp gamle stier og klopper i området. Flere av stiene går ned til Håsjøene, men veldig få går langsmed disse. En plausibel forklaring til at stiene ikke går langsmed vannene synes å være at det mange steder er brede belter med myr mellom vannflaten og fastmark. Stiene går ned til vannet der slike belter mangler eller er smale.

Ved etablering av inntaksmagasinet vil myrene bli demmet ned og nytt tråkk på fast, tørr grunn kan etableres langsmed vannene. GLB påpeker at dette vil kunne muliggjøre senere tilrettelegging for aktiviteter langs vannet, noe som bl.a. Hedmark fylkeskommune etterlyser. GLB ser for seg at relevante tilretteleggingstiltak for friluftsliv i magasinområdet kan være en enkel ilandstigningsanordning/brygge for kajakk/kano og tilrettelegging av en rasteplass på egnet sted ved magasinet.

Åsnes Jeger og Fiskeforening. mener tiltaket vil ødelegge for fortsatt fisketurisme i Flisavassdraget. Abbor- og gjeddebestanden i Vesleflisa lever først og fremst i loene i Vesleflisa, og vil kunne tåle en redusert vannføring. NINAs undersøkelser i Flisavassdraget viser at det mest sannsynlig ikke lever ørret i Vesleflisa. NINA konkluderer med at redusert vannføring i vassdraget neppe vil påvirke en solid, men tynn, ørretbestand i Ulvåa. I Flisa vil vannføringsreduksjonen være på 7,6 % fra samløpet mellom Ulvåa og Halåa, og ved utløpet i Glomma vil reduksjonen bare være på 2,7 %. På bakgrunn av NINAs konklusjoner og beregnede vannføringsreduksjoner, mener departementet at tiltaket vil ha beskjeden effekt på fiskesamfunnet og mulighetene for fortsatt fisketurisme i Flisavassdraget.

I Vesleflisa vil vannføringsreduksjonen bli relativt stor. Grunneiernes Arbeidsutvalg mener redusert vannføring vil svekke naturverdiene i området. I følge GLBs beregninger vil vannføringsreduksjonen bli 41,8 % rett oppstrøms samløpet med Ulvåa. En slik vannføringsreduksjon vil etter departementets oppfatning redusere naturopplevelsen av elvestrengen, og da særlig opplevelsen av fossene Storestykken og Veslestykkene i Vesleflisa. Det har ikke kommet fram opplysninger om at Vesleflisa og områdene rundt har viktige naturkvaliteter knyttet til fisk, annet dyreliv, fugleliv og vegetasjon som vil bli sterkt påvirket av tiltaket. Utover den visuelle opplevelsen av redusert vannføring i strykpartier, kan ikke departementet se at oppdemming av Øvre Flisa i nevneverdig grad vil redusere mulighetene for fine naturopplevelser ved Flisavassdraget, både ved øvre og nedre del av vassdraget.

Grunneiernes Arbeidsutvalg skriver at jaktinteresser rundt Flisavassdraget kan bli påvirket av tiltaket, men det er ikke konkretisert hvordan redusert vannføring i vassdraget vil kunne påvirke jaktinteressene. Dette temaet er heller ikke tatt opp av andre høringsparter.

Overføringen av Øvre Flisa vil øke vanngjennomstrømningen gjennom Vesle Ossjøen. Vannet som overføres fra Øvre Flisa vil være surere og mer humøst enn vannet i Vesle Ossjøen. Surere og mer humøst vann vil være negativt for friluftslivsaktiviteter som bading og båtsport, fordi vannet er mer brunfarget. Samtidig vil raskere vannutskifting i Vesle Ossjøen kunne bedre vannhygieniske forhold og gi lavere bakterieinnhold i vannet.

GLB opplyser at vandringssystemet med utveksling av fisk mellom Østre Æra og Søre Osa ikke lenger fungerer. Det lever nå en stasjonær bestand av ørret i Østre Æra. FNF Hedmark viser til at slike småelver med egne ørretbestander er viktige for utøvelsen av friluftsliv, herunder sportsfiske og rekruttering til dette. Overføring av Østre Æra vil gi sterkt redusert vannføring på

elvestrekning mellom inntaket og samløpet med Søre Osa, og vil følgelig være negativt for ørretbestanden og dermed for fisket på denne bestanden. GLBs vurdering er imidlertid at utøvelsen av fritidsfiske på denne elvestrekningen er svært beskjedent i dag, spesielt etter at Østre Æra Camping innstilte driften i 2010. Verken FNF Hedmark eller andre høringsparter uttaler at denne strekningen er viktig for fritidsfiske eller andre friluftslivsaktiviteter.

Totalt sett mener departementet at overføringene av Østre Æra og Øvre Flisa vil gi små negative virkninger for friluftsliv, jakt, fiske og turisme. Departementet kan ikke se at disse virkningene er av avgjørende betydning for vurderingen av konsesjonsspørsmålet. I den forbindelse vises det til at Miljødirektoratet kan, med hjemmel i standard naturforvaltningsvilkår, pålegge GLB å gjennomføre tilretteleggingstiltak for friluftsliv i influensområdet, deriblant i magasinområdet ved Håsjøen slik GLB beskriver.

4.11 Vannforskriften

Influensområdet for de omsøkte tiltakene tilhører vannområde Glomma, og inngår i regional plan for vannforvaltning i vannregion Glomma for planperioden 2016-2021 med tilhørende tiltaksprogram.

Ingen registrerte vannforekomster innenfor denne sakens influensområde har høyere miljømål enn dagens standard. Ingen av vannforekomstene er ført opp i vedlegg 2 eller 3 til KLDs vedtak. Dette innebærer at miljømålet for vannforekomstene settes lik dagens økologiske tilstand eller potensial.

Osensjøen og Søre Osa er klassifisert som sterkt modifiserte vannforekomster (SMVF) med moderat økologisk potensial (MØP).. Disse to vannforekomstene vil i beskjeden grad bli berørt av GLBs omsøkte tiltak.

Vesleflisa er registrert som en naturlig vannforekomst med en antatt svært god økologisk tilstand. Østre Æra inngår i den naturlige vannforekomsten «Tilløp til Søre Osa», som har en antatt god økologisk tilstand. Vannføringen i Vesleflisa og Østre Æra vil bli kraftig redusert ved gjennomføring av GLBs omsøkte tiltak.

I henhold til vannforskriften § 12 kan nye inngrep i en vannforekomst gjennomføres selv om dette medfører at miljømålene i § 4 - § 6 ikke nås eller at tilstanden forringes, forutsatt at visse betingelser er oppfylt.

Vannforskriften § 12 oppstiller vilkår som må vurderes i forbindelse med etablering av nye inngrep i vassdraget. I vurderingen av om konsesjon skal gis etter vassdragsreguleringsloven, har konsesjonsmyndigheten vurdert alle praktiske gjennomførbare tiltak som vil kunne redusere skadene eller ulempene ved tiltaket. De foreslåtte konsesjonsvilkårene vil etter departementets vurdering være egnet til å avbøte en negativ utvikling i vannforekomsten. Pålegg av minstevannføring vil i stor grad bidra til å opprettholde de biologiske funksjonene i elvene.

Departementet mener som NVE at samfunnsnyttene vil være større enn skadene og ulempene ved tiltaket. Departementet mener at hensikten med inngrepet, i form av ny fornybar produksjon, ikke med rimelighet kan oppnås med andre midler som miljømessig er vesentlig bedre. Departementet viser til at denne vurderingen omfatter både tekniske gjennomførbarhet og kostnader.

Med de avbøtende tiltak som fremgår av de foreslåtte konsesjonsvilkårene, og med den minstevannføring som fremgår av foredraget her, finner departementet at vilkårene etter

vannforskriften § 12 er oppfylt.

5 Samlet belastning

I tråd med naturmangfoldloven foretar departementet en vurdering av den samlede belastningen på økosystemet. Departementet har tatt hensyn til andre allerede eksisterende inngrep og forventede fremtidige inngrep og påvirkninger. For den omsøkte utbyggingen vises til gjennomgangen av de enkelte fagtemaer i foredraget foran, samt til NVEs innstilling og konsesjonssøknaden med fagrapporter.

De omsøkte tiltakenes influensområde inkluderer områdene i og rundt Østre Æra, Osensjøen, Øvre Flisa og Flisavassdraget. Et økosystem kan ha stor variasjon i størrelse. Innenfor influensområdet er det etter departementets vurdering flere økosystemer som det er naturlig å vurdere.

Den største påvirkningen innenfor influensområdet synes å være eksisterende regulering av Osensjøen. NVE mottok mange høringsuttalelser som er sterkt kritiske til økt senkning av Osensjøen. Dagens regulering har bidratt til store erosjonsproblemer flere steder rundt Osensjøen, og høringspartene fryktet forsterkede erosjonsproblemer ved ytterligere senkning. På bakgrunn av den massive motstanden som kom fram i høringsrunden, valgte GLB å trekke denne delen av søknaden. Med unntak for mulige negative effekter på vannkvalitet og fisk i Vesle Ossjøen, vil en eventuell overføring av Øvre Flisa og Østre Æra til Osensjøen etter departementets vurdering ikke påvirke Osensjøens økosystem i nevneverdig grad.

Osa kraftverk og overførings- og inntakstunnelen er lokalisert under terrenget, og er ikke synlige landskapselementer. Siden Osa kraftverk ble satt i drift i 1981 har det vært minstevannføringslipp i Søre Osa. I følge NINA har mindre vannføring redusert vekst og størrelse på ørreten i elva. Redusert vannføring har også ført til at det ikke skjer noen vandring og utveksling av fisk mellom Søre Osa og Østre Æra. Overføring av Østre Æra vil ha negative virkninger for den stasjonære ørretbestanden i elva, men tiltaket vil etter departementets vurdering mest sannsynlig ikke påvirke fiskesamfunnet i Søre Osa.

Ivaretagelse av mangfold knyttet til landskap faller også inn under naturmangfoldloven. Begge oppdemningsalternativene i Øvre Flisa vil i henhold til landskapsutredningen gi flere strandsoner med fastmark inn mot vannkanten enn det som er tilfelle i dag. Generelt vil et stort sammenhengende vannspeil virke attraktivt i et landskapsrom. Sammen med en lite synlig reguleringssone vil det planlagte inntaksmagasinet i Øvre Flisa kunne framstå like attraktivt i landskapsbildet som de eksisterende innsjøene gjør i dag. Departementet forutsetter at tekniske inngrep som ny dam i sørenden av Håsjøen, sperredammer og inntakspunkt i nordenden av magasinet vil bli bygget på en måte som demper den visuelle effekten i størst mulig grad. Etablering av inntaksmagasinet vil imidlertid demme opp deler av den viktige naturtypelokaliteten Håsjøen N. Denne lokaliteten innehar viktige elementer som er sjeldne i landskapet og som er viktige for artsmangfoldet i området.

De akvatiske miljøene i Øvre Flisa er allerede i dag preget av høy myrfrekvens i nedbørsfeltet, som resulterer i brunfarget, surt vann med høyt humusinnhold. Dette har blant annet resultert i at fiskesamfunnet bestående av småabbor og gjedde inneholder høye nivåer av kvikksølv, og at en stor andel overstiger anbefalt kostholdsgrense. Etablering av et inntaksmagasin vil kunne forsterke tilstanden med surere vann og enda høyere kvikksølvnivå i fisken.

Etter departementets vurdering vil oppdemmingen av Øvre Flisa i beskjeden grad påvirke økosystemene i og rundt Flisavassdraget som det fremgår av redegjørelsen foran. Elverum kommune og Åsnes kommuneskoger viser til planlagte vannkraftutbygginger i Sønsterudfallet og Valbyfossen i Flisavassdraget. Utbygging av Sønsterudfallet er av NVE tidligere vurdert å være konsesjonspliktig, men NVE har ikke mottatt noen slik konsesjonssøknad. Utbygging av Valbyfossen er av Eidsiva Energi vurdert å ikke være lønnsom, og NVE har ikke mottatt noen henvendelse om prosjektet.

Adv. Larsen opplyser at en realisering av GLBs prosjekt vil redusere produksjonen i Syversætre Foss Kraftverk AS, som ligger nederst i Flisavassdraget. Departementet mener den reduserte produksjonen er relevant å vektlegge ved interesseavveiningen som skal foretas når spørsmålet om konsesjon skal avgjøres. GLB opplyser at saken vil bli løst ved å kompensere for det økonomiske tapet dersom konsesjon blir gitt.

Grunneiernes arbeidsutvalg mener Osen og Håsjøene allerede er sterkt berørt av storsamfunnets inngrep. NF Hedmark oppfatter også at området er sterkt preget, og mener NVEs forståelse av hva som utgjør et landskap og økosystem er for snever. Partene peker på flere aktiviteter i regionen som de mener må inkluderes i en vurdering av samlet belastning, blant annet eksisterende og omsøkt vannkraftproduksjon i regionen, Forsvarets aktivitet på Regionfelt Østlandet og Rena leir, vindparkene på Kjølberget og Raskiftet, skogsdrift og hyttebygging rundt Osensjøen.

Kjølberget vindkraftverk er nå under utbygging. Vindkraftparkens senter vil ligge drøyt 7,5 km øst for Veslestyggen i Vesleflisa. Raskiftet vindkraftverk hadde byggestart i 2016 og ble idriftsatt i desember 2018. Parkens senter ligger drøyt 2 km vest for Osensjøen. Begge vindkraftparkene vil ligge i randsonen til de omsøkte tiltakenes influensområder, men etter departementets vurdering vil vindkraftparkene i liten grad forsterke virkningene på økosystemene som berøres av GLBs omsøkte tiltak.

Regulering av Rena elv og Storsjøen ligger etter departementets vurdering geografisk utenfor området som det er naturlig å vurdere for samlet belastning. I samme region viser FNF Hedmark til vannkraftutbygging av Hovda og Deia, som begge har fått avslått sine søknader om konsesjon.

Departementet er innforstått med at Forsvarets aktiviteter på Regionfelt Østlandet, og Rena leir med Rødsmoen øvingsområde, innebærer en belastning for landskap og økosystemer. Etter det opplyste utøves alle Forsvarets aktiviteter i regionen utenfor de omsøkte tiltakenes influensområder. Det har ikke kommet fram opplysninger om at Forsvaret planlegger å utvide områdene for sine aktiviteter i et slikt omfang at den samlede belastningen innenfor søknadens influensområde vil øke.

Departementet har ikke mottatt konkrete opplysninger om at det foregår skogsdrift og hyttebygging innenfor influensområdet i et slikt omfang at dette påvirker den samlede belastningen i nevneverdig grad.

Eksisterende eller planlagte tiltak sammen med oppdemmingen og overføringene vil ikke øke den samlede belastningen eller medføre økte sumvirkninger i en slik grad at det vil være avgjørende for konsesjonsspørsmålet.

Den samlede påvirkningen økosystemet blir utsatt for, vil ikke være til hinder for at konsesjon kan gis til omsøkte tiltak slik dette fremgår av oppsummeringen og konklusjonen nedenfor.

6 Departementets oppsummering og konklusjon

I vurderingen av om konsesjon skal gis etter vassdragslovgivningen må fordelene og ulempene ved det omsøkte tiltaket gjennomgås og avveies.

Tiltaket vil innebære økt utnyttelse av vannkraftressurser ved å utnytte eksisterende reguleringer bedre slik det også fremgår av energimeldingen (Stortingsmelding nr. 25 (2015-2016)). Den viktigste samfunnsnyttens med overføringen av Øvre Flisa og Østre Æra til Osensjøen vil være totalt ca. 18,6 GWh/år ny, regulerbar kraft, fordelt med ca. 10,7 GWh/år om vinteren og ca. 7,9 GWh/år om sommeren.

Både oppdemningsalternativ A451 og A452 er samfunnsøkonomisk lønnsomme prosjekter.

Departementet har merket seg at Åmot kommune er positiv til søknaden, mens Trysil, Elverum, Våler og Åsnes er negative. Mange grunneiere er negative til søknaden, mens Hedmark fylkeskommune er positiv til det omsøkte tiltaket. Østfold fylkeskommune (vannregionmyndighet for Glomma) har ingen merknader til søknaden. Fylkesmannen i Hedmark viser til fylkeskommunens saksutredning med behandling og vedtak.

De negative virkningene som trekkes fram er særlig knyttet til oppdemning og regulering av inntaksmagasinet i Øvre Flisa, og redusert vannføring i Flisavassdraget. Inntaksmagasinet vil sette deler av en viktig naturtypelokalitet under vann. Etablering av inntaksmagasinet vil redusere vanngjennomstrømmingen og forsure Håsjøene. Overføring av Østre Æra vil ha negativ virkning på den stasjonære ørretbestanden.

Departementet konkluderer med at alternativ A451 samlet sett er det alternativet som vil føre til minst ulempe for miljøet. Med A451 vil neddemmet areal i Øvre Flisa bli mindre, og sannsynligheten for påvirkning på den sårbare naturtypelokaliteten solblom reduseres. Humustransporten over til Vesle Osjøen fra inntaksmagasinet vil være lavere, og påvirkningen på kulturminner reduseres. Flere høringsparter foretrekker også A451 dersom det gis konsesjon.

Departementet har etter en samlet vurdering kommet til at fordelene ved overføring av Øvre Flisa og Østre Æra til Osensjøen overstiger ulempene, og at § 5 i vassdragsreguleringsloven er oppfylt. Departementet tilrår at det gis konsesjon etter alternativ A451. Ulempene er moderate og lar seg til dels avbøte med slipp av minstevannføring. Departementet forutsetter at det slippes tilstrekkelig minstevannføring forbi dam Håsjøen og inntaksdammen i Østre Æra.

7. Oreigningslova

7.1.1 Arealer og rettigheter for bygging og drift av reguleringene

GLB søker etter oreigningslova om samtykke til ekspropriasjon av nødvendige arealer og rettigheter for utbygging i tråd med de omsøkte planene dersom det ikke oppnås minnelig avtale mellom GLB og grunn- og rettighetshavere. Formålet med søknaden er vannkraftproduksjon, jf. oreigningslova § 2 nr. nr. 51. Tiltakshaver søker også om å ta i bruk areal og rettigheter før skjønn er avholdt eller avtale er inngått med grunneiere og rettighetshavere (forhåndstiltredelse), jf. oreigningslova § 25.

Som følge av lovendringen i vassdragsreguleringsloven er den automatiske ekspropriasjonsvirkningen av å gi konsesjon etter vassdragsreguleringsloven bortfalt, og samtykke til ekspropriasjon av nødvendige rettigheter og grunn som før lovendringen ble dekket

av konsesjonen, gjør det nødvendig med et eget vedtak etter oreigningslova for de omsøkte tiltakene.

7.1.2 Departementets vurdering av søknaden om ekspropriasjon

For å tillate ekspropriasjon må det foretas en interesseavveining etter oreigningslova § 2 annet ledd. Departementet viser til vurderingene ovenfor av fordeler og ulemper av GLBs omsøkte reguleringer og overføringer etter vassdragsreguleringsloven. Departementet har i konsesjonsspørsmålet funnet at fordelene ved tiltaket overstiger de skader og ulemper utbyggingen vil medføre. Departementet mener at de samfunnsmessige fordelene ved tiltaket er av en slik betydning at det må tillegges avgjørende vekt sammenlignet med den enkelte grunneiers og rettighetshavers interesser som blir berørt av tiltaket. Departementet har etter en samlet vurdering kommet til at inngrepet utvilsomt er mer til gagn enn til skade, og at vilkåret i oreigningslova § 2 annet ledd er oppfylt. Departementet tilrår at GLB gis samtykke til ekspropriasjon av nødvendige arealer og rettigheter for bygging og drift av de omsøkte anleggene, jf. oreigningslova § 2 nr. 51.

7.1.3 Forhåndstiltredelse

Når skjønn ikke er begjært, kan samtykke til forhåndstiltredelse bare gis dersom det vil føre til urimelig forsinkelse for tiltakshaver å vente til skjønnskravet er fremmet. Departementet kan ikke se at særvilkårene i oreigningslova § 25 første ledd annet punktum er oppfylt her, og søknaden om forhåndstiltredelse stilles i bero inntil eventuelt skjønn er begjært.

7.1.4 Frist for å begjære skjønn

Departementet gjør oppmerksom på at samtykke til ekspropriasjon etter oreigningslova faller bort dersom det ikke er begjært skjønn innen 1 år etter at ekspropriasjonsvedtaket ble fattet, jf. oreigningslova § 16.

8 Forurensningsloven

Ut fra de foreliggende opplysninger, mener departementet at det er lite sannsynlig at tiltaket vil kunne medføre betydelige forurensninger etter at anleggene er satt i drift. Det skulle derfor ikke være nødvendig med tillatelse etter forurensningsloven for driftsfasen.

Anleggsarbeidene krever egen tillatelse etter forurensningsloven. Ved en utbygging må det derfor søkes Fylkesmannen i Hedmark om utslippstillatelse i anleggsfasen.

V Departementets merknader til vilkårene

Post 1 (Konsesjonstid og revisjon)

I henhold til vassdragsreguleringsloven § 8 kan det fastsettes kortere revisjonstid enn 30 år dersom det er gitt flere konsesjoner i samme vassdrag til forskjellig tid. På denne bakgrunn foreslår departementet at vilkårene for konsesjon til overføring av Øvre Flisa og Østre Æra til Osensjøen kan tas opp til alminnelig revisjon 21.05.2029. Dette er samme revisjonstidspunkt som

er fastsatt for GLBs konsesjon til regulering av Osensjøen, meddelt ved kongelig resolusjon 21.05.1999. Departementet finner det hensiktsmessig at det gis anledning til å revidere disse to konsesjonene i samme revisjonsprosess.

Post 2 (Konsesjonsavgifter)

Det foreslås at konsesjonsavgiftene settes til standardsatser, som per i dag er 8 kr/nat.hk. til staten og 24 kr/nat.hk. til kommuner.

Post 7 - Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn mv.

Det er vesentlig at inngrepene gjøres så skånsomt som mulig og med særlig vekt på landskapstilpasningen. Ved NVEs godkjenning av detaljplanene må de tekniske inngrepene få en så god miljømessig utforming som mulig.

Post 8 Naturforvaltning

NVE har foreslått standardvilkår for naturforvaltning. Olje- og energidepartementet slutter seg til dette.

Pålegg i medhold av denne bestemmelsen må være knyttet til skader forårsaket av utbyggingen, og kostnadene ved pålegget må stå i rimelig forhold til tiltakets skadevirkninger og til nytten ved tiltaket.

Post 9 —Automatisk fredede kulturminner

Departementet vil påpeke tiltakshavers aktsomhets- og meldeplikt under anleggsperioden, jf. kulturminnelovens bestemmelser. Konsesjonæren skal avklare undersøkelsesplikten etter kulturminneloven § 9 før detaljplanen blir godkjent av NVE.

Post 12 (Terskler, biotopjusterende tiltak og erosjonssikring)

Flere høringssparter uttrykker bekymring for at oppdemming av Øvre Flisa vil føre til erosjon av moreneryggene som strekker seg ut i Håsjøen. Likeledes mener enkelte parter at økt vanngjennomstrømming i Vesle Ossjøen vil kunne medføre økt erosjon i dette området. På nåværende tidspunkt foreligger det ikke tilstrekkelig kunnskap om utbyggingen vil medføre økt erosjon, og hvilke områder som eventuelt vil trenge erosjonssikring. Denne vilkårsposten gir NVE hjemmel til å pålegge GLB å erosjonssikre områder som eventuelt blir berørt av utbyggingen. Vilåret gir også NVE mulighet for å pålegge konsesjonæren å bygge terskler og gjennomføre andre biotopjusterende tiltak.

Post 13 (Rydding av reguleringssonen)

Vilåret stiller krav om rydding av trær og busker som er over 0,5 m høye.

Post 14 (Manøvreringsreglementet)

Departementet foreslår å gjøre endringer i manøvreringsreglementet gitt ved kgl.res. av 14. september 1928, senere endret ved kgl.res. 11. juni 1976 og 21. mai 1999. Merknadene fremgår nedenfor i eget kapittel om manøvreringsreglementet.

Post 16 (Registrering av minstevannføring, vannstand i reguleringsmagasin, krav om skilting og

merking)

Dette vilkåret stiller krav om at måleanordningen for registrering og dokumentasjon av minstevannføring i Østre Æra og Vesleflisa skal godkjennes av NVE. Videre stiller det blant annet krav til skilting og merking av inntaksmagasinet og strekninger med minstevannføring, som også skal godkjennes av NVE.

Vilkår om fiskefond

Departementet har ikke foreslått vilkår om fiskefond til de berørte kommuner, slik Hedmark fylkeskommune anmoder om i høringsuttalelsen.

Fylkeskommunens uttalelse bygger på opprinnelig søknad, som inkluderte planer om økt senkning av Osensjøen. Økt senkning er trukket fra søknaden, og utbyggingen vil etter departementets vurdering ikke påvirke fiskesamfunnet i Osensjøen.

Etter at fylkeskommunen sendte inn høringsuttalelse ble fiskeforholdene i øvre deler av Flisavassdraget undersøkt av NINA. Undersøkelsen viser at det ikke finnes noen ørretbestand i Vesleflisa som kan bli skadelidende av oppdemming av Øvre Flisa. Etablering av et fiskefond er ikke trukket fram av noen andre høringsparter. Departementet kan ikke se at det foreligger tungtveiende grunner for å sette vilkår om fiskefond.

VI Departementets merknader til endringer i gjeldende manøvreringsreglement for Osensjøen i Trysil og Åmot kommuner fastsatt ved kgl. res. 14. september 1928, endret ved kgl. res. 11. juni 1976 og kgl. res. 21. mai 1999

Nytt manøvreringsreglement er inntatt i vedlegg 3 nedenfor. Reglementet erstatter gjeldende reglement av 14. september 1928 med senere endringer. Endringene i gjeldende reglement er uthevet i NVEs utkast til nytt reglement inntatt på s 66-67.

Post 1 A. Reguleringer

I tråd med GLBs søknad foreslås 0,5 m reguleringshøyde for Håsjøen, Håengsjøen, Nordre Håsjøen og Kjerringtjøna. Ved oppdemming i henhold til alternativ A451 vil de fire nevnte innsjøene utgjøre et sammenhengende inntaksmagasin. HRV og LRV for inntaksmagasinet vil være henholdsvis kote 451,27 og kote 450,77.

Alle kotehøyder er oppdatert til Kartverkets høydesystem NN2000. De oppdaterte kotehøydene for Osensjøen innebærer ingen materielle endringer.

Ny post 1 B. (Overføringer)

NVE foreslår å ta inn en ny post som angir at avløpene fra nedbørfeltene i Østre Æra og Øvre Flisa kan overføres til Osensjøen. Departementet slutter seg til NVEs forslag.

Post 2 A (Vannslipp til Søre Osa)

Gjeldende post 2 om vannslipp til Søre Osa foreslås endret til post 2 A, uten materielle endringer. Post 2 A tilsvarer post 4 i vilkårene for utbygging av Osa kraftverk, jf. kgl. res. 11. juni 1976.

Ørreten i Søre Osa bruker ikke Østre Æra som gytelokalitet. GLB har beregnet at overføring av Østre Æra vil redusere middelvannføringen ved samløpet Østre Æra/Søre Osa med ca. 0,5 m³/s.

Det er ikke framlagt faglige argumenter for at en slik reduksjon vil ha en nevneverdig effekt på fiskebestanden i Søre Osa. Departementet ser derfor ikke grunnlag for øke minstevannføringen til Søre Osa.

Ny post 2 B (Øvrig vannslipp)

Posten stiller krav til slipp av minstevannføring forbi dam Håsjøen til Vesleflisa og forbi inntaksdammen i Østre Æra.

GLB foreslår en minstevannføring forbi dam Håsjøen på 0,04 m³/s hele året. Tilsvarende foreslås en minstevannføring forbi inntaksdammen i Østre Æra på 0,03 m³/s hele året. Dette er identisk med 5- persentilene, både vinter og sommer, og er beregnet på grunnlag av observerte tilsigsserier (1983–2012) til henholdsvis Øvre Flisa og Østre Æra. GLB anser at de observerte dataene er gode, og bruker derfor disse som grunnlag for sine forslag til minstevannføring.

I følge GLBs beregninger tilsvarer 0,04 m³/s i minstevannføring til Vesleflisa en redusert produksjon på 0,68 GWh/år i Osa kraftverk. Tilsvarende reduseres produksjonen med 0,34 GWh/år i Osa kraftverk (fratrullet økning i produksjon ved Kvernfall/Osfallet) ved en minstevannføring på 0,03 m³/s forbi inntaket i Østre Æra. Begge produksjonstapverdiene gjelder ved slukeevne for overføringene som oppgitt i søknaden, 8,0 m³/s og 5,5 m³/s for henholdsvis Øvre Flisa og Østre Æra. Produksjonstapet øker med synkende slukeevne og økende minstevannføring.

Enkelte høringsinstanser mener de foreslåtte minstevannføringene i Øvre Flisa og Østre Æra er for lave, og at disse bør økes.

Slipp av minstevannføring forhindrer tørrlegging av elvestrekningen nedstrøms et inntak/sperredam. NVE mener slipp av minstevannføring tilsvarende 5-persentilen vil opprettholde de viktigste økologiske funksjonene i elvestrekninger som får fraført vann, og denne størrelsen er derfor en vanlig brukt størrelse ved fastsettelse av krav til minstevannføring.

NVE kan ikke se at det framkommer opplysninger i søknaden, fagrapporter eller høringsuttalelser som tilsier at elvestrekningene som får fraført vann i Vesleflisa og Østre Æra innehar viktige naturverdier av regional eller nasjonal betydning.

På elvestrekningen nedstrøms inntakspunktet i Østre Æra vil den stasjonære ørretbestanden i Østre Æra få dårligere levetilstand og tilgang til gyteplasser oppstrøms inntaket blir svært begrenset. Slipp av minstevannføring tilsvarende 5-persentilen vil etter NVEs vurdering være tilstrekkelig til å sikre at bestanden overlever. I henhold til GLB foregår det lite fiske på denne strekningen i dag og annet friluftsliv i området er beskjedent. NINAs fiskeundersøkelse av øvre del av Flisavassdraget viser at det mest sannsynlig ikke forekommer ørret i Vesleflisa, og abbor og gjedde som lever i her vil bli lite påvirket av redusert vannføring.

På grunnlag av ovennevnte momenter ser NVE ingen grunn til å foreslå høyere minstevannføring enn 5- persentilen. NVE foreslår at det pålegges slipp av 0,04 m³/s (40 l/s) forbi dam Håsjøen hele året, og 0,03 m³/s (30 l/s) forbi inntaket i Østre Æra hele året.

Departementet er enig med NVE i spørsmålet om slipp av minstevannføring.

Post 3 (Manøvrering)

NVE forslår å legge til et nytt siste ledd som stiller krav til at regulering av inntaksmagasinet i Øvre Flisa bare skal skje på sen vinteren og våren, og at regulanten skal etterstrebe å holde vannstanden stabil og nær HRV resten av året. GLB har gjennom hele behandlingsprosessen framholdt at manøvreringen planlegges gjennomført på denne måten. Departementet tilrår at kravet om planlagt manøvrering inntas her.

Post 4 (Flom)

NVE foreslår å ta inn et nytt siste ledd om at overføringene fra Øvre Flisa og Østre Æra skal stanses i flomsituasjoner, dvs. ved overløp, eller fare for overløp, fra Osensjøen. Departementet tilrår at nytt siste ledd inntas som foreslått av NVE.

Olje- og energidepartementet

t i l r å r:

Glommens og Laagens Brukseierforening gis tillatelse til overføring av Øvre Flisa og Østre Æra til Osensjøen i Hedmark i samsvar med vedlagte forslag.

Vedlegg 1

Spesifikasjon av tillatelse:

1. I medhold av vassdragsreguleringsloven § 3 gis Glommens og Laagens Brukseierforening tillatelse til overføring av Øvre Flisa og Østre Æra til Osensjøen for utnyttelse til kraftproduksjon i Osa kraftverk og kraftverkene nedstrøms i Rena og Glomma fra Løpet til Braskereidfoss, jf. Vedlegg 2.
2. Det fastsettes manøvreringsreglement for regulering av Osensjøen til erstatning for reglementet fastsatt ved kgl. res. 14. september 1928, endret ved kgl. res. 11. juni 1976 og kgl. res. 21. mai 1999, jf. Vedlegg 3.
3. I medhold av oreigningslova § 2 første ledd nr. 51 gis Glommens og Laagens Brukseierforening samtykke til å ekspropriere nødvendig grunn og rettigheter i tilknytning til overføringen av Øvre Flisa og Østre Æra.
4. Planendringer kan godkjennes av departementet eller den departementet bemyndiger.

Vedlegg 2

Vilkår for tillatelse etter vassdragsreguleringsloven til Glommens og Laagens Brukseierforening (GLB) til å overføre Øvre Flisa og Østre Æra til Osensjøen i Elverum, Trysil og Åmot kommuner

(Fastsatt ved kgl.res. 27.09.2019)

1

(Konsesjonstid og revisjon)

Konsesjonen gis på ubegrenset tid.

Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon 21.05.2029. Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjon innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkår, jf. vassdragsreguleringsloven § 8 første ledd.

Anleggene må ikke nedlegges uten Kongens eller Stortingets samtykke, jf. vassdragsreguleringsloven § 10 annet ledd.

Reguleringskonsesjonen, reguleringsanleggene eller andeler i reguleringsanleggene kan bare overdras i forbindelse med samtidig overdragelse av vannfall i samme vassdrag nedenfor anlegget. Det samme gjelder ved andre disposisjoner over konsesjonen, anleggene eller andeler i anleggene, herunder pantsettelse, arrest eller utlegg.

2

(Konsesjonsavgifter)

Det skal betales en årlig avgift til staten på kr 8 pr. nat.hk. og de kommuner og fylkeskommuner som Kongen bestemmer på kr 24 pr. nat.hk.

Avgiften til fylkeskommunene og kommunene, fordeles mellom disse innbyrdes etter bestemmelse av NVE. Skjer det endringer i reguleringer, overføringer, kommunegrenser eller annet som i vesentlig grad kan påvirke delingsresultatet, kan ny fordeling foretas. Avgiften avsettes særskilt for hver kommune til et fond, som anvendes etter bestemmelse av fylkestinget eller kommunestyret. Fondets midler skal fortrinnsvis anvendes til utbygging av næringslivet i distriktet. Satsen for konsesjonsavgifter skal justeres hvert 5. år, i tråd med gjeldende regler.

Betales ikke avgiften til forfallstid, betales rente som fastsatt i medhold av forsinkelsesrenteloven § 3 første ledd. Avgiften er tvangsgrunnlag for utlegg.

Avgiften beregnes etter den økning av vassdragets lavvannføring som reguleringen antas å medføre utover den vannføringen som har vært påregnelig år om annet 350 dager i året. Ved beregningen legges det til grunn at magasinet utnyttes slik at vannføringen i lavvannsperioden blir så jevn som mulig. Avgjørelsen om beregning av avgiften treffes av NVE.

Beregningen av konsesjonsavgifter samordnes med beregningen av konsesjonsavgifter for konsesjon etter vannfallrettighetsloven, jf. lov av 14. desember 1917 nr. 16 om konsesjon til rettigheter til vannfall mv. § 18 første ledd.

Avgiften skal betales av de enkelte vannfalls- eller brukseiere som utnytter den regulerte vannføringen. Plikten til å betale avgiftene inntreter etter hvert som den regulerte vannføringen tas i bruk

3

(Konsesjonskraft)

Konsesjonæren er ansvarlig for at inntil 10 % av den for hvert vannfall innvunne øking av vannkraften, beregnet etter reglene i vassdragsreguleringsloven § 14 annet ledd, jf. § 3 fjerde ledd, avstås til kommuner og fylkeskommuner som kraftanlegget ligger i. Avståelse og fordeling avgjøres av NVE med grunnlag i kommunenes behov til den alminnelige elektrisitetsforsyning.

Staten forbeholder seg retten til inntil 5 % av kraftøkningen, beregnet som i første ledd.

Plikten til å avstå kraft påhviler de enkelte vannfalls- eller brukseiere. Plikten til å avstå kraft inntreter etter hvert som den regulerte vannføringen tas i bruk.

NVE bestemmer hvordan kraften skal avstås og beregner effekt og energi.

Kraft tas ut i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger eller fra konsesjonærens ledninger med brukstid ned til 5.000 timer årlig. Konsesjonæren kan ikke sette seg imot at kraften tas ut fra andres ledninger og plikter i så fall å stille kraften til rådighet. Kostnadene ved omforming og overføring av kraften ved uttak andre steder enn kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger betales av den som tar ut kraften.

Den enkelte vannfalls- eller brukseier har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas. Samtidig som uttak varsles, kan den ansvarlige vannfalls- eller brukseier forlange å få oppgitt den brukstid som mottaker av

konsesjonskraften ønsker å benytte, samt brukstidens fordeling over året. Tvist om fordelingen avgjøres av Olje- og energidepartementet. Oppsigelse av konsesjonskraft kan skje med 2 års varsel. Avbrytelse eller innskrenkning av leveringen som ikke skyldes force majeure, må ikke skje uten departementets samtykke.

Prisen på kraften fastsettes basert på gjennomsnittlig selvkost for et representativt antall vannkraftverk i hele landet. Skatter beregnet av kraftproduksjonens overskudd ut over normalavkastningen inngår ikke i selvkostberegningen. Departementet skal hvert år fastsette prisen på kraften levert kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger.

Vedtak om avståelse og fordeling av kraft kan tas opp til ny vurdering etter 20 år.

4

(Kontroll med betaling av avgift m.v.)

Nærmere bestemmelser om betaling av avgifter etter post 2 (Konsesjonsavgifter) og kontroll med vannforbruket, kan med bindende virkning fastsettes av Olje- og energidepartementet.

Kongen kan gi forskrift med nærmere bestemmelser om avståelse, fordeling og pris for kraft etter post 3 (Konsesjonskraft).

5

(Byggefrister m.v.)

Arbeidet med det konsesjonsgitte tiltaket må påbegynnes innen 5 år fra konsesjonen ble gitt og fullføres innen ytterligere 5 år. Fristene kan forlenges av NVE. I fristene medregnes ikke den tid som på grunn av ekstraordinære forhold (force majeure) har vært umulig å utnytte.

6

(Konsesjonærens ansvar ved anlegg/drift)

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidet og kraftverksdriften å gjøre, unngår ødeleggelse av naturforekomster, landskapsområder, kulturminner mv., når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner eller på grunn av områdenes naturskjønnhet eller egenart.

7

(Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn mv.)

Konsesjonæren plikter å legge fram detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for anleggene. Godkjenning av planer og tilsyn med utførelse og senere vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Arbeidet kan ikke settes i gang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid, minst mulig skjemmende og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.

Konsesjonæren plikter å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det økologiske og landskapsarkitektoniske resultat blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveier, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som er nødvendig for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Oppryddingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg eller del av anlegg er satt i drift.

Hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til varig nytte for allmennheten dersom det kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget.

Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten NVEs samtykke.

NVE kan gi pålegg om nærmere gjennomføring av plikter i henhold til denne posten.

8

(Naturforvaltning)

I

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Miljødirektoratet:

- a. å sørge for at forholdene i Håsjøen, Håengsjøen, Håsjøen Nord, Kjerringtjønnen, Flisavassdraget og Østre Æra er slik at de stedegne fiskestammene i størst mulig grad opprettholder naturlig reproduksjon og produksjon og at de naturlige livsbetingelsene for fisk og øvrige naturlig forekommende plante- og dyrepopulasjoner forringes minst mulig,
- b. å kompensere for skader på den naturlige rekruttering av fiskestammene ved tiltak,
- c. å sørge for at fiskens vandringsmuligheter i vassdraget opprettholdes og at overføringer utformes slik at tap av fisk reduseres,
- d. å sørge for at fiskemulighetene i størst mulig grad opprettholdes.

II

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Miljødirektoratet å sørge for at forholdene for plante- og dyrelivet i området som direkte eller indirekte berøres av reguleringen forringes minst mulig og om nødvendig utføre kompensierende tiltak.

III

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Miljødirektoratet å bekoste naturvitenskapelige undersøkelser i de områdene som berøres av reguleringen. Dette kan være arkiveringsundersøkelser. Konsesjonæren kan også tilpliktes å delta i fellesfinansiering av større undersøkelser som omfatter områdene som direkte eller indirekte berøres av reguleringen.

IV

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Miljødirektoratet å sørge for at friluftslivets bruks- og opplevelsesverdier i området som berøres direkte eller indirekte av anleggsarbeid og regulering tas vare på i størst mulig grad. Om nødvendig må det utføres kompensierende tiltak og tilretteleggingstiltak.

V

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Miljødirektoratet å bekoste friluftslivsundersøkelser i de områdene som berøres av reguleringen. Konsesjonæren kan også tilpliktes å delta i fellesfinansiering av større undersøkelser som omfatter områdene som direkte eller indirekte berøres av reguleringen.

VI

Konsesjonæren kan bli pålagt å dekke utgiftene til ekstra oppsyn, herunder jakt- og fiskeoppsyn i anleggstiden.

VII

Alle utgifter forbundet med kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovenstående vilkår, eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår, dekkes av konsesjonæren.

9

(Automatisk fredete kulturminner)

Konsesjonæren plikter i god tid før anleggsstart å undersøke om tiltaket berører automatisk fredede kulturminner, jf. lov om kulturminner (kulturminneloven) § 9. Viser det seg at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredede kulturminner, plikter konsesjonæren å søke om dispensasjon fra den automatiske fredningen etter kulturminneloven § 8 første ledd, jf. §§ 3 og 4.

Viser det seg i anleggs- eller driftsfasen at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredete kulturminner som hittil ikke har vært kjent, skal melding om dette sendes kulturminneforvaltningen hos fylkeskommunen umiddelbart, og arbeidet stanses i den utstrekning tiltaket kan berøre kulturminnet, jf. kulturminneloven § 8 andre ledd, jf. §§ 3 og 4.

10

(Forurensning m.v.)

Konsesjonæren plikter etter Fylkesmannens nærmere bestemmelse:

- a. å utføre eller bekoste tiltak som i forbindelse med reguleringen er påkrevet av hensyn til forurensningsforholdene i vassdraget.
- b. å bekoste helt eller delvis oppfølgingsundersøkelser i berørte vassdragsavsnitt.

11

(Veier, ferdsel m.v.)

Konsesjonæren plikter helt eller delvis å erstatte utgiftene til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veier, broer og kaier, hvor disse utgifter antas å bli særlig øket ved anleggsarbeidet. Veier, broer og kaier som konsesjonæren anlegger, skal kunne benyttes av allmenheten, med mindre NVE vedtar noe annet.

Konsesjonæren plikter i nødvendig utstrekning å legge om turiststier og klopper som er i jevnlig bruk og som vil bli neddemmet eller på annen måte ødelagt/utlignende.

12

(Terskler, biotopjusterende tiltak og erosjonssikring)

I de deler av vassdragene hvor inngrepene medfører vesentlige endringer i vannføring eller vannstand, kan NVE pålegge konsesjonæren å bygge terskler, foreta biotopjusterende tiltak, elvekorreksjoner, opprensninger m.v. for å redusere skadevirkninger.

Dersom inngrepene forårsaker erosjonsskader, fare for ras eller oversvømmelse, eller øker sannsynligheten for at slike skader vil inntreffe, kan

NVE pålegge konsesjonæren å bekoste sikringsarbeider eller delta med en del av utgiftene forbundet med dette.

Arbeidene skal påbegynnes straks detaljene er fastlagt og må gjennomføres så snart som mulig.

Pålegg etter dette vilkåret vil bygge på en plan som ivaretar både private og allmenne interesser i vassdraget. Utarbeidelse av pålegg, samt tilsyn med utførelse og senere vedlikehold, er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med tilsynet dekkes av konsesjonæren.

13

(Rydding av reguleringssonen)

Neddemmede områder skal ryddes for trær og busker på en tilfredsstillende måte. Generelt gjelder at stubbene skal bli så korte som praktisk mulig, maksimalt 25 cm høye. Ryddingen må utføres på snøbar mark. Avfallet fjernes.

Dersom ikke annet blir pålagt konsesjonæren, skal reguleringssonen holdes fri for trær og busker som er over 0,5 m høye. I rimelig grad kan NVE pålegge ytterligere rydding. Dersom vegetasjon over HRV dør som følge av reguleringen, skal den ryddes etter de samme retningslinjene som ellers er angitt i denne posten.

Rydding av reguleringssonen skal være gjennomført før første neddemming og bør så vidt mulig unngås lagt til yngletiden for vilt i området.

Tilsyn med overholdelsen av bestemmelsene i denne post er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

14

(Manøvreringsreglement)

Det er fastsatt et manøvreringsreglement som setter grenser for vannstand og vannslipp, med bestemmelser om kontroll og hvordan tapping av magasin skal skje.

15

(Hydrologiske observasjoner)

Konsesjonæren skal etter vedtak fra NVE utføre de hydrologiske observasjoner som er nødvendige for å ivareta det offentliges interesser, og gjøre materialet tilgjengelig for allmennheten.

16

(Registrering av minstevannføring, vannstand i reguleringsmagasin, krav om skilting og merking)

Det skal etableres en måleanordning for registrering og dokumentasjon av minstevannføring. Anordningen skal godkjennes av NVE. Data skal framlegges for NVE på forespørsel og oppbevares på en sikker måte i hele anleggets levetid.

Ved alle reguleringsmagasin og steder med pålegg om minstevannføring skal det settes opp skilt med opplysninger om manøvreringsbestemmelser og hvordan dette kan kontrolleres. NVE skal godkjenne skiltenes utforming og plassering.

De partier av isen på vann og inntaksmagasiner som mister bæreevnen på grunn av utbyggingen må markeres på kart på opplysningsskilt og merkes eller sikres.

For alle vassdragsanlegg skal det etableres og opprettholdes hensiktsmessige sikringstiltak av hensyn til allmennhetens normale bruk og ferdsel på og ved anleggene.

17

(Etterundersøkelser)

Konsesjonæren kan pålegges å utføre og bekoste etterundersøkelser av regulerings virkninger for berørte interesser. Undersøkelserapportene med tilhørende materiale skal stilles til rådighet for det offentlige. NVE kan treffe nærmere bestemmelser om hvilke undersøkelser som skal foretas og hvem som skal utføre dem.

18

(Militære foranstaltninger)

Ved reguleringsanleggene skal det tillates truffet militære foranstaltninger for sprengning i krigstilfelle uten at konsesjonæren har krav på godtgjørelse eller erstatning for de herav følgende ulemper eller innskrenkninger med

hensyn til anleggene eller deres benyttelse. Konesjonæren må uten godtgjørelse finne seg i den bruk av anleggene som skjer i krigsøyemed.

19

(Luftovermetning)

Konesjonæren plikter i samråd med NVE å utforme anlegget slik at mulighetene for luftovermetning i magasiner, åpne vannveger og i avløp til elv, vann eller sjø blir minst mulig. Skulle det likevel vise seg ved anleggets senere drift at luftovermetning forekommer i skadelig omfang, kan konesjonæren etter nærmere bestemmelse av NVE bli pålagt å bekoste tiltak for å forhindre eller redusere problemene, herunder forsøk med hel eller delvis avstengning av anlegget for å lokalisere årsaken.

20

(Kontroll og sanksjoner)

Konesjonæren må tåle den kontroll med overholdelsen av de fastsatte vilkår eller pålegg gitt i medhold av vilkårene som NVE finner nødvendig. Utgifter med kontrollen kan kreves dekket av konesjonæren.

NVE kan kreve at konesjonæren skal rette forhold som er i strid med vassdragsreguleringsloven eller vedtak fattet i medhold av loven.

NVE kan treffe vedtak om tvangsmulkt for å sikre at en plikt som følger av loven eller vedtak i medhold av loven, blir oppfylt. Tvangsmulkten kan fastsettes som en løpende mulkt eller som et engangsbeløp. Tvangsmulkten tilfaller statskassen.

Olje- og energidepartementet kan fatte vedtak om at konesjonen trekkes tilbake ved gjentatte eller fortsatte overtredelser av postene 2 (Konesjonsavgifter), 3 (Konesjonskraft), 5 (Byggefrister), 14 (Manøvreringsreglement), og 20 (Kontroll og sanksjoner).

Ved gjentatte eller fortsatte overtredelser av spesielle konesjonsbetingelser for de enkelte deltagere i reguleringen, mister vedkommende vannfalls- eller brukseiers retten til å bruke driftsvannet som er innvunnet ved reguleringen.

NVE kan ilegge overtredelsesgebyr til den som forsettlig eller uaktsomt overtrer eller medvirker til overtredelse av bestemmelser gitt i eller i medhold av vassdragsreguleringsloven.

Med bøter eller fengsel inntil tre måneder straffes den som forsettlig eller uaktsomt overskrider konesjonen eller overtrer konesjonsvilkår eller pålegg fastsatt med hjemmel i vassdragsreguleringsloven.

21

(Tinglysing)

Konesjonen med tilknyttede vilkår skal tinglyses etter tinglysingsloven.

Departementet kan ved enkeltvedtak bestemme at et utdrag av konesjonen skal tinglyses som en heftelse på eiendommer hvor konesjonen kan medføre en forpliktelse.

Vedlegg 3

Manøvreringsreglement for regulering av Osensjøen i Trysil og Åmot kommuner

(Fastsatt ved kgl.res. 27.09.2019. Erstatte tidligere reglement gitt ved kgl.res. av 14. september 1928, senere endret ved kgl.res. 11. juni 1976 og kgl.res. 21. mai 1999. Post 2 A. tilsvarer post 4 i vilkårene for utbygging av Osa kraftverk gitt ved kgl.res. 11. juni 1976)

1.

A. Reguleringer

Magasin	Naturlig	Reg.grenser			Reg.	
	vannst. kote	Øvre kote	Nedre kote	Oppd. m	Senkn. m	høyde m
Osensjøen	436,37	438,07	431,47	1,7	4,9	6,6
Håsjøen	449,57	451,27	450,77	1,7	0,0	0,5
Håengsjøen	449,69	451,27	450,77	1,58	0,0	0,5
Nordre Håsjøen	449,69	451,27	450,77	1,58	0,0	0,5
Kjerringtjønna	451,24	451,27	450,77	0,03	0,0	0,5

Reguleringsgrensene skal markeres med faste og tydelige vannstandsmerker som NVE godkjenner. Høydene refererer seg til Kartverkets høydesystem NN 2000.

B. (Overføringer)

Østre Æra (26 km²) og Øvre Flisa (38 km²) overføres til Osensjøen.

2.

A. (Vannslipp til Søre Osa)

Av hensyn til utseende, fiskens gang og forurensning plikter konsesjonæren å slippe vann i Søre Osa. I tiden 1. juni - 15. september slippes 6,0 m³/sek. i tiden 20. september - 31. mai slippes 2,5 m³/sek.

I tiden 16. september - 20. september reduseres slippingen gradvis fra sommervannstand til vintervannstand. Endringer i vannføring skal såvidt mulig skje med myke overganger.

B. (Øvrig vannslipp)

Det skal slippes en minstevannføring på 40 l/s forbi dam Håsjøen til Vesleflisa hele året.

Det skal slippes en minstevannføring på 30 l/s forbi inntaket i Østre Æra hele året.

3

(Manøvrering)

Når hensynet til kraftverket i Osa gjør det nødvendig, må Osensjøen ikke være tappet lavere enn til kote 431,77 den 10. april.

Om våren skal tappingen til Osa kraftverk tilpasses snømagasin og nedbør med sikte på at vannstanden i Osensjøen når kote 436,87 innen medio juni. I år med lite snømagasin stanses tappingen gjennom Osa kraftverk om nødvendig helt, inntil prognoser med stor sannsynlighet tilsier at fylling til kote 436,87 innen medio juni kan oppnås.

I tiden medio juni til medio august tillates ikke Osensjøen å stige over kote 437,57 uten at det er for å hindre skadeflom i vassdraget nedenfor. I samme periode senkes ikke vannstanden lavere enn kote 436,87.

Fra det tidspunkt da brukene i nedre Glomma ikke lenger trenger tilskudd av vann, eller senest 10. april og inntil lavvannsperioden inntreder nedenfor Glomma, dog ikke utover 1. november, tappes magasinet således at Nye Osa kraftverk får vann etter behovet, inklusive minstevannføring forbi kraftstasjonen, inntil 15 m³/s i ukemiddel fra

Osensjøen. Fra 1. november tappes det med henblikk på Nye Osa kraftverk så lenge lavvannsperioden varer i nedre Glomma, dog ikke utover 10. april.

Alt med den begrensning som følger av bestemmelsene i denne posts avsnitt 2 og 3.

Vannføringen fra Osensjøen kan korttidsreguleres i Osensjøen etter Osa kraftverks behov, og etter avtale med de nedenforliggende bruk. De tillatte grenser for korttidsregulering for Løpet Kraftverk må herunder ikke overskrides.

Inntaksmagasinet i Øvre Flisa skal ikke aktivt reguleres gjennom året. Nedtapping og oppfylling av magasinet skal bare skje på senvinteren og våren. For øvrig skal vannstanden i magasinet så vidt mulig holdes på HRV.

4.

(Flom)

Ved manøvreringen skal det tas for øye at vassdragets naturlige flomvannføring nedenfor magasinene og overføringsstedene så vidt mulig ikke økes.

Alle flomløp skal være åpne når vannstanden i Osensjøen vil overstige HRV.

Ved samtidig flomvannføring og magasin vannstand nær HRV i Osensjøen, skal overføringene fra Øvre Flisa og Østre Æra stanses.

5.

(Fløtning)

Med hensyn til avgivelse av nødvendig vann til alminnelig fløtning skal dette gjøres i overensstemmelse med det som måtte være bestemt i overenskomst eller i medhold av vassdragsreguleringsloven § 19.

6.

(Vedlikehold og protokollføring)

Det skal påses at flomløp og tappeløp ikke hindres av is eller lignende og at reguleringsanleggene til enhver tid er i god stand. Det føres protokoll over manøvreringen og avleste vannstander. Dersom det forlanges, skal også nedbørmengder, temperaturer, snødybde m.v. observeres og noteres. NVE kan forlange å få tilsendt utskrift av protokollen som regulanten plikter å oppbevare for hele reguleringstiden.

7.

(Endringer i reglementet)

Viser det seg at vilkår om vannslipp og vannstandsendringer medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan det gjøres nødvendige endringer i reglementet. Dette kan skje uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann.

Mulig tvist om forståelsen av dette reglementet avgjøres av Olje- og energidepartementet.

Figur 1.2. Oversiktskart tiltaksområdet

